

Bibliotéka poučná a zábavná
vydávaná

Dědictvím ss. Cyrilla a Methoděje.

Číslo XVIII. na r. 1883.

KUKÁTKO

čili

Život v obrazích.

Díl třetí.

Sepsal

Václav Kosmák.

V BRNĚ 1883.

V komisi u K. Winikra v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci
a Frant. Řivnáče v Praze.

KUKÁTKO

čili

Život v obrazech.

Sepsal

Václav Kosmák.

— — —
— ◆ — **Díl třetí.** — ◆ —
— — —

*Nákladem „Dědictví ss. Cyrilla a Methoda“
na rok 1883.*

V Brně 1883.

V komisi u K. Winikra v Brně. Bedř. Grosse v Olomouci
a Frant. Řivnáče v Praze.

Tiskem uče morav Kněhtiskárny v Brně.

1. Vánoční stromek.

(Obrázek na líc i na rub.)

I.

Jak mile se to na štědrý večer v rodinném kruhu za stolem sedí! Lampa svítí jasněji, kamna hřejí příjemněji, ba světnice si není ani podobna, tak je krásná! Ubrus na stole skví se slavnostní bělostí, pokrmy voní, sklinky cinkají, radost září ze všech očí, usmívá se na tvářích a když se všichni nasýtí, zatroubí venku v mrazivé, hvězdнатé noci pastýř, zapraskne bičem a otec pak počne dítčkám vypravovati o pastýřích Betlemských, o zjevení andělském a o tom přemilém, milostném Jezulátku.

Tak bylo také u pana učitele Rozšafného v městysi Ž....

Seděli v přítulné lásce za pokrytým stolem a panu učiteli, jenž nejmladší tříletou Aničku na klíně choval, plynula slova z úst jako med. Děvčátko zahrávalo si s jeho tmavou bradou a hledělo charpovými očima na matku blaženě se usmívající. Druhé tři děti, Josef, Vladimír a pak dvanáctiletá Ludmila tulili se k matce a babičce, která seděla na prvním místě v novém čepci.

Mezi vypravováním otcovým vstala matka a odešla jakoby po práci do vedlejšího pokoje.

Když hodiny odbily sedm, zacinkal zvonek,

dvěře k druhému pokoji se otevřely a dívky zájásaly. Veliký zářivý vánoční stromek kynul jim dary sterými. Hrnuli se k němu. Otec s babičkou za nimi. Divili se těm pozlaceným ořechům, krásným jablkům a rozmanitým hračkám. Žádné však se neopovážilo stromku se dotknouti; stáli okolo něho se svatou úctou. Hleděli dolů na zem, kde na zeleném mechu stál z lepenky chlév a v něm Ježíšek v jesličkách a sv. Josef a Panna Maria.

„Vidíte,“ řekl otec, „to vám poslal Ježíšek, patří vám to všechno — babička má prý vás rozdělit. Ale napřed poděkujte pánu Ježíškovi a zapívejte mu.“

Zasedl ku klavíru, zahrál vánoční předeheru a zpíval pak v radostném roznícení, jakby posud dítětem byl, se svými dětmi. Matka i děvečka, jež stála mezi dveřmi, zpívaly s nimi:

Narodil se Kristus Pán,

Veselme se!

Z růže kvítek vykvet' nám,

Radujme se! atd. —

Babičce řinuly slzy a sám pan učitel, pohlednuv ku konci písně na jesličky pod stromkem, kousl se do dolního rtu a přestal basovati.

Když dozpívali, rozdala babička dítkám dary. Po chvílce řekl starší chlapec Vladimír: „Tatínku, někdo se nám dívá do okna.“

„Marjánko,“ poručil pan učitel děvečce, „podívej se, kdo to je — ale ne zaháněj ho.“

Děvečka odskočila a vrátivši se řekla: „Stojí tam Ferdův Tondík.“

„Nebohé dítě,“ vzdychla babička, „matky nemá a tatík se jistě někde po kořalnách toulá!“

„Zaveď jej sem, ať se s námi raduje,“ kývl pan učitel děvečce. „Dnes Betlemští chudou Marii Pannu přijmouti nechtěli — nesmíme býti jak oni.“

Děvečka přivedla asi desítiletého, polozkřehlého chlapce.

„Co pak děláš venku pod oknem?“ tázal se ho pan učitel, „proč nejsi doma?“

„Doma není zatopeno a tatínek Bůh ví, kdy přijde!“ žaloval hošík.

„A jedls juž?“ ptala se paní učitelová.

„Tatínek mi dal 2 krejcare,“ šeptal chlapec pláčem udušeným hlasem, „koupil jsem si žemličku.“

„Ubohý sirotku! neplač, dám ti jísti hned.“

A posadili jej za stůl, snesli mu všeho, co sami měli a když se chlapec najedl, nacpali mu kapsy ovocem a poslali domů. Když babička líhala, pomodlila se za Ferdu „otčenáš,“ by mu Pán Bůh vnuknul lepší lásku k vlastnímu dítěti.

II.

V tomže městečku je továrna na — ale nesmím se prozraditi nač? bych neměl ostudy! — tedy ať je, nač chce: továrna je tam! A pan továrník je velice bohatý muž! — V jeho bytu byla téhož dne tučná hostina. Hostí bylo plno a žampaňské jen teklo. (Děti jedli s guvernankou ve svém pokoji).

Když odbila sedmá, zazvonila milostpaní stříbrným zvonkem. Sluha odkvapil, děti přišly, matka je představila hostem, ti se jim uklonili a na opětné zazvonění stříbrným zvonkem rozlítly se dveře a velký, velikánský vánoční strom zazářil sterými pestrými světly.

„Ah, to je krásné!“ tleskaly děti ručkama.

„Skutečně čarokrásné!“ přichválili páni hosté.
„Gratulujeme milost paní.“

Milostpaní se jim na poděkování uklonila, vstala a šustěla v hedvábných šatech ku stromu.

Dvorný pan rytmistr dragonský, který byl též u večere a milostpaní po pravici seděl, uchopil ji pod páží a vedl po voskované podlaze jako po ledě.

Děti chtěly mlsky se stromu trhati, ale guvernantka je po francouzku okřikovala.

Za stromem stál veliký stůl a na něm rozličných darů. Milostpaní stoupla ke stolu a počala rozdávati; napřed dětem, pak pánům hostům; špičky na doutníky, peněženky, zlaté knoflíčky, jehlice atd. Host po hosti bral dary a líbali milostpaní měkkou ruku jako na hromnice knězi u oltáře, když rozdává voskovice.

Konečně byli všickni poděleni — též služebnictvo. Pan továrník zatleskal vesele a pravil: „Dnes mají se všichni těšiti; proto jsem nechal ještě jeden strom přistrojiti. — Franc, dones jej!“

Sluha odběhl a donesl jedličku, na níž viselo uzenek a cerbulátů jako šišek. Postavil ji na podlahu vedle prvního stromu.

„Pro koho je to?“ tázali se udivení hosté.

„Hned, pánové, uvidíte. — Franc, ať je Josef pustí!“

Franc odkvapí. Za okamžik rozléhalo se po chodbě kňučení a vrčení. Pan továrník zahvízdl.

Dvěře se rozlítly a smečka psů vběhla.

„To vám doneslo Jezulátko,“ řekl rouhavě boháč a ukázal psům ná uzenky.

Vrhli se na stromek jako vzteklí, pcválili jej a nastala rvanice a štěkot — až hrůza.

Celá společnost se smála, až se za břicha popadali.

„To je ženiální nápad!“ chválili. —

Tak slavili štědrý večer u pana továrníka! *)

Slavné obecenstvo! teď se ptám: Kdo slavil narození Krista Pána slušněji — ten nezámožný pan učitel a nebo bohatý továrník? Komu je záhodněji popřáti radostí: psům a nebo chudému dítěku?

Možná, že milostpaní věnovala nějakou zlatku na vánoční stromek pro chudé dítěky, to však učinila proto, aby se skvělo jméno její v novinách. Ano, v novinách se skvělo — nikoliv ale tam nad hvězdami!

2. K l e k á n i.

Poslouchejte; dnes počnu s pohádkou.

Byla jednou jedna matka a ta měla syna, kterého z celé duše milovala více, než kterákoliv jiná matka. Kdyby bylo po jejím bývalo, nebyla by ho ani na den od sebe propustila.

Otec však byl rozumný a přísný muž. Řekl: „Co by z chlapce doma bylo? Ať jde do světa na zkušenou, a zachová-li se dobře a naučí-li se něčemu kloudnému, dám mu celý svůj majetek, aby jím vládl; přijde-li však domů otrhaný a pokažený, poznám z toho, že by byl nedobrým hospodářem a dám vládu nad statkem druhému synovi.“

*) Obrázek tento vztahuje se toliko na jednoho továrníka, kterýž skutečně tak jednal a nikoli na všechny továrníky vůbec, jelikož mnozí z nich i dobře křesťansky smýšlejí a jednají.

Co otec řekl, to bylo matce svatým. — Nedomlouvala a chystala synovi s pláčem raneček. Když z domova odcházel, vyprovodila jej daleko za osadu až do hlubokého lesa.

U kříže na rozcestí se s ním loučila: „Zlatý synu, pamatuj na ta slova, která ti otec řekl. Chraň se ve světě zlých společníků, měj otevřené oči a bedlivé ruce, abys jako zkušený člověk domů se vrátil. Kéž bych mohla s tebou jít, pak bys zajisté nepobloudil; ale tak musím doma zůstat a nemohu tě varovati a napomínati, až budeš dalekým, zlým světem choditi!“

V tom vystoupil z houští jakýsi stařeček v dlouhém, jak obloha modrém plášti a řekl: „Neplač, milá ženo. Zde ti nesu zvonek. Kdykoliv na ten zvonek zazvoníš, uslyší ho tvůj syn a kdyby kraj světa byl. Slyš, jaký má hlas.“

A stařeček zazvonil a celým lesem rozlehly se stříbrné hlásky: „bim-bam, bim-bam, bim-bam!“ jakby na sta zvonků najednou zvonilo. Matka radostí plakala, syn naslouchal jak u vytržení a stařeček nakloniv sněhobílou hlavu, pohrával si levou rukou v dlouhých vousích, usmíval se vlídně a zvonil bez ustání: „bim-bam, bim-bam, bim-bam.“

„Ó, dejte mi ten zvonek,“ prosila matka, „dovedu-li také tak zvoniti.“

Stařeček jí zvonek podal a řekl: „Ovšem, že dovedeš a je-li syn tvůj hodný, bude mu hlas zvonku jako tvůj vlastní hlas, jak tvé mateřské napomenutí“

Matka vzala zvonek a počala zvoniti a v skutku lýcem lesem rozléhaly se zase stříbrné hlásky:

„bim-bam, bim-bam, bim-bam!“ až matka i syn radostí zajásali.

„Zaplať vám to Pán Bůh, stařečku!“ volala matka, chtějíc mu ruku podati, stařečka však, — kam se poděl, tam se poděl, — stařečka nebylo nikde.

„Tož, zlatý synáčku,“ řekla matka, „tím zvonkem budu každodenně zvonívati, hned ráno, když vstanu, pak v poledne, když budu naše k obědu volati a konečně ještě večer, než půjdu spat. Kdykoliv zvonek můj uslyšíš, vzpomeň si, že na tebe pamatuji a že tě prosím, abys byl dobrým. Tak, mé roztomilé dítě a teď jdi s Pánem Bohem a anděl jeho doprovodí tě.“

A syn šel do dalekého světa a nebylo po něm vidu a slechu, jak po té včeličce, která do lesa zaletěla. Ale každodenně ráno, v poledne a večer vycházela matka před dům na kopeček a zazvonila „bim-bam, bim-bam, bim-bam!“ a syn její slyšel hlas zvonku, ať byl kdekoliv. Ráno jej budíval ze spánku a bylo mu, jak by milá matička u jeho lůžka stála a dobré jitro mu přála.

V poledne, když u cizího stola seděl nebo někde na mezi suchý krajíček chleba pojídal a srdce mu při tom lítostí a tesknouťou puknouti chtělo, zaznělo zase sladké: „bim-bam, bim-bam“ jako píseň matčina, kterou mu nad kolébkou zpívala.

Tak měl matku na všech cestách na mysli a v srdci a vzpomínka na ni byla mu strážným andělem a útěchou zároveň.

Tři leta minula jako sen a když se konečně, hotovým jsa mužem, domů navrátil a otec jej la-

skavě objal, políbil vděčný syn matce ruku a řekl slze: „Tvůj zvonek, drahá matičko, mě zachránil.“

* * *

Tak, to je celá pohádka. — A teď pozor! — Víte-li, proč jsem vám ji vypravoval?

Ach, takovými syny v cizím, dalekém světě jsme my všickni! Otec nebeský poslal nás sem na tuto zem, abychom statečností svou zde dokázali a odměnu, kterou nám přislíbil, si zasloužili. Cesta tímto světem je kluzka jak po ledě a svůdna, jak v nádherném městě! Člověk lehce zapomene na svůj věčný domov a chystá si zde pohodlí, hněvá se, stará se, jak by věčně na zemi zůstatí měl. Ale matka nebeská nad námi bdí, bychom nezapomněli na příkaz Otce nebeského a mluví nám každodenně ráno, v poledne a večer hlasem zvonku do srdce: „Milé dítě tam dole v slzavém údolí, nezapomínej se a kráčeš cestou pravou!“ A kdo je ještě pravý křesťan, ten se hlasem zvonku vzpamatuje, byť by v nejhlučnějším víru světa byl a sepna ruce, pohlíží tam vzhůru, kde náš domov jest a pozdravuje Matku nebeskou a děkuje jí za laskavou upomínku a vzpomínku.

Kdo však na Toho nad hvězdami a na Matku milosrdenství již zapomněl, ten ovšem stává se hluchým, když klekání zvoní, ba hlas ten z věčnosti bývá mu nemilým.

Já, starý kukátkář, znám lidi ve světě a mohl bych ti, kdybys mně nějakého neznámého člověka ukázal, bez mála s jistotou říci, modlí-li se ten který, když klekání zvoní, čili ne.

Vyšlapuje-li si někdo hodně pyšně, ať je to pán, nebo sedlák, neb dělník, o tom můžeš proro-

kovatí, že se „Anděl Páně“ nemodlívá a smekne-li klobouk, když se druzí modlí, bývá to jen k vůli „moresu“.

Znám však také lidi, kteří se k vůli „moresu“ nemodlívají, to jest jsou-li ve společnosti, kde je více světáků, než křesťanů.

Jednou jsem šel městysem Ž.... Na jednom hostinci byla veliká červená cedule přilepena.

Járku: co pak to tam je? a jdu na zvědy.

„Zahradní koncert!“ stálo na ceduli a vstupného jen 25 kr.

„Dobrá! Vašku půjdeš tam! Něco uvidíš a uslyšíš, jsi bez toho již jako vyprahlé pole.“

Postavil jsem si kukátko do nálevny, oprášil si boty, nafoukl tvář svátečně a šel do zahrady.

Lidé dobří, to vám tam byla krása! U stolů sedělo plno našnořených pánů a vyfintěných paniček, že se mně až mžitky v očích dělaly. — Hudba hrála tak sladce, zvláště ta křídlovka; dámy se usmívaly tak mile, zvláště ty svobodné a hezké; pánové hovořili tak vlídně a vzdělaně, zvláště ti, kteří měli na kabátě pentličku, a pivo bylo tak dobré, zvláště to znovu naražené, že jsem vám byl jako v nebi! Čas utíkal jak voda.

Najednou, než jsem se nadal, zaznělo klekání s věže. Vstanu, pokřižuji se a počnu se modlití. Ale co to? Celá společnost hovoří a směje se dále, jak by byli všichni hluchí a některé slečinky házely po mně posměšně očima. Myslil jsem si: Házejte si, jak chcete, však to není kamení a kdyby to kamení bylo, k vůli vám se za pannu Marii styděti nebudu!“

Pomodlil jsem se a zasedl zase, ale dobrá mysl byla pryč.

Krk bych za to dal, že mnozí z těch, kteří se u toho koncertu nemodlili, doma poctu Bohorodičce vzdávají, tam však byli v „nobl společnosti“ a v nobl společnosti jest modlitba sprostáctvím!

3. Dvě otázky.

Hned po novém roce šel jsem do Brna k panu redaktorovi na domluvu. Hustá, smrdutá mlha ležela na celé krajině, jako zlé svědomí na duši člověka a přimrzla na všech cestách a stezkách. Kamkoli noha stoupla, všude bylo kluzko a zlá příležitost k pádu a zlomení nohy. Stromy u cesty a lidé, které jsem potkával, objevovali se náhle, z nenadání jako příšery z tmavé mlhy vystupující.

Byla to nemilá cesta!

Abych nešel sám, vytáhl jsem dýmku, a vykročoval pozorně k městu, bodaje okutou holí ze vsí síly do země. Prosím Vás, kdybych tak upadl a nohu zlomil — co by ze mne bylo? Chromý kukátkář je jako chraptivý kazatel, nebo bázlivý voják, neb hluchý učitel a nebo — jako bezruký berní: nic po něm!

Došel jsem šťastně do redakce, a učinil panu redaktorovi poklonu. „Dej Pán Bůh šťastný nový rok, pane redaktore! Jak pak, necháte mně letos zase ve službě?“

„Vítám vás!“ odvětil pan redaktor podávaje mi ruku. Víte, pan redaktor je velice přívětivý, zvláště k těm, kdo mu peníze nesou.

Ač jsem mu peněz nenesl, naopak! — přivítal mně přece vlídně a řekl: „Toť se rozumí, že tak starému spolupracovníku nevypovíme, avšak pod jednou výminkou!“

„Aha!“ pravím, „nejsem vám již vzácný, že mně počínáte podmínky klásti!“

„To právě ne; ale obecenstvo si na vás naříká.“

„Obecenstvo?! Oho! A proč?“

„Že prý zasíláte obrázky velmi nepravidelně.“

„Uděřil jsem se v prsa a řekl skroušeně: „Mea culpa!“

„Tož vidíte; sám to uznáváte. Chcete-li tedy zůstatí naším kukátkářem, slibte, že budete na každou neděli obrázek posýlati.“

„Zde je ruka! Přislibuji vám to slavně. Vloni jsem stavěl chalupu a při takové práci, víte snad sám jak to jde: Pořád aby se člověk žlučil: dnes se zedníkem, zítra s tesařem — a ve zlosti člověk málo obrazů namaluje! Letos budu mítí snad svatý pokoj a proto — ruka na to: před každou nedělí Vám pošlu kukátko!“

„Dobrá! Oznamte to také slavnému obecenstvu!“ poroučel p. redaktor.

„O to se postarám s radostí!“

„A teď stojím před Tebou, slavné publikum a opakuji slib p. redaktorovi učiněný. Každou sobotu dostaneš v „Hlasu“ čerstvé kukátko, jako uzenky u řezníka. — Porovnání toto můžeš si sám šíře rozpřásti: někdy ti bude chutnati a někdy ne, — jak ty uzenky; někdy budou s křenem, někdy s jalovou bramborovou kaší; někdy ze starého, někdy z fryšlete; někdy dlouhé, někdy krátké atd.

Na to mně dal pan redaktor závdavek a já šel s Pánem Bohem po svých — t. j. do restaurace k p. Křížovi na malý kuláš a sklínku plzeňského.

Když jsem snědl a vypil, vyšel jsem zadními dveřmi (aby mne závistivý svět nepomlouval, že

chodím na vidličkovou snídani, ač jsem jen sprostým kukátkářem), ven k německému gymnasiu.

Před německým gymnasiem stály dva kočáry. Myslil jsem si: „na koho pak ty tady čekají?“

Na protestantské věži bilo právě jedenáct hodin. V gymnasiu zazvonil zvonek a za malou chvíli vyhrnuli se studenti s křikem a hulákáním.

Kočí seskočil s kozlíka a držel koně za uzdy, aby se mu nesplašili.

Ze dveří vyšel pyšně a nadutě asi patnáctiletý hošík, podle zdání židáček. Šel se dvěma spolužáky. Před dveřmi se zastavili a hovořili jako staří. Konečně ukázal rukou na kočár a řekl jednomu z těch dvou, který byl vkusněji oblečen: „Chceš se kousek se mnou svésti?“

Otázaný přisvědčil.

„Jakob, fahren!“ rozkázal kočímu.

Kočí smekl klobouk, otevřel dvířka, mladí páni vhoupli do měkkého kočáru, vozka na kozlík, šlehl do hnědoušů a ujížděli.

Několik studentů hledělo závistivě za vozem. — —

Jářku: „Podívejme se, takové klučisko a vozí se to ze školy v kočáře, jak by neměl zdravých nohou na chodění!“

A přemýšlel jsem sám u sebe, jak tak mnohé dítě vším, čeho se mu jen zachce, oplývá! Má jísti, co chce a mnoho-li chce; krásné šaty, knihy, všemožné zábavy a pohody, ba i vlastní kočár, — a jiné trpí hlad a bídu ve všem! —

Hledíme-li však na to s rozumem, není takovému rozhejčkanému dítěti proč záviděti. Právě že vším oplývá, netěší ho nic; přesycenost je hrob ra-

dostí! — A pak, přijde-li na takové dítě doba utrpení, nemoc, nutnost sebezapírání? co po tom? Potom jest takový člověk nejnešťastnější a stává se často zločincem nebo sebevrahem! — Kéž by to povážili rodiče, kteří jsou toho mylného náhledu, že dítkám nejlépe se zavděčí, pakli jim ve všem vyhovují.

Nechme však toho uvažování; sem to nepatří.

Od gymnasia šel jsem do Kobližné ulice k národnému bradýřovi, jak naši předkové říkali, či po novoměstsku k holičovi, abych v tom novém roce mým vlasům nový střih dáti a strniště v obličej odstraniti poručil.

Seděl jsem v pohodlné lenošce s namydlenou bradou a pomocník holičův chytl mě právě za nos a počal svou práci, tu otevřela bledá, chudě oděná žena dvéře a vstoupila nesměle.

Pan principál se jí tázal, co by ráda?

„Ráda bych s vámi beze svědků promluvila.“

Holič odhrnul oponu a zavedl ji do vedlejší místnosti, do tak zvaného „dámského kabinetu.“

Přes tenkou oponu bylo slyšeti přidušený hovor.

„Milý pane, jsem ve veliké bídě, a nevím jak si k penězům pomoci. Prosím vás, nekoupil byste mé vlasy? Nerada si je nechám ustříhnouti, ale což neobětuje člověk k vůli dětem?“ —

„Vlasy nejsou teď právě ve velké ceně, ale vaše jsou pěkné, — dejte šátek dolů.“

Po chvíli jsem slyšel cvakati nůžky a pak peníze řinčeti.

Žena odešla druhými dveřmi. — —

Když jsem se odpoledne po třetí hodině domů vracel, dohonil jsem na „křenové“ děvčata, vracející se ze školy.

Přede mnou šlo děvčátko se sotúrkem na ruce. Šlo zvolna se sklopenou hlavou. Smutek zrcadlil se v mladém obličejí. Nebohé dítě, na tvé mladé srdečko padl mráz utrpení; podobáš se zmrzlému jarnímu kvítku!

Najednou zaslechnu rychlé, dětské cupání. Pozdvihnu oči. Naproti nám běžel as čtyřletý chlapeček s obličejem radostí zářícím a volal na děvčátko: „Marjánko, honem pojď! Maminka koupila dříví a mouky a zatopila a uvařila polívku a napekla buchet a to je u nás pěkně teplounko! Honem pojď!“ A chlapeček vzal děvče za ruku a skákal vedle ní jak mladý koníček k domovu.

Spíchal jsem za nimi. Vběhli do nepatrného domku. Mezi dveřmi čekala na ně matka a vítala je s blaženým úsměvem. Byla to táž žena, která před polednem vlastní své vlasy prodala!! —

* * *

Teď kladu ty dvě otázky: pocítil-li ten student, který z gymnasia v kočáře jel, kdy takovou radost, jak tento malý chlapeček a jeho sestra? — A pak kdo obětuje více pro své dívky: tam ti bohatí rodičové, nebo zde ta chudá matka? A kdo je vlastně ctihodnější? — Odpověď je snadná! —

6. Rozjímání v den dušiček.

Smř je pravda — — spravedlivá, nepřemožitelná svatá pravda! —

Smř je pravda spravedlivá! — Podívej se na mrtvolu pána kdysi nejmocnějšího, podívej se na

mrtvolu člověka nejnepatrnějšího: jsou obě rovny; obě ti kážou bledýma, mrtvýma ústama: prach jsme a bídní a divadlo brozné! —

Smrt je pravda nepřemožitelná! — Umírající milionář má u lůžka nejmoudřejších doktorů na mandele, u žebráka, který umírá ve struze u cesty, nestojí nikdo, než ta planá vrba, — a přece milionářovi nepomohou všickni lékaři celého světa se všemi lékarnami více, než ten vrbový list, který chudákovi na studené čelo padá, nebo ten vrabčík, který s haluze mu švitvoří. —

Smrt jest pravda svatá! — Stoupni si k mrtvole kterékoli, ať je zahalena hedvábím nebo roztrhaným rubášem, — každá tě naplní svatou hrůzou a zajisté vzdychneš z nejhlubšího nitra: „Chudáku, teď jsi na Boží pravdě, na pravdě Boha nejsvětějšího!“

Smrt je pravda! — A proto nerad chodívám na hřbitovy v městech, kde bývá mam, klam a lež!

V městech lhávají hned jakmile někdo umře. Noviny roztrubují do světa: „N. N. usnul líbě v Pánu!“ a zemřelý v posledních okamžicích na Boha snad ani nepomyslel, tím méně jeho příbuzní, kteří pomýšleli více na dědictví, nebo na pěkné smuteční šaty, skvostný pohřeb, než na kněze a zavolali-li toho černého muže, učinili to více pro „slušnost“, než pro duši nebožtíkovu.

A což teprv při pohřbech! Největší bídník, lichvář, vyžilý nemrava, utlačovatel spravedlnosti bývá, má-li jen dost peněz, pochován s nádhernou pompou, jakoby byl býval dobrodincem člověčenstva. Kladou jej do kovové rakve, pokryjí věnci a vezou za zvuků hudby, plapolu fakul, jako nějakého triumfatora, vítěze — na hřbitov! Je-li jen dosti

peněz! Za peníze koupíš v městech vše: — slávu, čest, chválu (ovšem, že samo falšované zboží); — jak by si nekoupil krásný pohřeb, když ho teď prodávají křtění i nekřtění židé?!

Po pohřbu pokrčují příbuzní, místo pláče a modliteb, ramenoma a řeknou: „Jak to změnit, co osud určil? —

Nebožtík patří teď dějinám a my živi učinili jsme vše, seč jsme byli. Dostal dvacet věnců a za rakví jelo čtrnáct kočárů. Mohli jsme činiti více? Teď mu postavíme ještě pěkný pomník a necháme ho pak spáti v pokoji. Mrtvé slušno nechat v pokoji.“

To by bylo všecko pěkné, kdyby jen ty věnce a kočáry jely s mrtvým na věčnost a tam mu zjednaly kus vážnosti — ale tak je vše jen klam a mam!

A ty pomníky! Nestydaté odznaky lidské nadutosti a chlouby! Proč se dere bohatství též na tom poli, kde smřť svou kosou všechny urovnala a srovnala, do popředí? Kdyby boháči, kteří stavívají nádherné, pyšné pomníky na hroby svých zesnulých, věděli, co si rozumný člověk pohlížeje na ně myslívá, nehonosili by se svým mamonem na místě, kde nemá ceny a váhy, kde je zlato jen hřudou.

A ty nápisy na pomnících! „Věčná sláva památce jeho!“ — Kdo má tu věčnou slávu hlásati? Lidé? Ti zapomenou, než hrob trávou zarůste. Či ten kámen? Jest ovšem stálejší a věrnější než lidé — ale za nedlouho se rozpadne a bude vyhozen na cestu. Kde jest ta věčnost slávy?! — Podívej se vzhůru k modré obloze; tam napsal Bůh hvězdovým písmem: „Já jsem život a odměna věčná!“

Nemůže-li však boháč lásku svou vyjeviti jinak, než plýtváním penězi na pomníky nádherné, ať to pak činí aspoň způsobem křesťana důstojným, aby mimojdoucí chudák pohledem na bohatý náhrobek nebyl roztrpčen, nýbrž povznešen.

Roku 1878 zaskočil jsem do Mnichova se podívat. Kdo můžeš, jdi tam také a uvidíš mnoho krásných pomníků, zvláště na hřbitově. Chodil jsem vám po tom Mnichovském Božím poli dobré dvě hodiny. Donesl jsem si odtud krásnou vzpomínku. Poslyšte.

Kolem okolo hřbitova jsou arkády čili podloubí, v nichž jsou pochováni bohatci a věhlasní mužové. Jeden náhrobek se mi zvláště líbil. Dole je malá zahrádečka nejkrásnějšího kvítí a nad ní na stěně je vymalován malířem A. v. Haklem (1874) překrásný obraz. V pravo dole stojí postýlka. Z bílých poduštiček béře zlatohlavý anděl spící dítě, aby je zanesl vzhůru k Jezulátku, které s otevřenou náručí k němu dolů se vznáší. Nad Jezulátkem v pravo hrají a zpívají andělé a v levo rozsvícují těkaví andílci svíčky na vánočním stromku. Dole dole je jednoduchý nápis: „Našemu vroucně milovanému jedinému dítěti Matildě. Zemřela na štědrý večer 1872.“

„Není to krásné? V štědrý večer umřelo dítě a obrazem projevují rodičové pevnou víru, že je andělé zanesli do věčného Betlema k Jezulátku nebeskému. A hledí-li chudá matka, jíž též umřelo sladké nemluvně, na ten obraz, nepocítí-li sladkou radost v srdci svém a neřekne-li sama u sebe: „Těž mé chudé dítě raduje se s Jezulátkem jako to boháčovo.“

Tak myšlenka křesťanská ničí všecek rozdíl mezi chudásem a boháčem a smiřuje každou trpkost.

Podobné pomníky by měli bohateci stavěti, ač lepším pomníkem zemřelému je modlitba s almužnou.

Nejkrásnější pomník jest ovšem ten, který staví Pán Bůh [sám: zelený strom, vonné kvítí, hraví větéřkové a ptáčkové zpěváčkové a nebo za večera ty malé hvězdičky a ten vlídný měsíc.

Klekní si o dušičkách na vesnickém hřbitově do svadlého listí, pohledni vzhůru k obloze, kde šedé mraky těkají jako po spasení teskní duchové, pomodli se vroucně za své milé zemřelé a učinil jsi více, než kdybys byl sta věnců navěšel pyšně na hroby boháčů v městě. —

5. Čert v Brně.

Motto: Znaš kraje ty, kde citron rozkvítá?
kde z loubí zlatá oranž prokmitá,
kde od blankytu vane jemný van,
kde laur se pne, myrt tichý klene stan,
znáš kraje ty?

Tam k nim! tam k nim!
jde touha má, tam o těch krajích sním!
(Dle Göthe.)

Nad Tvarožnou vypíná se trávníkem porostlý homolovitý kopeček. Z daleka vypadá jako veliká kupa sena. Na hoře sedí kaplička s červenou věžkou a rozhlíží se po krajině jako bílá holubička, která přemýšlí, v kterou stranu by zaletěla.

Ach, kdyby to byla holubička, mohla by volno lítati, jako ta milost Matky Boží na vše strany mane, kde jaká slza žalosti kane; kaplička však marně po dalekém světě rozhlíží se, nemůže z místa!

Má milá kapličko, ty nemáš srdce a touhy, tebe to nebolí, že jsi základy vázána k místu, kam tě postavili, ale mně, který zde vedle tebe sedím a jako ty do daleké dálky hledím, mně to svírá srdce, že jsem vázán okolnostmi a povinností a nemohu tam, kam mysl mám!

Má mysl letí tam k Polavským horám, které přede mnou na dálném obzoru stojí a dále za ty hory, kam oko dohlednouti nemůže, až k Vídni a za Vídeň k těm nebetýčným Alpám a přes Alpy až k modravému, dechem Božím rozvlněnému moři. A ani moře by mou touhu neschladilo, moji žízeň po dálce nehasilo. Od moře chvátal bych dál pomerančovými zahradami, přes oleandrové a vavřínové háje, až bych uzřel světoslavný Řím, do oblaků sáhající báň papežského velechrámu, až bych zulíbal místo, kde klíčník království nebeského, kníže apoštolů, světec Petr odpočívá, až bych žízeň svoji uhasil z pramenů, které ze země vytryskly, kde na ni padla hlava sv. Pavla, jenž otvíral národům studnici vod živých. *)

Ale, kam bloudíš obrazotvornosti bláhová?! Nejsem ptákem, abych si tam zalétl, nejsem tím bílým obláčkem ve vzduchu, abych tam spěl s větrem, ba nejsem ani z těch poutníků, kteří tam dnes ráno přijeli, a teď svatým knížatům apoštolským a našim věrověstům Cyrillu a Methoději jazykem slovanským čest a slávu zpívají!

*) Když byl sv. Pavel za Římem stát, padla jeho hlava na zem a třikráte poskočila. Kde se země dotekla tam vyprýštěly tři prameny vody. Na místě tom stojí teď chrám sv. Pavla a za oltářem z těch tři pramenů poutníci pijou.

Kýž jsem mezi nimi! Jak bych zpíval z plna srdce, jak bych radostí plakal! Touha srdce mého byla by vyplněna!

Tak ale sedím zde a nemohu, než v duchu sv. Řím a slovanské poutníky v něm pozdraviti a slzu lítosti z oka si utřítí

Pryč slzo, pryč z oka! Nekal mi zraku! Co to tamhle na severu vidím? Není to kometa, hvězda, vlasatice? — Ba věru, je!

Ohó! Co pak znamená? Snad nesvítí ta ohnivá metla k vůli mně, že jsem já toulavý, couravý kukátkář do Říma nešel? Netroufám! Možná, že mnohý čtenář hlavou kroutí, proč jsem se nevydal se slovanskými poutníky, kde bych byl nejkrásnější příležitost měl, zajímavých obrázků do kukátka nasbíratí, že by však z té příčiny znamení na nebi a na hvězdách se děla, to přece býti nemůže!

„Proč tedy ta kometa vlastně svítí? Bez příčiny se to neděje nikdy!“ mluvil jsem sám se sebou, pozíraje k večerní obloze.

„Pán Bůh s námi, zlý od nás! Pochválen buď J. K.“ zazněl za mnou hlas.

„Dobrý večer, pane kukátkáři. Víte juž tu novinu?“

„Jakou?“ tážu se, hledě na příchozí. Byla to továrnická dělnice; šla v svatvečer z Brna domů.

„V Brně chytili čerta.“

„Ba čerta!“ vykřikl jsem se smíchem vyvaliv na ni oči.

„Ano, čerta tam chytili!“

„A sedí na „cejlu?“

„To nevím, kde sedí, ale v Brně je, to je věc jistá! Celé město je na nohou.“

„A je to čert z pekla?“

„Také nevím. Někdo povídá, že je to ten pravý čert, ale „hausmajstrová“ zase vypravovala, že je to jen člověk jako my, jen že má podobu čerta. —

A hausmajstrové já věřím, víte, to je zkušená žena! — Počkejte, povím vám to všecko. Tak teda: to prý je jistý člověk z jistého města v Ne-tálii. Jak se to město jmenuje, nevím; hausmajstrová také neví. No nechť, na tom nezáleží. — Tak teda, abych vám to pověděla: ten jistý člověk byl letos v masopustě, když chodily maškary, za čerta oblečen. A jak tak po ulicích za dětma běhá, jde na jednu kněz s Pánembohem. Všickni klekli, jen čert zůstal státi a řekl: „Já se ti nepokloním; já jsem čert!“ — Pán Bůh s námi! — Kněz mu pohrozil a řekl: „Tak zůstaň čertem!“ A on prý vám od té doby vypadá jako čert! Je celý černý a má prý také rohy. To je vám až strach poslouchat, když to člověk tak slyší! — Tak vám trnu, až se pode mnou nohy třesou! A nyněkom vám ten chudák musí devětadevadesát poutních kostelů za pokání navštívit, pak teprv bude zase vypadat jako my. — Co tomu říkáte, není to divná věc?“

Já řku: „A je to všecko pravda?“

„Jak by nebylo! Celé Brno je pobouřeno, policajti běhají sem a tam a všickni lidé povídají, že ta kometa nadarmo nesvítí, to že ukazuje Bůh metlu všem lidem, kteří se mu tak rouhají, jak ten čert.“

Myslil jsem si: „Ženská, v tvé prosté řeči leží hluboká pravda. Kdo jí opravdově hledá, nalezne ji.“

Na druhý den zašel jsem si do Brna, bych té povídačce o čertovi přišel na kořínek. Umínil jsem si, jíti k jistému doktorovi písma svatého, který bydlí v minoritském klášteře, bych se s ním poradil.

Přijdu k minoritské ulici a ona vám nabitá lidmi!

Ptám se: „Co se tady děje?“

„U Minoritů v kostele je za oltářem čert!“ odpověděli mi. Do mne jak by nůž vrazil. „Tak je to přece pravda?“ myslím si.

V tom zabručel kdosi za mými zády: „Toto je hrůza! Ani domů nemohu!“

Obrátil jsem se, — byl to ten jistý pan doktor písma. Smeknul jsem klobouk a pozdravil uctivě.

Pan doktor se na mne usmál a zakýval vlídně rukou: „Vítám vás, vítám vás; vy také zde? — Co pak se to zde děje?“

„U Minoritů prý sedí za oltářem čert!“ pravím.

Pan doktor zakoulel očima a vyrazil ze sebe pološeptmo jak z díravého měchu: „Toto je hrůza! — Ale, vy tomu přec nevěříte, kukátkáři?“

„Ponížně prosím, jak bych ne, když tomu celé město věří?! Vždyť prý ta kometa k vůli tomu svítí!“

„Hlouposti!“ řekl pan doktor. „Pojďte se mnou sem stranou, vyložím vám to. Pamatujte si: na nebi budou znamení dítí se teprv před koncem světa a kdy ten bude, to nedovede nikdo vypočítati. V písmě svatém stojí, že té hodiny ani andělé nebeští neznají. Tato kometa neznamená ničeho, proto že hvězdáři již dříve vypočítali, kdy se ukáže. Je to hvězda, která pravidelně ve svůj čas na nebi se objevuje; není to nic neobyčejného, nic zázrač-

ného. A co se toho čerta týče, to je misionář z dalekých krajin. Má černavou kůži, jako všickni lidé v těch krajinách narození a šel bezpochyby k Minoritům některého velebného pána navštívit. — Tak je to, milý kukátkáři. Neblázněte a vytřete druhým bláznům zrak. — S Bohem.“

Uklonil jsem se mu a co mně řekl, to jsem vám tady napsal. Teď si věřte doktorovi písma, nebo „paní hausmajstrové“; mně je jedno. Já věřím moudrému!

6. Kýž by tě čert vzal!

„Oho!“ zvoláš zajisté, ctěné obecenstvo!*)
čtouc tento nápis. „Toto je podivné velikonoční Alleluja!“

Ovšem, ovšem, ctěné obecenstvo! Uznávám to sám. Pokaždé jsem ti ukazoval o Velikonoci obrázek „alleluja“ -- letos mi však těmi mrazy hlas zamrzl, že ani „alleluja“ zazpívati nemohu a neroztaje mi, až na teplém slunkku. Sedl jsem si již několikráte ke kamnům, zatopil notně, ale veselost mi nikterak v srdci rozzelenati se nechtěla, jako tam venku ta tráva.

*) Neosměluji se více „slavné publikum“ psáti, proto že se v „Opavském Týdenníku“ jakýsi dopisovatel zrovna trámu chytal, že prý tím „slavné publikum“ zanešvařuji ryzou slovanskou mluvu, že prý tomu nikdo nerozumí a že prý by v patnáctém století nikdo se byl neopovážil, napsati: „Slavné publikum!“ Já jsem ovšem tak psal pouze žertem a lidé tomu dobře nerozuměli, ale nechci, by se ten ctěný dopisovatel do „Opavského Týdenníka“ pro mne snad oběsil — proto měním svůj způsob oslovení.

A jak by se neměl člověk zasmušiti, když neslyší ničeho, než ze všech stran bědování a nářky na bídu, nouzi, utiskování, nevázanost a vzpomene-li si při tom na své vlastní křížky, — zakrouť hlavou a zavzdychne: „Mně se ty nynější časy nelíbí!“ Mnozí lidé vyjadřují se jadrněji; říkají: „Kýž by čert všecko vzal!“

Ano, to jest heslem nynějšího světa. Ovšem, že ti, kteří tak mluví, vždycky nepamatují, že tím odkazují celý svět „knížeti temnosti,“ že pracují a hlasují pro nihilisty, kteří chtějí všecek řád a lad podkopati, zrušiti a spoustu pekelnou na zemi uchystati. —

Ondyno byl jsem v Žarošicích u „nejstarší Matky Boží,“ jak tamnější důst. p. farář a konsistoriální rada říkává. Jda ze Žarošic zastavil jsem se na uherčické poště. Chtěl jsem se poštou do Slavkova svézti. Nejela dlouho. Čekal jsem v nálevně přes půl hodiny.

Seděl tam jakýsi plátenkář nebo soukeník se svou ženou. Popíjeli víno. Starý pan hostinský s nimi hovořil.

Mezi jiným se ho obchodník tázal, jak že se mu daří.

„Prosím vás, od té doby, co jedou železnice, nestojí tato hospoda za nic! Dříve byly jiné časy: já jsem žil a druzí také. Když jsem poslal podomka ráno do vesnice pro prase, nezůstalo z něho večer nic než štětiny. A tam dole v té osadě měli sedláci po 3, po 4 koních na přípřež a co jiného v ýdělku! Kde jaké kuře, kde jaká kačena, kde jaká husa, kde jaké vajíčko, kde jaký tvaroh neb máslo, všecko donesli ke mně a já to všecko prodal. Někdy se

mi ani nedostávalo! — Silnice se vám netrhla! — Ale teď, darmo mluvíti! — Říkávali, že budou mítí lidé na dráhách ohromné výdělky. Ano, povídali! Když stavěli tady tu dráhu od Brna k Roušínovu, přijeli vám sem lidé s povozy až z Uher. Naslibovali jim toho Bůh ví co, — ale za 14 dní jeli chudáci se smutnou domů. Jeden z nich mne prosil pro Becha, bych mu daroval otypku sena, sic že mu koně hladem pojdu. Jářku: „Ale člověče což jste tam ničeho nevydělali?“

„Zlatý pantáto,“ bědoval, „dře-li tam člověk dobytek a sebe dnem i nocí, vydělá si tak na výživu, chce-li však popřítí těm hovádkům v noci pokoje, aby hlady umíral.“

Já řku: „Toť je mi divná věc! Viděl jsem mnoho lidí, kteří ze železnice odnášeli sta!“

„Pantáto, to nemůže být!“

„Ano, je to skutečná pravda! Viděl jsem to na vlastní oči.“

„Tady, z té Křenovské dráhy?“

„Ano, z Křenovské. Na sta odnášeli — ale vší!“ —

Plátenkář se dal do smíchu a hostinský máchnuv rukou doložil:

„Kýž by čert ty železnice vzal!“

A jak ten uherčický „pan pošta“ ty železnice chválil, tak chválí mnozí lidé ještě jiné věci, jako: rozličné stroje, závody a podniky, liberální spravedlnost atd. atd. — nade vše však židy a lichváře — pak též mnohé pány advokáty, kteří se lichvářů před soudem zastávají a tak jim ve špinavém ře-

mesle pomáhají. *) — „Aby je čert vzal!“ volají. Já však pravím: „Nevolejte na čerta! On někdy skutečně přichází a bere toho, nad kterým taková kletba vyřknuta byla.“

„Myslíte, že práším? — Ó ne! — Poslechněte, co se jednou přihodilo.

* * *

Jednoho krásného jarního rána jel po silnici lesklý kočár. V něm seděl krásně oblečený pán, kouřil voňavý doutník a četl noviny. — Přijeli do lesa. — Ach, z jara jest v lese krásně! Každý strom jest jako jinoch pln bujaré síly, zpěvu a veselé vůně! — Z jara voní strom docela jinak, než na podzim. —

Pán v kočáře odložil noviny, opřel se o měkký polštář a zahleděl se do krásného lesa. — Ano, také pánům z města se lesy líbívají a některým nejen pouze pro užitek, jež dávají.

Najednou se namanul na cestě jakýsi pán, jakoby myslivec s kohoutím pérem za kloboukem. — Kde se vzal, tu se vzal. — Usmál se vlídně, pokynul kočímu, by zastavil a ukloniv se dvorně pánovi v kočáře, prosil, aby jej kousek svezl, že ho tlačí bota.

„Bude mi velkým potěšením“ uklonil se pán v kočáře a uhnul na levo.

Cizí pán vhoupl do kočáru a pravil co nejvlídněji: „Prosím za odpuštění, že vás obtěžuji. S kým mám čest smím-li se tázati?“

*) Netřeba snad ujistovati, že nepíšu proti celému, velmi ctnému stavu advokátskému. Píšu jen proti takovým, kteří se nad tímto obrázkem durditi budou.

„Jsem advokát z města,“ odpověděl pán sebevědomě. — „A s kým já mám čest?“

„Já jsem kníže pekelné — čert!“

Advokát se usmál, pohledl však přece svému hosti na nohy. Sotva spatřil koňské kopyto, trhl sebou a uhnul do kouta.

Čert se hlasitě zasmál. „Kdybych nevěděl jistě, že jste advokátem, neuvěřil bych! Advokát — a bojí se čerta! — Prosím vás, příteli, což nevíte, že jsme jednoho řemesla? — Kolikráte jste překroutil pravdu a paragrafy zákona jako já!?“

Ano, ano! Račte odpustiti,“ omlouval se advokát — „ale nebyl jsem ještě nikdy tak šťasten s Vámi osobně — —“

„Rozumím vám, ctěný pane,“ tiskl mu čert ruku. „Vy lidé jste trochu bojácní, ostýchaví — s našincem. Znáám to! — Kam pak jedete?“

„Do vůkolních osad. — Mám tam jakousi práci“

„Vím, vím dobře! — Jedete upomínat dlužníků, kteří vám za prohrané procesy dluhují. — Však vy šelmo jste hned předkem dobře věděl, jak to vypadne, proto že jste zastával nepravou věc.“

„Prosím vás, člověk chce žítí,“ — omlouval se advokát.

„Blázínku, nač se omlouváte? Dobře jste jednal. Není člověk živ pouze slovem božím, ale hlavně chlebem na každý způsob vydělaným! praví písmo“ žertoval čert. A rozprávěl rozhovor dále a dále a tak dovedně a vtípně, až advokát na koňskou nohu zapomněl, z kouta si blíže k panu čertovi přisedl a konečně sám vtípkovati počal. Vytáh z tašky kus šunky a nabízel svému hosti: „Prosím,

raďte si posloužiti, nemáte-li totiž v pekle dnes püst.“

„Oh, nikoliv! Přichází mi právě vhod.“ Vzal si kus šunky, pojedl s chutí a vytáhl pak — kde ji vzal, tu ji vzal — láhev a sklínku. Nalil a podával p. advokátovi: „Prosím, okuste toho vína. Uzářilo na mých vlastních vinohradech.“

Pan advokát se napil, v očích se mu zajiskřilo, mlaskl jazykem a přičtválil si: „Toto je víno! Takového jsem ještě nepil! V tom je oheň!“

„Ovšem!“ usmál se čert potutelně.

Pan advokát byl od té chvíle sám vtip a žert.

„A kam vy, ctěný příteli jedete?“ ptal se čerta.

„Já? Jedu tak světem, kde bych něco ulovil.“

V tom vyjeli z lesa. Dohonili ženu. Vezla dvěma kravama na bídném vozíku řepu.

„Ahou!“ křikl kočí.

Krávy se ulekly. Náruční skočila do příkopy a převrhla vůz.

„Kýž tě čert vezme, ty potvoro divoká!“ křičela žena.

Pan advokát se naklonil k čertovi a šeptal mu do ucha: „Prosím, raďte si ty krávy vzítí. Jsou vám odkázány.“

„Mýlíte se!“ usmál se čert. „Ta žena mluvila jen tak do větru, ze srdce jí to nešlo! Ty krávy jsou jejím jediným majetkem. Kdybych jí je vzal, naříkala by na mě do nejdelší smrti.“

Jeli dále. Cesta vedla do příkrého kopce. Koně šli krokem a oddechovali těžce. Tíže oddechoval ale muž, jenž před nimi táhl dvoukolý vozík s toufarským zbožím do kopce. V zadu na vozíku seděl

asi desítiletý chlapec. Vlastně neměl seděti. Měl jíti a otci tlačeníím pomáhati.

Pojednou se upocený muž zastavil, ohledl se a vida chlapce seděti, vzkřikl:

„Ty zlořečený kluku! Tak tlačíš? Kýž by tě čert vzal!“

Pan advokát se usmál a pravil čertovi: „Ten kluk stojí předce za konfiskaci (shrábnutí)! — Je váš!“ —

„Nikoliv! Otec to nemyslil opravdově. Ten chlapec je jeho jedináček a kdybych mu jej vzal, umřel by otec žalostí do roka — a k tomu ještě skroušeně! — Ne, ne! Jedme dále!“

Když vyjeli na kopec, uviděli vesnici.

„Zde se zastavím,“ řekl p. advokát.

„Dovolíte-li, pojedu s vámi a počkám na vás.“

„Jak libo!“

V osadě se kočár zastavil a oba páni šli do čísla 16.

Hospodář spatřiv advokáta, ušklíbl se jaksi a zabručel.

„Jakž pak hospodáři,“ tázal se ho p. advokát, „proč mi neposíláte peněz? Psal jsem vám juž dvakrát!“ —

„Peníze? A zač? Však jsem prosoudil!“

„Do toho mi nic není. Měl jsem práci a výlohy; za to žádám plat! Nedáte-li mi ho po dobrém, zažaluji vás,“ řekl advokát suše.

„Proč jste zastával nespravedlivou věc?“ reptal sedlák.

„A proč jste vy nespravedlivě, křivě žaloval? Proč jste mi neřekl hned pravdu?! Oklamal jste mě! — Zaplatte, sic — —!“

„Mnoho-li to dělá?“ ptal se sedlák.

„Psal jsem vám to již! Sto třicet a jeden zlatý!“ Pan advokát vyňal psaný, již potvrzený účet a ukázal jej sedlákovi.

Sedlák spráskl ruce a šel do přístěnku. Za chvíli přišel, donesl peníze, vyčítal je advokátovi a vyžádal si od něho potvrzení.

Když bylo vše v pořádku a p. advokát sladce se usmívaje sedlákovi ruku na rozloučenou podával, pukla nebohému rolníkovi žluč a zvolal: „Kýž by tě čert již jednou vzal!“

Pan advokát se ušklíbl a odešel. U dveří čekal na něj čert. Uklonil se advokátovi a řekl potutelně: „Tomu to šlo ze srdce! Prosím příteli, račte se mnou!“

* * *

To jest ta událost, kterou jsem chtěl vypravovati. — Čert však nebere jenom nepoctivé advokáty, bere též jiné nepoctivé lidi. Proto měj se na pozoru, by tě ten černý nevzal! Buď poctivcem v každém ohledu, třeba ti proto říkali zpátečníků! Buď křesťanem! Peklo není naší vlastí — nýbrž nebe! Buď pravým vlastencem, — věčným — nebeským! —

Snad mnohý kritik opět řekne, že mám „náboženskou tendenci“. Nechť! S takovým kuřím okem lehce se putuje, lehčeji, než s beznáboženským prázdným rancem na zádech.

Kdo tolik světa prošel, jako já, přisvědčí mi Rozepsal jsem se dosti, až do vroucna. — Darmo! „Alleluja“ předce v hrdle ještě vázne.

7. Vzpomínky bývalého studenta.

1.

Ó mladosti! Záblesku z ráje rozkoše, jenž jsi mi zářil na počátku mé cesty sem do tmavého údolí, — proč mi již nesvítlíš?

Ó mladosti, ty kvítku nebeský, jež mi dal Bůh do ruky cestou životem, — proč jsi mi pod naším slunkem tak brzo uvald? —

Ó mladosti, ty lepotvárná sestro krásek věčných, kde jsi? Kde dlíš? Volám po tobě toužebným, prosebným hlasem: Zjev se mi! — Zjev se mi aspoň ve snách za tiché, svaté noci, a pohledni na mě svýma pohádkovýma očima, usměj se na mě ještě jednou — aspoň za šera v luzném světle luny, — ať mé srdce okřeje, ať v něm krásné vzpomínky jako vonné konvalinky vypučí, rozkvetou a jemnými zvonečky zazvoní a mou duši na křídlech snivých zvuků zanesou do náručí tvého, — sladká mladosti!!

* * *

Jsem synem chudého krejčíře z malé osady. Rodná má chalupa stojí o samotě. S levé strany je velká panská štěpnice, přes niž jsme chodívali do panského dvoru k šafářům a s pravé strany zahrada školní. Před naší chalupou jsou dvě zahrádky. Levá hraničí s panskou štěpnicí, od níž je oddělena prkenným plotem. Pod ní je sklep na brambory a mléko a na ní šest stromků švestkových a dvě hrušky, vysoká „solnohradská“ a košatá „mikšovka“, pak jabloň. Pravá zahrádka je před okny, přiléhá k zahradě učitelově, cihlovým plotem ohraděné. Stojí v ní jen jedna hruška „putrovka.“ V této zahrádce mívala matka pažitku, kopr, pe-

tružel, „žalfi“ a pro všelijaké případy andělíčku. Sestry si tam pěstily karafiáty a hvězdníky čili astry. Růží bylo na štěpnici nad tarasem až dost. Pod okny si sázival otec fazole, které každého večera zaléval a na provázky otáčel, aby se mu vinuly po stěně až na štít a tam kolem výklenku, kdež byl sv. Jan Nepomucký na prkénku vymalován, až k velké plechové makovici. Když mu tak fazole pokrývala celou čelní zeď svěží zelení, v níž hořely rudé květy, míval velikou radost.

Tak tedy vypadá můj domov. Já však měl takofka dva domovy. Pan farář byl mým příbuzným, a chodili jsme k němu jak domů. U fary je veliká zahrada s pěknými stezkami, kvítím, krásným stromovým, včelníkem, lískovou loubí a což nade všecko — s malým rybníčkem, v němž rostl pruškvorec a na břehu malení a růže. — Tam byl můj ráj.

Fara jest od našeho domku oddělena jenom školou a ještě jednou chalupou. Proti faře stojí pěkný bílý kostel s červenou střechou a před ním dvě obrovské lípy, — mezi nimi kříž.

Teď znáš, milý čtenáři, domov, ku kterému se poutají první vzpomínky bývalého studenta.

2.

Nazývají náš národ holubičím, — já bych jej však nazval slavíčím. Náš lid — ovšem ten nepokažený — zpívá jako slavík dnem i nocí. A zpívaje — teď já sá, hned na to naříká, z hloubí duše, až mu slzy tekou a pak zas laškuje a štěbetá jako dítě, nebo volá fujarovým tónem touhy a lásky.

Můj otec býval vždy pravým Slovanem: zpíval rád a mnoho s domácími. Tak jsem se přiučil hned

za malička mnohým písním. Matka mi říkávala, že jsem do třetího roku pro slabost nohou sedával po turecku na zemi, až se obávala, že snad nikdy dobře choditi nebudu, — a již tenkrátě prý jsem uměl otčenáš a několik písní.

Když mi bylo asi šest roků, poslal mě jednou pan farář do zahrady hlídat včely, kdyby se rojily. — O, což byla tenkrátě ta zahrada krásna, velikánská, jako půl světa! Pískem posypaná stezka od jednoho konce k druhému zdála se mi tenkrátě nesmírně dlouhou býti — a ty pivoňky po obou stranách byly tak veliky, tulipány tak divokrásny, že jsem častokrátě do jejich kalichů dlouho hleděl, jak bych tam nějaký div hledal. Vrcholy stromů byly mi bez mála nedohlednými a nad nimi nebe tak blízké, jasné a krásné, po něm ty bílé obláčky plny života, pohybů, — a to slunéčko hledělo na mne mile, radostně — jako skutečné oko Boží.

Bylo mi tenkrátě rozkoší nevýslovnou, — ulehnutí si do bujaré trávy, zírati hustým listovím vzhůru k nebesku, naslouchati šumění a rašení vůkol, zpěvu posmíváčkovu a bzukotu včel. — Včelník na farské zahradě byl u samého rybníčka. Sedl jsem si tedy na břeh, ponořil bosé nohy do chladivé vody a hleděl na rybičky, jak se dole na dně mihaly. Pruškvorec zaváněl, modrá šidla střílela sem a tam a ze druhého břehu smály se na mne plné růže. Bylo mi blaze, pro člověka snad příliš blaze, že jsem se až roztesknil. Nevěda sám proč, počal jsem zpívati smutnou píseň, kterou jsem doma slýchával:

„Co to za dítko, kam se to ubírá,
Když od severu věje dešť a sníh?
Když zemřelé pokrývá půlnoc čirá,
Co chce dítko ještě na hrobích?“

A zpíval jsem z plna srdce o smutných rozpravách mrtvé matky a ubohé sirotky.

„Proč pláčeš?“ ptal se mě náhle kdosi.

Ohlednu se; byl to pan farář. Stál za mnou vyklepávaje dýmku.

„Já nevím,“ odpověděl jsem prostosrdčně.

„Zdá se ti ta písnička tak ku pláči?“

„Ano.“

Pan farář mě pohladil a řekl: „Dávej dobře pozor na včely, ať nám neulítne nějaký roj a pak, až zazvoní poledne, přijď ke mně, budem dnes obědvati spolu.“

Nacpal si dýmku, zapálil, založil ruce na zad a chodil zamyšleně po zahradě. — Byl — Bůh mu dej nebe! — vysoké postavy a hubený. Šedivou hlavu míval skloněnu. Byl prý velmi moudrý a dobrý, ač prchlý. Já tomu tehdy arci nerozuměl, jenom to vím, že k němu chodívali lidé z daleka široka, že jim dával prášky a že mu mnozí slízce ruce líbali. — Byl výtečným homeopatem. — —

Večer, když jsem se byl již pomodlil a houpl do postýlky, sedla si matka vedle mne, hladila mi vlasy a šeptala: „Vašíčku, byl bys rád študentem?“

„Co je to, maminko?“

„Ze študentů pak bývají páni, jako náš pan farář, nebo pan pojezdň.“

Já přimhouřil oči, usmál se a zakýval hlavou, že ano.

Matka mě políbila řkouc: „Jen buď hodný, poslouchej a bude z tebe, dá-li Pán Bůh, študent; pan farář chce!“

Od té doby mě udělali ministrantem. — Zprvu jsem byl za mladšího, když jsem se však naučil „Confiteor“ a „Suscipiat“, sloužil jsem za staršího. Doma jsem si stavěl ze škatulek a obrázkův oltář, ušili mi na něj dvě malé poduštičky, koupili mi kdesi na jarmaku plechový kalíšek a já se před svým oltářem točil a říkal: „Dominus vobiscum“ až radost.

Jednou v neděli čekali jsme na poutníky, co šli do Vydří. Den byl parný, ba dusný. Běhal jsem v komži co chvíle k ovčárně, podívat se, zda již poutníci jdou. Když se přibližovali, šli jsme jim naproti, pak bylo požehnání. Dým kadidla šířil opojnou vůni, svíce na oltáři plápolaly jaksi mihavě, vše se lesklo podivně, hlas páně farářův zněl cize — před očima se mi zatmělo — co se pak dělo, nevím. Když jsem procitl, uzřel jsem nad sebou milou tvář matky. Omývala mně studenou vodou. Ležel jsem na starém krchově u kostela.

„Jak je ti?“ ptala se starostlivá matka.

„Špatně.“

„Pojď, povedu tě domů. To jsem se polekala. — Když jsem tě viděla u toho oltáře klečeti, myslala jsem si: Bože, co asi z toho dítěte bude? V tom's padl k zemi. Nevím, nevím — není-li to špatné znamení.“

3.

Když mi bylo asi sedm let, udál se v naší osadě velikánský převrat.

Pan farář ochuravěl, (ač sám byl takřka doktorem) nemohl kázati ani zpovídati. Bylo s ním zle. Lidé si povídali, že má „záduch.“

Najednou se objevil u nás podivný člověk. Vypadal jako svatý v kostele. Byl vysoký a hubený. Na hlavě měl černou čepičku, na bradě dlouhé vousy, na těle hnědý hábit a kolem kyčel bílý provaz. Byl to kapucín Pater Bernardin. Z počátku jsme naň hleděli ostýchavě, zvědavě a jen se strachem jsme mu chodili líbat ruku, když však se s námi zastavoval, po jmenu se nás ptal a na hlavy nám klepal, byli jsme s ním skamarádění brzo.

Lidé jej měli též rádi — zvláště babičky nevěděly dosti chvály, jak prý mu ta brada při kázání pěkně sluší a sousedé rozumovali, že prý „tento“ poví všecko důkladněji, než pan farář a udeří-li na kazatelnu, pak prý to stojí za to. Jiní zase rozkládali, jako na př. můj otec, kostelník: že každý má od Boha, jeden tak, druhý jinak a že pan farář, pokud mohl kázati sám, nechodil pro rozumy k nikomu, teď však, když nemůže — postaral se o náhradu — dobrou a za to ho Bůh pozdrav!

Ten P. kapucín byl vám podivný pán. — Jednou se nás ptal ve škole: „Hoši, rostou zde v lese lískové ořechy?“

„Ó, ano!“ volali jsme jedním hrdlem.

„A plné šátky jich tam roste,“ ozval se v první lavici Kuželův Honzíček.

„Je tam daleko?“ ptal se kapucín.

„Malý kousek!“ křikl ovčákův Jeník, ač tam bylo dobré půl hodiny cesty.

„Tož tam po škole půjdeme. Kdo chce se mnou?“

„Já!“ volali jsme všichni vyzdvihující ruce.

„Půjdete všichni. Ořechy již zrají. Naděláme si háčků a budeme hledati, — kdo však nebude poslušným, toho zaženu.“

Po škole jsme hodili doma knížky za pec, kus chleba do kapsy a hajdy před faru. Bylo nás tam jako před honem.

Po chvíli vyšel kapucín: „Tož hoši, teď mě vedte. Čtyři a čtyři, jak vojáci. Já půjdu v zadu a budu komandovati.“

Šli jsme kolem hřbitova, přes kopeček k loukám. Kapucín sáhoval za námi, až mu cingulum lítalo, jako kývadlo u hodin. Chvilími zdvihl hůl a volal hřmotným hlasem: „Po—ma--lu! — Krok, krok — krok, krok! — Ty tam v předu, pozor, po vojansku! — Jaký to s tebe bude voják?! — Pomalu!“

Lidé na poli hleděli na nás udiveně a pozdravovali jen váhavě. Kapucín nazdvihoval na poděkování čepičku a kýval hrdě hlavou.

Když jsme přišli na louky, zapomněli jsme na všecken pořádek a běželi k bahnisku, skočili na ně a houpali se. Kapucín volal — kýval rukou, — my nic — jako bychom ho neviděli.

Seš tedy k nám: „Spropadení hoši, co zde děláte?“

„Houpáme se na drně.“

„Hned pojdte sem, ať se mi neproboříte, je vás mnoho. Kde jste nechali vojenskou kázeň? Ještě jednou — a uvidíte, že s vámi vícekrát ne-

půjdu. — Zde si stoupněte do řady a poslouchejte, co vám řeknu.“

Postavili jsme se tedy řadou, každý držel háček na ořechy na rameně jako pušku a P. Bernardin stoje před námi, vytáhl z rukávu šátek, vysmrkal se, šňupl si usmívaje se, pohladil si dlouhé vousy a počal: „Když jsem byl v Praze — — Víte hoši, v které zemi leží Praha?“

„V Čechách.“

„Dobře! — A který svatý tam byl utopen?“

„Sv. Jan Nepomucký!“

„Výborně! — Jste hodni hoši. — A za kterého krále?“

„Za krále Václava.“

„I ty můj spasiteli!“ divil se P. kapucín, „vy jste hotoví študenti, víte více, než já. Nenadál jsem se, že jsou zde tak chytrí hoši.“

„Tož tedy,“ pokračoval, „když jsem byl v Praze, přijel tam jedenkrátě císař pán. Všecko vojsko vytáhlo v největším lesku a postavilo se za Prahou do řad. Stáli jako zeď. Čekali na císaře pána, který je chtěl přehlížeti. Důstojníci napomínali vojáky: „Pozor, ať nedojdeme hanby!“ Od města se zdvihal prach, císař pán s jenerály jel. „Pozor!“ volal velitel a vojáci se vzpřímili, žádný ani nemrkal. Banda na pravém křídle zahrála a pes zapražžený do vozýčka s bubnem vztýčil pyšně hlavu. Císař a jenerálové přijížděli blíže, zelené chocholy na kloboukách vlály, koníci frkali — tu vyskočí, kde se vzal, tu se vzal, zajíc a milý pes od bandy s vozíkem i bubnem za ním — zrovna před samým císařem pánem. — Voják křičel: „Hektor, sem pojd!“ Hektor nedbal, že je taky kus vojáka a za zajícem

ten tam. Císař pán zastavil koně, díval se za psem a smál se co dost.“

A my též a kapucín s námi.

„To byl hloupý pes — co?“ ptal se nás velený pán, když jsme se dost a dost nasmáli.

„Ba že!“ přisvědčili jsme.

„A vy nejste chytřejší!“ vysmíval se nám kapucín.

Zůstali jsme zaraženi.

„Vidíte; ten pes měl státi v řadě, když však uviděl zajíce, zvěřil se a běžel za ním a vy uviděvše bahýnko, zvěřili jste se taky a zapomněli na pořádek. Aha! chytil jsem vás?“

My šilhali po něm a každý si myslil: „Tys nám dal!“

„A teď půjdeme na ořechy!“ rozkázal Pater Bernardin.

Šli jsme k lesu, lesem vzhůru do kopce, kde rostlo mnoho lísek. „To je krásné, to je krásné! Zde je ráj! — Tož hoši, trhejte si, ale nelamte lísek, byl by to hřích!“

My vlezli do houštin a kapucín si sedl na kámen, vyňal z náder knížku, pokřižoval se a četl z ní.

Asi za půl hodiny vstal, vytáhl z kapsy nůž a řezal pruty. Najednou počal zpívati: „Juž je slunéčko nad západem!“

„Hoši, domů!“

Seřadili jsme se kolem něho. Měli jsme každý plný šátek ořechů.

„Venku,“ řekl mi kapucín, „zde máš, ponešeš mi ty pruty domů. A co tak myslíš, nač budou?“

Já se mu smál do očí.

„Nesměj se a odpověz!“

„Já nevím.“

„Tož ti to povím. — Příjemné máme spojovati s užitečným. Vy jste hledali příjemné — ořechy — a já užitečné: pruty! Nebudete-li mi, vy rášci, ve škole uměti, zakusíte, co je toto!“ A švihl prutem, až to hvizdlo.

Nebyl ten p. kapucín podivný člověk?

4.

Páter Bernardin byl muž od slova: co slíbil, plníval. Tak bylo také s těmi lískovicemi. Na darmo jich neřezal. Vedl nás asi za měsíc opět do lesa, ne sice na lískovce, těch již nebylo — ale na lískovky, protože jich již taky nebylo: roztloukl je o naše ruce a záda. Nařezal jich notnou zásobu, by mu stačily na celou zimu. Následky jeho způsobu u vyučování byly brzo vidny. Leckde seděl kluk na kládě nebo na střeše ve vykýři, měl katechismus na kolenou, zacpával si dlaněma uši, by o celém světě neslyšel, hleděl upřeně do knihy a odříkával, až mu hlava brněla. Ve škole uměl bez mála každý a kdo neuměl, pocítil, zač je toho loket. Vp. kapucín nevyučoval však pouze holí, ale přičinil se též jak mohl, slovem, pochvalou a též odměnou. Mnohý pilný žák nosí až po dnes v knížkách obrázek od P. Bernardina darovaný a vzpomíná si vděčně na hubenéno kapucína.

Je to podivná věc! Mnozí učení páni vypracovali zákony a nařízení, by žákům nebylo dáváno premií čili odměn a vyznamenání; dítko prý má poháněno býti k pilnosti pouhým vědomím, že jest

povinnu, učit se a pak snahou po vědách! A co dělají ti páni sami? Co všechno nepodnikají, aby si mohli připnouti na kabát něco lesklého?! — P. Bernardin byl rozumnější. Nedbalce trestal, pilně odměňoval a největším vyznamenáním bylo, vzal-li někoho do „německé hodiny.“ Tenkrát byly ještě střední školy každému, kdo neuměl německy, zavřeným rájem a nebo peklem, jak to kdo vezme! P. kapucínovi bylo nadaných hochů, pro které by tenkrát býval svět bez němčiny jakoby odkorky zabedněn, líto; brával je tedy po škole do své světnice a vtloukal jim do hlavy „der Vater, des Vaters“ atd., — aby je mohli rodiče, budou-li mítí chuti a peněz — anebo podpory — dáti do „škol.“

Mezi vyvolenými byl jsem též já.

Když jsem šel po prvé do „německé hodiny“, bylo mi krušno, smutno. Šel jsem ze svého ráje do trampot a bídy dlouholeté.

Ach, jak často sedával jsem pak na farské zahradě někde pod stromem s německým katechismem, nebo s „biblische Geschichte“ a učil se plačky, čemu jsem nerozuměl! Při každém slově, které jsem neznal, musil jsem pamatovati na nějakou mi známou věc a tak z řady těch představ, které neměly mezi sebou žádné spojitosti, tvořiti si německé věty. Tak se pamatuji až po dnes, že jsem, chtěje si vzpomenouti na slovo „Zwietracht!“ vždy myslíval na suchar čili na „cvíbak“ jak jej na faře jmenovali.

Pokud býval kapucín v mém rodišti, bylo ještě hej! Odstěhoval se však asi po roce do L..a na výpomoc panu faráři. L..ov je vzdálen půl druhé hodiny. Tam nám bylo teď každodenně choditi —

v zimě, v létě — a mně bylo teprv osm roků! Draho mi přišlo trochu té němčiny! V zimě jsme chodívali často sněhem až po kolena, že se nám lidé až divili a nás litovali. Jednou v adventě byla taková mlha, taková nepohoda, že můj spolužák jítí nechtěl. Já přišel domů žalovat matce: „Maminko, Kratochvílův Frantík dnes nepůjde, — já zůstanu taky doma!“

„Milé dítě,“ řekla matka, hladíc mi vlasy a dívajíc se oknem ven do tmavého rána, „já ti pomoci nemohu. Jdi do kostela za tatínkem a popros ho, snad ti dovolí.“

Šel jsem za otcem do sakristie. Byly právě roráty. „Tatínku, Kratochvílův dnes nepůjde, a já se sám bojím.“

Otec, prehlý a přísný muž, dupl nohou a zvolal: „Marš, hned jdi — a — a nezlob mne!“

Cválal jsem plačky domů; matka mě chlácholila, dala mi do každé kapsy po teplém koláči, bych si ohříval ruce a pokropila mě svícenou vodou: „No, jdi s pánem Bohem a neboj se. Andělíček strážný půjde s tebou.“ Utřela si potajmu slzu a hleděla starostlivě za mnou, až jsem vyšel za vrátka.

Cesty byly zametyeny a pro mlhu nebylo viděti ani na dvacet kroků. Mlha padajíc mrzla. Křoviny a stromy byly pokryty ledovou korou a já byl za krátkou chvíli jak obrněný. Šel jsem však beze strachu, důvěruje slovu matčinu, že můj anděl jde se mnou. Odříkával jsem si úlohu, bych dobře uměl a cesta mi ušla, jakoby nic. Přišel jsem až k lesu, před L. . . vem. Tam bylo tichoučko a teplo. Bylo mi tam jako doma. Šel . . . známým chod-

níkem. Na jednou zaslechnu rány, jakoby někdo do stromů tloukl, krkání a za každou ránou volati: „Hahou! huhuhu! ha hou!“ Obešla mne hrůza! Ohlednu se a zůstal jsem jako přikován. Lesem šel velký muž s bílou čepicí a škraboškou, s níž mu visel dlouhý, červený jazyk, tloukl holí o stromy, hrkal hrkačkou a houkal. Kráčel zrovna ke mně. Nečekal jsem naň a dal do bot. Běžel jsem, seč mi nohy a plíce stačily — a klučik osmiletý v té věci mnoho dovede! Přiběhl jsem na faru všecek udýchán a upocen. Kuchařka, otvírajíc mi, spráskla ruce: „A chudáčku, jak to vypadáš! A jdeš sám?“

„Ano.“

„To jsou lidé! Takové dítě pošlou v takovém nečase! A proč's tak běžel?“

„V hoře bylo strašidlo.“

„Strašidlo? A jaké? — Pojď do kuchyně.“

Vypravoval jsem kuchařce a děvečkám, co jsem v hoře viděl a slyšel. Ty bledly a spínaly ruce. Hospodyň zavolala starého pana faráře a kapucína, já vypravoval ještě jednou o strašidle škytaje na hlas: strach se ve mně teprv rozležel. Pan farář chodil dýmaje sem tam, kroutil hlavou, pokračoval a prohodil: „Zlořečená pakáž!“ Kapucín se škaredil, cásal si dlouhou, hnědou bradu, stiskl rty a řekl hlubokým hlasem: „To je bezbožný lid Takové dítě strašiti!“

„Vždyť ho mohli z rozumu vyhnati,“ bědovala hospodyň.

„Jak pak ne?“ přisvědčoval ji pan farář. „Pakáž, pakáž!“

Kapucín šoupl čepičkou na hlavě a zahrozil prstem: „Jeu až vypátrám, kdo to udělal, tomu bude běda!“

„No, Anežko,“ řekl pan farář hospodyni, dejte chlapcovi trochu kávy a rohlík, aby se skřísil a ty“ — obrátil se ke mně, „neboj se; jsi tady u nás, zde ti strašidlo nic neudělá.“

V tom zazvoněno u dveří. Děvečka šla otevřít.

„Kdo to přišel?“ ptal se jí pan farář.

„Chlapci z L...nic.“

Z L...nic chodili k P. Bernardinovi též dva hoši — pekařův a mlynářův synek. Pekařův byl již šestnáctiletý kolohnát a bez mála toliký, jako P. kapucín.

„Chlapci z L...nic?“ řekl pan farář. „Ti šli také horou. Zavolej je sem!“

Hoši vešli jaksi nesměle.

„Chlapci, neviděli jste ničeho v hoře?“ ptal se pan farář, an kapucín zatím pátravě na hochy hleděl.

„Ne,“ kroutil pekařův hlavou.

„Žádné strašidlo?“

„Žádné.“

Mlynářův stříhl po něm okem a usmál se.

„Proč se směješ, Betko?“ volal kapucín přísně.

„Já se nesměju.“

„Mlč, myslíš, že jsem slep? — Vy jste ho postrašili!“ řekl určitě a hleděl Betkovi upřeně do očí.

Betka sklopil oči a šeptal: „Já ne.“

„A kdo tedy?“

Betka ukázal prstem na synka pekařova.

Ten sebou trhl a řekl úzkostně: „A není pravda; ty — —. Proč na mě lžeš?“

„Oho, ty nádobo moudrosti,“ smál se kapucín, „myslíš, že tě neznám? Dej sem“ křikl a vytrhl

mu tašku na knihy. Otevřel ji a vytáhl z ní papírovou škrabošku. „Co je toto? he?“

Pan farář sebou trhl a hleděl udiveně na zločince. „I ty zlořečený darebáku, ty pěkně začínáš? Proč's to udělal?“

Pekařův stál se sklopenou hlavou, jako hříšník a neodpovídal.

„Ten by zasloužil,“ řekla hospodyň.

„Však dostane!“ ubezpečil ji kapucín. Chytl pekařového za rameno a zahřměl: „Pojď! A vy hoši také.“

Vedl nás do kapláanky. Zastrčil dvěře, otevřel almaru a vytáhl dvě cingula. „Vencku drž,“ řekl podávaje mi je.

Já držel a kapucín pletl z nich provaz a tím pak pekařového zmaloval. „Tu máš strašidlo, ty nedobroto nedobrá.“

Pak ho vyhnal ven a druhým činil kázání, jak se mají chovati.

Odpoledne přišel za mnou otec lituje bez pochyby své ranní přísnosti a vyhledal mi byt a stravu pro dobu zimní. Měl jsem sice den po dni ráno zemáky se zelnou polívkou, v poledne zelí s brambory a někdy jen nějaký pekáč nebo kaši, — večer pak zase zelí a jablounka, to však mne nemrzelo: zasedl jsem si u stola jako dva a jedl, až se mne teklo. Huř však bylo s teskníci. Často jsem večer, ulehnuv za kamna na slamník, tiše plakal, až mi srdce usedalo. Bylo mi teprv osm let a již od krbu domácího pryč, mezi lidmi cizími, kteří mi dali sice jísti, ale nedali žádné lásky! — A dítě jest jako květina: nepostačí mu pouhá vláha, žádá, má-li kvéstí a voněti, též laskavého úsměvu slunka!

5.

K P. Bernardinovi jsem chodil přes rok a když se navrátil opět do Čech, vtloukal do mne němčinu vp. p. kaplan B....ký. Ten mě vedl též ke zkoušce do Znojma. Jak jsem ji vybyl, nevím sám, jenom to si pamatuji, že jsem přijeda do Znojma ještě se dvěma soudruhy spal na voze pod kůlnou. O čtyřech hodinách zvonili kdesi na blízké věži velkým zvonem klekání. Procitl jsem se strachem a počal odřfkávati, co mi na jazyk přišlo. O 7. hodině vedl nás vp. kaplan k snídání a pak do velkého domu ke zkoušce. Z náboženství nás vyslychal zase jakýsi kapucín, z psaní, čtení a počítání velký, tlustý pán v černém fraku. Po zkoušce se mi točila hlava, jak bych jezdil v kruhu na dřevěném koníčku, když nám však praveno, že jsme všichni obstáli, spadl s nás kámen — a jeli jsme domů s kuráží.

Rodičové moji počínali teď mluvit o jakémsi semináři v Brně, že prý tam berou chudé hochy zdarma, nebo za levný peníz a že je vyučují na kněze. Matka někdy poplakávala, otec chodil zamýšlen. Jednou v sobotu mi dal pan farář arch popsaneho papíru, řka: „Na, opiš to — ale pěkně! Je to žádost do Brna, by tě přijali do chlapeckého semináře. Chtěl bys býti knězem?“

Pohledl jsem naň udiveně, vzpomněl si na krásná mešní roucha, na lesklé vysoké boty, na hedbávný klobouk — a kývl ochotně hlavou, že ano!

Opsal jsem žádost, jak jsem uměl a pan farář ji zaslal do Brna. Doma se počali se mnou jaksi mazliti. Matka mi dávala sem tam něco „chytrého“ k snědku. Jednou večer jsem s ní seděl na

zápraží. Otec byl s tovaryšem a staršími bratry na panské štěpnici, rozmlouvaje před slaměnou boudou s ovocnářem. Matka uspávala na klíně mladší sestru a hleděla zamyšleně k jasným hvězdám. Já seděl vedle ní v teskných myšlénkách. Budoucnost se rozprostírala přede mnou, jako veliký les; viděl jsem sice toho obra, ne však do něho, jaké postrachy nebo kouzla chová. Měl jsem do toho lesa vkročiti, neznaje hloubky jeho, neznaje cest v něm. Obešel mne strach.

„Jakž pak,“ otázala se mne matka, „šel bys rád do toho Brna?“

„Já nevím.“

„Snad by se's nebál! Učí se tam na sta chlapců a chodí tam rádi. Je prý to pěkné město.“

„Vy jste tam ještě nebyli?“

„Ne; ale tatínek tam byl a mnoho jiných lidí od nás. Tomanů Ignác je tam podomkem. To by bylo pěkné, kdybys plakal! — Vždyť byl's juž ve světě — až ve Znojmně — a umíš německy!“ —

„Však já nebudu plakati!“ slíbil jsem odhodlaně.

Sestřička usnula, matka ji nesla na postel a já šel na štěpnici za otcem.

O sv. Jiljí bývá v Mor. Budějovicích jarmak. Scházívá se tam celé okolí. Moji rodiče tam též chodívali. Tentokráte mě vzali s sebou. — Byl jsem na Vídenské výstavě, viděl jsem tam mnoho, neoslnila mne ale tak, jako tehdy ten Budějovický jarmak. To vám bylo hluku a krásy! Všudy se hemžilo lidí jako v mraveništi a všici byli svátečně oblečeni; někteří měli až po dvou kloboukách na hlavě! Hned před mýtem jezdili při hudbě

velkého verglu na koníčkách, zmrzačení žebráci prosili křesťanských duší o smilování, písničkáři vřeštěli píseň o nejnovější vraždě a ze tří hospod zaznívala hudba. A což teprv na náměstí! Tam stála bouda vedle boudy — a v těch boudkách bylo zboží: harmonyk, nožů, zrcadel, barvených šátků — a pak mezi perníkáři! Očí jsem tam mohl nechat! A se všech stran zněly harmoniky, podivné cinkání a volání, krásně vystrojené paničky procházely se pyšně jako princezny a já točil očima, jako Jiřík ve vidění.

„No, nic platno, tady nezůstaneme,“ řekl otec. „Pojďme mezi ševce, než rozprodají, kde co kloudnějšího. Čas utíká.“

Šli jsme tedy mezi ševce. Měli boty a střevíce na šňůrách rozvěšené.

„Sem, sem, pantáto!“ volal známý švec z Třebíče na mého otce. „Těší mě, že vás vidím. Pozdrav vás ruka Páně!“ dodal, podáváje otci ruku. „Nekoupíte dnes nicého ode mne?“

„Dáte-li mi dobré boty zde pro chlapce — ale dobré!“

„Já, pane mistře a vám nedati dobrého zboží — to by Bůh nebyl Bohem!“ zapřísáhal se švec. „Tedy tomu mladému studentovi zde máme dáti boty? I dáme! Mám tady jedny jak by pro něho ulity. Ukažte synáčku nohu.“

„Nazdvihl jsem nohu, švec se na ni podíval a máchnul pravou rukou drže v levé vysoko boty: „Bez řečí! Jak by pro něj ulity byly! Pantáto, není to pěkně postavená bota?“

Otec vzal boty do rukou, ohmatával nárt, klepal na podešev, nejsou-li v ní třísky.

„Nic neklepejte!“ křičel švec. — „Co já dám — —“

„Rád bych,“ řekl otec, „aby mu to vydrželo. Přijde mezi cizí lidi, kdož ví, dohlídne li tam kdo na něj, — aby neměl za čtrnáct dní prsty venku.“

„Rok v nich bude choditi!“ ujišťoval švec, „a kdyby se každodenně 5 hodin klouzal, ještě jich neroztrhá. Ty boty jsou nad železo!“

„Sprubuj jich,“ poručil mi otec.

Sešoupl jsem ze starých bot a vjel do nových, pohodlně, jako trakač městskou branou.

„Jsou ti dosti velké?“ ptal se otec.

„Až tuze,“ škňouřil jsem se. „Vyzouvá se mi v patě.“

„Nic neškodí, právě dobře!“ přichvaloval obuvník. „Za jedno do nich dorostete a za druhé si můžete vzít v zimě dvoje, troje punčochy.“

Matka mrkla na otce a ukázala na velké, lesklé podkůvky, lesknoucí se na podpatkách. „Ty to se na studenta nesluší.“

„Kampak myslíš!“ odvětil otec. „Bez podkůvek měl by kramfleky na tom dláždění v městě za týden pryč. Jen mu kupme takové.“

„A jak mu budou pěkně cvakati,“ smál se švec, „jako panu důstojníkovi šavle!“

„A co za ně?“ ptal se otec.

„Co za ně? Příteli, jako žemlička na krámě. Čtyry zlatky!“

Matka se smála, jakoby nějakému žertu a otec řekl suše: „Za čtyry dostanu já na mou nohu boty.“

„Oho, to ne!“

„Tyto stály čtyry padesát,“ ukazoval otec na svoje boty, „a jsou boty důkladné!“

„U koho jste je koupil?“

„U Buchala.“

„Na mou duši, je-li to pravda, hned ho půjdu žalovat, že krade kůže. Kdyby je kupoval, za tu cenu by jich dáti nemohl. Ale, aby staré přátelství nevyhynulo, dám to raději se škodou — vem to nechť — a dejte tři padesát.“

Otec vytáhl tabatěrku a podával ševcovi šňupec: „Dejte je za tři.“

Švec měl již prsty v tabáku, když však zaslechl „tři“, trhl zpátky, vyzdvihl ruku jako před štírem a volal: „Nepokoušej.“

„No, jen si šňpněte a nedělejte caviků.“

„Nešňupnu si!“ odporoval švec, upřeně na otce hledě.

„Jen s kuráží, však vám neuškodí,“ vybízel otec opětně.

„Uškodilo by, příteli, uškodilo tuze!“

„Víte co?“ vmísila se matka do řeči, „slevte každý pětadvacet a bude.“

„No, tož tedy, že to panimáma řekla,“ volal švec, „ale, je to krvavý groš, krvavý!“

„Krvavého vašeho groše nechci,“ odpíral otec, podávaje boty zpět.

„Juž jsem řekl; slovo dělá muže!“ pronesl Třebičák vážně. „Dávám je se škodou — ale že je to pro študenta — nechť! Pán Bůh mu dej dar Ducha, bez toho nesvede študent ničeho, jako sedlák na poli bez deště.“

„Ba že!“ vzdychla matka.

Otec zaplatil boty a rozloučil se se ševcem, který za ním ještě volal: „Ale podruhé ať mne neminete! Takových dobráků málo naleznete.“

Odtud jsme šli mezi soukenníky, kde mi koupil otec na kabát a kalhoty a pak mezi plátenkáře. Dle předpisu seminářského měl jsem mít šestero košil a podvlíkaček. I na ty mi koupili, matka složila vše opatrně do koše a šli jsme k hospodě, něčím se posilnit.

Potkali jsme našeho pana faráře, jenž šel s p. děkanem. Kýval na otce. Otec šel, rozmlouval s ním a přišel opět všecek bled.

„Ty Anežko,“ šeptal matce, „nebude z toho nic! Darmo jsme kupovali. Nepřijali ho. Pan farář právě dostal psaní a zlobí se.“

Matce div koš z ruky nevypadl — mně však spadl kámen z hlavy. — Myslil jsem si: „hajda, teď nemusíš do Brna!“

6.

Když došla otce mého ohromující zpráva, že nejsem přijat do semináře Brněnského, zaplesal jsem, mysle, že se té němčiny a gramatiky navždy zbudu. Já tak sice mínil, ale pan farář změnil. Hned ráno po jarmaku přišel k nám a řekl otci:

„Když kluka nepřijali v Brně, postaráme' se o něho někde jinde. Mám v Jihlavě několik známých, které jsem vyléčil; ti mu snad dají týdně po obědě, a na byt, snídaní a večeři mu nějak stlučeme.“

Pan farář byl Martinkovským pánembohem; co řekl, stalo se. Na sv. Václava měl jsem smutný svátek. Naložili mě i s kufrem na vůz a ujížděli jsme s panem kaplanem F. St. k Jihlavě. Loučení

š studenta s domem oteckým bylo už často a dosti živě popisováno; nechci přilévati vody do Jihlavy a pomlčím o tom.

Dojedouce do Jihlavy, zastavili jsme u „zlaté hvězdy.“ Pan kaplan položil palec pod bradu, ukazovatel na nos a ohlížel se po nějakém pro mě příhodném bytu. Po náměstí chodilo mnoho pánů s vysokými hedbávnými klobouky a paniček v krásných čepcích, tak krásných, že jsem jim chtěl všem ruce líbat, jako paní důchodňové. Všichni se poptávali příchozích, nehledají-li pro studenty bytů. Jedna taková panička získala si důvěru p. kaplana, šli jsme s ní a vyjednali byt a prádlo. Pak jsme chodili po domech, do nichž pan farář dal nám doporučovací listy. Pan kaplan, dobrák, všude prosil a já stál u dveří strachy se třesa, jako zajíc před honem. Na štěstí nás všude dobře přivítali, a vyžebrali jsme všech sedm obědů.

„To je trefa!“ řekl pan kaplan, „teď můžeme jíti do gymnasia. Dříve však něco posnídáme.“

Šli jsme tedy do hostince, pojedli a pak mě vedl pan kaplan do velikého stavení. Odevzdal tam moje vysvědčení, dal mě zapsati, koupil mi potřebné knihy a napomínal mě:

„Pamatuj si tady tu ulici a ten dům! To je gymnasium. Tam zítra o osmé hodině půjdeš. Budou tě zkoušeti, jsi-li schopen za studenta. Neboj se! prošels ve Znojmě, projdeš tady také!“ — Pak mě zavedl do bytu, kde byli ještě dva studenti. Byli starší než já a jeden z nich, jakýsi Sobotka, syn učitelův z P. slíbil, že se mne ujme a všude mě zavede.

Pan kaplan jej vzal za to k obědu a po třetí hodině jel s otcem domů. Vyprovodili jsme je se Sobotkou až k mýtu. Tam jsme se rozloučili. Když jsem se vracel do hlučného města, bylo mi přepodivně. Tak mi bylo v mém životě jen ještě jedenkrát, když jsem se topil v řece. V uších mi hučelo, v očích se mi dělaly mžičky, byl jsem všecek pomaten a strach nevýslovný svíral mi srdce. Štěstí pro člověka, že mu popřálo nebe slzí. Kdyby těch neměl, pukalo by mu mnohdy srdce jako země za léta, když na ni neprší.

Nový můj přítel Alois Sobotka, který teď už odpočívá pod zeleným drnem, těšil mě jak mohl. Zavedl mě do nového domova a jsa dovedným kresličem nakreslil mi několik obrázků, aby mě přivedl na jinší myšlenky.

Ráno jsem sebral své knihy a šel do gymnasia. Tam nás jednoho po druhém zkoušeli. Na otázky mně předložené nevím se již upamatovati, byl jsem jak pitomý. Po zkoušce přišel starý pan ředitel, mluvil cosi po německu a předčítal pak jména. Mezi těmi byl jsem i já. Nevěděl jsem však, oč se jedná. Vedle mne seděl malý študentík, štuchl mne a řekl po česku:

„Propadls, běž domů.“

Sebral jsem knihy a šel domů.

Sobotka mě uvítal: „No jakž?“

Járku: „Propadl jsem, mám jít domů!“

„Tož běž; co bys tady dělal? doma ti tatínek řekne, jak a co.“

Nerozmýšlel jsem se dlouho a šel Brtnickou ulicí k mýtu a po silnici domů, zvěstovat truchlivou zprávu. Šel jsem bez starosti. Nenapadlo mi ani,

jak těch pět mil ujdu. Tak asi letí vlaštovka v podzim přes moře do svého domova.

U Vilámce dohonil jsem formana. Viklal se v modré košili vedle svého vozu, popraskoval a uviděv mě, ptal se:

„Kam jdeš, chlapče?“

Nazdvihl jsem čepici a odpověděl pokorně: „Do Martinkova.“

„A kde je to?“

„Za Želetavou.“

„A tam chceš dojíti sám?“

„Ano.“

„A odkud jdeš?“

Vypověděl jsem mu celý svůj osud.

Forman zašvihl bičem třikrát sem tam, vyndal dýmku z úst, odplivl a zabručel: „Co takové děcko zkusí!“ — Pak se na mě jak náleží podíval a řekl:

„Pojď se mnou, nepustím tě samého; mohlo by se ti na cestě něco státi. Bolejí-li tě nohy, sedni si na šestrok.“

„Zaplať pán Bůh pantáto!“ poděkoval jsem, „byl bych však rád dnes už doma.“

„To nezdoláš, milý chlapče; pojď jen se mnou, zavezu tě až za Želetavu a pak můžeš s Pánem-bohem domů. Měl jsem také takového kluka, umřel mi, škoda ho!“

Šel jsem vedle formana. Vyptával se mě na to i ono. Odpovídal jsem mu prostosrdečně a když slunce zapadalo, dorazili jsme do Dlouhé Brtnice. Tam forman zastavil. Zavedl mě do nálevny.

„Tady si sedni vedle mne. Hospodský! máz piva a co máte k večeři?“

„Vepřovou pečinku a jelita.“

„Tož mně dejte pět jelit a tomu chlapci tady jedno; má dost.“

Hostinský donesl pivo v plecháči. Forman se napil a podával mi: „Tu máš! Pij, aby z tebe něco bylo.“

Přihnul jsem si notně; měl jsem žízeň.

„No!“ kýval forman hlavou, „umíš to! Jsi z dobrého kořene, Bůh tě živ, kluku!“ — Pak jsme jedli a šli opět do konírny.

Ráno vstali jsme o čtvrté hodině. Forman mi dal kus chleba k snídání a jeli jsme dále. Když jsme přijeli za Želetavu na Horky, řekl jsem: „Pantáto, tady jde cesta k nám!“

„Tím lesem?“ ptal se forman.

„Ano.“

„A nebojíš se tam?“

„O ne; znám tam každý pařez“

„Tož jdi s Pánembohem, pozdravuj doma a bude-li z tebe někdy pán, zpomeň si také na mě.“

Políbil jsem mu ruku, řekl „zaplať Pánbůh pantáto za všecko,“ zabočil do lesa a forman jel dále [po silnici ke Znojmu. Od té doby jsem ho neviděl. Bůh ví, jezdí-li ještě po silnicích tohoto světa, anebo-li dojel již hostince věčného? Ať už je tak nebo onak; přeju mu štěstí zde i tam, kde se neplatívá mýta. Že jsem si naň vzpomněl a vděčně vzpomněl, dokazuji tímto.

7.

Rozloučiv se s formanem, dal jsem se lesem „hašpanem“ k Martinkovu. — Srdce mi bušilo úzkostně. Zdálo se mi, že každý strom na mne udiveně hledí, jakoby se tázal: „Kde se's tu vzal?“ U palouku mě potkal hajný. Stanul, pohledl na

mě ostře, jak by nevěřil, že jsem to já a pak se zachechtal: „Co, co, vyštudoval jsi juž?“

Studem jsem ani neodpověděl a utíkal, seč mi nohy stačily, až jsem doběhl houště. Tam jsem zalezl a plakal usedavě. Nemohl jsem za to, že jsem jenom z hloupého Martinkova, kde neumějí německy — a přece mě proto ze škol zahnali a hajný se mi vysmíval, ač sám německy neumí. To mě bolelo. „Jen kdyby on sám do těch škol šel, uviděl by!“ myslil jsem si trucovitě.

Vyplakav se do syta, šel jsem lesem dále, ne však cestou, aby mne nikdo neuviděl.

Přijda do vesnice, nehleděl jsem ani v pravo, ani v levo, jenom před sebe do země, jako hříšník. Když jsem zabočil kolem rohu, odkud lze viděti můj rodný dům, pohledl jsem naň ostýchavě a srdéčko se mi sevřelo. — Před chalupou stála matka hleděla na mě upřeně, držíc ruku nad očima, na jednou spráskla ruce a běžela do chalupy. Když jsem přišel k vrátkům, stáli juž oba venku — otec i matka.

„Proč jdeš domů?“ ptal se mne otec se strachem.

„Propadl jsem!“

Matka se dala do pláče, otec šel do světnice, chodil velkými kroky sem a tam a já se schoulil jako veliký hříšník v zahrádce pod kadlátku. Po chvílce šel otec na faru a matka mě zovolala do kuchyně. Vařila mi plačíc nuky v mlíce a já plačky jedl. Řečí jsme mnoho nenadělali.

Asi za půl hodiny přiběhla děvečka z fary všecka udýchaná do síně a ptala se: „Tetičko, kde je Vencílek?“

„Tady. Co mu chceš?“

„Má jítí hned na faru; pojedje zase do Jihlavy.“

„A s kým?“

„Jsou zde páni z Jihlavy s nemocným děvčátkem: Ti jej vezmou.“

„Ach Bože, a hned?“

„Ano.“

„No, dítě, jdi jen, jdi, přijdu hned za tebou.“

Šel jsem tedy. Před farou stál kočár. Na faře byla paní H... , u níž jsem míval též oběd, s nemocnou dceruškou Anynkou. Hledala pomoci u pana faráře. Slíbila, že mě vezme do města a zavede na reálku; tam prý mě přijmou.

Neřekl jsem ano, neřekl jsem ne, — taky se mne nikdo ani neptal: byl jsem jako lísteček, jímž větr zmítá, kudy chce. — Matka mi donesla koš kadlátek, pan farář mi dal kus husiny a několik desetičků: otec prosil paní H... ovu, by se mne juž jen ujala, což ochotně slíbila, vysadil mě na kozlík a stisknuv mi ruku, rozmáčkł v přísném oku slzu. Matka stála u kočáru a utírala si zástěrou oči. Pan farář se uklonil naposled, nazdvihna černou čepičku, kočí švihl do koní a kočár se hnul. Jel jsem zase k Jihlavě. Což to byla pro mne smutná cesta! Nebyti těch švestek v koši — nevím, jak bych ji byl přetrpěl! — U dítěte však převáží žaludek hlavu i srdce — a ten byl spokojen: uspokojil jsem se tedy pomalu cele.

V Jihlavě mě zavedli do reálky, kde mě pan ředitel na přímluvu pana H... a přijal. Byl jsem tedy realistou první třídy, nevedlo se mi tam však lépe, než na gymnasii — ba huře. Náš učitel, čili jak jsme říkali „profesor“ — jmenoval se Reissen-

hoffer — byl podivný pán. Když jsem přišel do jeho třídy, ovšem, že o několik dní později než druzí, vyvolal si mě před katédru, postrčil si okuláry, pohledl na mě jako na cizopasnú zvíře a ptal se německy:

„Wie heisst du?“ (Jak se jmenuješ?)

„Wenzl Kosmák.“

„Ah! Wenzl! český Wenzl! A Ko-Ko-Kosmark? nebo Kosman, nebo Kosmas? Co je to za zatra . . . jméno? To je horší než indiánské! Víš co? já tě překřtím! Budu tě ode dneška jmenovati „Kasmochr!“ (Sýrař!) Pan profesor se svému vtipu (!) zasmál a celá třída chechtala se s ním. Stál jsem jako na uhlí a mladá má duše vrávorala.

Tak mě přivítal učitel! vychovávateľ! professor!!! Reissenhoffer pouze proto, že jsem ne-uměl německy, že jsem byl ze slovanských rodičů! — A takových Reissenhoffrů bylo všude dosti! —

Děkujte Bohu a mužům vlastencům, vy nyníjší študenti, že vám aspoň částečně poskytnuta možnost, učiti se vědám v jazyku mateřském. Ne-třeba vám zakoušeti toho, co já, co tisícové mně rovných zakoušeli! A vy slovanští rodičové, mějte ku svým slovanským synům srdce a nevnucujte jim trpký kalich potupení, dávající je na ústavy německé!

Pan profesor, rozveselen svým vtipem znamenitým, vzal ke mně jaksi srdce a pravil: „Tys byl v gymnasiu?“

„Ano.“

„A vyhnali tě.“

Kývl jsem hlavou.

„Však tady také dlouho nebudeš! Ale, že zde již jsi, tož si sedni tam mezi ty osly!“ Pokynul rukou na postranní škamnu, tak zvanou „eselsbank“, kde sedávali největší lenoši a darebové.

Sedl jsem si tam a sklopil smutně hlavu. Celá třída se po mně škodolibě ohlížela. Jakýsi ničema vedle mne sedící řekl polohlasitě: „Kasmochře, prodej mi za dva krejcary sýru!“

„Cos' to tam řekl?“ volal pan profesor. „Naučím tě, ty nosorože, druhým se vysmívati. Jsi ty nějaký profesor? Sem pojď!“

Kluk vylezl smutně z lavice a plížil se ke stolku. Pan professor vzal tlustou rákosku do pravé, levou uchopil hochu za prsty a počal jej bít do dlaně, zprvu pomalu, pak rychleji, rychleji jako mlýn, až hochovi ruka naběhla. Pak jej teprv pustil, z hluboka oddychuje: „Ty pyramidální osle, co se s tebou nazlobím! Řekni doma matce, že tě měla ve vandličce utopiti!“

Takový způsob měl pan professor Reissenhofer. Nebyl to podivný pán?

Třetího dne si zasedl pan profesor za stolec, vytáhl katalog, protřel si brýle a počal vyvolávati. Vyvolal vždy deset žáků najednou. První byl „Kasmochr,“ t. j. já.

Vyslychal ze zeměpisu. — Měli jsme uloženo asi dvacet řádků a uměl jsem je, jak by bičem mrskal, jen že jsem jim nerozuměl. Odříkal jsem tedy svou úlohu, pan profesor se kysele usmál řka: „No, učil ses, učil, proto však přece zůstaneš oslem. Jdi si sednout do poslední lavice, radil bych ti však, abys šel raděj k Březinovi učit se německy. Já tady takového mula nepotřebuji.“

Poslechl jsem jeho rady.

Přijda domů, řekl jsem to pánovi. Ten se zaškrabal za uchem, řka mrzutě: „Toto bude, zdá se mi, pěkné studování! Ale, co tomu řekne pan otec? Víš co, jdi domů. Budou císařské hody — nic nezameškáš.“

Dal jsem se tedy po druhé na pouť neradostnou. Že jsem doma neměl radostného posvícení, pochopí každý a byl jsem rád, když v úterý se mnou otec šel opět do Jihlavy.

8.

Navrátiv se ze svého druhého vandru do Jihlavy byl jsem otcem a domácím pánem soukeníkem Kronem veden do hlavní farské školy u sv. Jakuba. Pan Kron se vyšnořil jak o Božím Těle. Přičesal si vlasy na způsob srpu, oblékl se v dlouhý zelený kabát s krátkým živůtkem, posadil vysoký rozviklaný cylindr na hlavu a řekl: „No s Pánem-bohem, všeho do třetice! Nepodaří-li se ani tohle, můžeš pást krávy!“ Mrknul na mě významně a přísně.

Sv. Jakubská škola byla jednopatrová. V prvním patře vyučoval sám pan nadučitel Václav Březina. Přijdouce ke dveřím, utřeli jsme si boty, p. Kron smekl klobouk a zaklepal.

Mocný basový hlas ozval se z třídy: „Semráde jdi se podívat, kdo to klepe!“

Dvěře se otevřely, bledý, hubený klučik vystrčil hlavu, šlehl po nás ještěrcíma očima a zase hned zavřel.

„Jsou tam dva páni s chlapcem!“ slyšeli jsme ho panu učiteli ozamovati.

Ve světnici cosi zasténalo a zaprašťelo jak když se prohne těžký vůz a za několik okamžiků otevřeny dvěře opět a v nich se objevilo veliké, v šedý, sardinglový burnus zahalené břicho a na hoře na bříše seděla veliká, přírudlá hlava, ovroubená šedými vlasy. Rukou na zádech složených nebylo viděti. Celý pan učitel zdál se složen z hlavy, břicha a dvou kratičkových nohou. Na jednou však se objevila ze zábříší také ruka držící šňupec, nazdvihla se zhůru k nosu, nacpala jej hlasitě, a pak nám pokynula na přivítanou.

„Pěkně vítám! Co pak mi nesete dobrého?“

Pan Kron se uklonil a řekl: „Neračte zazlíti, přicházíme sem s chlapcem, abyste ho přijal do třetí třídy.“

„Ale, ale, milí lidé, co pak vám napadá? Vždyť už vyučujeme tři neděle, proč jste nepřišli dříve? což nevíte, kdy začíná škola?“

„Račte odpustiti, milostpane!“ ozval se můj otec jaksi ostýchavě, „já jsem chlapce přivedl v čas, ale do latinských škol. Tam mi propadl, že neumí dost německy. Dali jsme jej do reálky, přišel nám však také domů, že prý ani tam takých mudrců nepotřebují. Poradil mi tedy náš pan farář,“ dodal zchytra, „abych ho dovedl k vám, milostpane; u vás že prý je nejlepší škola v celém městě. Zde abych ho nechal letos učit se důkladně německy, pak že to v těch latinských půjde.“

„Mhm!“ odkašlal pan nadučitel spokojeně kývnuv hlavou, „zná mě váš pan farář? Odkud pak jste?“

„Jsme z Martinkova, milostpane; náš pan farář vás neměl sice čest viděti, ale slyšel prý

mnoho o vás. Onehdy tam byl pan Hek, koželuh zdejší, a dal mu tu radu.

„No, těší mě, těší, že uznávají lidé mé zásluhy; šňupněte si pane — jak pak se jmenujete?“ ptal se podávaje otcí tabatěrku.

„Anton Kosmák, prosím.“

„A kdo jste?“

„Krejčí a kostelník, prosím.“

„Tož tedy pane Kosmáku, nechte chlapce zde, a má-li jen trochu schopnosti, ručím vám za to, že ho na rok pan řiditel z gymnasia, zná mě velmi dobře, a dá také na mé slovo — přijme. Vidíte, milý kostelníku, ne abych se chlubil, ale já vychoval už mnoho znamenitých pánů. Moji žáci jsou už teď oficíři, úředníci, doktoři, děkani, — jen já zůstávám pořád starým učitelem jako ten hejtman ve svatém evandéliu hejtmanem, he, he, he;“ a břicho se starému dobráku házelo jako vlny na moři genezaretském.

Pan Kron a otec smáli se s ním a já jsem koukal bezpochyby velice hloupě; nutil jsem se do smíchu, do něhož mi nikterak nebylo.

„A což se ten váš chlapec,“ ptal se pan Březina poznovu, „neučil nikde německy?“

„I ano; byl u nás pan kapucín; k tomu chodil a pak k panu kaplanovi do Babic, ale nestálo to všechno za mnoho jak vidím,“ odvětil otec.

„Ovšem, ovšem!“ přisvědčoval pan nadučitel. „Vidíte, to je tak; vy jste krejčí; kdybyste byl fušerákem a někdo si vám dal kabát ušít, pokazíte mu ho; neníliž pravda?“

„Arci,“ přisvědčoval otec, „ale prosím, já se v krejčovíně nedám!“

„Vždyť nepovídám,“ odporoval pan Březina, „dávám jenom příklad. Nedáte-li chlapce k dokonalému učiteli, je škoda času a peněz.“

V tom pootevřel dvéře a zavolal do světnice hromovým hlasem: „ticho! — Vidíte, co se s těmi děcký člověk nazlobí! sotva jim ukážu záda, už dělají povyk jak v židovské škole. No, odpusťte, musím na ně! — A ty chlapče, jak ti říkají? Ja, kde pak máš vysvědčení? Vždyť jsem zapomněl, jak na smrt!“

Podal jsem mu je, pan učitel si je přehlídl, uschoval do kapsy a řekl: „Dnes ještě můžeš s tatkem se trochu potěšiti, ale zítra o sedmi hodinách ať jsi zde! O půl osmé chodíváme každodenně do kostela.“

„Polib ruku milostpánovi,“ připomenul mi otec, „a prosím, co jsem dlužen od zápisu?“

„Nic, nic; jen zde nechte dvě zlatky na knížky. Já mu je sám zaopatřím.“

Otec mu dal peníze, pan Březina mi popleskal tváře, řekl otcí, aby pozdravoval pana faráře „neznamým způsobem“ a rozešli jsme se.

Bylo mi radostno a volno u srdce. Pan učitel mluvil s otcem a se mnou česky, pohladiv mě laskavě a tím si získal všechnu lásku a přítulnost mou. —

Druhého dne přišel jsem do školy, pan učitel nás vedl do kostela ještě s dvěma druhými pány učiteli, tam nás rozsadili do lavic a zpívali s námi při mši svaté. Nikdo se nesměl ani pohnouti, sice byl hned pokárán. Po kostele posadil mě p. učitel do první lavice, aby mě prý měl na očích. Četli jsme, počítali, psali a co chvílka ptal se mě ten

milý starý pán: „No, Kosmáku, rozumíš tomu?“ Řekl-li jsem, že ne, vyložil mi věc po česku. Dostal jsem do učení sto chutí a prospíval tak, že mě brzy posadil na roh lavice za dohlížitele na druhé.

Pan Březina nebyl bytem ve školní budově: bydlel v Nové ulici. Tam jsme si pro něbo před školou vždy chodívali. Bylo nás někdy až dvacet. Čekávali jsme před domem, až pan učitel vyšel. Políbili jsme mu ruku a šli s ním ke škole. Cesta nebyla daleka jen asi čtyři sta kroků, šli jsme však bezmála půl hodiny. Za jedno posunoval se tlustý pán pomaloučku co noha nohu minula, za druhé co chvílka zarazil hůl do země, nazdvihl široký cylindr a volal hřmotným hlasem: „Má úcta, pane N. N., dobré jitro přeji!“ — Pak se obrátil k nám a poučoval: „Vidíte, hoši, to je pan doktor N., nebo městský rada N. a p. Všimli jste si, jak mě uctivé pozdravili? Mne si váží celé město!“

Šel-li nějaký bývalý žák jeho mimo, aniž přišel políbit mu ruky, volával za ním: „Pojď sem ty —“ Když pak studentík přišel, postavil se pan Březina na opatky, vypnul břicho co nejvíce a ptal se shora: „Což pak ty už svého pana učitele neznáš? Nevíš, co se sluší? To jsem si na tobě vychoval? Hošík pak políbiv ruku odcházel zahanben.

K obědu pan Březina domů nechodíval; děvečka mu nosila jídlo v koši a ve velké láhvi pivo. Zůstal-li někdo trestem přes poledne ve škole, jídal před ním pan učitel bez ostychu na katedře. Chtěl-li se však napít, poodešel vždy za tabuli, aby žáci neviděli, že jejich pan učitel pivo pije. Měl-li někoho rád, dal mu též nějaký zbyteček z oběda svého, zvláště žákům venkovským.

O všech svatých přišel pan učitel před kostelem do školy a tvář jeho zářila jako červená lucerna na lokomotivě. Byl oblečen do černého fraku, měl na ruku nové bílé rukavičky, nový hedbávný klobouk a rákosku se zlatým knoflíkem. Tu nosíval jen v Boží hody. Vystoupil na stupínek, pohladil si levou rukou břicho, pravou lalok a pravil velebně: „Milé dítky! Dnes je pro vás slavný den. Císař pán ráčil mně, vašemu učiteli, uděliti za mé veliké zásluhy, že jsem padesát let už zde učitelem, stříbrný kříž s korunou. Pan krajský mi ho dnes ve jménu císaře pána připne na prsa a veledůst. pan děkan bude míti slavnou mši svatou, na kterou všickni půjdeme. Budte hrdi, že máte takového pana učitele.“ — Pak nás zavedli na náměstí, kde bylo plno lidstva, měští ostrostřelci s hudbou, měští a vojenští hodnostáři, a kde pan krajský připnul našemu panu učiteli u veliké slávy lesklý kříž na prsa. Odtud šli jsme do kostela a po kostele chodil pan Březina dobrou hodinu okolo náměstí s křížkem na prsou v ruce drže diplom a ukazoval ho ochotně každému, kdo si toho přál.

Od té doby musil míti každý žák jeho na prvním listě každé knihy napsáno: „N. N., žák třetí třídy u pána a pana Václava Březiny, vzorného učitele na hlavní farské škole u sv. Jakuba, majitele stříbrného záslužného kříže s korunou, čestného měšťana Jihlavského, spoluzakladatele opatrovny pro dítky atd. atd.“ — Kdo si to zapomněl napsati, dostal — virgas.

9.

Je to divná věc! Byl-lis už pozván někdy na hody, nebo k nějaké zábavě, táhly se ti jistě první

dvě nebo tři hodiny jako smola, později však, když ses rozjařil a rozveselil, mýjely ti okamžikem a bylo na čase odejít, dříve nežli ses nadál. Anebo: přistěhoval jsi se do nového bytu, do nové krajiny. Na počátku říkávals: „Kdy pak bude večer? Zde čas stojí!“ — Za nějaký však měsíc ubíhal ti den po dni jako mřinci ve vodě — až jsi užasl, že již je rok u konce a pobožně vzdychl: „zase o krok k hrobu blíže!“ — života však nenapravils.

Tak jest s naším celým životem. Z prvu, za let mladosti, zdá se nám býti rok nesmírně dlouhý a nemůžeme se dočkati prázdnin, očekáváme s trapnou netrpělivostí první chmýří pod nosem, touhou prahneme po chvíli, kdy zvolati smíme: „Valete, škamny školské!“ — od toho okamžiku počíná však čas klusati, uháněti, stále rychleji, jako parní vůz, až se zastaví náhle na stanici „Hrobu.“

Však tímto mudrováním chtěl jsem říci pouze tolik: za mladých let ubíhá nám čas pomalu; čím dále však, tím rychleji, až k starosti závratnou rychlostí letí.

Podle této z brusu nové zkušenosti, na kterou si hodlám výsadu zjednat, vlekl se mi taky rok u p. Březiny zdlouha, jako řeka Haná za letních měsíců — dovlekl se však přece ku konci. Vysvědčení jsem dostal výtečné, „sehr gut durchaus!“ a šel s chutí na prázdniny.

Pan Březina propouštěje mne, blahosklonně pravil: „Jdi, pozdravuj rodiče, buď pilným a po prázdninách přijdi ke mně: zavedu tě „sám osobně“ k panu ředitelovi, abys měl dobrý začátek.“

Otec si pro mě přišel a dali jsme se oba dva spokojeni k domovu. Měli jsme po cestě asi čtvero

zastavení a všudy mi otec přál, nutě bez ustání: „Jez a pí, synku; zasloužil sis toho.“ — Matka mě čekala otevřenou náručí a vidouc, že jsem dobře obstál, šla ke kurníku. Tam nastalo zděšení a krveprolití — ku cti a slávě mému dobrému vysvědčení a mně k radosti.

Prázdniny mihnuly jako by mužknutím oka. O sv. Václavě vylezl jsem si naposled na kadlátku, najedl se švestek do boha a pak opět do Jihlavy. Šel jsem tentokráte již s větší kuráží. Představil jsem se panu Březinovi, který mě zavedl k panu ředitelovi latinských škol. Pan ředitel byl starý mládenec. Byl hubený, měl šedou hlavu a pod nosem prošedlé, ostře přistřižené kníry, jakoby mu tam sedělo kousek kartáče. Vypadal jako voják a vedl si také po vojansku.

Pan Březina byl, jak víte, náramně tělný pán. Když jsme přišli ke dveřím páně ředitelovým, smekl klobouk, schýlil hlavu ku klice, aby lépe slyšel a zaklepal.

„Volno,“ zavzněl ze vnitř hlas.

Pan Březina otevřel, zůstal však mezi dveřmi státi, řka s veselým úsměvem: „Vzácný pane řediteli, rád bych vás navštívil, ale nemohu. Proším rače otevřítí druhou polovičku dveří, abych mohl vklouznouti.“

Pan ředitel se dal do smíchu a rychle otevíral druhou půli. „Odpusťte, prosím, odpusťte, že mám tak úzké dvěře. Pro mě jsou ovšem dosti široké, ale pro takového pána jako Vy, aby byla brána.“

Podali si přátelsky ruce a pan ředitel zval pana učitele, aby se posadil na divan. Majitel stříbrného záslužného kříže s korunou uvelebil se

ovšem ze široka a ukázav na mě rukou pravil: „Vzácný pane řediteli, zde Vám vedu nováčka. Byl u mne rok a doufám, že mi neudělá hanby. Odporučuji ho Vaší vzácné přízni.“

Pan ředitel mnul si ruce a zalichotil, usmívaje se, starému pánovi: „Nepochybuji, že bude dobrým žákem. Z Vaší školy přicházejí sami zdární hoši. Co je pravda, to je pravda.“

„Velká čest, velká čest!“ klaněl se pan Březina. „Ovšem mohu se chlubit, že jsem vychoval hodné pány. Však prosím, pan profesor dr. Weiner byl také mým žákem.“

„Vím, vím,“ kýval pan ředitel hlavou, „a také Vás až podnes slušně ctí.“

„Ach, hodný pán,“ vzdychl si pan Březina pobožně a utíraje rukávem tabatěrku pohledl na pana ředitele velkýma potrhánýma očima. „Prosím, je libo šňupec?“

Pan ředitel si šňupl a pan Březina volal: „Nechci Vám ukrádati drahého času. Prosím, kdy může chlapec přijít k zápisu?“

„Zapišme ho hned zde,“ řekl pan ředitel, „kde máš vysvědčení?“

Já mu je podal třesoucí rukou. Pan ředitel mě změřil od hlavy k patě jako rekruta a šel pak ke stolku mě zapsat.

Mezi tím měl ke mě pan Březina tuto vážnou promluvu: „Vidíš, chlapče, jak je pan ředitel dobrý pán? Važ si ho, poslouchej a uč se, aby z tebe měl radost. Já se budu na tebe také poptávat a kdybych doslechl, že mně a tomuto mému záslužnému kříži děláš hanbu, vidíš zde tuto hůl?“

Zmaloval bych tě co dost, třebaš jsi z mé školy už vystoupl.“

„No, no, však bude pilný,“ chlácholil pan ředitel a obrátiv se ke mně řekl: „Odpoledne o dvou hodinách přijď do gymnasia ku zkoušce. Doufám, že nepropadneš.“

„Umí vše, čeho potřeba,“ ubezpečoval p. Březina, mžouraje hrdě očima.

„Jsem přesvědčen,“ klonil se pan ředitel, „je to však předsáno.“

„Vím, vím,“ kýval pan Březina hlavou, „zákon je zákon. Tedy, má úcta, pane řediteli.“

„Ma úcta.“

Poklonili se ještě jednou a odešli jsme. Odpoledne jsem byl zkoušen a přijat. Druhého dne ráno o osmi hodinách byli jsme na službách Božích. Zpívali latinsky „Veni sancte Spiritus“ a mně bylo skutečně, jakoby nějaký cizí vyšší duch chrámem se vznášel, a mně posvěcoval na člověka dokonalejšího, — vždyť jsem byl v latinské škole!

10.

Byl jsem tedy studentem, gymnasistou. Po slavných službách Božích zavedli nás do veliké, zkušební dvorany v třetím patře, v níž vymalován jest na stropě řecký Parnass s Musami.

Pan ředitel vystoupl na místo vyvýšené a předčítal nám školní zákony. Ku konci nám činil kázání o mravopoctnosti, pilnosti, poslušnosti a vděčnosti k rodičům, že by toho byl kněz lépe nedovedl. Na přídavek přislíbil všem neposlechům přísné tresty, zamračil se při tom a stříhl vousy pod nosem tak, že ve mně dušička schla.

Odtud jsem šel ke kněhkupci koupit si knihy. Bylo jich dle mého tehdejšího úsudku mnoho a drahých, ač teď vidívám mladé studentíky s většími hromádkami knih spěchati do školy. Zaklesl jsem si je řemenem a šel domů. Byli jsme studenti v tom bytu tři. Měli jsme svou zvláštní světnici, do níž se chodilo přes větší pokoj, v němž bydleli domácí.

Druzí dva studenti nebyli doma. Byli již ve vyšších třídách a proto bezpochyby se známými procházeli se po městě anebo seděli úkradkou někde v hospodě.

Jsa samotný doma, otevřel jsem svůj kufr, ukrojil si kus buchtý a počal pak prohlížeti nové knihy. Bylo mi hledícimu do nich jako vystěhovalci, když vystupuje ponejprv na břeh nového světa „Ameriky,“ o níž zpívána jim tluchubařská píseň:

„Poslechněte lidé nové zpívání,
jak se mají páni Amerikáni;
v samé legraci
žijou čtveráci,
nevědí ničeho o těžké práci!“

Jak tak sedím zamyšlen a na ta latinská slova hledím, otevrou se dvěře a Karlík, synek domácích, plíží se ke mně.

Vida mě jísti, pohlížel na buchtu hladovýma očima a když jsem se dlouho k ničemu neměl, nastrčil ruku: „Dej mi kousek.“

Ukrojil jsem kousek a dal mu ho s těžkým srdcem. Každé dítě, nemá-li vždy do syta, je skoupo a já se bál hladu; pak byla ta buchtá ještě od maminky a ta bývá nejchutnější. Nedivte se tedy, že jsem dával nerad.

Karlík běžel s buchtou ven a sotva zavřel dvéře, přišla pětiletá Tereška, vytírala si kotníky očmi a plakala: „Karlíkovi dals a mně ne!“

Ukrojil jsem jí také kousek, zamkl pak rychle kufr na dva západy a sedl si naň jako lakomec na svůj poklad.

Ve velké světnici nastalo ticho. Děti vyběhly kamsi na ulici. Nebylo slyšeti než hrčení kolovrátku a soukání člunku.

„No, jak pak ty starý,“ promluvila paní, „koupíš toho bagouna nebo ne?“

Domácí pán zastavil stav a odsekl mrzutě „Nevím, co pořád s tím bagounem máš? Jaký z něho užitek?“

„Jaký užitek?“ rozhorlila se paní, „co jsi tak hloupý? Teď abych běhala do krámu pro každý kousek masa, pro každou lžičku sádla, pro každé jelito, pro každý škvarek, pro všecko. Když zabijeme bagouna, bude všecko doma; i ty kůže z něho uvaříme v řepě a máš několik obědů. Jen kdybychom ho měli a slaniny visely v komoře, chodil bys tam co chvílka, mlsná hubo!“

Pán odkašlal a řekl jaksi vyhýbavě: „To já všecko vím, tak dobře jako ty, a ještě lépe; ale chceme-li koupit bagouna, abychom vydali najednou pět a dvacet, třicet zlatých a víš, že peněz není. Přiveze sedlák dříví, přiveze brambory, kde potom nabrat? Víš co, stará, nechme bagouna a zjednejme si raději ještě jednoho študenta; ušetříme něco na něm a můžeš pak kupovati za hotové a bude bez práce.“

„Ano bez práce; ty budeš bez práce, ale já ne; ještě jednoho študenta! To by bylo nějakého prádla a poklizení! Myslíš, že jsem ze železa?“

„No, no, jen tak nekřič,“ chlácholil pán, „aby to ten tam vedle neslyšel; já to myslím dobře; jak pak kdybychom si koupili bagouna a on pak nechtěl žrát? Měli bychom z něho holou škodu.“

Paní se zasmála jaksi zlostně a snažila se napodobiti mužův hlas: „Jak pak kdybychom si vzali ještě jednoho študenta a ten nám žral zase tuze, jako ten Martin? Juž nevíš, jak si nakládal na talíř vrchovato, div žes nepukl žlučí?“

„Každý takovým žroutem není,“ odmlouval pán.

„A každý bagoun také špatně nežere!“ odsekla jedovatě paní. „Já chci bagouna!“

„A já študenta!“ rozkřikl se pán, „a po mém bude! kdo je pánem v domě?“

„A po mém bude!“ vřískala paní, „a just po mém! Jsem já nějakou tvou děvečkou?“

Přistoupil jsem ke dveřím a hleděl okénkem na tu šarvátku. Ve dveřích objevil se krejčí, který bydlel vedle a smál se až se za boky chystal.

„Oč pak se, prosím vás, hádáte?“

„Vidíte, pane sousede,“ vzchopila se paní a chvátala mu vstříc. „můj muž chce mermomocí ještě študenta do bytu.“

„A ona chce bagouna,“ skočil jí pán do řeči.

„Vím, vím všecko;“ řekl krejčí, „vždyť je vás slyšet po celém domě. Ale nač se o takovou plotku hádati? Vezměte si študenta i bagouna. Ze študenta vyživíte toho bagouna vždycky. A máte-li tři nebo čtyři ke stolu, to je už jedno.“

Domácí pán podíval se na paní, a ona na něho a pak oba na Šalomouna krejčího, a zvolali najednou:

„Vida, to mi nenapadlo!“

Krejčí si mnul spokojeně ruce, najednou však nakrčiv brvy, řekl rozvázně: „To je tedy v pořádku; ale máte-li pak nějakého študenta v zásobě? Je už po „Veni sancte;“ nevím, dostanete-li ještě nějakého!?“

Moji domácí koukali po těch slovech na sebe jako dva soupeři, kteří vystřelivše poznali, že měli na slepo nabito.

Pán, aby své rozpaky zakryl, počal pracovati dále, paní pak řekla hlasem přidušeným: „Děkujeme za dobrou radu; poptáme se. — Najdeme-li — najdeme; nenajdeme-li — užijeme se taky.“

Krejčí odešel a po chvíli přišla ke mně paní s hrníčkem kávy.

„Jak pak, Václavku, nechtěl bys trochu kávy? Pojd, přisedni ke stolu a jez.“

Sedl jsem si a dal se do jídla.

Paní usednuvši vedle mne, hladila mi vlasy a hovořila hlasem vlídným: „Není ti teskno, holenu?“

„Trochu je mi,“ kýval jsem hlavou.

„Není jinak možno,“ řekla rozumně, „však to vše přejde. Buďu ti druhou matkou a za měsíc se ti nebude chtít ani domů. — No, jez jenom.“

Já jedl a paní po chvíli prohodila: „Nevíš o žádném študentu, který nemá ještě bytu?“

„Ne.“

„Kdybys našel nějakého kamaráda, kterému by se v bytu jeho nelíbilo, přiveď ho sem; vzali

bysme jej hned, juž k vůli tobě, by se ti tak nestýskalo.“

Já si však, jak jsem byl mlád, myslil: „Lžeš! K vůli mně ne, ale k vůli — bagounovi!“

Pociťoval jsem bolestně, že bydlím u lidí, kteří mě mají jen pro ten zisk.

11.

Teď, když jsem se rozepsal o svých studentských letech, teprve vidím, v jak nesnadnou a lechtivou úlohu jsem se uvolil!

Kdybych mohl psátí tu česky a hned zase německy, jak by kde bylo žádoucí, lépe a živěji bych vylíčil, co chci, ale tak zůstane mnohý obrázek pouhou kresbou bez barvitosti a živosti. — Učiním však přece, seč jsem a vpletu-li někdy kousek německého hovoru, nebudiž mi za zlé pokládáno: činím tak k vůli pravdivosti. —

V první třídě seznali jsme jenom tři pány profesory: pana ředitele, P. Isfrida, premonstráta, a P. Ivana, kaplana z fary sv. Jakubské, zástupce nemocného pana katechety — též premonstráta.

Nejvíce jsme se báli pana ředitele. Nezasmál se nikdy, ale často zahřměl jako tmavé mračno. Znáte ho již poněkud, povím vám o něm však ještě více, byste jej poznali lépe.

Domnívám se, že myslil celé dny na své gymnasium a v noci že o něm snil. Aspoň jsme jej vídali choditi do školy vždy prvního a posledního z ní a po celou dobu, když meškal v gymnasiu, nebyl ani chvílky nečinným. Ráno, když jsme šli dva a dva, třída za třídou, každá se svým panem třídníkem, do kostela, stál pan ředitel pravidelně

v zahrádce před branou s brýlemi na očích a prohlížel nás jako jenerál. Tu a tam na některého zavolal a pokynul mu rukou, by vystoupil z řady ven. —

Koho zavolal, zapýřil se jako hříšník. Někdy jich stálo stranou až dvacet. Když celá řada přešla pan ředitel obrátil se k vyvoleným, nebo vlastně k vyloučeným, vjel rukama do kapes a oslovil je, potřásaje hlavou, jizlivým hlasem:

„Kdo jste vy? Jste študenti?“

Nikdo neodpovídal.

„Ptám se vás, jste-li študenti, neb ne!? --
Odpovězte!“

Některý se ozval nesměle: „Ano, jsme.“

„Co že? Ty že jsi študent — ty?“ obořil se naň pan ředitel.

„Pohůnek jsi! Podívej se jenom na své boty! Tak chodívají pohůnci a ne študenti! A vy všickni jste takoví. Kdo pak vám dnes cídil boty? Kdo? — ptám se vás.“

Nebožáci sklopili oči a hleděli na své uma-
zané boty.

„Hahahaha!“ smál se potupně — „páni študenti! Pěkná banda jste! A ty, Koudelo, hráls včera o knoflíky, že ti u kabátu scházejí? —

Marš domů, nedbalci, a neukazujte se mi, dokud nebudete v pořádku. Ještě jednou a dám vám všem „hausarrest.“ — —

Někdy, když po ukončené hodině, pan profesor odešel na chvíli, aby se venku nadýchal čistého vzduchu, uvolnili jsme si, počali skákati, a nastal hluk, jako v židovské škole! pak obyčejně z nenadání otevřeny dvěře, páně řiditelovy bílé kníry

se objevily a okamžitě bylo ticho jako před bouří. Pan ředitel vešel pak do třídy, pohledl na nás přísně a slova nepromluviv zase odešel — zanechal však postrach, jakoby se nám byl zjevil duch. Jindy však zůstať ve třídě, až přišel pan profesor a počal zkoušeti.

Běda pak vyvolaným! Málo který se mu zavděčil a kdo neuměl, dostal co proto:

„Tak, proto tě sem rodiče dali, abys dělal neplechu a lenošil? Du liedrliches Tuch!“ rozhorlil se hněvem spravedlivým a lásky plným. „Víš-li pak, že tvoji rodičové jsou chudi, že si od huby utrhují k vůli tobě, ty ničemo!? Dnem a nocí se o tebe starají a ty dnem i nocí lenošíš. Ale počkej, já tě vycvikám, já! — Pane profesore, prosím, buďte na toho kluka přísným a nebude-li se učiti, zavolejte mne! — Uši ti utrhám, kluku! Myslíš, že smíš propadnouti? Já ti dám propadnouti! a rodiče o peníze okrádati! Učiti se musíš, až ti hlava brněti bude!“

Byl-li ve třídě syn některého boháče nebo vysokého úředníka, který myslil, že má proto nějakou privilej, pochodil špatně. Pan ředitel mu v brzce narovnal hlavu a řekl mu bez obalu: „Myslíš, ty hloupý kluku, že se budeme s tebou mazlití, proto že tvůj pan otec je bohat, že je p. hejtmanem? To se hrubě mýlíš! Zde je nejváženějším, kdo je nejhodnější a nechceš-li se učiti, propadneš jako každý jiný lenoch.“

Pamatuj si to!“

Takovým byl pan ředitel Chýle. Mnohého hochu přivedl na cestu dobrou a uchránil před libůstkami nebo nespravedlností některého profesora.

— Ještě prý žije! Bůh mu to zaplat životem dlouhým. I mě snad zachránil. Díky a úctu vřelou zachovám vždy v nejhlubším srdci požehnané činnosti jeho. Památka jeho není vtisknuta v měkký vosk, ale vtěsána v mramor. Sláva mu a všem učitelům jeho druhu! —

Pater Isfrid byl obstarlý, tichý pán. Vyučoval v naší třídě vyjma náboženství všem předmětům. Vyučoval klidně, zkoušel klidně, a byl-li notně rozhněván, řekl žákovi: „Ty punčocho bez cviklu!“

Neposlechl-li žák, měl dvojku hned, kdo však byl povolným, k tomu byl laskavým.

Jednou mě zkoušel. Seděl jsem v druhé lavici. Chvilí to šlo dobře, najednou jsem si však spletl koncept. Pater Isfrid se rozhněval a řekl: „Nastrč sem hlavu, vytahám ti za pačesy.“

Nahnul jsem se s poddaností právě slovan-
skou přes lavici, aby na mě p. profesor mohl dosáhnouti. Místo vykudlení pohladil mě však a řekl usmívaje se:

„No, dobře, dobře! Jsi poslušný. Po druhé si dej pozor, aby ses nespletl v řeči.“ —

Pater Ivan konečně byl, jak jsem již pravil, prozatímnuím katechetou.

Byl velký, silný pán, silného obličej. Nezdál se býti na první pohled velmi přívětivým, srdce však měl ze zlata. Doufám, že jediným příkladem vylíčím celou jeho povahu.

Zkoušel jedenkrát z náboženství. Vyvolal si tři najednou. První byl Jar. K., syn bohatého továrníka z W. . . i, druhý Jul. Kr. . . , syn úředníkův. Byli oba pěkně, ba vkusně oblečení — třetí však

stál vedle nich v ošumělém sartinklovém kabátku, — jako chudý vrabeček vedle umazlených, nádher-
ných kanárků — a ten třetí byl jsem já.

P. Ivan hleděl jak obyčejně přísně a přiduše-
ným hlasem dával nám otázky. Uměli jsme všickni
tři, jak by namazal. Páně katechetův obličej vy-
jasňoval se víc a více, hlas jeho jemněl, oči zá-
řily, na konec vstal, sestoupl s katedry a dával
nám otázky křížem křížem. Stáli jsme a odpovídali
udatně.

Přesvědčiv se důkladně, že umíme dobře, po-
hledl na nás se zalíbením, poklepal nám na ra-
mena řka: „Výborně jste uměli! Mám z vás radost!
Jen dále tak! A ty, Kosmáku, přijď odpoledne
hned po škole ke mně.“

Zapýřil jsem se a šel do škamny.

Když pan katecheta odešel, tázali se spolužáci
jeden přes druhého:

„Co ti chce pan katecheta?“

„Nevím!“ pokrčil jsem ramenoma.

Po škole šel jsem s jakousi ostýchavostí, jakou
pocitují chudí studenti snad vždycky, k vp. Ivanovi.
Byl u něho v pokoji jakýsi pán. Když jsem zavřev
dvěře učinil svou jakou takou poklonu, řekl vp.
katecheta pánovi:

„To je ten hoch; prosím, račte.“

Pán vytáhl velmi známý mi přístroj, krej-
čovskou míru, klekl si ke mně a měřil mi na
kabát.

Díval jsem se udiveně na vp. katechetu.

Ten se smál: „No, nechceš nového kabátu?
Uměls jako ti dva druzí, zasloužíš taky pěkný kabát,

jak oni mají. — Pane mistře, kdy bude hotov?“
— „Do neděle.“

„Tož v neděli si sem pro něj přijdi — rozumíš?“

Když jsem přišel na svátky domů v novém kabátě, matka plakala radostí: „Kýž bych tomu velebnému pánu aspoň mohla ruku políbiti. — Zaplať mu pán Bůh, co udělal na chudém chlapci.“

Takový byl p. Ivan. Již umřel. Requiescat! v šatě novém, nebeském.

12.

Josef Pazdera.

Nejzajímavější a vskutku neobyčejný, ba neslýchaný osud stihl jednoho z mých spolužáků v první třídě — Josefa Pazderu, který mladým i starým na poučenou i pro zasmání chci vypravovati.

Pazdera se jmenoval vlastně jinak, poněvadž však ještě žije (a je z něho kubík) a vyzrazení jeho jména by mu snad bylo nemilo: dovolil jsem si jej zde překřtiti. Však na jméně nezáleží — jen když věc je k světu.

* * *

Asi půl hodiny jižně od Jihlavy leží na potoce malá osádka Pančava.

Na sv. Václava 185* blížil se k ní horský povoz. Seděli na něm sedlák Pazdera z U. se synkem Josefem. Starý měl mnoho starostí: 1. notně dýmati, by mu nevyhasla dýmka, 2. popoháněti a řídit koně a 3. dávat chlapci ponaučení.

„Poslouchej, Josífku,“ — hovořil — „až tam přijedeme, políbíš strejčínkovi ruku a paní tetince

taky. Pamatuj si: uctivost, všudy vítaný host! — Ale, ale, ty lenochu, nespí! Hy!“ Švihnul sedlového pohroziv mu bičem.

„Baf, baf!“ dýmal na to namahavě. „Je jaksi vlhký, ten tabák. Na téhle silnici nedostane člověk za svůj poctivý, drahý peníz nic kloudného. Strejčínek umí dobře moravsky. Jak by ne? Je můj bratr, narozený v našem domě a sem se jenom přičenil.“

„To šel daleko za nevěstou!“ prohodil Josef.

Otec se usmál nápadu chlapcovu a poučoval: „Víš, to se stalo tak: strejčínek byl tamhle v Jihlavě „u hvězdy“ za podomka, seznali se s nynější svou manželkou a vzali se. To jsem ti ale chtěl říci: Ona je pouhá němkyň; ty však umíš trochu německy, ona snad taky něco od strejčínka pochytla — neboj se, porozumíte si a budeš se míti u nich dobře! — Ej! hnědá, čeho se lekáš? Vždyť je to jen kámen! Ty divizno divoká! — -- No juž tam budeme hned. Vidíš, Josífku, tamhle je dům strejčínkův.“ — Ukazoval bičem na pěkný dvorec, jenž vykukoval ze stromoví.

„Ten tam na kopečku, tatínku?“

„Ano. Vidíš ty krásné stromy? Strejčínek hledí tuze na zahradu. Má v ní taky stoly a lavice a v neděli přicházejí tam z Jihlavy páni a paničky na smetanu.“

„A strejčínek jim dává?“ pohleděl chlapec udiveně na otce.

„Za peníze, chlapče, za peníze! To nese do roka peněz! Kýž bychom my doma mohli mléko a smetanu tak draho prodati!“ vzdychl starý, „nebyla by mi o tebe, milý chlapče, hlava tak těžká!“

Dojeli k cíli.

Pančavský Pazdera vyčkával bratra již od poledne. Otvíral mu z daleka vrata: „Vítám tě, bratře, vítám tě! Juž jsem myslil, že ani nepřijedeš. Jen zajed' na dvůr, sem v levo.“

Pazderová stála na zápraží vítajíc švakra: „Grüss eng Gott!“ *)

Byla to švarná, ještě hezká ženština, plných, kvetoucích tváří. Květovaný šátek s dlouhým, až pod boky sáhajícím cípem na hlavě, široké, sněhobílé okřčí, zlatem vyšívaná kordula, popelavá krátká sukně, červené vlněné punčochy a manžestrové střevíce, svědčily jí roztomile.

Šla k vozu a usmívala se na Jozífka: „So, tho je ten malý študent?“

Josef políbil jí, jak mu bylo přikázáno, ruku. Teta mu pohládila tváře, políbila jej na ústa a ptala se vlídně: „Co jelá máminko?“

Pazdera, Josefův otec, šel k švakrové, podal jí ruku a mrknuv na ni chytře řekl: „Tajč redn, švógerin! Er á pisl kon tajč! Študent mus redn tajč.“ **)

Pazderová se dařa do smíchu a Pančavský Pazdera řekl: „Škoda, že sis nevzal mou starou za ženu. Umíš tak dobře německy, jak ona moravsky. — Ale koně máš tentokráte nóbl, bratře! Kde pak jsi je koupil?“

Anton Pazdera, Josefův otec (bratr jeho jme-
noval se Martin) usmál se samolibě: „Ja, brachu,

*) Pozdrav vás Bůh.

**) Německy mluvte, švakrová. Umí taky trochu německy. Študent mus mluvit německy.

pro ty jsem byl až v Třebíči. — No pojď, zavedeme je do maštale.“

Vzali každý jednoho a šli.

Martin vedl sedlového. „Tohle je kůň, jak na zakázku!“ chválil. „Tahá-li tak dobře —“

„Cože? jestli dobře tahá!“ smál se Anton. „Ani nevím, co by ten kůň neutáhl. To je ti hovádko! Onehdy jsem jel do lesa. Naložil jsem —“

Věčná škoda, že jejich veledůležitý rozhovor není dále znám. Zmizeli v konírně a koňari všeho světa jsou tím oloupeni o velepoučnou zábavu.

Zatím zavedla Pazderová Josefa do sednice, kázala mu svléknout si kabát jak doma, že je teď u nich doma, šla pak do kuchyně a donesla mu velký hrnek kávy a buchtu.

„Tu máš, jez Jozífek, budeš měl chlad. A pověz tera, co jelá máminko?“

„Vzkazuje vás na stokrát pozdravovat a posílá vám kus plátna. Je tam na voze.“

„Na fosi?“ řekla teta a spěchala zvědavě pro ně.

Zatím přišli muži do světnice.

„Tedy, vítám tě ještě jednou u nás. Sedni si bratře. Co pak bys pil? Víím, že kávy nebudeš.“

„Proč pak by ne? K snídání rád, jen kdyby jí vždycky bylo! Věčil však bych ráděj trochu piva — mám vyschlo.“

„Hnedle dostaneme. Ty stará, dones, cos nám ustrojila!“

Hospodyň donesla pečeni, poslala děvečku pro pivo a jedli a popíjeli za přátelské rozmluvy.

Teď mi napadá rozdíl mezi starým a novým zákonem. V starém zákoně nedotekl se příchozí

u hostitele pokrmu a neokusil nápoje, dokud nevyjednal záležitosti, pro kterou přišel, n. p. Eliézer, sluha Abrahámův u Lámana: nyní však nepočnou rokovati, než se byli notně najedli a napili.

Tak bylo též u Pazderů.

Když hospodyně odnesla talíře a hospodář znovu nalil, řekl otec Anton:

„A jakž pak, bratře, necháte toho chlapce u vás?“

„Jak by ne? Vždyť jsem ti to slíbil!“

„Není tvá žena proti tomu?“ šeptal Anton Martinovi do ucha.

„Má žena? Co ti napadá! Ta se na to těší! Ženo, poslouchej, tady bratr se mne ptá, nejsi-li proti tomu, abychme vzali Josífka k sobě?“

„Ale švagříčku.“ řekla hospodyně přisedajíc k Josefovi, „to je muj klápec!“ A počala hoča znovu líbat.

Otec hleděl na ně zářícíma očima přichvaluje si: „Vidím, vidím, že ho máte ráda. Jsem tomu povděčen!“

Pojednou se však zasmušil a pravil vážným hlasem: „Bratře, není nad pořádek! Třeba jsme bratři — to je jedno! — udělejme pořádek. — Co vám budu platit měsíčně?“

Strýc Martin pohledl na ženu; ta na něho mrkla posednouc blíže.

„Víš co, bratře?“ řekl, „ty máš dětí pět, my nemáme žádného. Umluvili jsme se zde se ženou, že tvého Josefa k sobě vezmeme, již k vůli kousku potěšení. Nejsme, chvála Bohu chudí, chceme ho, aby někdy, dá-li mu pán Bůh dar Duchu svatého,

a bude-li z něho dokonalý člověk, — na nás vděčně vzpomněl, živiti zdarma, docela zdarma!“

Otec vytřeštil oči a vyhrklo mu z úst: „To nemůže býti! Bylo by to velmi mnoho!“

„Nechceme té nutiti, za plat ho ale nevezmeme!“ řekl Martin určitě.

Anton svěsil hlavu, po světlici nastalo ticho: jen kanár v okně cvrlikal. Najednou počaly otcovi prsa se zdvíhati, slzy mu vyhrkly z očí, vyskočil, uchopil švakrovou i bratra za ruce a volal s pláčem: „Zaplať Vám to Bůh sám, co na mém dítěti učiníte. — Takové lásky jsem se od vás nenadál!“

Pazderová rozplakala se též a Martin, pošoupnuv zelenou formanskou aksamitkou na levé ucho, udeřil pěstí na stůl a řekl utlačuje slzy: „Bratře, vypij mi třebas ještě půl vědra piva, jen mne nedonuť k pláči. Víš, že jsem staré vojsko!“

„Jak se vám jen odměníme?!“ spínal Anton ruce. „Josífku, zlaté dítě, polib tetince a strejčínkovi obě ruce a poslouvej jich, poslouvej jako dobrá hodina. Bože, to je radost!“

„Vid', bratře!?“ usmíval se Martin, objav Josífka. „Dej nám pán Bůh zdraví! Bratře pij!“

Slunečko zapadalo za keř kalinový, jenž stál na zahradě u plotu; zapadalo jasně, smavě. — Tak skončil se též den v šťastném domě Pazderově. Vystoupil tichý, vlídný měsíc nad jejich střechu; sestoupil milý, klidný sen pod střechu. — Dobří lidé dobře spějí — ač nemají-li bolení zubů.

Na druhý den jeli s chlapcem do Jihlavy, dali jej zapsati do první latinské školy, otec mu, koupil knihy a poděkovav bratru i švakrové vše

poznamenal syna sv. křížem, napomenul jej a odejel šťasten domů.

Bylo ráno. U Pazderů odbilo šest hodin. Bylo již šero, slunko však ještě spalo — vycházelo k sedmé. Na plotě kokrhal již kohout, hospodyň sypala na zápraží hašteřivé drůbeži a hospodář Pazdera vstal právě, hodil na sebe kožich a šel v pantoflích, aby Josífka nezbudil, do maštale se podívat, nakrmil-li pacholek koně.

Josífek ležel na posteli a spal tak zdravě, že mu tváře hořely jako pivoňky a na čele pot stál.

Měl se v Pančavě u tetičky dobře. Ošetřovali jej oba jako kanárka v kleci a pomyšlení by mu byli udělali. Bývá to často tak u lidí, kteří nemají vlastních dětí a nějakého cizího se ujmou.

Najednou však Josef sebou trhl a vykřikl. Zdálo se mu, že jej pan ředitel mele za pačesy. Probudil se, pohledl uleknut okolo sebe a zamhouřil pak zase rychle oči: přišel k vědomí, že má zase jíti do školy a té se bál jako pastevec hutaře — a sice z důležitých příčin. — Poznáš je, milý čtenáři, hned.

Zamhouřil tedy oči, obrátil se na druhou stranu a pokusil se usnouti — nemohl však. Viděl i zavřenýma očima osudné brýle páně ředitelovy a slyšel hromový jeho hlas.

Odbilo půl sedmé. Pazderová vstoupila, šla k posteli a pravila lichotivým hlasem: „Spí Josífek ještě? Stával klapec — musst in d'Schul' geh'n, orm'r Bui (Musíš do školy, chudáčku!)“

Josífek na ni pohleděl a řekl: „hned, hned!“ vyhoupl rychle, běžel na zápraží se umýt, oblekl se pak, pomodlil a shledával knížky.

„Kum frujstuck'n (Pojď snídat)!“ volala teta, nesouc snídání na stůl.

Bylo výdatné. „Chudáček, beztoho neobědvá!“ litovala jej, cpouc mu buchty do tašky.

Josef si zasedl a pustil se do jídla. Pazdera vešel:

„Ah, ty jsi již na nohách? Jak pak ses vyspal?“

„Děkuju, strejčínku,“ odpověděl ochalebný kluk, „hezky! — Šťastné dobré jitro vám přeju!“

„Děkuju ti. Je vidět, že jsi študent — znáš móresy. Bude z tebe míti tatík radost! — No, jez jen, jez, a v poledne přijď k „Samečkovi.“ Půjdu do města, budu tam. Dám ti nějaký oběd.“

„My do hospod nesmíme,“ řekl hoch.

„Ah co, se strýcem smíš! Jen přijď — na mé zodpovídání. Bez toho nedostaneš po celý čas v poledne nic teplého!“

Po snídání vzal Josífek tašku s knihami přes sebe a upaloval k Jihlavě. Po cestě si vytáhl náboženství a počal se učit. Sotva se však naučil pět řádků, byl již v městě a konec učení. —

Po mši sv. měli jsme v první hodině latinu. Ne nadarmo zdálo se Josefovi o panu řediteli. Sotva počal P. Isfrid vyučování, otevřely se dvěře a bílé kníry s brýlemi se objevily.

Hrklo v nás ve všech.

P. Isfrid povstal, šel panu řediteli vstříc, potřásl si ruce a pan ředitel vytíraje si naběhlé brýle otázal se P. Isfrida:

„Jak pak se ti hoši učí?“

„Mnoho lenochů,“ odpověděl P. Isfrid zkrátka.

„Tak, to je pěkná! Dovolte — proberu je trochu.“

„Prosím,“ uklonil se P. Isfrid.

Pan ředitel se obrátil k nám, nasadil brýle a zavolal: „Pazdero!“

Máchnul rukou do výšky, by Pazdera vstal.

„Co pak jste měli uloženo?“

„Josef sbledl a koktal: „§ 15.“

„Patnáctý. — Dobře. Čti tedy.“

Josef četl chvějícím se hlasem. Když větu šťastně přeslabikoval, řekl p. ředitel:

„No, žes s tím přece vyjel! Leze to z tebe jako smola z koudelce. — Teď překládej!“

Pazdera ani necekl.

„Neslyšel's? Překládej!“

Pazdera sklopil oči a počal natahovati mol-dánky.

Pater Isfrid chodil po světnici, ruce maje palmami v kapsách u kalhot. Díval se na Pazderu po oku řka: „Výborný žák! Mlčí jako ryba.“

Pan ředitel položil se na lavici loktama, zabřýlil na nebohého Josefa, div mu dušička nevyletěla, a pravil: „Ty kluku bezbožný, kdyby ses Pazderou již nejmenoval, stloukl bych tě na pazdeří.“

„Zdá se mi, že by se ani na to nehodil,“ doložil p. Isfrid.

„Víš co,“ rozhodl p. ředitel, „chceš-li dělati tak, tož jdi raděj domů pást telata — nebudeš aspoň tatíkovu peněz ukrádat. — Vícekrátě tě nevyvolám!“

Josef položil hlavu na lavici a plakal, až mu srděčko usedalo.

V poledne chodil po náměstí se sklopenou hlavou. Neměl ani chuti k „Samečkovi“ za strýcem. Ten jej však již vyhlídal a šel si pro něho sám.

„No, proč nejdeš? Chceš býti hladem? Pojď, nic se neboj!“

Zavedl si hocha do hostince, poručil mu tam oběd jako starému a vychloubal se druhým, že neví, co z toho chlapce bude. „Takové vám má nápady, že nemohu vypověděti. Budou z něho zrovna hned dva advokáti!“

K večeru, když přišel Josef domů, nechtěl ani jísti. Vzal knihu, zalezl do koutka a počal se učit. —

„Co to děláš?“ ptal se udivený strýc.

„Učí se!“ řekla teta. „Což nevidíš?“

„Hned polož knížku a jdi si s chlapci hrát! Neučil ses ještě dost? Celý den ve škole v těch knihách ležíš a ještě doma chceš? Onemocníš na-
posled a co by mi pak rodiče řekli? Nech knihy hned a jdi!“

Josef položil knihu, šel a skotačil venku s druhými hochy až do noci.

Povečeřev lehl unaven a spal jako dřevo až do sedmi hodin.

Tak to chodilo den ze dne.

* * *

Na ostatky byl u Pazderů v Pančavě soudný den. Starý chodil po světnici, oči mu hořely jako svíčky a bil pěstí na stůl, div že ho nerozmlátil.

„Zabiju toho chlapa, toho profesora!“ křičel, až se okna trásla. „Je to spravedlnost? Chlapec tady chodí den ze dne do školy, ani jednou nevynechal, třeba se venku čert ženil, a má pro-

padnout? A s trojkami k tomu? Však já vím, co v tom vězí! Že mu tam nenosíme špendáže. Takový chlap je bezedný. Kdo mu nenosí — propadne. — Ale počkej!“

Pazderová a Josef plakali.

V masopustní pondělek přijel Josefův otec.

Byl chudák všecek smuten, uzřev, jak to Josefovo studování prospívá.

Vzal chlapce a šel s ním do města, poptat se u pana profesora, v čem to asi vězí? Po cestě ptal se Josefa: „Prosím tě, chlapče, cos dělal? Neučil ses?“

„Nesměl jsem!“ odpovčděl hoch s pláčem a vyznal otcí vše.

Tomu se pak ovšem vyjasnilo. Nalezl chlapci v městě nový byt, vzal jej od strýce pryč a od té doby byl z Pazdery dobrý študent. Zprvu se strýc hněval, udobřil se však zase a Josef chodíval pak každou neděli do Pančavy k tetce na koláče.

15.

Betlém.

Hledím oknem na klidné domky dole v osadě. Stojí tiše, jak by spaly — nikdo z nich nevychází, leč vlídný kouř kaminů. Táhne se zvolna k parhbrkům nad osadou vystupujícím a tam bloudí též můj zrak, ale černých lesů dnes dohlednouti nemohu. Smráká se již. Smráká se — s oblohy však nehledí známé hvězdičky, obloha je dnes zatažena, šedá — a z té neradostné temnoty padá něžný snížek. Padá na ty střechy po osadě, padá na holé stromy v zahradě, na svadlé kvítí, na zmrzlou

trávu, padá po polích na tu černou, starou zem a pokrývá celé okolí jako — —

„Pokrov!“ doložíš v duchu.

Ó ne, milé srdce! Nač vždy a při všem mysliti na smrt, máry a pokrov? Dokud je čas k činu, přičiň se poctivě a spravedlivě; smrt přijde sama a byl-lis dobrým, bude dobrá.

Sníh nepřikrývá zemi pokrovem, přikrývá ji bílou poduškou jako malé, ucapané dítě. Země v zimě neumírá, ona jen usíná, jako my každého večera. Ale jak každému člověku někdy přijde večer poslední, kdy tělo jeho umře: tak přijde též naší zemi zima poslední — o soudném dnu — kdy umře opravdově, aby pak kdysi, dle vůle Stvořitelovy, povstala s tělem lidským v podobě nové.

Teď přikrývá sníh zemi jenom bílou, teplou poduškou. Pod tou spí mile a zdá se jí sen podivný, krásný: jak hoši jásajíce se kloužou, jak po sobě házejí sněhem; slyší veselé cinkání rolniček a zvonků; zdá se jí, že vypravuje stará babička divnomilou zvěstí o dítěti Božím, které se narodilo v chlévě, jak andělé při jeho narození zpívali, jak se mu pastýři klaněli, jak hvězda krále z dalekých krajin k Němu vedla; pak vidí zase přepodivné maškary jako blázny sem tam běhati, slyší divokou, taneční hudbu, jásot a výskot, a hned na to sladké šumění a milé šveholení. Země se pak probudí a hledí květinovými očkami udiveně k teplému slunkku, jež se na ni s modré oblohy usmívá. Protrfá si oči a kývá hlavami stromů nad tím přepodivným snem a zdá se jí, že vše bylo jenom klamem.

Nebylo! Co se jí pod poduškou zdálo, na hoře se skutečně dalo.

Milá ty zimní dobo, dáváš nám radostí mnohých! V zimě teprv zamiluje si člověk svůj dům i svou světničku z celého srdce, v zimě jeden k druhému přilne opravdověji.

Korunou všech radostí zimních je poetická doba vánoční, zvláště kde ji tak slaví jako v Jihlavě.

O vánocích každý, byť sebe větší tulák, ztouží po krbu domácím; přeje si seděti o štědrém večeru doma kolem stolu za milé rozmluvy. Nedivno, že já, hošík ještě malý, měl před vánoci všecko myšlení domů k rodičům. Ale z Jihlavy do Martinkova je pět mil a sněhu bylo po kolena. — Psal jsem sice vzdor tomu všemu domů o povolení, smím-li přijíti — otec mi však odepsal, žeby mě rádi viděli, ale že se bojí, aby se mi na cestě něco nestalo. „Zůstaň tedy, milé dítě, s pánem Bohem jen v Jihlavě. — Až na velkonoce můžeš přijíti.“

Poplakal jsem si, přečta to psaní a zůstal v Jihlavě.

Nelitoval jsem toho později!

Na štědrý večer pozval mě spolužák Krebs, Jihlavan, bych přišel k nim, že budou stavěti Betlém.

Zastavili celé půl světlice lešením a na to snášeli jsme pak s půdy skály z lepenky, domy, stromy a rozličné figury, uměle z dřeva vyřezané. Starý pan Krebs komandoval jako generál, přibíjel, stavěl, rovnal — až mu pot s čela tekl. Sem tam

směl jsem mu něco podati nebo podržeti. Den uběhl jako hodina.

Když se setmívalo, šel jsem k večeři. — V domě, v němž jsem tehdy pořádku dostal jísti, neměli děti. Paní mi dala v kuchyni večeři, protože pán nebyl ještě doma. Jedl jsem sám. Jindy by mi snad bylo bývalo při-tom teskno, tehdy jsem však hrubě ani nevěděl, co jím, měl jsem myšlení u „betléma.“

Povečeřev poděkoval jsem a spíchal opět ke Krebsům. Hned v síni zaslechl jsem nábožný zpěv. Otevru dvěře — celá Krebsova rodina klečí na kolenu před osvětleným Betlémem a zpívají:

„Auf, ihr Hirten, von dem Schlaf!“

(Hej, pastýři, vstávejte!)

Přiklekl jsem k nim a nemohu Vám ani vypověditi, jak mi bylo! U vytržení hleděl jsem na zářivý Betlém. Na vrchu na kopci stálo věžaté, nádherné město a dole pod skalami chlév s Jezulátkem. Vedle něho klečeli Maria a Josef. V pravo nad Betlémem stáli čtyři pastýři se stádem. Nad nimi se vznášel anděl. Pastýři chvílkami zahráli veselý pochod; tak je vidím. Zvláště toho flautistu v žlutých gatích, jak hraje dává pravou nohou takt. A po celé krajině, jaká to krása, jaký život! Vše se pohybovalo! Tam pod stráni točilo se mlýnské kolo a mlynář chodil s pytlím na rameně sem a tam. U lesa tesali dva tesaři; myslivec mířil na srnce. Na druhé straně tahal u své poustevny poustevník za malý zvonek a na cestách, mostech, všude plno rozličného lidu: pekař, řezník, žid, drátař, sedláci, švarné děvčice, ba i na toho komináře nezapomenuto: díval se v myslivárně

z komína, jak by se divil, co to ve světě nového? Bylo Vám to hrčení, tesání, cinkání a hemžení, že není možná. Nade vše však byl Ježíšek s pannou Marií a sv. Josefem a pak ty čtyři hudci pastýři. Snil jsem o nich celou noc. Na jitřní jsem šel k Minoritům. — To vám byla krása! Sám Pater Viktor zpíval na choře pastýřskou píseň.

Po celý Boží hod chodili jsme se na „Betlemy“ dívat, či jak Jihlavci říkají: sein m'r Krippn schauen g'ongen.“

V Jihlavě máte v každé ulici v několika domech postavené veliké jesle t. j. Betlem a chodí se dívat staří, mladí. Ó těch krásných dob! Často jsem si již vzdychl: „Bože můj, vrať mi dětinné srdce bych ještě jednou pocítiti mohl půvab a dojemnost tvého zázračného narození, jako jsem je cítil a v duši viděl tehdy, když jsem se díval na Betlemy za rána mého života!“

Za našich dnů Betlemy skoro napořád ustupují vánočním stromečkům. Nevím jestli tak dobře, a nechci tu rozhodovati, co je lepší oslavou vánoc pro dítko Betlem nebo stromek. Máť i stromek zajisté význam pěkný. Povšimnutí hodno však zdá se mi, co napsal o věci té proslulý spisovatel katolický Alban Stolz ve svém cestopise: Besuch bei Sem, Cham und Jafet (návštěva u Sema, Chama a Jafeta).

„V domech pánů a pŕlpánů mizí „Betlemy“ a vánoční stromky jsou v modě. To má svůj význam. Před jesličkami bývá obrazotvornost dítěte probouzena, k náboženským věcem vedena a nepokaženému dítku nemůžeš větší radosti připraviti, než když mu postavíš jesle. Na vánočním stromku

růste však jenom krmivo pro nižší tužby. Obrazotvornost nebývá ničím povzbuzena a duch dítěte nebývá, jak by o vánocích předce slušelo, k narozenému Spasiteli veden a na význam slavností upozorněn — nýbrž pryč odváděn; duše dítěte bývá naplněna myšlenkami na dary někdy též závistí, zlostí a hněvem. Dítko, jemuž je vánoční stromek milejší než Betlem, je v srdci juž pokaženo.“

O třech králích dostaly Betlemy nový půvab.

Nad chlévem zazářila hvězda a před chlévem objevili se sv. tři králové s komonstvem, velbloudy a koňmi.

Nevím, je-li v Jihlavě posud ten krásný zvyk. Je-li, pak mu mnohý student krásnou vzpomínku a spolu vděčnou zachovává v tajném koutku srdce svého — jako já.

Mně nahradil Betlem obejmutí a sladká slova matky — mluvilo z něho ke mně nebe!

16.

Frater Makarius.

Chudoby jest na světě více než bohatství: též nás chudých študentů bylo v Jihlavě více než bohatých. Nejchudším však ze všech byl Martin Kos. Kosův otec byl juž mrtev, nebohý hoch neměl než matku, chudou chalupnici ve Zmolách — a pak dvě menší sestry a bratříčka batoláčka v rozstříhnuté košilce. Všichni čtyři natahovali krčky k chudé matiče, jako ptáčka v hnízdečku, natahovali je hlady, až si matka nevěděla někdy rady, kde pro ně vzíti bramborů: chleba mívali málo kdy.

„A přece Martin študoval?“ podivíš se.

Ano študoval! A to se stalo tak:

V Minoritském klášteře v Jihlavě býval fráter Makarius sakristiánem čili kostelníkem. Zmolecký pan učitel byl mu příbuzným a navštěvoval, kdykoli přišel do Jihlavy, milého frátera. Sedávali pak v zahradě v důvěrném hovoru a pan učitel si, jak říkáme, odlehčoval. Naříkával na bídu, na nevděk rodičů, na trápení s těmi tupými kluky. „Ano,“ říkával, „kdyby byli všickni jako je Kosův Martin, měl bych nebe!“

„A proč toho Martina vždy tak chválíte?“ tázal se ho jednou fráter.

„Zaslouží to!“ odpověděl p. učitel. „To je vám kluk! — jak živ jsem takovéno neviděl! Kdyby mně Pán Bůh chlapce dal, lepšího bych si nepřál! — Nač se vám podívá — to pochopí; co mu řeknete — to si pamatuje! Věčná škoda, že nemůže študovati: byl by z něho znamenitý člověk!“

Fráter Makarius se zamyslel a po chvíli řekl: „Škoda takových hochů! Není nijak možno, aby šel do škol?“

„Není!“ řekl p. učitel rozhodně a vypravoval pak fráterovi jak a co.

„No,“ usmál se bratr Makarius, „stalo se více tak chudých hochů již velikými pány, ba jeden i papežem: proč by nemohlo z Martina též něco býti? Rozmyslím si to. Až k vám přijdu, podívám se na chlapce a uvidíme. Snad se sám nějak o něj postarám.“

A skutečně: postaral se! Vzal chlapce do města a dal jej na študie. — Ale jak! — Poslouchejte. —

Na minoritské věži v Jihlavě odzvonilo poledne. — Temnými chodbami starého kláštera spěchali Minoriti do refektáře čili jízdárny. V prostranném, starožitném refektáři, stály ve dvou řadách pevné dubové stoly; pamatovaly by snad Žižku, kdyby byl Žižka býval Minoritou. Velební páni i bratři laikové postavili se každý na své místo. P. kvardian řekl „Benedicite“ a modlili se pak modlitbu před jídlem. Na to zasedli ke stolu. Na posledním místě seděl bratr sakristián; byl kůže a kost; oči měl sklopené a pojídal polívku klidně.

Když doneseno bylo maso, vzal si bratr Makarius svůj díl na talíř; ukrojiv si však jenom, malý drobet, postavil ostatek stranou. Po mase donesen hrách s uzeninou; bratr Makarius naložil si na talíř opět, snědl však jen několik lžiček hrachu s chlebem, větší částku opět postavil stranou vedle sebe, jako by byl churav a neměl chuti k jídlu. Některý z řeholníků pil buď trochu vína, aneb trochu piva, on však pil pouze vodu.

Když se pomodlili modlitbu po jídle, šli kněži z refektáře do choru a bratr Makarius vzav oba talíře spěchal s nimi ven, jak by je byl ukradl.

Šel dlouhou chodbou do své chudé celly. Tam seděl asi patnáctiletý hoch u stola s knížkou v ruce.

„Tak, Martinku, tady ti nesu. Holečku dnes je jen hrách, vím, že ho nerad jíš, nemohu ti však jiného dáti. Jez, dokud je to trochu teplý.“

Hocha nebylo třeba nutiti; jedl s chutí největší. Fráter posadil se ke kamnům, podepřel hlavu o dlaň a hleděl na hochu očima, z nichž zářilo celé nebe lásky. Pokud chlapec jedl, nepromluvil ani slova. by ho nerušil; sotva však vytřel hoch

posledním kouskem chleba druhý talíř, ptal se Makarius starostlivě: „Jak pak, byls dnes zkoušen?“

Hoch sklopil hlavu a řekl váhavě: „Ano.“

„A z čeho?“

„Z matematiky.“

„Ježíš Maria!“ ulekl se Makarius. „Prosím tě, uměl jsi?“

„Šlo to dobře!“ odpověděl hoch.

„Prosím tě, chlapče, již se jen uč; kdybys propadl, co by z tebe bylo? Víš, jak bídne si pomáháme! Teď jdi domů a připrav se do školy, abys nepřišel pozdě.“

Hoch vstal, pokřižoval se a hleděl pak smutně dolů na své boty.

„Co pak,“ tázal se bratr Makarius, „snad nemáš již zase roztrhaných botů?“

Študentík nazdvihnul levou nohu, ukazuje fráterovi roztrhanou podešev.

„Toto je pěkná!“ zděsil se fráter. Na to vyňal z kapsy malý míšek a zpytoval mu svědomí. — „Ach Bože,“ vzdychl, „dostal jsem za květiny dvě zlatky, to můj statek. Ale co platno, venku mrzne, bos chodit nemůžeš: dej si boty podrazit.“

„Ale v čem zatím budu chodit?“ tázal se hoch.

Fráter zaškrabal se za uchem, pošoupl cingulum a šel pak do kouta, kde stálo pár starých bot a sandály. Vzal boty, prohlížel je a řekl s povzdechem: „Ja, holečku, tyto boty jsou také bo-lavy. No, co platno, sezuju si boty s nohou a budu chodit, než ti švec tvé spraví, v sandálech. Obleču si dvoje nohavky, abych neomrzl.“

Sedl si na židli, natáhl nohu řka: „Sezuj mne.“

Hoch frátera sezul, ten si natáhl sandály a napomínal hochu: „Teď ale pospíchej, už bude čas do školy.“

Hoch strčil knížku do kapsy, vzal fráterovy boty pod paždí a metl pryč.

Sotva zavřel dvěře, podepřel si fráter hlavu oběma rukama a vzdychl z hluboka: „Jak jen toho chlapce vytřepu? Pane Bože, pomoz!“

Vzchopil se však rychle, přisedl k oknu a počal splétati umělé květiny na oltářní svíce do kostela.

Tak živil fráter hochu po celý čas čtyrykráte v týdnu: tři obědy mu vyprosil v jiných domech. Sám pak byl na polo o hladě a dal vše, co si od úst utrhl, hochovi. Kdy měl jen chvílku času, splítal pro okolní fary umělé kvítí do kostelů, aby si vydělal nějaký groš. A každý ten groš pracně vydělaný, někdy i vyžebraný, obětoval na svého svěřence. To dělal po šest let a nikdo o tom nevěděl, leč učitel, matka a druzí klášterníci. Po šest let odříkal se všech dosti chudých požitků, kterých mu poskytnouti mohl chudý jeho rád, za to však donesl-li hoch po pŮlletí dobré vysvědčení, zářivala fráterova tvář dlouho radostí, jaké neokusí pán, a paničky ve všech divadlech a lesklých zábavách, ani když čtou v novinách své jméno, že velkodušně darovali k tomu neb onomu dobročinnému účelu 20 zl. Pak slýchávali též lidé v kostele při mši sv. bratra Makaria, jinak choroprsého, mlčenlivého, hlasitě zpívati. Šeptávali si pak: „Hle, hle, fráter sakristian je vesel.“

Martin Kos nezůstal však vždy chudým studentem, stal se opravdovým „kosem.“ Vynikl nad

své spolužáky, obdržel stipendium a když nastoupil sedmou školu, přiběhl jednoho dne plný radostí do kláštera.

„Proč pak se dnes tak usmíváš, jak bys byl z loterie vyhrál?“ divil se mu fráter Makarius.

„Ba, mám vyhráno!“ chlubil se študent. „Ode dneška vás nebudu více trápit.“

„Co, co! A jak to?“

„Pan ředitel si mě dnes zavolal, nechtěl-li bych vyučovati syna páně Dra. M... Dostanu tam obědy a 5 zl. měsíčně. Odpoledne půjdu se představit.“

„Chlapče, máš štěstí od Boha; takové hodiny není v celém městě! A v které třídě je ten doktorů študent?“

„V mé třídě. Má však trochu tupou hlavu a nerad se učí, proto se snad pan doktor bojí, aby mu na rok při maturitě nepropadl. Mám se učiti s ním, aby mu to šlo trochu líp do hlavy.“

„To se podívej, Janku šedivej!“ zažertoval si fráter Makarius mlasknuv prstama. „Počkej, na tu radost ti donesu piva. Posad se!“

Seděli pak dlouhou chvíli, rozmlouvajíce o šťastné budoucnosti. Fráter Makarius zřejmě omládl.

„Zaplať Pán Bůh, teď doštuduješ gymnasium bez starostí!“ přichvaloval mna si ruce. „Děkuj Bohu, hochu. Až vyštuduješ, vyvol si pak stav, který se ti zalíbí, — v každém můžeš býti hodným a šťastným. Bůh, který pomohl posud, pomůže i dále, jen když se ho nespustíš. — A k obědu sem juž nikdy nepřijdeš?“

„Ne; budu obědvati u pana doktora.“

Makarius se jaksi zasmušil a řekl s povzdechem: „No, tož se již tak často nevidíme. — Ale někdy se na mě přece přijdeš podívat — co?“ a pohledl naň očima, jakýma hledívají jenom laskaví otcové.

Martin sklopil oči, začervenál se a slzy mu vyhrkly. Zašeptal: „Snad bych se Vám neodplatil nevděkem!“

Frater Makarius jej rychle uchopil za ruce řka vřele: „Neplač, Martinku, tak jsem to nemyslil!“

U pana doktora M. . . . seděli za stolem; totiž doktor, doktorka, slečna Leontina, syn Artur a — náš Martin. Martin — mezi Leontinou a Arturem: Tož je přece znesvěcení! to je pěst na oko! A taky mu to ukazovali!

Sl. Leontina naň bez ustání uštěpačně hleděla, že drží vidličku v pravé ruce a že jaksi nešikovně jí. Pan doktor, utřev si ubrouskem zamaštěné kníry, jal se drápati v zubech řka: „Nó, vy študenti, jak Vám to učení spolu půjde?“

Martin povstal napolo šoupuuv židlí: „Děkuji; doufám, že dobře.“

„Papá, já nejsem spokojen,“ ozval se Artur šibalsky.

„Nejsi spokojen? A proč?“ ulekla se „milostpaní.“

„Kos se učí jenom se mnou a nechce se učit za mě.“

Pan doktor se zachechtal, až zčervenál a obrátil se k manželce pravil rozmarně: „Ten kluk má znamenitý humor!“

Milostpaní odplatila vtip synáčkovi něžným pohledem a řekla pak panu manželovi: „Moninku, jez teď a netrap študenty s tím učením i při jídle. — Pane Kosi, berte si! — Arture, podej panu Kosovi.“

Artur šoupl mísou před Martina, nutě po kamarádsku: „Nedělej hloupostí a jez; máme více než u Minoritů.“

„Co máš s těmi Minority?“ tázala se zvědavě paní matka.

„Kos k nim chodil k obědu.“

„Jak to?“

Milý Martin vypravoval zajímkavě, jak po sedm roků jídal u frátera Makaria.

Doktorovic hleděli jako vyjevení a když Martin své vypravování dokončil, řekl pan doktor blahosklonně: „Chudák, ten Makár! Ani by člověk neřekl, že je takovým dobrákem!“

„Hm!“ prohodila milostpaní, „to jsou zázraky. Co tam chudákovi taky dali! Asi jen nějaké odpadky, jako každému žebrákovi. — Nebohý takový študent! U nás bude jinak, pane Kose! Každodenně čerstvé maso — a co my jíme, budete jísti také vy! Jak vidíte, jíte u našeho stolu a tak to bude vždy, — ač ukážete-li se vděčným!“

Martin sklopil hlavu a začervenal se.

„No, no, matko!“ pamatoval ji pan doktor, „nekaž! Pan Kos učiní zajisté, seč bude. — A propos, slyšel jsem, že máte dobrý hlas a umíte pěkně zpívati?“ zapředel jinší řeč.

„Umím trochu zpívati,“ přisvědčil Martin. „Zpíval jsem již doma na choře.“

„Trochu!“ zlobil se Artur. „Prosím tě, nemluv tak hloupě! Vždyť jsi nejlepším zpěvákem na celém gymnasiu!“

„Tak?“ zaradovala se milostpaní. „To mě těší! Tož můžete zpívat někdy s naší Leontinou. Cvičí se právě ve zpěvu.“

Martin povstal na polo šoupnuv židlí. „Prosím, jak poroučíte, s radostí!“

„Ale minoritsky já zpívat neumím!“ řekla uštěpačně Leontina.

„Aber Leontine!“ kárala ji matka, „nur nicht unartig!“ (Ale ne tak nezdvořile, Leontino).

„Jak pak, abyste si zazpívali hned po obědě?“ navrhoval pan otec. „Či máte dnes školu?“

„Ne! Nikdy!“ křikl Artur slavně, „dnes je ‚buml‘.“

„Tož matko, poruč mi donést černou kávu a vy zpívejte.“

Leontina vyběhla ven umýt si ruce a pak zasedla za klavír.

Byla děvče, jak říkávají — nóbl! Hlava jako pačesí, oči ještěrky, nosýček pyšný, ústka prostoreká, ručky měkkounké, hebounké a celá postavička jako šidlo. — Artur jí říkal „mrně.“

Zasedla si tedy za piano a rozevřela Mendelssohnovy dvojzpěvy. Obracela list za listem až ustála u čísla pátého: „Volkslied“ (národní píseň.)

„Tož, je-li libo, pane Kose,“ zaštěbetala, „zaspívejme si tuto. Já první hlas, vy druhý. Či chcete vy první zpívat?“

„Jak vám libo, slečno.“

„Tož budu já první.“

Zahrála předehtu a spustili:

„O säh' ich auf der Haide dort im Sturme Dich,
Mit meinem Mantel vor dem Sturm beschützt' ich Dich!“
a t. d.

Leontina zpívala hlasem vrzavým jak čtyřzlatové housle, Martinův hlas zněl plně, jádrně. Zpíval vždy s citem, tehdy však krásná ta píseň jej uchvátila! Tváře mu zahořely, oči mu zazářily, — obličej jeho zakvětl krásou nadšení. Leontina naň pohledla okem loudivým a když dozpívali, šeptala koketně: „Výborně nám to šlo! Máte hlas k podivu. Kdo by řekl, že jste si jej vypěstoval u Minoritů!“ dodala čtveračně.

Martin zahořel znovu a sklopil oči.

„No ne, to já jen žertem. Budeme ode dneška zpívati každodenně. Ano?“ A při tom naň pohledla tak divně, že Martinovi v krku vyschlo. — Neodpověděl — kývl pouze hlavou.

Od té doby byl Martin jako proměněný. Velké oči slečny Leontiny hleděly naň stále a ze všad. Bylo mu, jak by se před ním vznášela neustále, nevidná jako strážný duch, nevidná — až na ty oči. — Ty černé oči! ty mu zářily ve dne v noci — ba i z prázdného vzduchu naň hleděly — div že nezfantil. A uštěpačná slova o minoritském obědě zněla mu v uších a Martinovi se zdálo, že má Leontina docela pravdu. Styděl se za svou minulost, za frátera Makaria. Umínil si, že se všemožně přičiní, by se stal člověkem jinším, — dle svého zdání — lepším.

Stav se korepetitorem u p. doktora M.... nabył jedním šmahem vážnosti. Nabízeny mu ze všech stran hodiny. Martin vzal vskutku ještě jednu,

za níž dostával měsíčně 6 zlatých. Objednal si nové šaty a chodil vyšnořený jako pán. Fratera Makaria navštěvoval málo kdy a pak vždy jenom na chvílku. Vymlouval se, že nemá času. Dobrý fráter mu věřil a těšil jej: „Měj jenom strpení, milý hochu, všecko do času — i studování. Modlím se za tebe každodenně o svatou trpělivost.“

Za nedlouho však přestal Martin navštěvovati fratera docela. Milému Makariovi bylo po študentu teskno, neuměl si vysvětliti, proč že k němu nechodí. — Konečně jej obešel strach, nestůně-li Martin. I posadil si jednoho odpoledne starý, nízký cylindr se širokou střechem na hlavu, vzal do ruky tlustou rákosku s koštěným knoflíkem a vydal se za Martinem.

Kráčel pomalu, jak o průvodě, krok za krokem, do třetice: hůl, pravá, levá noha, hůl, pravá, levá noha atd. Mezi tím pozdravoval na vše strany, smekaje klobouk hluboko.

Když přišel na náměstí, uzřel tam státi hlouček studentů před kněhkupectvím.

Napnul zrak a poznal mezi nimi Martina. Zamířil k nim.

„Ty, Kose, podívej se, tamhle jde tvůj pěstoun,“ smál se Artur.

Martin se ohlédl a spatřiv Makaria zbledl. „Pojďme pryč, abych se s ním nepotkal.“

Hrnuli se pryč, fráter však na ně holí kýval.

„Počkejme,“ řekl jiný študent, „nač před ním utíkati? Kdo ví, co Kosovi chce?“

„Ba,“ prohodil třetí, „je starý člověk a Martinův dobrodinec.“

Martin šlehl po něm mrzutě okem. „Prosím tě, jaké dobrodiní?! —“

V tom však stál fráter již za ním, smekaje klobouk až k zemi. „Dobré odpoledne, mladí pánové! Odpusťte, že vás vyrušuji. No, Martine, co pak je s tebou? Báł jsem se již, že stůneš.“

„Nemám na stonání času!“ smál se Martin. „Proč jste se báł?“

„Jak by ne, když tak dlouho ke mě nejdeš!“

„Co bych u vás dělal?“ řekl Martin nevrle. „Mám důležitější práce.“

„Martinku,“ hrozil mu fráter Makarius vážně prstem, „zdá se mi, že jaksí pánovatíš.“

„Proto studuje, aby se z něho udělal pán!“ řekl Artur hrdě.

Martin studem a zlostí zahořel: „Kdo vám dal právo, činiti mi předhůzky? Vůbec si zapovídám, abyste mě vícekrát na veřejném místě nezadržoval.“

„No, no, Martine, nebuď takovým hrubiánem!“ káral jej ten třetí študent. Martin byl však již ten tam. Uháněl jako dlužník.

Fráter Makarius hleděl za ním všecek ustrnulý. Obrátil se pak a šel domů krokem ještě volnějším — jedna, dvě, tři — jedna, dvě, tři. — Nikdo na něm nepozoroval nějaké změny. Přiřda domů, zazvonil na požehnání, posluhoval při něm jak obyčejně, když však lidé odešli, zamkl kostel, klekl si před hlavním oltářem, sepal ruce a modlil se za Martina, by mu Bůh nedal zahynouti ve světě marném.

Konečně klesl, přemožen citem, na koberec na tvář a plakal usedavě.

Vysokým oknem svítilo slunko na jeho šediny a vůně kadidla houpala se sladce chrámem, jak jeho modlitba. Svatí na oltáři hleděli naň vážně a soustrastně a sv. Bonaventura hrozil mu prstem, jak by chtěl říci: „Netruchli přespříliš!“ — —

Po čtrnáct dní na to chodil k Minoritům lékař. Frater Makarius stonal — zármutkem nad Martinem.

Martin, dozvídáv se o tom, zastyděl se a navštěvoval jej. Brzo však ochábl zase — a na vždy.

Teď je advokátem v P. Stal se liberálem od kosti, oženil se bohatě a stydí se netoliko za ubohého frátera, nýbrž i za matku svou — českou vlast. —

Onehdy prý řekl: „Kdybych měl moc já, zrušil bych všecky Kapucíny, Františkány a Minority — nač jsou?“

Minorita, frater Makarius, podporoval však chudé studenty přes všecek nevděk Martinův až do smrti.

17.

Člověk zdravý a pravý je ve mnohé věci jako pták. Miluje svobodu, neodvislost a své přirozené vlastnosti. Zavři vrabce do klece — uletí zajisté, kdy mu bude nejdříve možno. Uč kosa zpívati rozličným písním: naučí se jim, proto že je vtipný, na konci každé písničky zazpívá ti však touže notou, kterou zpívali jeho otcové v leše na zeleném dubě. Nauč člověka srdce nezkaženého rozličným řečem, přece nejraději mluvití bude tou řečí, které jej naučila matka a při zvucích písní, jež slýchal za rána svého, rozehřeje se mu srdce, oko mu zazáří aneb zaslzí — dle obsahu písně.

Láska k domovu, k rodině, k rodným bratřím, k rodné řeči, k rodným mravům, je člověku přirozena. Lidé tu lásku jmenují vlastenectvím a chválí ji jako cnost, já však myslím, že u člověka zdravého srdce je nutností, jako květ, list a ovoce u zdravého stromu. Clověk, který své vlasti, svého národu, své řeči nemiluje, má srdce buďto shnilé anebo uschlé. —

V národním ohledě bylo nám, Jihlavským studentům, podáváno málo potravy. Profesoři mluvili ve škole jen po německu, ba někteří se nám i vysmívali, neobraceli se nám slovanský jazyk dobře v němčině; v kostele jsme zpívali jenom písně latinské a německé a jen starý učitel zpěvu, vysoký, hubený, kašlavý Matocha ve věčném, modrém burnuse a s hnědou šálou okolo krku, naučil nás dvěma nebo třem českým písním. Abych to řekl jedním slovem: stali se z nás mladí němčourci. Česká řeč zdála mi se býti proti německé tak sprostou, jako Martinkov proti Jihlavě.

Tak bylo až do páté třídy. V té však věc se poněkud otočila. Přišlo k nám z Něm. Brodského nižšího gymnasia několik studentů. Nosili čamary, nízké klobouky se střapcemi; mluvili mezi sebou pouze česky a byli k sobě jako příkováni.

Zprvu jsme se na ně dívali s podivením a Jihlaváci jim nadávali „Slovanů.“ Vyznávám se upřímně, že jsem jich tehdy taky nemiloval — byli mi jaksi cizí. Za kamarády jsem měl Němce a těmi jsem načíchl.

Přišel květen a s ním obvyklé studentské radovánky — majales. Pan ředitel nám již napřed oznámil, který den majales budou. Každý sehnal

nějaký ten groš, a o půl 1 po poledni sešli jsme se u gymnasia. Seřadili jsme se dle tříd a dali se pochodem špitálskou ulicí na „Šacberk.“ Všem zářily oči radostí, jak to májové nebe nad námi. Šli jsme krokem rázným, až se ulice rozléhala. Ve špitálském předměstí čekali nás hudebníci. Postavili se nám v čelo a zahráli veselý pochod. Zahraj mladému člověku a naleješ mu ohně do krve. Všecko tělo nám jenjen hrálo a ta malá verbež z nižších tříd skákala radostí, jako kozílci. Když hudba dohrála, zanotili oktáváni německý pochod a ti malí napřed zpívali:

„Ulm, Ulm, Austerlitz,

Da hab' m'r verloren das ganze Geschütz.“

Po cestě jsme doháněli příbuzné a známé studentů a profesorů. Šli radovati se s radujícími. Mnohá starostlivá matinka nesla v košíčku proviant v průvodu krasotinek, jež se už ode dávna těšily na studentský výlet.

Asi za tři čtvrti hodiny došli jsme k lesu.

Kdo po celý rok bývá uzavírán v dusné škole a v těsné domácnosti, tomu se zdá, přijde-li do lesa, zvláště lesa májového, jako by byl v pohádce! — A jak je teprve člověku mladému, srdci rozkvetlému! —

Květen byl již na sklonku a les v nejkrásnější kráse. Mladé listí dubů, na něž slunko s hůry svítilo, hořelo, jak zelené sklo, dole se smálo, kamkoli oko pozřelo, pestré kvítí, kukačky kukaly se všech stran a chladivá vůně vystupovala z ukrytých potůčků.

Sotva jsme vstoupili do krásného lesa, utichli všickni, jakoby v kostele, starý Matocha pokynul

zpěvákům, sestoupili jsme se, smekli klobouky a zapívali s mladistvým nadšením :

„Wer hat Dich, du schöner Wald,
Aufgebaut so hoch da droben,
Wohl den Meister will ich loben,
So lang noch mein Lied erschallt:
Schirm' Dich Gott, Du schöner Wald!“

po česku asi :

Kdo tě krásná doubravo
Postavil v takou to výši,
Chci tě chváliť pokud dyši,
Mistra svého oslavo!
Pozdrav Bůh, má doubravo !

Zvuky krásné písně rozléhaly se velebně mocně zeleným lesem, kukačky na chvíli utichly a veveřice polekána krčila se ve vršku staré borovice.

Odtud jsme šli po různu. Každý se dal v tu stranu, kam ho oči a srdce táhlo. Někteří si trhali kvítí za klobouky, jiní se honili za motýlky nebo hledali brouky a já zabočiv do houštiny, šel jsem samotem volným krokem na kopec kde stojí dřevěná věž s trojí pavlačí. Dýchal jsem plným prsoum vonný vzduch a zpomínal dob, kdy jsem doma v Martinkovských lesech bloudíval. — Ach, zpomínky jsou krásné, krásnější než skutečnost! —

Když jsem došel k věži, bylo tam již hlučno jak o jarmace. Na dvou místech prodávali pivo, uzenáři ohřívali uzenky, jiní vykřikovali žemličky, tvarůžky, paničky si vařily kávu, hudba hrála, malí studenti skotačili v trávě, velcí seděli za stoly u piva, hleděli moudře přes brýle a zpívali, seč jim hrdlo stačilo. Který měl nějaké chmýří na bradě nebo pod nosem, kroutil si je bez ustání.

Profesoři procházeli se sem tam a podněcoval k veselosti.

„Servus, Kosmáku!“ volal na mě študent S... od velkého stola. „Kde vězíš? Pojď zpívat.“

„Počkej, nemám piva.“

„Tož si dones a přijď ihned. Máme málo tenorů!“

Já tehdy kokrhal tenorem, což mi však nevadilo, mrčeti po případě též basem. Každý študent je jako starý kantor, myslí, že vystačí na všechny hlasy — a to kapitálně!

Když jsem se dotřel piva, šel jsem ke stolu, kde mě pozváním poctili. Hádali se právě, kterou píseň by zpívali. Jeden chtěl tu, druhý onu, až nejvousatější oktaván rozhodl:

„Ticho tam dole, velbloudi! Já poroučím, stará hlava! Zazpíváme: „Es zogen drei Bursche wohl über den Rhein.“

„Bravo!“ volali někteří, jiní zase mrzutě reptali: „Té my nechceme!“ Sotva však oktaván zanotil, zpívali všickni jako jedním hrdlem. Já ovšem, jsa prohlášen za tenoristu, naparoval se, div mi oči nevylezly.

Hudba zahrála čtverylku. Profesor S. přišel a vybízel starší študenty, aby šli tančit. Bylo po zpěvě. Vstal jsem a obcházel pozoruje různé skupeniny.

Na druhé straně, docela v zátiší, kam hudba jen přídušeně zaváněla, seděli o samotě „Slovani.“ Zpívali. Stoupl jsem si nedaleko nich a poslouchal. Najednou vstal Kov..., velký, krásný jinoch, s dlouhými, tmavými kadeřemi, s jiskrným okem, udeřil pěstí na stůl až sklinky řinčely a řekl:

„Hoši, zazpívejme si přec naši! Koho bychom se báli? — Kde domov můj!“

„Sláva!“ volali druzí a zantili „kde domov můj.“ Slyšel jsem tehdy (r. 1859) tu píseň poprvé. Stál jsem okouzlen. Každý zvuk, každé slovo padalo mi do duše, jako jiskra.

Když dozpívali, zazněl za nimi hluboký hlas: „Výborně hoši, jen trochu ohnivěji. Ještě jednou!“

Všichni se ohledli a uzřeli — pana ředitele Chýleho.

Přistoupil k samému stolu. „Dobře zpíváte! Ještě jednou a trochu rychleji.“

Nedali se dvakráte pobízeti. Vstali a s nadšením radostným zpívali píseň každému Čechoslovánu tak milou a drahou. Když pěli: „A to je ta krásná země,“ nemohl pan ředitel odolati a spustil s nimi, až mu radostí oči zaslzely. Utřel si je rukou, otočil se a odešel.

Studenti byli u vytržení. Přisedl jsem k nim a více jsem se od nich nehnul. Láska k rodné řeči rozkvetla ve mně pojednou, jako květina zvaná „Aronův prut.“

S večerem jsme se vraceli domů. Lesem tmavým lítaly světlé svatojanské mušky a mou hlavou nové myšlénky.

Když jsme šli za zvuků hudby městem, jásalí studenti „Hoch!“ my však volali z plna hrdla: „Sláva vlasti!“

Od té doby jsem tomu heslu věrným zůstal a Bůh dá, že taky zůstanu!

Co neudělá jedna jediná píseň, padne-li do srdce a udeří-li na pravou strunu!

Ovšem, jednotlivec zmůže málo, ale proto měl král Šalomoun 80.000 kamenníků, když stavěl Hospodinu důstojný chrám.

Přilož již tedy ruku každý, kde kdo jsi! Stav každý a neboř nikdo! Nemůžeš-li býti mistrem, buď aspoň dělníkem, který podává cihly. Bez dělníkův ani nejvýtečnější mistr ničeho nedovede — vošem ale může jeden surovec zničití nejvznešenější dílo, jako zničil onen vojín chrám Šalomounův, div světa, když do něho proti zákazu vojevůdcovu hodil smolný věnec. — Neboř tedy nikdo, ať tvé jméno není prokleta a v hanbě i za hrobem!

18.

V předešlém obrázku jsem vám vylíčil, jak ve mně vykvetlo vlastenecké vědomí. Týmž okamžikem změnilo se též veškero mé myšlení a smýšlení.

Vlastenectví ušlechťuje.

Nebyl jsem však sám Pavlem. Za krátkou dobu většina se poznala, kdo mohl, koupil si čamaru, slovanský klobouček anebo aspoň trojbarevnou stužku na krk. Objednávali jsme si Kobrový zpěvníky, vypůjčovaly slovanské knihy a mluvili česky veřejně. Němci, vidouce nás, trucovali. Kupovali si německé trikolory a zpívali: „Was ist des Deutschen Vaterland?“ Veřejný hněv ale nevypukl dlouho. Chodívali jsme často Slovan s Němcem ruku v ruce po náměstí, slovanská trojbarva s německou. Nemluvilo-li se o národnosti, býval poměr mezi všemi přátelský. — Proč nezůstal vždy? Byl by to usku-
tečněný ideál.

Jednou však jiskra dávno tlumená vzplanula. — Stalo se to při výletě na Plandrách.

Plandry jsou osada česká, leží dobrou hodinu od Jihlavy. Je tam zámek a pivovar. Chodívali jsme tam častěji s některým profesorem, byli s námi spokojeni. Jednou v sobotu zavedli nás na Plandry vp. katecheta, prof. H.. a W.. Den byl překrásný, obilí již dozrávalo a vůně úrody rozkládala se po všem poli. Natrhali jsme si koukole a charpy za klobouky a zpívali se skřivany o závod.

Přijdouce na Plandry, zasedli jsme si do letní nálevny, hostinský narazil ležáka, donesli chleba, másla, tvarůžků a na chvíli nastalo utišení veliké. — Když byly žaludky syty, rozvázala se nám ústa, žertovalo se, povídalo se, až zanotil kdosi píseň. Sesedli jsme se a zpívali s takovou opravdivostí a chutí, jak by nás poslouchal celý svět.

A poslouchal nás taky. Vždyť jsme byli tehdy samy sobě světem!

Když byla dozpívána píseň první, vstal Kovář, chlapík jako jedle, hodil dlouhými kadeřemi, blýskl okem a zvolal: „Hoši, teď českou!“

„Sláva!“ volali jsme.

Zanotil „Kde domov můj?“

„To je hluboko!“ křikl Valenta (tenorista). „Takhle!“ a zanotil sám.

„Chceš vyléztí komínem?“ smál se mu Prókeš. „Kdo to vyzpívá?“

Vidíte, že je náš národ hudebný! Sotva začnou zpívati, již se melou o tón! Konečně se usjednotili a zpívali jsme s nadšením. Píseň šla za písní. Jednou německá, po druhé česká. Když již vypil každý nějaký ten žbánek, napomínali páni profesori k návratu.

„Ještě jednu si zazpíváme!“ žebrouli jsme.

„No, nechť — ale jenom jednu!!“

„Dobrá! A jakou?“ voláno.

„So leb denn wohl, du stilles Haus!“ navrhoval Sonnek.

„Ba, nač německou? Zazpívejme si „Hej Slované!“ volal Kovář.

„Und just nicht!“ křikl Sonnek a zanotil „So leb denn wohl.“

Kovář maje hlas jako lev a pivem nakalafonovaný krk zavýskl: „Hej Slované!“ a my za ním.

Němci zpívali svou a my též svou. Bylo jak v židovské škole.

Profesoři se z prvu smáli, když nám ale tváře zahořely a oči sršely a my jako kohouti proti sobě se stavěli, vstoupil mezi nás p. katecheta: „Ticho! Co je to? Snad se nechcete rvát?“

„My se jim nedáme!“ řekl Sonnek, mluvčí Němců.

„A my vám do konce ne!“ překypěl Kovář. „Nás je víc!“

„Hned domů!“ píštěl malý profesor W. „Zde o národnosti nesmí býti řeči. Jste všichni gymnasté a dost. — Platit!“

Někteří se vytratilí a zalezli do polí, až profesoři odejdou. Šli domů bez mála sami. Přidrželi se jich jen ti „hodni.“

Druzí šli jinými stezkami a ti „kovaní“ vrátili se do pivováru zpět, kde pak v noci byla veliká pračka mezi Slovany a Němci.

Jak to tam vše dopadlo, nemohu pověditi, protože jsem tam nebyl.

Na druhý den, jakožto v neděli ráno, cásal se pan ředitel po celou exhortu za bílé kníry. Zlé

znamení! Když bylo po exhortě, strojili jsme se jak obyčejně k odchodu. Pan ředitel kývl však rukou a zvolal úředním svým hlasem: „Počkat! — Po kostele půjdeme sakristií do gymnasia zpět a do velké dvorany. Rozumíte? Kdo by utekl, pomášíruje zítra do karceru! — Teď lavice za lavicí — pomalu!“

Všickni hleděli udiveně, my však vědoucí tušili bouři.

Když jsme se po službách Božích v akademickém sále sešli, vystoupil pan ředitel na podium, stál okamžik sklopenou hlavou přemýšleje a po celém sále rozhostilo se ticho, jako by mák sel.

Pojednou nazdvihl p. ředitel hlavu, změřil nás přísným okem a začal z hluboka: „Již po delší dobu pozoruji, že někteří žáci tohoto gymnasia nosí odznaky buď německé, buď slovanské. — Neměl jsem proti tomu ničeho, pokud jsem v tom viděl pouze známku lásky každého ku svému rodu. Láska ku své národnosti jest jedním z paragrafů zákona přirozeného! — „Ale!“ — a pan ředitel povýšil hlas — „doslechl jsem, že se počínáte pro národnost hádati -- ano, že jste se již i rvali!!“

Pan ředitel zčervenal hněvem a máchnul rukou. V celé dvoraně nikdo ani nehlesl.

„Rvátí!“ opakoval starý Chýle jako rozmrzelý lev — „hm, rvátí se!“ a kroutil šedivou hlavou. Pak si podepřel boky a spustil na nás: „Víte vy, kdo jste? „Studentes“ qui student! a ne „certantes!“ — Studentes! Studovati máte, snažiti se, přičiniti se, abyste nějakého vzdělání docílili, teprv dosáhli. Ještě vzdělání nejste, že byste již mohli s druhými vzdělanci o palmu vítězství bojovati!“

Jste teprv hoši nedospělí, jste žáci. Povinností vaší jest: učit se a nic více! Vy, kteří se každou chvíli třesete před dvojkou, vy chcete rozhodovati o právu Slovanův a Němcův!? Počkejte, až něčím budete, pak bojujte — ale teď se učte, poslouvejte a mlčte! A od této chvíle vám zakazuji všechny národní odznaky! Koho uvidím ode dneška v čamaře, se slovanským kloboučkem, s německou čepicí nebo s trikolorkou, bude přísně potrestán. Rozuměli jste mi?“

V zadu se ozvalo reptání.

„Co je?“ tázal se p. ředitel.

„Jak se máme nositi?“

„Jak! Obyčejný kroj je francouzský: kabát nebo frak, vysoký klobouk nebo obyčejný nízký. Tak se noste. Slyšeli jste všickni, chovejte se podle toho! Tentokráte nechci vinníky trestati, budoucně však neodpustím nikomu! Teď jděte s Pánem Bohem!“

Studentstvo bylo pobouřeno, jak by do vosího hnízda píchl. A jak by ne? Mnohý chudák neměl, než tu čamárku, nebo jen nízký klobouček se třapcemi. V čem měl choditi? Radili jsme se dlouho, až jsme se uradili, že na truc v pondělí přijdeme do školy všickni s cylindrem, ať vezmeme, kde vezmeme a možná-li ve fraku.

Když jsem přišel domů, seděl domácí s novinami u okna. Podíval se na mne zvědavě: „Kde jste dnes tak dlouho? Co nového?“

„Zle je! Nesmíme ode dneška choditi v čamarách a se slovanskými klobouky.“

„Aha!“ zasmál se domácí vyskočiv radostně, „neříkal jsem vám dávno, že se to nesluší? —

Chodili jste jako komedianti! — Dobře vám tak!“ —

„Však nemáme zakázáno pouze my, mají Němci taky.“

„Co by mohl těm zapovídati? Nenosí ničeho nápadného.“

„Oho! nosili německé trikolory a bursácké čepec.“ —

„Inu,“ krčil domácí ramenoma, „to není nic zlého! — A co pak máte teď nositi?“

„Cylindr a frak?“

„Co?“ vyvalil na mě oči.

„Frak a cylindr.“

„A kde je vezmete?“

„Zatím si vypůjčíme a na prvního si koupím „bouřku,“ jako komín vysokou. Pantáto, půjčíte mi zatím vašeho cylindru?“

„Co pak vám napadá? Nehodí se pro vás, je tuze starosvětský.“

„Nechť! Ať je jaký je! Jinak choditi nesmím!“

„No, uvidíme,“ prohodil domácí a šel do almary, kde měl starý, chlupatý, na půldruhého střevíce vysoký cylindr v modrém šátku zamotaný.

Vytáhl jej, učesal a posadil mi ho na hlavu. Byl mně malý, proto že domácí měl úzkou hlavu. Narazil jsem si jej k levému uchu a tam mi trčel jako křivá věž v Pise.

Nakoukl jsem do zrcadla: „Podívejme se: jak mi pěkně sluší!“

„No, jste hned jinším člověkem!“ přisvědčil pán do opravdy.

„Jak pak by mi slušel váš frak?“

„Podíváme se,“ řekl ochotně domácí a spěchal pro svůj starý, zelený frak s krátkým živůtkem a krmenným límcem. Rukávy měl úzounké a šosy dlouhé. Navlíkl jsem se do něho. Límec mi sahal do půl hlavy, rukávy až k nehtům a šosy mě tloukly do lýtek.

Domácí se dal do hlasitého smíchu: „Toto je figura!“

Paní otevřela dvěře z kuchyně a hleděla na mě jak vyjevená: „Což pak budete hráti divadlo?“

„Ne, tak půjdu zítra do školy.“

„Ano! Toho bulíka pověste někomu jinému na nos, mně ne!“

„No, beze žertu!“ ujišťoval ji pán, směje se. „Mají nařízeno, aby tak přišli do školy.“

„Jděte, vy blázni!“ rozdurdila se paní, bouchla dveřmi a chopila se opět vařečky.

A tak jsem skutečně druhého dne do školy šel. Paní se sice křížovala: „Co pak vám napadá? Kluci by za vámi běželi!“

„Nechť! Když pan ředitel chce, ať se mu stane po vůli!“

„Nech jej, ať si dělá, jak chce: není již děckem!“ okřikoval domácí svou paní.

Navlíkl jsem si frak, do levého šosu dal kapesní šátek, do pravého kostěný kalamář, narazil si klobouk, vzal knihy pod pažďí a kráčel vážně jako starý profesor ku gymnasiu. Po každé, když jsem nohou vykročil v před, houpl kalamářem nebo šátkem otížený šos do zadu a bouchl mě pak, vrátiv se, do lýtka. Známí vybíhali z domů a pukali smíchy.

Když jsem přišel na náměstí, vrazil do mě Valenta v jakémisi uzounkém fráčku a s cylindrem na všechny strany sfackovaným.

„Servus, Valento!“

„Servus!“ odvětil. „Kdes sebral tu livraj?“

„Frak mi půjčil náš tovaryš a cylindr jsem našel na půdě.“

„Tamhle jde p. ředitel. Rychle pojďme, ať se s ním nesetkáme první. Dnes bude mela!“

Spíchali jsme do gymnasia. V třídě již byli bezmála všickni. Bylo vám to cylindrů a fraků — přepodivných, pěkných i maškarních.

P . . . k, který obyčejně řídil všechny demonstrace, zapleskal rukama a napomínal: „To vám povídám, až půjdeme mimo ředitele, ať se nikdo nesměje, sic bude s námi zle! Takto starý zlostí pukne, až nás uvidí!“

Zvonek zazvonil, že máme jít do kostela. Seřadili jsme se a šli s tváří nejvážnější. Ředitel stál jak obyčejně dole v zahrádce a přehlížel svůj pluk. Když přišel náš ročník a on viděl cylindr za cylindrem, zarazil se z prvu, vida pak ty přepodivné pository dal se do hlasitého smíchu:

„Což jsou dnes ostatky, vy blázni?“

Ten smích nás zarazil, toho jsme neočekávali. Zklopili jsme hlavy a odpoledne přišel každý oblečen jako člověk.

Jihlavské typy.

Jihlava byla zajímavým městem a jest jím snad až po dnes, nesetřel-li novomodní liberalismus všechny přirozené zvláštnosti, nespláchla-li lichá,

nadutá vzdělanost všecken starý, dobrý humor a milou srdečnost.

Novomodní, tak zvaná vzdělaná společnost, podobá se francouzskému parku, kde jsou všechny stromy dle stejné šablony přistřižnuty, nikde nic přirozeného, vše dělané. Za mého v Jihlavě pobytu bujela tam příroda ještě plným životem, nezkaženým, zdravým. — Jihlava byla městem pro studenty roztomilým! Nač ale o tom dlouho klábošiti? Podívejme se, jak tam bylo. Nakreslím vám několik malých, podrobných obrázků: každé město v celku malované je nezajímavo.

1. Semrád.

Na dolním náměstí v rohu u Maternské ulice visívala veliká tabule s nápisem: „Frt. Semrád, Schrift- und Zimmermahler.“ V neděli a ve svátek, někdy též v sobotu, bývala vedle ní pověšena malá deska s návštějím:

„Pimprltheater.“ (Loutkové divadlo.)

U té tabulky stával vždy houf kluků a mladých studentů. Někdy se tam zastavila taky nějaká vyschlá babka s modravým nosem a špičatou bradou, pohlížejíc zvědavě, co je na prkénku ohlášeno. A bývalo to rozmanité i zajímavé. Jednou byl slibován: „Doktor Faust, rytířská hra se zpěvy a tanci,“ podruhé „Čertův mlýn u vídeňského kopce, romantická hra se zpěvy a duchy,“ jindy „Jenofefa, truchlohra s ptačtvem a srnkou“ atd.

Dole bývalo vždy připsáno: „K hojně návštěvě zve ctěné publikum

nejuctivěji

Fr. Semrád.*

Opět Fr. Semrád! -- Ano, Semrád byl v Jihlavě znamenitým mužem! Na pohled se nezdál, ale byl! Šel-li po ulici, nebyl bys za něj ani groše dal! Maličký mužík, hubený; obličej jako suchá dlažka, holý, žlutý, jen pod bradou vylízalo několik fousů, jak by měl na prsou uschovaného kus starého kožícha; na hlavě starý, vypelichalý cylindr, na sobě krátký černý kabát a pak ty hubené, rychlé nožky, jak by utíkal poplašený vrabčik s ustříhnutýma křídly: jak vám povídám — na pohled mizerný človíček! Ale hlava, ale rozum, ale šikovnost!

Jdi na Jihlavský hřbitov a dívej se na kříže, na ty hromosvody hněvu Božského, již stojí na tichých chaloupkách, v nichž spí po šumném životě dobří i nedobří; bez mála na všech nalezneš nápisy s podpisem: Fr. Semrád. — Ano, p. Fr. Semrád se chlubívá, že napsal již 10.000 nápisů na kříže. A jak by ne, vždyť již píše přes 30 let. Fr. Semrád též básní — arci jen náhrobní nápisy, za to ale znamenitě! Tak jakémusi Futtrovi ubásnil na hrob malého, jediného synáčka tento nápis:

„Hier in stiller Grabesruh'
Ruht der kleine Futterbu(b).“

Tak byl mrtvým p. Fr. Semrád pravým dobrodincem, bez něho by nebyli měli pokoje v hrobě a slávy u živých, kteří se všemožně přičiňují, aby na mrtvých dobré vlastnosti nenechali.

Pan Frt. Semrád byl však také velikým dobrodincem, ba oblažitelem živých.

V Jihlavě nebývá divadla, leč v zimě a i tehdy ne vždy a divadlo je v městech každému nevyhnutelnou potřebou. Na osadách ne! Tam hrá jeden

druhému. V městech je ovšem ještě více komediantů, však právě proto jsou si lhostejní a nelíbí se jim komedie, leč na divadle.

A takovou komedii na prknech prováděl pan Fr. Semrád, on i jeho pimprlata, k rozkoši, obveselení a na poučenou všem klukům i děvčátkům Jihlavským.

Jednou o hodech, na sv. Martina, byl oznámen na malém prkénku: „Čertův mlýn pod vídeňskou horou.“ Vstupného 4 kr., první místo 6 kr. Sřeklo se nás několik, že tam půjdeme, poněvadž nám nedávno před tím pan profesor německého jazyka dokazoval, že divadlo jest nejlepší školou vzdělanosti.

V určitou hodinu, o páté, dostavili jsme se do divadla. Vylezli jsme po strmých dřevěných schodech, nad nimiž vysoko na hoře, jako ztracená hvězdička malá lampička kmitala, do předsíně, kde tlustá paní ředitelová vybírala vstupné. Divadlo čili „šauploc“ byla veliká světnice, plátěnou stěnou přehrazená. V první a druhé řadě stálo několik židlic, v zadu několik dlouhých, polámaných lavic.

Vyvolili jsme si, ač jsme zaplatili místo první po 6 kr., stolicí nejjadnější.

Nad celým „šauplaccem“ houpala se mlhavá, olejová lampa, vrhající jakési slepé světlo, že jsme sotva jeden druhého poznali. Na oponě byla vymalována Jihlava, mohlo to však býti jakékoli město, třeba i Kocourkov, tak „světově“ ji p. Fr. Semrád vymaloval. Bylť též malířem! Za oponou probleskovalo sice jakési světýlko, příprav jsme nepozorovali však žádných.

Znamenitosti a krásy divadla prozkoumali jsme brzo, obecenstvo před námi sedící nás také valně nezajímalo, co tedy počítí, než opona se vyhrne?

Ve světě je všude bystrých hlav dosti, které si vědí rady v každé tísní. Mezi námi byl jakýsi P.. takovým mudrlantem. Sáhl do kapsy a vytáhl karty:

„Víte bratři, co? Mám tady karty, zahrajem si zatím zamrzlíka.“

Návrh byl s velikým jáсотem přijat. Zasedli jsme se a P... rozdal.

Velecténé obecenstvo počalo však býti netrpě-livo. Bubnovali nohama na podlahu: „Onfongen!“ (Začítí.) — „Glei, glei, meine Herrschoft'n!“ (hned, hned, moje panstvo), volal pan ředitel za oponou a zazvonil. Ale co je po zvonění, když nic platno není? Opona se ani nehnula. Za chvíli rozbouřila se nevole mocněji, bubnování zahučelo hřmotněji a ze všech koutů voláno: „Začíf!“

Pan ředitel zvonil div zvonek nepukl a volal: „Hned, hned, ještě zde není muzika!“

„Nepotřebujem muziky!“ voláno.

„Jen začněte!“ doložil P.. basovým hlasem, vyhazuje trumfa.

Aby obecenstvo poněkud upokojil, zazvonil pan ředitel Fr. Semrád po třetí, opona se vyhrnula a na jeviště skočil odkudsi se vzduchu nejoblíbe-nější úd společnosti: bajaco. Byl svátečně oblečený a v ruce nesl veliký koš.

„Tím, tím — zde jsem, bajaco!“

Hromový aplaus jej přivítal a všichni kluci hleděli naň s veselou tváří.

Bajac se uklonil a hopkuje sem tam, švitořil: „Dnes máme posvícení, jo, posvícení! Každá matka peče dnes Martinské rohlíky, jen moje ne. Bajac nemá žádné mamičky!“

A dal se do usedavého pláče. Ctěné obecenstvo do veselého smíchu.

Když se milý bajac vyplakal, nazdvihl koš a prosil: „Dejte bajacovi nějaký rohlíček, aby hladem neumřel!“

Z obecenstva přiletěl veliký koláč, svalil bajaca a byl by málem pobořil celé divadlo.

Pan ředitel vyběhl ze zákulisí jako vzteklý: „Vy všiváci, kdo to udělal?“

Všeobecný smích a z naší strany odpor: „My nejsme všiváci, jsme panstvo!“

„Nepřestanete-li, nebudu hráti,“ křičel pan ředitel. „To není žádný pořádek!“

Ta hrozba utišila společnost. Na štěstí přišli též hudebníci, totiž harfenice a houslista, vlezli do zákulisí a ladili.

Slyšeli jsme rozhněvaného p. ředitele jim domlouvati: „Kde jste tak dlouho? Vždyť mi ta rota celou chalupu zboří!“

Konečně spustil orchestr místo uvertury světoznámou píseň:

„Ich bitt Herr Hauptmann, bitt recht schön!“

Děj a způsob provedení celého kusu nebudu popisovati, bez toho není na světě toho péra, které by dovedlo vše zřejmě vylíčiti. Kdo sám neviděl, nepochopí, neuvěří! Jen tolik chci napověděti, že nehrála pouze pimprlata na jevišti: hrálo veškero obecenstvo. Poznámky posměšné nebo pochvalné lítaly na jeviště a odtud jizlivé, někdy též hrubé

odpovědi do obecenstva. Mohu vás ale na svou čest ubezpečiti, že jsem, když kus byl dohrán a bajac děkoval za hojnou návštěvu a zval na příští představení, divadlo s pocitem uspokojení vrchovatého opustil. Pobavili jsme se znamenitě!

2. Khorekl.

Ve špitálském předměstí — docela dole u řeky — stál malý domek. Stojí-li po dnes nevím. V tom domku, v tmavé světničce — okna hleděla na dvůr — žena s dvěma dítkami; — chlapcem a děvčátkem. Seděli za stolem a lepili škatulky na sirky — sto kusů za krejcar.

Pěkný výdělek! Sběhlý pracovník jich nalepí za den 2000 a dostane dvacet krejcarů! To dělá za sto let, počítaje rok jen na 300 všedních dní, šest tisíc zlatých! Jaký to kapitál! —

„Maminko, přijde tatínek již brzo? Mám velikánský hlad, — takhle veliký,“ naříkal chlapecek a roztáhl obě ruce jak jen mohl.

Zena se podívala na hodiny a řekla: „Dobře mi, Martinku, připomínáš. Bude čas k večeři. Pospěšte si děti. Nalepíte-li do večera ještě sto škatulek, přidám vám po kousku chleba.“

Dítky zajásali a dali se s novou chutí do práce. Matka vstala, podpálila v kamnech, vytáhla z podpostelí koš bramborů a počala je loupati na polívku.

„Maminko, pomohu vám s nimi!“ žebronilo děvčátko.

„Holenku až budeš větší a budeš to uměti,“ chlácholila ji matka. „Teď krájíš ještě tuze tlusté šupky — a to je škoda! Brambory jsou drahý.“

Děvčátko sklopilo hlavu, (nebylo nebožáku ani tak nevinné radosti popřáno) a lepilo dále.

Oheň v kamnech praštel, světlo vyskakovalo dírkou u dvírek a tékalo po stěně a ve světnici pološeré rozkládalo se milé teplo.

Děti pookřáli tím teplem, jak květinčky chladnem zkrěhlé a počaly na sebe usmívati se. Matka přistavila hrnec k ohni a sedla si pak k děvčátku.

„No, Helenko, nebuď smutna. Zítra bude neděle, koupím žemličky do knedlíků a ty pokrájíš sama všechny! Ano?“

Děvčátko přitulilo se k matce, položilo jí hlavu na ňadra a pozírajíc jí do tváře, mrklo blaženě, že ano.

„Ano, ta zase polovičku sní,“ reptal chlapec.

„Ó ne, ani kousínka!“ bránilo se děvčátko.

„Přej jí to, ty závistivče!“ kárala ho matka.

„Což nevíš, že je ještě malá?“

„Tatí, tatínek jde!“ zatleskala Helenka rukama, seskočila s lavice a běžela ke dveřím. Tam se ukryla za postelí.

Za dveřmi šoupal kdosi nohama, jak by otíral s bot bláto a vešel nezaklepav. Byl to muž padesátník — hubený, sešlý, žlutá tvář samá vráska.

„Tož dobrý večer, juž jsem zde. Máte dnes pěkně] teplo,“ přichvaloval si a svlékal krátký, šedý plášť.

„Vítám tě!“ odvětila žena. „Martinku, skoč honem a vezmi tatínkovi plášť. — Abych tě po každé napomínala.“

Hošík skočil a natáhl ruku po plášti. Otec mu jej podal a hladě mu kudrnatou hlavu, tázal se jak by udiveně:

„A kde pak je dnes Helenka?“

„Nevím,“ řekla matka.

Hošík pohleděl chytře na otce a ukazoval prstem za postel.

„Škoda, že není doma; nesu jí jablíčko.“

Za postelí zazněl veselý smích, děvčátko vyskočilo a běželo otci do náručí. Vyzdvihl ji na ruku a zasedl si s ní za stůl.

„A kde je to jablíčko?“ tázalo se děvčátko.

„Hledej si je.“

Helenka počala otce kapsovati: „Aha, již ho mám! — A je tam ještě jedno.“

„To je Martinkovo; dej mu je.“

Děti se zakousaly do jablek a starý hleděl na ně s radostí nevýslovnou. Byl to divný muž. Vlasy a vousy měl dlouhé, jako nějaký komediant, ale celé vzezření bylo více ctihodné, utrápené, než lehkovážné nebo marnivé.

Pohlédl na dítky s nevýslovnou láskou: „Jak pak moje kuřátka, jste s prací dnes již hotovi?“

„O ne, tatínku,“ zakroutilo děvčátko hlavou a chopilo se rychle papíru, „musíme nalepiti ještě sto škatulek, abysme dostali od maminky po kousku chleba.“

„No, však vám ho dá taky tak; již toho jen nechte a povídejte mi, co jste se dnes ve škole učili. Helenko, pojď, posaď se sem ke mně a vypravuj mi.“

Děvčátko houpló tatínkovi na klín a švitořilo: „Pane, u nás byl dnes pan katecheta.“

„Pan katecheta? Aj, aj! A co vám vypravoval?“

„Povídal nám o Jezulátku. Narodilo se v chlévě a panenka Maria neměla ani kolébky, ani peřinek, zaobalila je jenom do plenek a položila do jesliček, pane! — a Ježíškovi bylo tak zima a — a plakal —“

„Však ty taky plačeš, když je ti zima,“ řekl chlapec.

„Ale dnes tady máme teploučko!“ přichvalovala si Helenka — „kdyby byl pan Ježíšek tak měl!“ doložila a pohlédla litostivě před sebe. „Tatínku, až budou vánoce, zavedete nás k jesličkám?“

„Zavedu, Helenko, zavedu ke všem. — Teď ale vstaň, maminka nese večeři.“

Matka donesla mísu s polívkou, otec s dítkami vstali, pomodlili se na hlas a dali se do jídla s chutí, jaké zajisté největší boháč při nejdrazších pokrmech nemá. Po večeři švitořili děti ještě chvílku, brzy však počaly hlavičkami klímati. Matka se s nimi pomodlila, uložila je a zasedla pak vedle muže. Lepili chvíli mlčky škatulky. Muž pokašlával.

„Co pak dnes tak kašleš?“ tázala se manželka.

„Holenku, ta síra v té továrně padá mi jaksi na prsa.“

„A nemůžeš se dostat k jiné práci?“

„Jinde bych tolik nevydělal,“ vzdychl si muž.

Žena vzdychla za ním: „Ty peníze, ty peníze! — Martine, slyšíš, dříví nám juž taky dochází.“

„Juž?“ ulekl se muž.

„Spořím, jak mohu, ale nic platno: je ho tam jen ještě troška.“

„A mnoho-li máme peněz?“

„Však víš. Všeho všudy padesát zlatých!“
a k novému roku nám přijde bytné platiti.“

„Bože, a co nevidět bude Všech Svatých!“ vzdychl manžel a svěsil hlavu. „Matko, nic platno, musím zase běhati.“

Ženou to trhlo. Položila manželovi ruku na rameno, pohlédla naň smutně a řekla chvějícím se hlasem: „Tatíčku, co to pravíš? Vždyť kašleš! A pak vím, jaká muka vystojíš, máš-li býti druhým za blázna.“

Muž s dlouhými vlasy pohlédl na lůžko, kde děti spaly a slza mu vyhrkla na vráskovitou tvář. — Utřel si ji rychle a řekl odhodlaně: „Helenka plakává, je-li jí zima. Poběhnu, jinak si k dříví nepomůžeme.“ — — —

Za týden po tom byly na rozích nalepeny veliké cedule:

S nejvyšším povolením slav. městského magistrátu.

Dne 26. října o 3. hod. odp.

bude se produkovat

chvalně známý běhoun

J. KHOREKL.

Oběhne veliké náměstí za 15 minut třikráte!

K milostivému účastenství zve slavné publikum
nejoddanější

J. KHOREKL,
běhoun.

26. říjen byl mrazivý, větrný den. Již před třetí hodinou bylo náměstí kluky a rozličným méně vybraným obecnstvem naplněno. Běhoun Khorekl chodil podél domů a troubil chvílemi na troubu. Byl oblečen v černou na prsou otevřenou kazajku, pod níž měl červenou košili, (prokukovala rozstříženými rukávami) a v černé, jen po kolena sáhající kalhotky. Na lýtkách měl žluté punčochy a na hlavě červenou, širokou čepici s peřím, jaké nosívali za starých časů panoši. Sem tam otevřela některá dáma okno a hodila mu v papíře zaobalený dárek.

Udeřením třetí hodiny postavil se Khorekl u špitálské ulice, zatroubil vší silou, na znamení, že produkce započíná, vytáhl z kapsy dlouhý karabáč a dal se do klusotu. Kde který uličník za ním. Předbíhali jej, posmívali se mu a volali: „Khorekl neumí nic. My umíme líp utíkat.“ Běhoun šlehl do nich karabáčem a klusal dále. Dlouhé vlasy lítaly mu větrem, prsa se zdvíhala a vráskovitá jindy bledá tvář zčervenala.

Oběhl skutečně velké náměstí třikráte za čtvrt hodiny a když doběhl po třetí ku špitálské ulici, poskočil si pro zasmání slavného publika, zavýskl a poklonil se. Pak šel znovu sbírat peníze.

Doma žena plakala. Malý Martinek přiběhl k ní bez dechu: „Maminko, tatínek má juž plné kapsy peněz!“

„To jsou krvavé peníze!“ vzdychla matka.

V malém domku na špitálském předměstí bylo na večer mnoho radosti. V jizbě bylo pěkně teplo. Helenka seděla opět na klíně otcově a nepřestávala ukazovati nové střevíčky na nožkách. Martinek pak

nikterak nechtěl sundati novou teplou čepici s ušima kterou mu tatínek po „produkci“ přinesl. Ani nepozorovaly šťastné dítky, kterak otec dnes víc kašle jak jindy a kterak se při tom matce oči zalévají slzami.

8. Spor růže s kamelií.

Kdo myslí, že květiny nemají srdce, nemluví, neslyší — je na hrubém omylu. Květiny žijí, jak my lidé, ovšem jenom v záři měsíčné, když však slunko svítí, spějí a co my nazýváme vůní, jest jejich oddychováním ze sna. My za svitu měsíce obyčejně spáváme a kdo nespí, nevšímá si přece života květin, proto že je lidské oko pro něj tupo a ucho hluché. Kdo však má nezkalené dětské oči a za svitu luny nespí, uvěří, že je pravda, co budu vypravovati.

Pozor tedy!

Jaký to večer! Hvězdičky vyskočily na modrou oblohu a veliký plný měsíc stál nad tmavým lesem, strážce pozorně zemi oddychující sladkým spánkem. Nikde hluku, nikde zvuku, jenom ve vzduchu chvěla se tajemná píseň tiše krácející noci; zněla, nevíš kde, nevíš odkud, nevíš kam — zněla všude!

Ale v zahradě před zámkem bylo šumno, zvláště u besídky. Paní hostinská Réva šukala tam rychle z kouta do kouta. Uvazovala zelené záclony ke dveřím a oknům a kam sama nedosáhla, vylezl jí mršťaý sklepník Chmel. — Když bylo vše upraveno, rozžehla světla, samé svatojanské broučky! To vám svítilo v zelených oponách až radost! A sotva byla světla rozsvícena, přišli páni hudeb-

ríci: Komár s husličkami, chroust s bručivou basou a cvrček s trumpetou a zanotili, až se srdce smálo.

Najednou odhrnul kdosi záclonu u dveří, strčil do besídky rozkořipanou, kostrbatou hlavu a volal drsným hlasem: „Hoho! Bude u vás dnes ples? To se mi líbí. Sklínku vína!“

Jak jej hostinská Réva uslyšela, skočila polekaná ke dveřím: „Strýčku Bodláku, jděte s Bohem dále. Můj hostinec není pro takové lidi, jako jste vy!“

„No, no! Snad nečekáte nějaké královny!“ řekl Bodlák úsměšně.

„Čekám, abyste věděl! A kdybych nečekala — vás ve svém domě netrpím! Klidte mi se pryč, sice vás dám zahradníkem vyhoditi!“ —

Bodlák zabručev odešel.

Sotva byl pryč, bylo slyšeti jakési šumění, šustění a sladké šepotání. Zelená opona se odhrnula a jemná postava v růžovém hávu, po němž splýval od hlavy až k nohám zelený závoj, vkročila lehýnkým jako májový vánek krokem, vedena štíhlým, krásným panicem. Byla to Růže s Karafiátem. Za nimi šla bledá, útlá Kamelie s nádherným Olean-drem; cudná Lilie s bohatým pánem Jasmínem, amazonka Ostrožka s plukovníkem Kaktusem, tlustá sládková Pivoňka s pyšným Tulipánem a celá dlouhá řada pestrých, jakoby vzduchových postav.

Páni hudebníci spustili, až se zahrada rozléhala, svatojanské mušky, živá světélka, lítaly sem tam, aby vzácné panstvo všude dobře vidělo.

Kamelie usedla si na pohodlné lenošce a ohlížejíc se mdlýma očima, pravila nedbale kavalírům

ji obstupujícím: „Pánové, lituji skutečně, že jsem se odvážila sem do tak ostrého vzduchu. Jsem zvyklá jen balsamovému vzduchu své vlasti, odkud mě nepříznivý osud sem zanesl, anebo teplým skleníkům a salonům. Ochuravím-li po této noci, bude to vinou vaší, barone Oleandře!“

„Krásná velitelko, nestrachujte se!“ uklonil se dvorně Oleandr. „Vyvolili jsme pro tuto vele-vážnou schůzi nejteplejší červenový večer, aby něžné vaše údy nevzaly nižádné pohromy a nepocítily nepohody.“

„Přísahám na svůj meč a na svou čest!“ zvolal rytíř Durman, „dnes nemůže býti zima nejstarší babě, jak pak teprve krásotince, jakou ráčíte býti vy, které takový oheň z očí sálá!“

Kamelie pohledla na hrubého lichotníka ká-ravě. — — —

Slyš, jaký to zvuk! jaký to hlásek! Zpívá to skutečně slavíček? Tak ještě nezpíval nikdy! Květy se rozkoší zachvěly, pospíšily ven a hledí vzhůru k nebi. Odtud padá hvězda, níž, níže, právě na panskou zahradu a když dopadla trávníka, kdo to stál před nimi? Královna všech květin, rajský kvítek Blaženost. Rouchem jí bylo světlo všemi barvami hrající a vůně její nebyla jako vůně pozemská: byla to hudba, zpěv, vůně, vše co naše srdce dojíká, najednou.

Všecko kvítí se před ní uklonilo a dovedly ji do besídky k trůnu přichystanému.

„Jaký spor zuří mezi vámi, že jste mě z mého blaženého sídla povolali, bych vás rozsoudila? Vyvolte si každá strana mluvčího, ať mi přednese vaše stížnosti a tužby!“

Nádherný Oleandr pokročil před trůn, uklonil se až k zemi a mluvil takto: „Nebeská Blaženosti! My kvítí zde na zemi, vedeme po nějaký čas spor o královnu. Někteří hlasují pro Růži. Nezapírám, že vyniká krásou a vůní nad jiné, já však a přívrženci moji, jsme toho mínění, že pouhá краса nedostačí k hodnosti královny. Vyznávám upřímně: Růže nezná vznešenosti, nezná ušlechtilé hrdosti! Jest sice též v kruzích nejvyšších oblíbena, avšak zapomíná se často a snižuje se až do nejchudší chaloupky — a to královně nesluší. Přes to jest neuhlazena a bodá každého, kdo se jí dotekne.“

„I u všech čertů!“ zvolal hněvivě Kaktus.

Blaženost se usmála, pokynula mu rukou řkouc: „Hrdinové bývají ohniví. Pozhov pane plukovníku.“

„My obrátili jsme zřetel na jinou vznešenou květinu,“ pokračoval Oleandr, „zde na královskou Kamelii. Suď sama, královno nebeská, nevyrovná-li se ušlechtilá Kamelie krásou Růži? A pak považ, jak opravdu po královsku si počíná. Kdo ji kdy viděl jinde, než v nádherných komnatách krasotinek, v zářivých divadlech a nebo na lesklých plesích? Vznešenost je jí přirozena, bez lesku a pohodlí by uvadla, umřela: — pročež budiž královnou všeho kvítí!“

„Dokončil jsi?“ tázala se Blaženost.

„Domluvil jsem!“ odpověděl Oleandr hrdě ukloniv se.

„Kdo je řečníkem z tábora Růže?“

Předstoupil Karafiát a ukloniv se uctivě promluvil jasným, upřímným hlasem: „Jsem prostý květ: neočekávej tedy ode mne tak pěkných slov,

jakými hájil vzácný Oleandr svého návrhu. — Proč nás květiny, dobrotivý Bůh stvořil? — K radosti lidem! — Nemí-li chudák tak člověkem, jako boháč? Sluší-li květině blažiti jenom boháče a chudé ne? Předně květině královně, která má býti nejdokona-
lejší, vzorem všech?! Oleandr sám svědčil, že šlech-
etná Růže miluje srdcem právě královským všechny
vznešené i ponížené. Nazval to snižováním — ale
kdo se ponížil více, než náš Tvůrce sám, který
miluje všechny! Nemá-li býti král nebo královna
pozemská odleskem krále nebeského? Nemá-li býti
královna květin; z nichž na lidi se usmívá dobrota
Boží na všechny, spravedlivé i nespravedlivé, též
odleskem Jeho?“

Karafiát zahořel šlechtným zápalem a ustál
na okamžik v řeči, oči tázavě k trůnu upíraje.

Blaženost kývla pochvalně hlavou.

„Že Růže vyniká krásou nad jiné,“ pokračoval
Karafiát, „pronesl Oleandr též, a na výtku o tom
„bodání“ odpoví, doufám, za mě ctěný pan Kaktus.“

„S radostí!“ houkl Kaktus. Obrátil se k Ole-
androvi, podepřel si boky a házeje vyzývavě hlavou
volal: „Hej, vy moudrý pane Oleandře, jmenujte
mi krále nebo královnu, kteří by byli bez vojska,
bez obrany? Prosím, jmenujte!“

Rajská květina však povstala, pokynula rukou
a hlas její zněl jako zvonění stříbra, jak zvuk
harfy, když strunami větřík zachvívá: „Já jsem
Blaženost. Hledím v ráji na zdroj blaženosti, na-
šeho Tvůrce. Poznala jsem, že nejvznešenější cnoť
je laskavá pokořivost, — ale nádherná nadutost je
neřestí. Pročež budiž královnou pozemských květů
Ty, Růže milostná!

Sestoupila s trůnu k Růži uzardělé, objala ji a políbila. Tím políbením zavoněly Růži rtové; do té doby nevoněl žádný květ. Zavedla ji pak na trůn a posadila jí na hlavu korunu z diamantové rosy. —

„Pokloňte se všickni vlídné, krásné královně!“ velela.

Květiny se poklonily a Blaženost vznesla se za zpěvu slavíka záříc vzhůru.

Sotva zmizela, odkvapila Kamelie a její přívrženci zlostně pryč. Královna Růže sestoupila však s trůnu a obejmula pak věrné sobě kvítí líbajíc je v čela. A každé kvítko, které políbila, voní, pyšné květy nemají však vůně.

Komár zahrál na husličky, chroust zabručel na basu, cvrček zatroubil a královna procházela se po zahradě.

Plotem se dívala Kopřiva s Bodlákem; pomlouvali jak mohli. Docela v zadu v zahradě stály tři děvčátka: myslivcova Fialka, ovčákova Mateřidouška a Rezedka z předměstí. Šeptaly si: „To je krása! Kéž smíme mezi ně!“

Růže šepot ten zaslechla. Šla rychle k nim vlídně se usmívajíc: „Co pak vy zde děláte, milé panenky? Proč nejdete mezi nás?“

„Stydíme se!“ zašeptala Fialka.

„Ach, vy sladká nevinnosti!“ řekla Růže.

Sklonila se k nim a políbila je třikráte. — Proto ty tři po Růži nejkrásnější vůní dýchají.“

Ano, věř mi, svatá to pravda!

A odkud že to vím? Inu, vypravovalo mi to děvčátko s fialkovými očima, s vlásky jako květ rezedy zlatými — s tvářičkami růžovými — a ta to viděla na vlastní oči. Dívala se na ně z okna.

9. A j u s t n e !

Podolský pan farář byl již starý pán a k tomu churav. Míval zvyk po poledni si zdřímnouti. Když však jej obešel nejsladší spánek, jakoby med lízal, počali vždy ti zlopověstní pastevcí mu pod samými okny praskati, že všecek poděšen vyskočil. Okolo fary šla totiž cesta na obecní louky, kam kluci po poledni koně a krávy honívali.

„Jak si pomohu?“ přemýšlel pan farář. „Zapovím-li jim to praskání, budou praskati přece — a na truc. Víím, co učiním!“

Druhého dne postavil se pan farář proti svému obyčeji po obědě mezi dvéře čekaje, až hoši poženou na pastvu. Za nedlouho rozlehlo se praskání po vesnici, blížilo se, až hoši přišli k faře. Uviděvše p. faráře, zarazili se, dali biče pod pažďí, a smeknuvše křičeli jednohlasně: „Pochválen Pan Ježíš Kristus.“

Pan farář kývnuv bílou hlavou na poděkování zavolal usmívaje se na hochy: „Počkejte!“

Kluci křikli: „Ej přě!“ a obrátili se zvědavě k faře.

„Ale chlapci,“ řekl p. farář, „kde pak jste se naučili tak praskati? Takového praskání jsem ještě jakživ neslyšel. Kdo zítra nejkrásněji zapráskne, tomu dám čepici hrušek.“

Kluci vyvalovali oči a každý si umínil, že zítra musí zvítěziti.

„Jakube,“ řekl Brudíkův Frantík, „že mě zítra nepřestychuješ!“

„Oho!“ chlubil se Jakub. „Já mám lepší bič! To bych se podíval!“

„Však já si svůj narafičím!“

„A čím?“ ptal se Jakub.

„Ano, myslíš, že ti to povím? Sprav si sám, umíš-li!“

Každý přemýšlel, jak by druhé předčil. Sotva přihnali z pastvy domů, počali plésti biče, natírali e kolomaží, jeden připletl na konec několik štětín, druhý žíní a Frantík ustříhl po tajmu matce kus hedvábné zástěrky, vycupoval to a měl hedvábnici až radost!

Na druhý den vyhnal každý s pocitem, jak by šel ke zkouškám. Po vsi nepraskali, když však k faře přišli, spustili všichni najednou a praskali, jak by z revolveru střílel. Pan farář je očekával, usmíval se spokojeně, šel až k samému plotu a volal na Frantíka: „No, Frantíku, dnes tys nejpěkněji praskal. Pojď si pro hrušky. Kdo zítra nejsilněji zapraskne, dostane zase.“

Frantík poskočil, jak mladý kozílek, a za chvíli si donesl plnou čepici hrušek.

Kluci mu záviděli. Jeden po druhém se k němu tulili: „Frantíku, dej mi jednu!“

„Nedám! Proč neumíš praskat?“

„Počkej, nedám ti po druhé také.“

„Nechť, já se tě neprosím.“

Druhého dne praskali kluci, možná-li, ještě silněji: na jeden prásk, na dvojato, ba i ve trojici.

Pan farář si zavolal zase jiného hochu, dal mu čepici hrušek a třetího dne zase jinému. — Mezi kluky vjela závist. — Čtvrtého dne, když hnali, praskali až ku podivení. Pan farář stál mezi dveřmi, usmíval se — nezavolal však nikoho na hrušky. Kluci vyvalovali oči, neříkali však slova, protože jeden druhému nepřál. Když však i pátého dne pan farář k hruškám se neměl, řekl Jakub přijda za ves: „Víte chlapi, co? Když nám nechce dávat hrušek, just mu nebudeme praskat!“

„A just ne!“ přisvědčil Frantík. „Ať si praská sám, když se mu líbí. Já mu blázna dělati nebudu! Škoda bití, které jsem dostal za zástěru.“

Od té doby honili kluci kolem fary tiše, jako duchové a starý pan farář nebyl z odpoledního spánku vyrušován.

10. L i c h v á ř.

V městě J... v Mariánské ulici na rohu stál přede dveřmi svého krámu zlatník Rech. Stál v starém, ošumělém, šedém županě a velikých bačkorách, na hlavě měl špinavou, šedou čepičku, pod čepičkou dvě zakalené oči, pod očima modrý nos, pod nosem zašňupané šedé kníry a pod knírami obojek u košile — ten byl, jak by jej z capoucha vytáhl.

Pan Rech stál tedy přede dveřmi a hleděl po ulici vzhůru, dolů. Chvilkami si zašňupl a cumlal doutník. Já seděl tehdy právě u tvarůžkáře naproti a svačil.

Já řku: „Pantáto tvarůžkáři, co je to tamhle za pána?“

„Zlatník Rech. Nic po něm! Je sice pokřtěný žid, chodí do našeho kostela, dává na světlo — ale nic platno: škoda té vody na jeho hlavu!“

„No, no, tvarůžkáři, já znám také pokřtěné židy, kteří jsou pořádní a hodní křesťané.“

„Možná,“ pokrčil tvarůžkář ramenoma, „že jsou mezi nimi také bílé vrány, ale tamhle ten naprotivá, ten je sova, ten je učiněný výr! Jen kdybyste ho znal! Dal se pokřtiti k vůli nevěstě, by s ní dostal dům; po roce však ženu zahnal, když ji notně ošidil. Teď lichvaří.“

„Poznám ho snadno!“ pravím. „Požádala mě jistá žena, bych jí koupil stříbrný křížek na krk. Půjdu tedy k panu Rechovi a snad uvidím, jaký to kos?!“

Zaplatil jsem, vzal kukátko na záda a šel k zlatníkovi.

„Dobré odpoledne, pantáto!“ pozdravím.

Zlatník na mě hleděl, jako pes z boudy. „Co chcete? Děkuju! Já nic nekoupím.“

„Já nechci prodávat, já bych rád něco koupil.“

„Vy odě mě?! Vždyť jste Grán!“

„Já Gránem? Jak živ nikdy! Já jsem jiného řemesla!“

„A jakého?“ ptal se udivený zlatník.

„Na tom vám tuze málo zejde. — Nechme toho. Jdu k vám kupovat křížek.“

„Křížek? Mám křížky, pěkné křížky. Jaký pak chcete? — Pojdte dál.“

Vešli jsme do skladu.

„Rád bych stříbrný křížek — na krk — pro ženskou.“

Pan Rech pohlídl na mě významně a řekl: „Já mám jen pravé zboží!“

„Však já nejdu kupovat nějakou ledačinu!“ odsekl jsem trochu zhurta.

„Oh, prosím, já jen tak povídal. Prosím, milý pane, podívejte se na ty křížky! Není to radost? Není to krása? Co? Pan biskup by se za takové křížky nestyděl! Na mou duši! — Který se vám nejlíp líbí? Jsou všechny pěkný — což o to! — Každý však má své gusto! že ne?“ zablýskl na mě očima. —

Já se podíval na křížky: „No, mě by se líbil tento.“

Pan Rech vzal křížek do ruky, pohlédl naň zamilovanýma očima, políbil ho a řekl: „Na mou duši, máte vy vkus! Věřte mi, nebo ne, — tento křížek je mi nejmilejší ze všech — já nevím sám, proč? — Mám dražší, větší — ale tento je mi nejmilejší! Jen se podívejte, jaká to krása! — Já jsem ho dal posvětit schválně — od pátera kvardiána. — Ne, abyste myslil!“

Já řku: „No, já věřím! A co stojí?“

„Co stojí?“ ušklíbl se zlatník, vzav notný šňupec, „je mi věru těžko říci. Kdybych nebyl obchodníkem, řekl bych: za nic ho nedám, protože se mi tak líbí! že ale prodávati musím, tož vám něco řeknu. Dám vám ten křížek, proto že jste trefil na mé gusto, polo zdarma! Dejte mi tři zlatky a vezměte si ho! Stojí ale mezi bratry za šest!“ —

„Cože?“ divím se „tři zlatky? Zlatku 50 kr. vám dám — více ne!“

Zlatník vyvalil oči: „Prosím vás, z kterého kraje jste vy?“

„Ze znojemského. — Proč?“

„Tam zajisté štěrkujete silnice stříbrem, že ho tak lacino ceníte!“

V tom otevřeny dvěře a vešel hubený, bledý muž v ošumělém kabátě. Uklonil se pokorně: „Dobrý večer.“

„Co byste rád?“ ptal se zlatník.

„Počkám,“ řekl hubený. „Máte zde kupce —“

„Jen mluvte, mám času dosti. Ten pán nespíchá.“

„Vzácný pane Rechu,“ počal hubený, „prosil bych —“

„Já nejsem žádný ‚vzácný pán‘!“ odsekl zlatník.

„Já jsem jenom špinavý židák, jak mi celé město nadává, zvláště váš učeň — ač jsem dobrý křesťan a dal k Minoritům kadidelnici z tak dobrého stříbra, jak je zde ten křížek! Věčná škoda té kadidelnice.“

„Odpusťte, pane Rechu, já za svého kluka nemohu, — a pak — není už mým, zahnal jsem ho! — Jdu vás prositi, byste mi něčím pomohl —“

„Pomohl! Hehehe! Pomohl! — Kdo? Já! Já mám pomoci? Já chudák? Po celý čas nepřijde nikdo ke mně za krejcar koupit a přijde-li“ — ukázal rukou na mne — „chce, bych se škodou prodal.“

„Já vaší škody nechci,“ řekl jsem mrzutě. „S Pánem Bohem!“

„No, no! Což jste tak velkým pánem, že nechcete smlouvati?“ řekl zlatník. „Co dáte do slova?“

„Dvě zlatky!“

„Tož si to vemte, byste přišel po druhé zase. Takového dobráka nenajdete na celém světě!“

„Sotva!“ prohodil jsem, vzal křížek a odešel. Na rohu jsem si ale sedl na kamennou lavici pod okno zlatníkovo, čekaje jak to s tím hubeným chudákem vypadne.

Vytáhl jsem tobolku a zpytoval její svědomí. Vypadalo to tam bledě — pustě. Já řku: „Kterou se ubohý cestičkou dám, abych tam našel Štěsteny chrám?“ A jak tak přemýšlím, zaslechnu otevřeným oknem zlatníkův hlas: „Ale pěkně vás prosím, Svobodo, co vám jde na mysl? Máte dnes zaplatiti těch 50 zl. i s úrokem a vy zatím chcete, bych vám ještě dal na novo.“

„Pro Boha vás prosím, pane Rechu, nehněvejte se na mne! Kdybyste znal naši bídu — srdce by vám puklo!“

„Nemluvte tak! Kolik bych musil mít srdcí, kdyby mi nad každým srdce puknout mělo, kdo má bídu. Mohu já za to, že nemáte peněz? Vydělejte si!“

Svoboda na to řekl přidušeným hlasem: „Vydělejte si, vydělejte si! Já bych se dřel od noci do noci — a jak rád! — ale nemám oč pilkou zavaditi!“

„Hm!“ prohodil zlatník, „divná věc! A kdy pak budete mít nějakou tu práci?“

„Doufám v Boha, že mne neopustí a že manželka brzy nějakou práci najde. Chudák běhá po všech známých; uběhala již půl města o práci; možná že dnes nějakou našla.“

„A jak pak, za tu rakev vám Švehla ještě nezaplatil?“

„Ani groše jsem ještě neviděl,“ vzdychl Svoboda. „Chudák, je takovým boháčem jako já. Poslední groš jsem dal na prkna, doufaje, že za něj zaplatí jeho p. bratr — a zatím nedostávám ani za prkna ani za práci!“

„Tak se stává lehkomyšlným lidem — vidíte? Kdybych já tak na nejisto dával, byl bych brzo sám žebrákem — a kdo by se potom nade mnou smiloval? — Živá duše ne! — Nepůjčím vám nic víc. Zaplatte napřed!“

„Ale pane Rechu, u mne nemějte strachu; vždyť mám za to mezi lidmi a pak mé stolařské náčiní stojí aspoň za stovku. Smilujte se přece! Děti doma hlady plačou, kaménky by hryzaly, kdyby možná bylo. Počkejte mi tu padesátku ještě čtvrt roku a kupte ode mne zde tyto dva prsteny. Dávám je s těžkým srdcem, jsou naše svadební — jaká však porada? — Hlad bolí a pláč dítek rozrývá srdce.“

„Víte co,“ řekl zlatník po malé chvílce, (zatím prohlížel bez pochyby prsteny) — „nechtěl jsem vám již půjčiti, protože jste nedostál slovu — vidím však, že za to nemůžete, že jste jinak hodný člověk, proto vám ještě počkám — podepište mi však směnku na 75 zlatých.“

„Na pět a sedmdesát!“ vzdychl stolař „to je mnoho!“

„Nelíbí-li se vám, nenutím vás. Zaplatte a budeme zase dobří přátelé.“ Nastalo ticho. Zavrzl jakýsi šuplík, zapadl zámek a zlatník řekl: „Jsme hotovi. Nedonesete-li peníze na starou směnku, dám vás zítra soudu.“

„Tož podpíšu novou směnku!“ řekl stolař drsným hlasem.

A opět klapl zámek, šuple vrzlo a zlatník řekl: „Zde péro — tady se podepište. — Ale spravíte mi, že jsem vám to dobrodiní prokázal, dvěře zdarma; rozumíte?“

„Pánu Bohu poručeno, jsem odhodlán již na všechno. A co mi dáte za ty prsteny?“

„Zvážím je. — Pět zlatých.“

„Nic víc?“

„Kdyby stály za 50 zl. — dal bych vám 50 zl.; že však stojí jen za pětku, nemohu vám dáti, leč 5 zl.“

„Já jsem za ně dal 9 zlatých,“ řekl Svoboda.

„Proč jste se dal ošiditi? Já vám nemohu zaplatiti, leč zlato. — Zde máte pět zlatých. — Kdy pak přijdete ty dvěře spraviti?“

„Třeba hned zítra.“

„Dobrá! Přijďte ale jistě — a doneste nějaké staré hřebíky — však jich máte doma dost — abych nemusil kupovati nových.“ —

„To ještě tak!“ zabručel jsem zlostí. — Byl bych tomu slavnému panu Rechovi s chutí obarvil obličej na modro, kdyby nebyly tělesné tresty zakázány.

„Poručím se uctivě, pane Svobodo!“ zavřeštěl starý zlatník, jakoby se loučil se svým nejlepším přítelem. „Navštivte mne zase brzo!“ a otvíraje mu dvěře, nutil se k vlídnému úsměvu. Slušel mu ten úsměv, slušel — jako krocanovi.

Svoboda vyšel bled jako stěna. Pot mu stál na čele.

„Chudáku!“ řekl jsem soustrastně, pronikavě

Stolař se zastavil a pohledl na mne tak, tak bolestně, že mému srdci bylo jako kvítku. když ho mráz ožehne.

„Ba jsem chudák,“ vzdychl zastaviv se u mne a kýval hlavou. „Chraň vás Bůh takového neštěstí. Odkud pak mne znáte?“

Vstal jsem a šel s ním. „Slyšel jsem oknem vaši rozmluvu s tím starým lichvářem. Kýž by do něj — — ! Kde pak býváte?“

„Tamhle na předměstí.“

„Máte svůj domek?“

„Kýž bych ho měl! — V podruží jsem! Musím platiti bytné — a práce není, chleba není, peněz není — a lidé tvrdí jako skála!“

„Ne všichni, všichni ne!“ chlácholil jsem jej.

„No. pravda, pravda! Co ale platno? Mnohý by s radostí dal, ale nemá sám — a srdce rozdělit nemůže. — Ach ty můj Bože, proč že to nebe tak vysoko a ty tak daleko!“

„Nezoufejte, příteli, Bůh daleko není, On jen zkouší.“

„Ach, já doufám, každodenně všechny kostely v celém městě pochodím, prosím, modlím se — a nic, nic! — No, tady bydlím.“ Ukazoval na patrový dům. „Ve dvoře mám dílnu a byt.“ Šel jsem s ubožákem sám ubožák.

Přišli jsme na dvůr. Seděla tam dvě děvčátka a chlapeček na slunci a hráli si v písku.

„To jsou moje děti. — Ještě nepřišla maminka domů?“ ptal se jich.

„Ne,“ řekly dívky smutně.

„Chudáci, neobědvali!“ pošeptal mi.

„Tatínku, já bych papala!“ naříkalo nejmenší — chlapeček, který si ještě po příkladu sester říkal „ona.“

Stolař mu pohládl hlavičku: „Hned ti dám jísti, má cibulko hned!“

Sáhl jsem do kapsy a dal mu šestáček: „Tu máš na žemličku. Jak pak ti říkají?“

„František,“ řekl hošík blýskaje radostí očima.

„A dej pac!“ napomínal otec.

Hošík nazdvihl ruku, pleskl mi a políbil. Stolař mrkl na nejstarší děvčátko: „Jděte a kupte si.“

Děti odběhly. Vedl mě do své dílny, která mu byla zároveň bytem. Bylo tam čisto — ale smutno. Dláta, pilky a hoblíky visely na stěně jak mrtvy — nikde třísky, nikde drtin — všude vymeteno, prázdná, ticho. Jenom kanárek v kleci poskakoval a štěbetal.

„Posadte se u nás,“ zval mě stolař.

„Děkuji; mám na spěch. S Bohem! Teď už vím, kde bydlíte. Přeju vám, abyste měl, až přijdu po druhé plno práce.“

„Dejž to Pán Bůh!“

Léto dozrávalo v podzim. Strniska byla již poorána; smutně, prázdná na polích, jenom sem tam stálo bělavé turkynisko nebo prozelenávalo uvadlé brambořiště. Na stromech viselo už jen zimní ovoce a zralé švestky. Chvillemi se někde na poli zakouřilo a padla rána. Zajíci se potili: měli zkoušky. Každý dbal, aby „prošel.“

Přihodilo se mi opět jít do města. Obloha a celý svět kolem dokola zářil jasně, ale podivně, jak oko na smrt chorého člověka, ba i to listí, na stromech počalo se červenati červeným růměncem,

jenž plápolá na tváři souchotinářově. Lašťovky se stěhovaly a kavky táhly od severu.

Bylo pěkně, ale neveselo — docela jinak, než na jaře. Tak též v mých prsou. Došed do města, vzpomněl jsem si na stolaře Svobodu. Jářku: „Zastavíš se tam, jak se mu asi daří?“

Stál na dvoře a natíral malou rakev.

„Pomáhej pán Bůh!“ pozdravím. „No máte práci?“

Truhlář nazdvihl hlavu a úsměv přeletěl mu kolem úst, úsměv mrazivý, až jsem se zachvěl. Tak se usmívá slunce o dušičkách na svadlé kvítí a listí na hřbitově.

Byl bled a chud až strach. Podal mi ruku a pravil: „Vítám vás. Mám práci, mám — ale jakou! Pojdte se podívat.“

Zavedl mne k otevřenému oknu a ukazoval na lavici. „Tam se podívejte!“ zaškytal a zakryl si rukou oči. —

Na lavici ležela mrtvola malého Františka, krásná jako voskový andělíček. U hlavy hořelo ve sklínce světýlko. U stola seděla matka, šila rubášek a s očí jí kapaly slzy na to bílé plátno.

„Lituji vás, ubohý muži, ale přejte tomu dítěti nebe,“ řekl jsem nesměle. — „A jak se vám jinak daří?“

Stolař máchnul rukou a řekl dutě: „Zle! — Abych mohl koupiti prkna na rakvičku, zanesla žena sváteční šaty tomu lichváři do zástavy. Na kolena musela před ním padnouti, než se dal uprositi. Myslil jsem, že si zoufá: chtěla již vlasy z vlastní hlavy prodati! —“

„A práce žádná?“ ptám se.

„Žádná! — Hledal jsem práci již i v továrni — ale i tam jí není!“

Odešel jsem od něho smuten. —

* * *

A opadalo poslední listí, přišla zima, minuly radostné vánoce, nastal veselý masopust. Sanice shnila, silnice uschly a já se šel podívat do města, jak to tam asi vypadá?

Když jsem přišel do předměstí, viděl jsem u domu, kde Svoboda bydlel, veliký vůz a na něm naložený nábytek. Myslil jsem si: kdo pak se to teď stěhuje, vždyť není ještě sv. Josefa.

Jdu blíž a slyším ze dvora křik a nadávky ženských hlasů. Chci vejíti do dveří, v tom však vyběhne starý zlatník Rech všecek poděšený, div mě neporazil, ohání se hůlkou a křičí: „Policajt! Kde je policajt?“

„My ti dáme policajta!“ křičely za ním ženy máchající košťaty. Jedna vyběhla za ním až na ulici a udeřila jej obráceným koštětem přes záda: „Tu máš na památku, ty stará nestvůro! Přijď mi sem ještě jednou; oči ti vyškrabu!“

„Ticho, ženy. sice vás ve jmenu zákona zavřu!“ volal jakýsi úředník, přicházející ze dvora.

„Zavřete si nás třeba hned!“ křičela žena všecka rozvzteklá postavíc se úředníkovi jako voják. „Toto je proti Pánu Bohu! Ráda bych toho viděla, kdo by mne zavřel! Tak? lichváře hájíte a žebráky ne?! Běžte mi hned z očí, nechcete-li dostati také vy!“

Úředník, vida ženy rozrušené, kývl na pacholka, by ujížděl a sám pospíchal, seč mu nohy stačily.

Ptal jsem se žen: „Prosím vás, co se tu děje?“

„I zfantovali tomu chudákovi stolařovi celou světnici, že nemohl toho žida — však jiného nic není — hned zaplatiti a prodali všecko za babku, až vlasy vstávají! — Znáte toho chudáka?“

„Znám.“

„Tak se pojdte podívat. I postel pod ním vzali a on nebohý leží na smrt bídou a trápením.“

Vedly mě do světnice. Tam bylo smutněji — než v hrobě! — Ba, že smutněji! V hrobě není hladu, není zimy, není nemoci, není bolesti, není slz: a ve světnici truhlářově bylo to vše pohromadě. Truhlář ležel v koutě na slámě, přikryt jakýmisi hadry a sténal. Truhlářka seděla vedle něho na zemi a tiskla křečovitě plačící děvčátka k ňadrům. Jizba byla jako po vyhoření, všecek nábytek i stolařské nástroje byly odnešeny. Bylo to tam strašné.

Ženy, právě na nejvyšš rozhněvané, umlkly a stály tiše, jako v kostele.

Pohled na mrtvolu a bídu největší budí v nás jakousi úctu.

Pojednou počaly ženy cosi šeptati, odběhly a snášely, kde co měly: peřiny, dříví do kamen, pokrmy a těšily všemožně truhlářku, která hleděla mlčky jako beze smyslů na holé zdi.

Vtiskl jsem staršímu děvčátku dárek dle možnosti do ruky a odkvapil.

* * *

Když se zatmělo, šel jsem do hostince na večeři.

Starý Rech tam také seděl za stolem mezi pěkně oblečenými pány, kteří se k němu měli

velmi vlídně, pojídal a popíjel si spokojeně, laškoval se sklepnicí, nadával Rusům barbarských nevzdělanců, utiskovatelů, a chválil naši osvícenost a lidumilnost. —

Mně zlostí ani nechutnalo, ač jsem měl notný hlad! Myslil jsem si: Kýž bych vládl aspoň čtrnáct dní bleskem a hromem! Ty by měly pilno! — —

11. Vzkříšení.

Procesí slavné kráčelo miloučkou osadou. Napřed šli malí žáci pěkně po dvou, potom panny a mládenci, pak hudebníci s lesklými nástroji hrajíce radostnou píseň, za nimi zvonili ministranti v červených komžích a kostelníci nakuřovali stříbrnými kadidelnicemi zlatou monstranci, v kteréž nesl kněz bílou řízou oděný Tělo Spasitelovo. Okolo něho šli družičky v bílých šatech. V zadu pestrý dav lidu. Každé oko zářilo, každá ústa pěla plesem. A všickni kráčeli v záři večerního slunka. Bylo to nad míru krásné, k nevypovědění milé a dojemné. V zahrádkách před okny stály květinčky, vystrkovaly mezi latěmi krásné hlavinky a hleděly na ten pěkný, lesklý průvod, naslouchaly radostné hudbě — ale procesí kráčelo dále, dál — a květinčky nemohly s ním.

Ubohé květinčky!

Průvod vrátil se do chrámu, hudba dozněla, zvony dozvonily. Lidé se rozešli do svých příbytků a za nedlouho rozhostila se po celé vesničce tma a ticho. Světla v oknech shasínala jedno za druhým. Ponocný šel s halapartnou volným krokem do bašty u kostela spat. Noc před Božím hodem je

noc svatá, té noci ani zloději nekradou: proto šel ponocný spat. Lehl si, usnul a s ním spala všecka ves i ti hafani. — Z tmavého nebe hleděly velké hvězdy klidně na klidný svět.

Najednou se tajemná záře rozletěla oblohou, listí po zahradách zašeptalo jako zástup, když po dlouhém čekání muž vzácný konečně přichází. A to měsíc zazářil nad kostelem a usmíval se vlídně, jak by chtěl říci: „Dobry večer vám všem — vám lidé v chýžkách, vám květinke v zahradách a vám ptáčekové v hnízdečkách! Dobry večer. Nevidíte mne?“ —

Ale lidé neprocitli. Jsou necitelní. Lidi probudí jen mocné, oslňující světlo slunka, hebounká záře lunny jich neprobouzí. Květinke pozdvihly sice hlavičky, nemohouce se však vzpamatovati hleděly ospale, až zajásal slavík a dokona je probudil.

A podivná věc; i květinke oživly. Ne jak ožívují po dešti — oživly skutečně!

Každý kalíšek, každá korunka proměnila se v krásnou, štíhlou, roztomilou duchovou bytosť. Vznášely se tiše od zahrad, od luk, od potoka, ode stráně k bílému kostelu, který zářil ve svitu měsíce leskem tajemným. Tam se seřadily květinke v průvod, jako před večerem lidé, jenom že v průvod krásnější, malebnější. Napřed šly malé prvosenky a nezabudky s hory a od potoka, pak modré a bílé pohonenky, za nimi konvalinky bílé, fialkové a červené zvonečky a ty hudly a cinkaly tak krásně a kouzelně, že lidé bdící takové hudby ještě neslyšeli. Pak šlo šest nebelíčků, jako šest ministrantů a každý nesl místo svíce svatojanského broučka. Za kostelníky ustanovily květinke dva

červené tulipány. Ti kráčeli pyšně před vysokým, štíhlým narcisem. Byl oděn bělostnou řízou a nesl vysoko na zlatém lístku rozkvětlé máslenky krystalovou krůpěj jarní rosy. Jarní rosa jest spasitelem kvítek! Oživuje a slíbí je, jako nás lidi slovo a Tělo Páně! Nám seslal Otec Syna, květinám sesílá rosu. Proto květinčky, kdykoli přijde rosa, sklání před ní pokorně hlavy. — Kolem narcisu šly družičky, cudné sedmikrásky:

Za knězem — narciskem šel četný dav rozmanitého kvítí, docela v zadu shrbené mateří doušky ve vybledlých šatech.

Když přišel průvod před kostel na návrší, kde měsíc nejjasněji svítil, pozdvihl narcis lístek s rosou a zapěl hlasem květinovým:

„Jaro vstalo nyní!“

Kvítky se uklonily, zvonečky zahudly a veškero kvítí zazpívalo, jakoby sladké včelky zvučely:

Zas padá rosa májová
aleluja! aleluja!
Zas kapá mana rájová
aleluja! aleluja!
Slaviček zpívá v křovině,
Světluška svítí v doubině;
Kde který květ, se přioděj
Privítat jaro pospíchej —
aleluja! aleluja!

A dále šel průvod celou dědinou a kde které kvítko ještě dřímalo, povstalo a přidalo se k němu.

Když přišly k poslední chaloupce, blížilo se k nim několik fialek. Byly bledy a umořeny.

„Kde jste tak dlouho byly?“ ptal se jich narcis, „že nejdete oslavit vzkříšení jara?“

„Ach, nás ráno utrhla chalupnice, svázala v kytičku a dala do ruky nemocnému děvčátku. To si s námi hrálo, líbalo nás horkýma rtoma, div jsme samy neumřely a teď právě dokonalo. Podívejte se vzhůru.“

Květinky pohledly k obloze. Tam letěl anděl s tmavými kadeřemi. Nesl v náručí útlé děvčátko. Usmívali se oba dva. Kolem nich zářily hvězdy a nad hvězdami kynula rajská zahrada.

Květinky hleděly udiveně.

Nejstarší fialka řekla: „To dítě mnoho zkusilo! Dobře mu tam bude ve věčném jaře!“

Slavík vysoko na stromě zajásal — v chaloupce však otevírala matka s pláčem okno.

12. V o l b y.

Volby jsou přede dveřmi. Noviny jsou plny dopisů a hádek, koho voliti a hoho nevoliti? — V krémách a kavárnách je horlení, přemlouvání a pomlouvání, až uši brnějí a mnozí, kteří jindy po přátelsku byli, rozkmotřili se v boji volebním do duše.

Povím vám o tom historku. — Pozor!

Do Frakařova přijeli páni ve dvou skvostných kočárech. Slezli u velkého hostince, kde je očekávali pan přednosta, lékař, apatykář a žid Štern. Pozdravili se po německu, potřásli si rukama a šli do jídelny. — Pan přednosta kývl na policajta: „Hážku, běžte honem po pánech, aby přišli, že je Herr von Bucher již tady. Fryško, tumlujte se!“ Policajt položil ruku na čapku a řekl: „Prosím,

o to se nestarejte, již letím!“ A uháněl, až mu šavlička lítala.

Po chvíli se páni scházeli. První byli židé. Každý běžel s krkem ku předu nataženým, jakoby nemohl dočkati okamžiku, kdy uzří převzácnou tvář páně z Bucherů. Za nimi šlo několik c. k. úředníků, p. nadučitel, věčný to kandidát inšpektorství a konečně asi dvacet měšťanů.

V předměstí stál starý kovář Kučera s pekařem Sojkou přede dveřmi a hleděli za upoceným policajtem, jak běhá ode dveří ke dveřím.

„Ten si dnes nohy uběhá,“ prohodil kovář. „Mnoho-li se jich asi sejde?“

„Pojďme se tam taky podívat,“ navrhl pekař.

„Ani nohou nehnu!“ pravil kovář rozhodně, „aby potom řekli, že chci voliti Němce, továrníka, odrhouna?“

„No, dělej, jak chceš — ale já tam mám sto chutí, abych aspoň uslyšel, co budou mluvit.“

„Jen ať tě tam neobalamutějí!“

„Mne?! Ani pomyslení! Nejsem dnešní.“

Šel. — V hostinci byla světnice již plna. Pan z Bucherů stál uprostřed a všichni naň hleděli s jakýmsi obdivem, jako na sochu ve výstavě. Z úst jeho plynula slova moudrosti a přátelského smýšlení. Vykládal pánům z Frakařova, že dobře zná všechny jejich potřeby a tužby, že se na sněmu, poctí-li jej mandátem, všemožně o to přičiní, aby železnice šla na jejich město; tím že mu přibude zajisté blahobytu. Dále jim sliboval nižší realné školy, chválil jejich ústavověrnost a vyzýval je na konec, aby provolali Jeho Veličenstvu „Sláva.“

Všichni byli jeho řečí nadšeni. Aby se však neřeklo, že Frakařští se dají slepě voditi, vytasil se žid Štern s dotazem, pokloniv se hluboko před panem Bucherem: „Prosím uctivě, pane poslanče, račte nám pověděti, jaké máte náhledy o náboženských poměrech.“

Pan Bucher se uklonil, usmál se vlídně a počal vykládati, že si přeje z plna srdce jako všichni osvícení a znamenití muži, aby všechna náboženská vyznání měla úplnou volnost, aby se pánovitosti Římu položily meze, tmářství středověké aby bylo udušeno a rozkvětem školství moderního zaplála osvěta spásonosná.

Mezi jeho klábosením přistoupil jeden z průvodčích Bucherových k pekaři Sojkovi, který stál u okna a oslovil jej vlídně:

„Jak pak se daří, pane Sojko?“

„Děkuju. Tak, tak. Kdyby nám na těch sněmích trochu pomohli, neškodilo by.“

„Volte si muže rozumné, muže, kteří mají vliv, a bude vám lépe. -- Co pak dělá váš pan syn?“ —

„Ech,“ máchl Sojka mrzutě rukou, „lundá se mi ještě beze služby. Mám to trápení. Na neštěstí se ještě oženil a teď abych jej živil i s rodinou.“

„Což pak nemůže nikde dostat službu?“

„Prosím vás, je-li kde jaké místo, hlásí se o ně hned padesát.“

Průvodčí páně Bucherův vzal Sojku důvěrně za ruku, popošel s ním několik kroků, aby jich nikdo neslyšel a řekl pološeptem: „Pane Sojko, zaopatřím vašemu panu synovi velmi dobrou službu, uděláte-li mi něco k vůli.“

Sojkovi se zablýsklo v očích: „A čím vám mohu posloužit?“

„Vzácný pane Sojko, vím, že jste váženým měšťanem, že na vaše slovo mnozí dají: kdybyste se přimluvil u nich za pana Buchera, aby jej volili, slibuji vám ve jménu jeho, že vezme vašeho pana syna do své továrny za úředníka se služným 800 zlatých.“

Sojka se zapálil, upřel oči udiveně na pána a řekl: „Jak pak ale, kdyby se mi nepodařilo dopomoci panu Bucherovi k vítězství?“

„Pak ovšem,“ krčil pán ramenoma, „nemohu vám slíbiti ničeho. Něco za něco, nic za nic. Přičiníte-li se, pan Bucher není lakomec; o nějakou fůru obilí mu také nebude. Můžeme se na vás uspolehnouti?“ Ptal se podávaje Sojkovi ruku.

Pekař mu pleskl do dlaně řka! „Co muž, to slovo; ale ať to zůstane mezi námi.“

A od té chvíle byl pekař Sojka jiným člověkem. Počal mluvit německy, chodil po hospodách, nadával na Slovaný, že jsou buřiči a nevzdělanci a na důkaz, že Slovanem není, nosil ve svátky cylindr.

Jednou šel Sojka v tom cylindru notně napařen z hospody domů. Soused kovář stál mezi dveřmi. Vida jej jíti, podepřel si boky a oslovil jej: „Aj, aj, kmotře, co je to s vámi? Chodíte si jako pán v hedvábném klobouku a mě si ani nevšímáte!“

„Já se Slovaný nemluvím,“ odsekl Sojka.

„A kdy jste se stal Němcem?“ smál se Kučera.

„Němcem nejsem, jsem poctivým Moravcem, ale žádným Slovanem.“

„A což Moravec není Slovanem?“

„Tomu vy nerozumíte. Moravec je Moravec a Slovani jsou buřiči.“

„Aha! Tak zpíváte? To jste se naučil od těch židů a ústaváků?“

„A kdybych se byl naučil, kdo má teď peníze? Židi a ústaváci, a při těch, kdo peníze má, já jsem. Ti mně mohou pomoci a ta žebrota slovanská nikdy.“

„Sojko,“ řekl starý kovář vážně, „co jsem tenkrát řekl, že vás při té schůzi obalamutí — stalo se. Kdo zapře svůj národ, není hodný člověk.“

„Snad mně nebudete chtít kázati. Nechte si své rozumy pro sebe. Když je Rieger a Palacký a celá ta banda slovanská vaším pámbičkem, nechtě je. Já mám jinšfho pána Boha.“

„Židy a fabrikanty.“

„Abyste věděl, že se za to nestydím, povídám vám zde veřejně, že jste trefil. Žid je mi stokráte milejší, než takový hejslovan. Gute Nocht.“

* * *

Z Frakařova vyjíždělo dvanácte povozů. Jeli k volbě do K. a sice ve dvou odděleních. První vedl pan Sojka. Na hlavě měl cylindr, na ruku plno prstenů a křičel a nadával na spřež slovanskou, až vlasy vstávaly. „Zůstaneme-li při těch Slovanech, pomřeme všichni hlady a ještě nás pozavírají do kriminálů. Jsou-li ti za námi tam v zadu“ ukazoval na druhý tábor, „takoví blázni, ať si jsou; já nebudu. Vy, kamarádi, ať se nedáte tam ve městě oblafnout. — Aha, tamhle je Musil,“ ukazoval prstem na člověka, který na poli vedle

silnice kopal brambory. „Ševče Musile, proč ne-
jedeš volit?“

„Nemám peněz na cestu.“

„Necht. Pojď si sednout. Svezeme tě a tam
dostaneš jíst a pít, mnoho-li budeš chtít, a dvě
zlatky k tomu.“

„Ale, vždyť mám legitimační lístek doma,“
škrabal se Musil za uchem.

„To spravíme. Řekneš, žes jej zapomněl doma
a my ti dosvědčíme.“

V druhém oddělení jeli uvědomělí Slované.
Zpívali: Hej Slované, Kde domov můj, Naprej
a zapřísáhali se, že se nikdy neodrodí, a „kdyby
hrom bil“ doložil kovář Kučera. „Jen se podívejte
na toho Jidáše Sojku, jak se potvoří, div mi žluč
nepukne. Ale počkej darebáku. Přijď ještě jednou
ke mně vypůjčovat peníze. Poženu tě.“

Když dojeli do K-a, šli přívrženci Bucherovi
do německého kasina a národní voliči do čtenář-
ského spolku radit se. Slovanů bylo méně, za to
ale se dostavil kde který žid, kde který úředník
a pensista. Ti rozhodli.

Když okresní hejtman prohlásil, že pan Bucher
je zvolen, počali židé křičeti „Hoch“ a nejvíce řval
pekař Sojka. Šli s hudbou již objednanou pro no-
vého poslance a vedli ho v slávě po náměstí. Slo-
vanští voličové hněvem hořeli a starý Kučera
volal: „Honem zapřahejte, ať odjedem.“

„Ale napřed předce něco pojíme!“ namítal mu
kdosi.

„Nic. Kdybych já tady v tom Babyloně něco
snědl, otrávil bych se tím. Jakživa mě ta díra zde
více neuvidí.“

Kočí tedy zapřáhli a národovci ujžděli. Měli na vozích prapory. Mistr perníkář seděl zádumčivý právě vedle praporu a počal jej odvazovati.

„Proč jej odvazujete?“ volali druzí.

„Vždyť jsme propadli.“

„Ať jsme propadli, ale volili jsme statně. Ne-potřebujeme se za svůj prapor stydět. Nechte jej, ať jej každý vidí.“

Vedle starého Kučery seděl osmdesátiletý ko-žešník Beran. Lomil neustále rukama.

„Proč tak lomíte rukama?“ ptal se jej kovář.

„Jak bych nelomil. Ta hanba. Naše děti budou nás proklínat ještě, když v hrobě ležet budeme.“

Za takových řečí dojeli k osamělému hostinci na silnici. Tam se zastavili, aby poobědvali. Ho-stinský byl takovým množstvím hostí překvapen, na štěstí však měl bagouna viset v komíně. Navařil uzeniny a za malou chvíli byli národní voličové zase dobré mysli.

Když byli v nejlepším, zahrčely venku vozy a pekař se svými přívrženci slízali.

„Němci jdou,“ křičeli všichni v hospodě.

Kovář podíval se oknem, udeřil pěstí na stůl a křičel: „Chaso, vzhůru. Ani jeden sem nesmí. Ať si jedou dál k židovi Neunerovi. Do počestné křesťanské hospody nepatří. Vy, pane hostinský, nechcete-li, aby se stalo neštěstí, odkažte je.“

„Ale jak mohu?“ spínal hostinský ruce.

„Přijdou-li sem,“ řekl perníkář hromovým hlasem, „mordy se budou dít.“

Mladší volitelé uslyševše to, chopili se sklínek, zablískli očima a hotovili se k boji. Hostinský vida co se děje, šel ven k panu Sojkovi.

„Prosím vás, ujedte, bude zle. Ti se na vás strojí.“

„Kolik je jich tam?“ ptal se Sojka.

„Plno, ale padesát.“

Sojka se ohlédl po své malé armádě, v níž byla polovička židů a polovička opilá, zaskřípal zubama a poručil vozkům, aby jeli.

Od té doby nemluvili Sojka a Kučera, ač byli sousedé, na sebe ani slova.

Sojkův syn stal se skutečně úředníkem u pana Buchera. Starý z vděčnosti zůstal němčourem — Moravcem, sprátelil se se židy a ti jej dle svého zvyku svlekli z kabátu.

* * *

Starý Sojka byl muž od slova! Dal se uplatiti a co slíbil, splnil. Soused Kroupal z Chytrova měl však jiné náhledy. Udělali jej také jednou voličem. Náhončí německého kandidáta dal mu desítku, aby volil jeho pána. Milý sedláček desítku vzal a když přišlo na něho volit, řekl: „Pan N. mi dal 10 zl. abych ho volil, já však jsem si to rozmyslil a volím pana O. Chce-li náhončí pana N. tu desítku zpátky, tu je.“

Ovšem, že se o desítku nikdo nehlásil a tak vychytralý sedláček strčil urozenost i s rozumem do kapsy.

13. Dvě serenády čili zastaveníčka.

Kdo můžeš na několik dní odejiti z domu a podívati se na krásný Boží svět: jdi! Okřeješ tělem i duší a bude ti jako skřivanu, jenž po krásném dni usedá do hnízdečka, by snil o volném

letu v rozkošném vzduchu, o jasném slunku, oblacích, poutnících, o bohatých nivách, stráních a horách štědré matičky země. Též ty doma v zátiší a zvláště v zimě u teplých kamen vzpomeneš pak na slunivé kraje, šumivé hory, z nichž tekou bystré voděnky dolů k pokojným chaloupkám a dále k bílým, lesklým městům, kdes uzřel divy lidské píle a lidského ducha, můžeš pak usmívaje se domácím vypravovati, až jim bude podivno sluchu! — Jdi jen a poznáš! Já ti to povídám — kukátkář! Experto crede Ruperto!*)

. Ano — experto crede Ruperto! Já také rád chodívám do světa na zkušenou a zabloudil jsem letos až do moravského Valašska.

V Rožnově, kde souchotináři žinčící léčí své choré plíce, ač pivo by jim bylo prospěšnější — podíval jsem se na stinný, prostranný sad čili park. Bylo z rána. Veselá hudba hrála zádumčivým chorým. Chodili každý se svou sklínkou volným, váhavým krokem a odkašlávali. Bylo mezi nim mnoho polských židů s dlouhými pejsy (kadeři vlasů před ušima), s dlouhými nosy, s dlouhými bradami, s dlouhými kaftany a bez pochyby také s dlouhými míšky, židů vychrtlých, nahrbatělých, nehezkých — jeden z nich však uchvátil mne. Byl mladý, asi dvacetiletý, vysoký, štíhlý. Obličej měl krásný, ale přižlutlý, jako stará slonovina — k tomu černé dlouhé vlasy, tmavá brada, oko modré, jasné, průhledné jak jezero: hotový anděl smrti! —

Z Rožnova jsem šel s čtyřmi soudruhy vzhůru na nebetyčný Radhošť. Šli jsme pomimo osamotně-

*) Experto crede Ruperto jest tolik jako: Zkušenému věř! —

lých pasek (domů valašských) výše k lesu, lesem pak k pastvinám, zastavili jsme se v kolibě (chatrči), kde vařili žinčici a doškrabali se konečně po bez mála tříhodinné cestě vzhůru na temeno Radhoště k vysokému železnému kříži. Kolem neroste nic než borůvky. Tam jsme stanuli a pohlíželi na krajinu pod námi. Jaký to pocit! Státí výše než skřivan vyletí, než někdy mračno stoupá a hleděti na pahrbky, jež se zdají vlnami, na ty osady, které mezi nimi jako bílé plachtové lodě leží; neviděti ni lidí, ni zvířat, neslyšeti ni zvonů, ni hluku světa pro velikou vzdálenost — býti odloučenu všemu, jen slunku blíže, blíže nebi —: kdo to chceš pocítiti, jdi tam; popsati to nemohu. Jen to ti povím, že jsme viděli do Slezska, do Uherska a daleko, dalekánsko po naší milé Moravě. Duše a srdce naše lítaly orlem vzhůru k obloze a široko po vlastech, žaludek však jest jako vzdorovitý kmoň — řehotal po obroku. Náš vůdce nesl v koši uzeninu a víno. Sedli jsme si do borůvek, pojedli a šli pak dále po hřebeni Radhoště, po němž bača pásl ovečky tak bělounké jak ty tam na nebi, dolů k místu, kde před lety stála poustevna. Bukové stromořadí, jímž chodíval poustevník modle se, bují a zelená se podnes. Odtud teče křišťalový pramen po závratné srázné stráni k údolí. Podél tohoto pramene sestupovali jsme pracně a opatrně, až jsme přišli všichni unaveni jako židé „na zelenou louku,“ kde jsme si odpočinuli, dojedli a dopili, co v koši ještě zůstalo, zazpívali na sklonku tak krásného dne Bohudík, vlasti a národu slávu, až se tmavé hory rozléhaly a rozloučili se pak.

Moji společníci šli opět do Rožnova, já zabočil k Frenštátu.

Cesta vedla údolím mezi roztroušenými pasekami. Slunéčko zapadalo, lesy dýchaly zdraví, potůčky hrčely a od vzdálených kolib žalovaly fujary mladých pasáčeků žel, bídu a zuboženost lidu slovenského, žalovaly však hlasem tak sladkým, tak dojemným, že jsem si myslil: šťastný lide, jenž tak krásně i žalovati umíš!

Soumrak si podával ruku již se tmou, když jsem došel Frenštátu. Často jsem slychával i zpíval národní píseň:

„Ten frenštátský mýtník
sedí ve vězení
v červeném kamení,“

a byl vždy žádostiv, jak asi ten Frenštát vypadá, nepomyslel si však nikdy, že bych jej kdy uviděl — a hle, zde leží přede mnou. Pěkné to venkovské město! Náměstí má prostranné, má dokola podloubí a uprostřed sochu P. Marie. Kostely jsem viděl dva.

Byl jsem unaven do upadnutí a tehdy prý je nejlíp, odpočinouti si — říkává můj otec. Jako poslušný syn ohlížel jsem se po nějaké kloudné hospodě. Napadl mi na pěkném domě veliký nápis: „Hostinec J. Ježíška.“

Já řku: dobrý název; hajdy tam.

Nezmýlil jsem se. Hostinec byl čistý, pivo výborné, večeře dobrá — doporučuji ho každému. Hostinský, veliký, silný muž, obsluhoval vlídně a ochotně, že jsem byl brzy jako doma.

„Dovolte,“ zeptal jsem se jej, „jest Ježíšek název hostince, či vaše příjmení?“

„Moje příjmení.“

„Vy byste potřeboval notné jesle.“

Hostinský se usmál a stříhl po mně okem.

V tom zazněla na náměstí hudba.

Já řku: „Co to?“

„Je oktava Panny Marie. Zpívají venku před sochou.“

„Na to se podívám!“

Po obloze táhly tmavé mraky, z nichž chvílemi zazářil zlatý měsíc. Na obzoru problyskovalo. — Kolem sochy stál zástup a zpíval střídavě s hudbou píseň: „Tisícekrát pozdravujem Tebe.“ Když jsem mezi ně stoupl, zpívali právě sloku:

„Před tvým obrazem, ó matko Páně,
jdeme prosby naše skládati;
zachovej nás vždycky v své ochraně,
začkoliv tě budem žádati!“

Kolkolem bylo tma, jenom nahoře ozařovala lampa tvář Panny neporušené. Na obzoru blýskala bouře a hrozila všem lidem — nahoře však stála v klidné záři Ta, na jejíž prosbu bouře nejzuřivější utichne, — a lidé k Ní hleděli s láskou dětinnou, s důvěrou neobmezenou, k Ní — ku své Matce, ku své Královně, ku své Spáse!

Byl jsem překonán. Slzy mi vyhrkly z očí, poklonil jsem hlavu a vzdychl: „Hvězdo! Panno! Matko! Královno!! — Ave Maria!!!“ Zástup dozpíval a hudebníci zahráli dvě lahodná, milá adažia, která jsem ještě nikdy neslyšel a jež byly bez pochyby zvláště jako zastaveníčka Panně Marii složena. Všickni hleděli s radostným úsměvem vzhůru ku své nebeské lásce a na měkkých křídlech hudby vznášela se duše jejich výše, tam do jejího domu, odkud na nás se usmívá všemi hvězdičkami.

Milý, dobrý lide frenštátský! Bůh ti zachovej tvé dětinné poetické srdce a Ta, které zpíváváš zastaveníčka, uveď tě do domova krásy věčné!

V hostinci jsem se ptal, dostávají-li hudebníci za to nějaký plat? Praveno mi, že hrají zdarma — z lásky! Sláva jim! a hanba všem hudebníkům, kteří nechtějí vzítí ani v kostele „plech“ do ruky, nekynou-li jim „plecháče piva!“ — Umínil jsem si, že to frenštátské zastaveníčko dám do kukátka Zde jest!

* * *

Svět jest veliký a kdo rád chodí, dojde daleko.

Nedlouho po zastaveníčku frenštátském octl jsem se se svým milým kukátkem v milé mi Jihlavě, kde jsem vystudoval latinské školy. Procházel jsem se městem. Mnoho se v něm změnilo a nejvíce lidé — poznal jsem jen málo kterého. Bývali v Jihlavě dobří, spravedliví, pobožní a při tom veselí lidé — a jsou někteří až po dnes. Přesvědčil jsem se.

Když se setmělo, scházeli se u velké, překrásné sochy Panny Marie na horním náměstí, ženy a též některý muž a počali zpívati a zvelebovati Matku Boží svou jihlavskou němčinou.

Já chodě po trotoáře myslím si: „Vida, jak jsou Jihlaváci hodní? bez mála jako frenštátští!“

V tom slyším chroptivý hlas: „Marš! Pryč! Nevíte, že je zde zakázáno zpívati? Ani muka více!“

Lid však zpíval dále.

Spěchal jsem blíže, bych viděl, co se děje? Policajt stál mezi zástupem všecek rozčertěn a má-

chal kolem hlavy holí: „Nepůjdete-li, zavřu vás! Mlčet — sic —!“ a švihnul holí.

„Co! bít nás chcete?“ vzkřiklo několik žen. „Pryč, sic vám vyškrabeme oči!“

Policajt utíkal, seč mu nohy stačily. Já se ptal jakéhosi muže: „Prosím vás, co to?“

„Ach, aby das vzal to nynější hospodářství! Některým těm pánům neznabohům se nelíbí, zpíváme-li a modlíme-li se zde a proto žalovali, že prý nemohou spáti, že jich to ruší.“

Pan měšťanosta vzkázal hned, že zde nesmíme modliti se a zpívati na hlas. My se však nedáme.“

V tom přišlo několik policajtů najednou a náčelník volal: „Ve jmenu pana měšťanosty! Přestaňte zpívati, sice zavoláme vojsko!“

„Vojsko?“ vykřikl lid. „I třebas! Postřílejte nás! Vojnu máme na krku — hlad — bídu — daně — židy — a ani modlit se nesmíme? Ježíš Maria! to je svět!“

Tak volal jeden přes druhého. Jitřili se víc a více.

Policajti ustoupili a šli do kasárny. — Po chvíli bylo slyšeti vojsko blížiti se pochodem.

Schl jsem strachy. „Bože, jen aby do toho lidu nestříleli.“

Vojáci se postavili na prostranství mezi sochou Panny Marie a radnicí a — spustili veselý pochod! Plukovník, rozumný muž, poslal, aby vyhověl měšťanostovi, vojsko, ne však s puškami, ale — s trumpetami: hudební sbor. A ti spustili, by přehlušili „protivný“ zpěv, — serenádu čili zastaveníčko, ne však Královně německé — nýbrž mě-

šťanostovi jihlavskému! Ten je teď nad Pannu Marii.

„Ubohá Jihlavo! Šťastný Frenštáte!“ řekne mnohý. Ale — jihlavský slavný magistrát jest naplněn kulturou německou — a ta vede k spáse!

Jihlavský magistrát volí vždy ústavácky — a to vede k spáse! Jihlavský magistrát podporuje židy tak, že jich usadil 17 za učitele na své katolické školy — a to vede k spáse!

Proto volám já: „Šťastná Jihlavo!“ Až přijdu do Jihlavy po druhé, zapískám sám sl. magistrátu na čagan serenádu!

Obrázek z cizí tobolky.

Slavné publikum! Asi před měsícem přišel jsem s mým kukátkem až do Vídně. Myslíte, že si mne tam kdo všiml? To to! V takovém městě ztratí se člověk jako včelka v ouli, jako ječmenné zrnko na sýpce.

Já řku: Nevšimáte li si vy mne, budu si všimati tím více já vás. Měl jsem oči otevřené na vše strany a vlezl, kam jsem směl a mohl. Večer jsem šel do zpěvohry. Zpívali „Faust a Markéta.“ Rozumíte, takové krásy jsem ještě neviděl a neslyšel! Až mi hlava šla kolem! To je vám rozdíl, komedije na vsi a to divadlo tam ve Vídni.

V meziaktí jsem natahoval uši, bych slyšel co si vedle mě povídají. Za mnou stálo několik důstojníků. Hovořili, jak se samo sebou rozumí, o válce tam dole, v Bosně a Hercegovině. Mezi jiným pravil obstárly podplukovník:

„Snad se uzdá mnohému býti směšným, co teď povím, nemohu však, než pravdu mluvit. Pánové, přesvědčil jsem se, že jedna milosrdná sestra raněným a nemocným více prospěje, než dvacet jiných posluhů. Jest vám to ku podivu, s jakou něžností a opatrností nemocné ošetřují. Byl jsem svědkem, jak donesli raněným vojínům potraviny a obvazadla. Ranění na to padli jako mouchy a každý bral, co mohl a největší bídáci, kteří se nemohli hnouti, nedostali ničeho. Kde však byly milosrdné sestry, tam nesměl nikdo na nic sáhnouti a ony samy rozdávaly, kde viděly potřebu. Není nad milosrdné sestry!“

„Vida,“ myslím si, „jak ten zlatý pták zpívá! A přece se dočítáme, že tu a tam panny klášternice z nemocnic i škol vyhánějí, jakoby byly oplzlé.“

„Inu což, jsou dobré, to víme“ odpoví mnohý, „ale je to proti duchu nynějšího světa, když takový tvor politování hodný je upoután ku klášteru až do smrti.“

Milý pane, v tom se také mýlíš! Není tomu tak! Přesvědčí tě o tom následující příběh, který mi zaslal jistý vznešený pán, bych jej pro mé kukátko přepracoval. *)

14. Milosrdná sestra.

Povídka od Bedřicha Lesinského.

I. Prvotiny.

Znáte osadu H... na požehnané Hané? Tam vám bylo jednou před lety všecko na nohou, všecko

*) Byl to teď již v Pánu odpočívající Bedřich hrabě Sylva-Taroucca.

vyšňořeno, jak o Božím hodě. Kluci se honili sem a tam, že obecní hutař a ponocný, ač byli oba statní chlapíci a za své dlouhé služby si modré nosy vysloužili, měli dlouhými holemi se co oháněti, by aspoň poněkud pořádek zachovali. Nejvíce práce měl malý, zavalitý muž, bystrého a veselého vzezření. Byl to Dostal, nejbohatší sedlák z celé osady a toho času púlmistr. *) Dům jeho byl nejkrásnější v celé osadě a dnes věnci a prapory ozdoben. Před vraty stály dvě vysoké, štíhlé jedle, pěkně oloupané, jenom vršky zelenaly se jako kytice, ozdobené pestrými fábory a hedvábnými šátky. Od starostova domu až na konec osady, kde byl hřbitov s filialním kostelíkem, byla cesta umetena, kvítím a vonným palaším posypána a břízkami vroubena.

Pravému Hanákovi nelze býti bez buchet a hanácké osadě bez kalužin, v nichž husy po celý rok dělají dláždění, aniž by se ho dodělaly.

Tak bylo také v H... Onoho dne však byla přes kaluže položena prkna, by mohl každý blátu vyhnouti. Najednou zazněl zvon na kostelíku.

„Juž idó! Honem, juž idó!“ voláno ze všech stran. Kluci běželi ku hřbitovu a druzí za nimi, ženy, muži, starci — ovšem že krokem vážnějším.

Za hřbitovem leží prostranná pastvina, tu a tam vrbím porostlá. Tam stáli školní dítky pěkně v řadě, hudebníci a starý pan učitel u bubnů. Bubny byly jeho zamilovaným nástrojem od té doby, co nemohl pro dušnost troubiti, leč na mráz.

*) Za časů patrimonialních soudů bývali na obcích představení: púlmistr neboli starosta, jenž hospodařil jméním obce s dvěma konšely či radními a pak rychtář, zástupce vrchnostenského panství. *

Na pastvisku nebylo ničeho k spatření, než mračno prachu, které však rostlo víc a více, až se v něm objevily postavy, zprvu nezřejmé, čím dále však značnější a zračnější.

Blížil se slavný, skvělý průvod.

Napřed jel koňmo krásný mládenec, vůdce celého průvodu. Seděl na koni, jak by s ním srostl a hřebec pod ním skákal, jak slovácký šohaj. Za nim jela dlouhá řada mládenců v malebném hanáckém kroji na koních pěkně učesaných a červenými pentlemi zapletených. Každý nesl národní praporec — Byla vám to hanácká chasa krásná, jako makové kvítí! Bůh ji zachovej!

Když přijeli ku hřbitovu, dal vůdce znamení a banderisté zabočili stranou.

Za nimi jely dva kočáry. První byl tažen šesti bělouši. V tom seděl vp. děkan s asistenty. V druhém kočáře táhli čtyři vraníci několik jiných velebných pánů.

Starý Dostal šel ke kočárům, máchnul na přivítanou kloboukem, usmíval se jako májový úplněk a volal hlasem velikým: „Poníženě vítám, velebné pány, obzvláště milost pana děkana do naší poctivé obce ku dnešní počestné slavnosti! Veliká to pro nás česť! Prosím, račte vystoupiti! — Chaso, držte koně, aby milost pan děkan neupadli!“

Kněži sestoupili z kočárů a bubny zavířily, až panu učitelovi vlasy lítaly, a trouby zatroubily, jakoby se nebesa bořila.

Poznámka. Takové kavalkády čili jízdy na počest byly až do nejnovějších dob velmi oblíbeny (a jsou částečně až po dnes!) a konány při každé vhodné příležitosti

jako: při svatbách, instalacích a prvotinách kněžských. Býval také jiný zvyk, jehož původ a význam neznám, který však zajisté ze starobylých dob, časů pohanských se zachoval. — O letnicích vyjížděli mládenci z každé hanácké osady koňmo, vedouce nejmladšího a nejkrásnějšího mládika za dívku přestrojeného. Vedle toho jeli dva nejvážnější junáci. Všichni měli jasno zelené, žlutě vyšívané kazajky, červené též vyšívané plundry, na hlavách buď kvítím a pentlemi fintěné kloboučky, nebo junácké vydrovky; — bylť to rozkošný pohled! Často však se proměnily takové krásné zvyky v zlozvyky, protože vždycky, kdykoli se dvě objíždky potkaly, boj o královnu se strhl, který se bez krveprolití neskončil. To zavdalo vítanou zábarku, obyčeje ty zakázati, jakož od časů Josefa II. všechny nár. zvyky vůbec potlačovány bývají, kde jen možno. Na ušlechtění koňstva měly ony obyčeje vliv velmi prospěšný. Každý mládenec ošetřoval své koně jako oko v hlavě, aby s nimi při veřejných slavnostech nedošel hanby. Teď chov koňstva hyne a brzo budou i Hanáci jezdit s volkami!

Od hřbitova dal se celý zástup průvodem k domu novosvěcence; napřed školní mládež, pak panny, mládenci, hudebníci, kněži, za nimi starý Dostal se synem, vůdcem banderia, který s koně slezl a konečně v davu ženy, muži a starci.

Příjevše k domu Dostalovu vešli kněži do světnice, kde čekal vp. primiciant s matkou a příbuznými. Když se vespolek pozdravili a novosvěcence v mešní roucha oblekli, oslovil jej pan děkan takto: „Velebný pane bratře! Strojíte se opustiti tento dům, jenž vám zajisté nade všecky mil a drah jest. Zde jste uzřel světlo světa, zde stála vaše kolébka, zde vás opatrovaly a pěstovaly měkké a ochotné ruce matčiny, zde bdělo nad vámi laskavé a spolu přísné oko starostlivého otce, zde vás oba ošetřovali jako dobrý zahradník vzácný stromek. Zde pracovaly dnem a nocí jejich pilné

ruce, byste nejenom léta šťastného dětinství pronásti mohl jako v malovaných snech, ale lopotili se též nadále, byste si osvojiti mohl ono vzdělání, které vás uspůsobuje k hodnosti, která je nade všechny druhé, která svrchovaně prospívati má blahu člověčenstva. — Nuže, vzdejte nejsrdečnější díky svým milým rodičům, kteří vás pílí neunavnou k tak vznešenému povolání dochovali, a pamětliv slova sv. písma, která ode dneška kázati budete lidu, že požehnání otcovo dítkám domy staví, kletba matčina je ale boří, poklekněte před nimi prose o požehnání, by z vás byl dokonalý kněz, ozdoba církve a vlasti, radost jejich, byste tisíce duší uvedl k spáse a sám také si zasloužil korunu slávy věčné. V tom úmyslu žehnejte mu, ctihodní manželové, ve jménu Otce, Syna a Ducha svatého — Amen!“

Pater Cyril učinil, jak mu dp. děkan kázal, poklekl před rodiče, kteří se posadili na židle a starý Dostal sebrav všecku svou zmužilost, položil mu ruce na hlavu řka: „Žehnej tě nejsvětější Trojice, abys byl hodným knězem ku blahu tvých svěřených a ku vlastnímu spasení. Amen. Matka nemohla pro pláč promluvíti, pohybovala jenom ústami znamenajíc syna sv. křížem.

Přítomné ženy utíraly si slzy a záviděly Dostalce.

Na to se seřadil průvod poznovu a šel týmže pořádkem, jakým přišel, osadou ku hřbitovu. Tam čekaly vozy a vůdce banderia, bratr primiciantův Jakub, seřaďoval první četou, která měla jeti v předu. Vel. páni zasedli do kočárů, za nimi se uvelebil starý Dostal se svou „matkou“ do starožitné šézy,

kteřá měla široká křídla, jako povětrňák, pak následovala dlouhá řada vozů řebřinových. Na těch stálo ženských natlačených jako v posadě.

Když se vozy pohnuly, seřadil Jakub druhou četou jezdců, kteří cválali za průvodem a pobodnuv pak koně zajel v čelo celé dlouhé řady.

Den byl překrásný, skutečně sváteční a čistým vzduchem zaznívaly velebné zvuky z farní osady, k níž se blížili. Ležela krásně na úpatí pahorku, na němž se vypínaly kostel s farou. Na temenu stála kapla pobořená; bylať za císaře Josefa II. zrušena a teď kontribučenskou sýpkou.

Najednou zahřměly odtud hmoždíře. Jakubův kuň se vzpjal, skočil přes příkopu a letěl tryskem k domovu. Matka a ženy vzkřikly všecky poděšeny, otec však kývl rukou volaje:

„Nebojte se o starého vojáka; ten koňovi poručí!“

Jeli tedy opět dále až k osadě, kde je očekávali farníci s prapory a hudbou. Sestoupili s vozů a šli do chrámu Páně tak naplněného, že se tam sotva dostali. Jenom v presbytáři bylo místo pro kněze, rodiče a příbuzné novoknězovy.

Zazpívána píseň před kázáním a pak vystoupl na kazatelnu mladý, teprv dvě leta vysvěcený kněz, velmi dobrý přítel P. Cyrilla. Líčil výmluvně blahodárnou činnost kněze, jak hned novorozeného člověka uvádí křtem sv. do lůna církve, jak jej pak učí ve škole a na kázání pravdám věčným, jak utiňuje ve sv. zpovědi jeho svědomí hříchy pobořené, jak jej posilňuje na cestu k věčnosti a ještě po smrti posvěcuje jeho tělo, by za hodno uznáno bylo, vstáti v době věčného kůropění ku

dni, jemuž slunko nezapadá. Vyzýval věřící, by si vážili kněze a povzbuzoval P. primicianta k neohroženému boji s nepřátely pravdy odvěké.

Po kázání obětoval novokněz Bohu první oběť za slavné asistence, při níž pan učitel se zpěváky a hudebníky zpěvem, hudbou na varhany, housle, klarinety, trouby a bubny chválili Boha jak moha.

Po mši sv. uděloval vp. primiciant obvyklé požehnání, což dlouho trvalo.

Teď ale se podívejme za Jakubem, jak si poradil se svým koněm.

Kůň letěl s Jakubem upřímo přes pole. Jakub mu chtěl z prvu povolit, aby se vyzuřil a pak jej teprv ukrotiti — nedovedl toho však, protože cesta byla poměrně velmi krátká. Když splašený kůň tryskem uháněl osadou, hleděli lidé, kteří doma zůstali, zděšeně za jezdce. Kůň jej nesl zrovna k Dostálovým vratům, ta byla však na neštěstí zavřena, jenom dvířka stála do kořán. Těmi proskočil kůň a ač se Jakub sehnul, jak mohl, přece narazil na příčku a srazil si nejen vydrovku, ale též kůži s hlavy. Spadl s koně a zůstal bez sebe ležeti. —

„Pro Kristovy rány, co se to jen stalo? Jakoubku, jsi živ?“ volaly ženy, které zůstaly doma strojit hostinu.

„Nekřičte a nezevlujte nadarmo!“ rozkazovala stará Libuše, silná, zavalená žena. „Pojďte mi pomoci; zanesem jej do komory na postel. Vy, kovářko, vezměte jej pod kolenama, já jej chytnu pod paždí. Terezo, rychle navaž do putny čerstvé vody a dones hadru. — Jenfku!“ volala na pohánka, „uvaž koně a přijď pak za mnou!“

Libuše byla znamenitá osoba po celém kraji. Sloužívala kdysi na faře, pak v panské kuchyni a naučila se výborně vařit. Když ji panský chléb omrzl, provdala se za tesaře, by prý byla také jednou pod vlastní střechou a teď vařívá na všech bohatších svatbách, ba pomahává někdy též na farách o visitacích, poutěch, prvotinách atd. Říkávajíc o Libuši: „Až ta jednou zavře oči, spáliti ji, potlouci ji na prášky a dát všem hospodyním užívatí; takové nebylo a nebude! To ne!“

Když donesly Jakuba do komory, položily jej na lužko, Libuše namočila hadru do vody a přiložila ji nemocnému na ránu. — Nemocný vzdychl z hluboka. „Aha, chladí ho to!“ přichvalovala si. „Kovářko, zůstaňte zde a když obkladek zteplá, přiložte mu jiný. — Kde pak je ten kluk? — Aha juž jde! — Jeníku slyšíš!“ — volala na pohůnka, „utíkej do kostela, neříkej však nikomu slova, (dozvedí se o tom neštěstí bez toho brzy dost!) — jdi jenom na kruchtu a zakývej na pana felčara — Růžičku, kdyby však hrál právě na housle, nech ho, až pohraje. Venku mu teprv řekni, co se stalo. Rozumíš? Ať mi to nějak nespleteš?“

Přiběhnuv všecek udýchaný ke kostelu, prodral se na kruchtu a zakývl prstem na pana Růžičku, jenž právě housle ladil.

Honzík kývl znova a volal: „pst!“

Lékař se ohledl a naklonil klukovi pravé ucho (na levé nedoslýchal): „Co chceš?“

„Máte jít k nemocnému.“

Pan Růžička sebou škubnul, až mu brýle na nose poskočily: „Eh! Škandál! A teď? — Počkej,

až po mši. Budu hráti teď sólo!“ Odvrátil se a urovnával noty.

Jeník byl v rozpacích. Vzmužil se však, zatahl lékaře za šos a volal znovu, ještě úpěnlivěji: „Ps-st!“

Pan Růžička obrátil se nevrle: „Juž jsem řekl! Nech mne!“

„Ale máte jítí hned!“

„Kdo to poručil?“

„Stará Libuše.“

Lékařem to trhlo. „Která?“

„Ale Bože, která!“ řekl netrpělivý hoch takřka plačky. „Tesařka!“

Lékař uslyšev jméno Tesařka, odložil housle, vzal klobouk a šeptal učitelovi: „Odpusťte, musím k nemocnému!“

„Ale prosím vás, kdo bude hráti sólo?“

„Já nemohu! Pomožte si, jak můžete!“

A již spěchal za Jeníkem.

Když se dostali přede dvéře, ptal se ho: „A ke komu pak vlastně to mám jítí?“

Jeník mu řekl zkrátka, co se bylo přihodilo.

„Zpropadený kluku, pročs to neřekl hned?“

„Měl jsem zakázáno!“

„Ale teď rychle!“ napomínal lékař. „Jdi, zapřáhni rychle mou šimlu — neboj se, neudělá ti nic! já si zatím seberu své věci.“

Zapřaženo bylo v okamžiku a za krátkou chvíli ujížděli, seč stará kobyly stačila. U panského dvora zastavili. Lékař vzav pytel seskočil a šel si do lednice pro led. Když dojeli k Dostalům, ohledal p. Růžička nemocného, pochválil Libuši, že moudře

ednala a přiložil nemocnému ledový obkladek. Pak
jzaloživ ruce na zad, šel zamyšleně ven.

Libuše stála podpírajíc si boky mezi dveřmi
v kuchyni: „Jak že, pane doktore?“

„Dá Pán Bůh, Libuše, že jej vytrhneme, dá
Pán Bůh! Krásný případ pro lékaře!“ odvětil pan
Růžička. „Jenom škoda, že se to přihodilo právě
dnes.“

„Ba právě!“ přisvědčila mu Libuše. „Nynčkom
jsem si myslela, že se tady darmo v té kuchyni
pečeme. Jaké to bude veselí? — Pomož Pán Bůh,
bude to mela, až domů přijdou.“

„Neříkejte nikdo slova, já sám jim to řeknu.“

V tom zahřměly hmoždíře v dáli.

„Juž je po slavnosti. V půl hodině zde budou“
řekl p. Růžička. „Tento — co jsem chtěl hodného
řící? — Ano — děvčátka, nemáte tu sklínku ně-
čeho? Tak jsem se unavil a ještě hrubě ani ne-
posnídal. —“

„I Bože, dost!“ řekla Libuše. „Co poroučíte?
Piva — vína?“

„Dopoledne sklínku vína.“

„Tam v druhé světnici je ho ve flaších dost.
Prosím, jděte, nalejte si. A něco na zub? Máme
zde juž upečená kuřata.“

„No, máte-li — neuškodí.“

Pan Růžička na rychlo posnídal a šel potom
průvodu v ústrety.

Dostal i Dostalka byli, nevidouce syna Jakuba,
nepokojni.

P. Cyrill přicházeje poprvé od oltáře Páně
uchvácen byl nadšením a svatou hrůzou, jako kdysi
velekněz Israelský vracející se od archy úmluvy,

nad níž sláva Hospodinova v oblakovém sloupě trónila — zapomněl na všecko kolem sebe — ovšem i na bratra.

Sotva spatřil starý Dostal lékaře vycházeti ze vrat, zbledl, uchopil ženu za ruku a zajíkl se: „Ježíš Marja!“

„Co je ti?“

„Lékař byl u nás?“

Průvod před domem stanul Dostal seskočil ze šézy a ptal se lékaře: „Prosím vás, co se stalo?“

„No, malá nehoda. Jakub spadl s koně a trochu se porouchal.“

Dostálka vzkřikla: „Umučený Spasiteli! A kde je porouchán?“

„Na hlavě.“

„O má hlavo bolavá!“ zabědovala a již běžela do domu.

Lékař ji však zadržel: „Nepřehánějte se a nepolekejte ho svým nářkem. Není tak zle.“

Nastalo v celém domě nemilé překvapení. Hudba utichla a hosté chtěli odjížděti. P. Cyrill však seznav, že není posud nutno, bratra zaopatřiti svátostmi umírajících, prosil pány a druhé hosty, by zůstali na přátelský oběd.

Zasedli tedy ke stolům, nebylo však pravého veselí a stará Dostálka bez ustání ujišťovala, že to neštěstí tušila: kokrhala prý jim již několik dní černá slepice.

Se západem slunce se hodovníci rozešli.

Když hosté odešli, chvátili Dostalovi k Jakubovi do komory, jemuž lékař přikládal obkladek, ohledávaje ho ještě jednou jak pravil: „na dobrou noc.“ —

Odcházejce mrkl na P. Cyrilla a starého Dostála, by šli za ním ven.

„Co mu doufáte,“ ptali se oba dva dychtivě.

„Vyhojí se, vylíže se z toho,“ řekl ranhojič „avšak potřeba bude neunavného a pozorného ošetřování. Zde u nás, kde není lékaře při ruce, je to nesnadno. Byl bych vám radou, abyste jej zavezli do olomoucké nemocnice.“

„Bůh uchovej a opatruj!“ zvolala Dostálka mezi dveřmi. „Z domu ho nepustím! Jaká bych to byla matka, abych své nešťastné dítě svěřila cizím rukám! Celá ves by za mnou pokřikovala.“

„Dovolte Dostálko,“ namítal lékař, „tomu já rozumím lépe. Vy nikdy nedovedete nemocného tak ošetřovati, jako milosrdné sestry. Ty znají všechny potřeby nemocných, vědí si rady ve všem — —“

„Mluvte si co chcete,“ vpadla mu Dostálová do řeči, „nevěřím tomu! Kdo by mohl nemocného lépe ošetřit, než vlastní matka?“

„Víte co matičko?“ pravil P. Cyrill, „p. Růžička má pravdu. V ošetřování není nad milosrdné sestry; dosvědčují to všichni, kdož u nich v nemocnici leželi, jednomyslně — i jinověrci; zdá se mi však, že můžeme počkati, až jak zítra bude,“ doložil obrátiv se k lékaři.

„No, dnes ho tam snad nepovezeme!“ řekl Dostál. „Noc je na krku, jsme unaveni, nepořádek v domě atd. — až zítra.“

„Tedy přijdu zítra ráno a pak uvidíme,“ přisvědčil lékař.

Na tom se rozešli.

Dostálová ošetřovala celou noc Jakuba. Libuše a Kovářka bděly s ní při vínečku, koláčích a šepotném, nenuceném klepu až do bílého rána. I pořádaly za tu noc živé s mrtvými.

Jakub chvílemi spal, chvílemi mluvil v zimničním záchvatu z cesty.

Při prvním kuropění přišel P. Cyrill do komory podívat se na bratra. Kovářka sepjala rychle ruce, jako by se modlila a Libuše řekla dojatě: „Chudinka, velebný pán nemůže samou starostí spát. Nic se nebojte; Jakoubek bude za čtrnáct dní jezdit, jak jezdíval.“

Když kohout zazpíval po druhé, když jitřenka nad východem hořela a pod ní ouzký mráček rudnul, zaklímala Dostálka hlavou a usnula.

Kovářka pozorujíc to, drela Libuši loktem: „Spí!“

Libuše hodila po hospodyni okem a přisvědčila. Pak naklonila ústa ke kovářčinu uchu a šeptala: „Byla to podivná náhoda ta u nich; z jedné strany taková radost a z druhé strany takový zármutek.“

Kovářka zakroutila očima vzhůru ku stropu a šeptala: „Pánbíček milý, chudinka, dobře ví, co dělá! Dostál byl by pýchou z kůže vyskočil, kdyby to neštěstí nebylo přišlo. Nadouval se bez toho jako páv!“

„A ona teprv!“ doložila Libuše. „Viděla jste, jak měla dnes celé nové šaty, jako nějaká mladice.“

Kovářka přikývla.

„Prř! Ten kůň má čerta v těle!“ volal Jakub ze sna.

Dostálová se probudila a Libuše přiskočila k posteli.

Když slunko první paprsky na oblohu vystřelilo, když zacvrlikala pod oknem laštovice, když klekání z vížky zazvonilo, — vstala Kovářka řkouc: „No, milá kmotřenko, den již je: abysme šly domů.“

„Chudery, celou noc jste se mnou strávily. Pán Bůh vám to zaplať. Ale počkejte, dám vám kousek nějaké výslužby.“

„I — my z lásky. — —“

„To by tak bylo! Počkejte, hned vám donesu.“

Odešla a naložila jim na mise koláčů a pečeně na vrchovato. Zbylo jim toho hojnost.

„Ale nač pak tolik? My jen na košť!“ odmlouvala kovářka.

„Nevzpírejte se!“ smála se Libuše vínem rozjařená, „však to děti doma zmanžarují!“

K šesté hodině odešel P. Cyrill s otcem do kostela. Dostálová zůstala s děvečkou sama doma. Šla k Jakubovi, hleděla naň celou duší a zdálo se jí, že jej má mnohem raději, než P. Cyrilla, ač se té myšlénky takřka lekla.

„Jakoubku,“ pravila lichotivým hlasem, „jak pak je ti?“

Jakub ukázal rukou na hlavu: „Studí, studí.“

„Mám dáti led pryč?“

„Ano.“

„Ba, nebohý synku, od včerejška pořáde led, nic než led — nemůže to býti dobré. Tak, teď si snad uvolní. — A jak pak, nechtěl bys nic. Neměls nebohý, od včerejška ničeho v ústech. To byla pěkná primicie!“

Jakub si vzdychl z hluboka: „Pil bych.“

„Pil! — Mám ti donésti vody?“

„Ne; piva.“

„Piva? I ano! Máme ho ve sklepě plno. — Terezo!“ volala na děvečku, „dones do džbánu piva. Honem!“

Děvečka donesla, Dostálová nalila do sklínky: „Tak, Jakoubku. Počkej, já tě trochu nazdvíhnu a občerstvi se.“

Jakub dal sklínku k vypráhlým rtům a pil douškem dlouhým.

„A — ah!“ přichválil si, padaje na podušky, „dobré!“

„Chudáku, to byla žízeň!“ litovala matka. „Ti doktoři by člověka hladem a žízní utrápili! Co pak je po jejich hloupostech! — Ale že ten doktor tak dlouho nejde?“ divila se hledíc na hodiny. „Slíbil, že přijde hned ráno a zatím táhne juž na osmou a on — kde nic, tu nic!“

„Matičko, ještě!“ volal Jakub.

„Ještě chceš? Počkej, až za chvílku.“

„Mám velkou žízeň!“

„No, když chceš — s Pánem Bohem!“ A dala mu opět piva.

Po chvíli přišel Dostái.

„Matko,“ pravil, „lékař nepřijede, až někdy odpoledne. Jel do K... k ženě; je prý tam zle.“

„Pán Bůh jí pomoz v těžké hodině,“ vzdychla Dostálová. „Kde je P. Cyrill?“

„Nechtěli ho na faře pustiti. Přijede s doktorem.“ —

K večeru přijel doktor s P. Cyrillem.

„Odpuste, že tak dlouho nejedu; nebylo mě dříve možno. Co pak dělá nemocný?“

„Co by chudák dělal? Leží.“ vzdychla Dostalová.

Lékař šel do komory, uchopil Jakuba za ruku, pohlídl mu do obličeje a odkašlav kroutil jaksí hlavou. — Pohledl upřeně na Dostálku: „Co pak jedl?“ —

„Ani v ústech neměl ničeho, kde pak chudák!“ řekla Dostalka.

„A nepil také nic?“

„Mhm, trošku piva chtěl.“

„A snad jste mu nedala?“

„Pro Boha, jak jsem mu to mohla odepřítí, když žízni nařikal.“

Lékař kázal donésti rychle ledu a zavolav pak Dostala a P. Cyrilla ven řekl určitě:

„Chcete-li, aby se Jakub uzdravil, jest nevyhnutelně zapotřebí, zavésti ho do nemocnice; zde doma by ho matka samou láskou usmrtila. Velebný pane, Vy z toho přece máte rozum. Ještě jediný den takového ošetřování, a žádný lékař na světě mu více nepomůže.“

Dostál se zaškrabal za uchem: „Toto je nemilá věc s tou matkou. Já nebyl doma, a ona mezi tím takovou věc vyvedla. No, není-li jinak co platno, zavezeme ho tedy s Pánem Bohem do nemocnice.“

Dostalová poznávajíc svou chybu neodmlouvala ani slova. P. Cyrill však věda, že to matku bolí, šel k ní, položil jí ruku na rameno a řekl: „Nebojte se matičko, znám nemocnici dobře, Jakub

tam bude ošetřován lépe jak doma. Pak není do Olomouce tak daleko, můžete jej častěji navštívit.“

„A kdy bychom ho tam zavezli?“ tázal se Dostál lékaře.

„Nejlépe bude ještě dnes. Ve dne je teď náramné horko, to by nemocnému uškodilo. Nejlépe když večer po klekání vyjedeme. Jet s ním nemůžeme, leč pomalu, a tak do svítání právě do Olomouce dorazíme.“

Připravili tedy vůz, jak lékař poručil, dali do něho slámy a peřiny a s večerem naložili Jakuba Dostálka pokropila jej plačíc svěcenou vodou; starý Dostál sedl si s lékařem na před, pohunek v zadu na rozvoru a jeli krokem, jak by mrtvého vezli, k Olomouci.

Včera bylo u Dostálů plesání a dnes po celém domě pláč, jak to již ve světě bývá.

II. V n e m o c n i c i.

Viděl jsem jednou vézti mrtvého. Zabil jej na poli hrom.

Byla to smutná jízda. — Vozka seděl, na kozlíku se sklopenou hlavou, zašla mu všecka chuť na žerty a klení — ba i dýmku zastrčil do kapsy. Myslil si snad: „podívejme se, co je člověk? Včera jsem s ním seděl v hospodě a dnes v poledne mě ještě pozdravoval — a tu máš, tady leží. — Jak pak, kdyby někdy taky mě — člověk neví — —! Ach, ba můj Bože!“ Netroufal si ani domysleti a napomínal mírným, laskavým hlasem svou klisnu: „No malá, no, no, no! Dávej pozor!“

Za vozem šli příbuzní zabitého — mlčky, smutni, ustrašení. Žena plakala. — Byla to smutná jízda!

Zdá mi se však býti ještě smutnější jízda s člověkem na smrt poraněným. Vozka, který veze mrtvého, málo na to dbá, skočí-li mu kolo na kámen; kdo však veze nemocného, cítí každý kámen, na který vjel, jak by jej bodl a ohlíží se, naslouchá, nezaúpěl-li chorý. Kdož vezou mrtvého, vědí dobře, že pomoci nemohou a cítí jenom bolest nad jeho ztrátou, kteří ale jedou s nemocným, mají vedle bolu strach, aby nepozorností nezavinili aneb aspoň neurychlili smrt nebohého.

Takový strach cítil též Dostál, proto jeli zvolna, pozorně. Jeli celou noc. Ovšem noc letní je krátká, jako prst. Když přijeli k Olomouci, zlatilo slunko báuě věžové. Zabočili hned k nemocnici.

Pan Růžička vešel do brány a po čtvrt hodině vyšel opět ven:

„Vše v pořádku, milý Dostále. Vyjedte sem na dvůr.“

Tam stál již doktor s dvěma posluhy. Přistoupil k vozu, pohlédl na nemocného a ptal se jej: „No jakž? Nebolela vás ta jízda?“

„Ne,“ odpověděl Jakub, „ležel jsem jak na posteli.“

Lékař pokynul posluhům. Vyzdvihli jej s pomocí Růžičky a Dostála pozorně z vozu, položili na nosítka a nesli do druhého patra číslo 32. Položili jej na bílou postel, lékař z nemocnice ohledal mu ránu a řekl Růžičkovi cosi latinského. Pan Růžička přikývl, pokrčil pak ramenoma, jako by chtěl říci: „Já za to nemohu!“

Dvčře se otevřely a vešla představená s mladou jednou sestrou.

Lékař se před nimi uklonil (Růžička s Dostálem — toť se rozumí — taky) a pravil mladé sestře: „Zde se můžete vyznamenati, sestro Kláro! Nebezpečná věc!“

„Lituji, že sem nemůžu dáti starší nějakou sestru, mají všecy jinde plny ruce práce — doufám však, že sestra Klára tady ničeho nepokazí,“ řekla představená.

„O nikoli!“ usmál se lékař — „sestra Klára je zručnější než mnohá starší.“

Sestra Klára se zapýřila.

Lékař jí pak pověděl, oč se jedná, dal jí pak rozkazy, co má dělati a pokynul potom na Dostála, by juž šel, nemocný že má pokoje potřebí.

Dostál přistoupil k synovi rozloučit se s ním.

„Jen zkrátka, jen zkrátka,“ napomínal doktor.

Podal tedy Jakubovi ruku řka: „S Pánem Bohem, Jakube! Slož všecko na Něj. — Ve čtvrtek sem s matkou přijdu. Pak se obrátí k sestřám: „Prosím vás, juž jej ošetřujte jak se patří. Nejsem bolavý — mohu vám — —“

„Nic, nic!“ vskočila mu představená do řeči s milým úsměvem, „nej sme nájemnice: činíme vše z povinnosti křesťanské.“

Když lékař a představená s Dostálem odešli, donesla si sestra Klára nádobu s ledem a počala dávatí Jakubovi obkladky, urovnávala mu podušku pod hlavou a kdykoli se ho dotkly její ruce, bylo mu, jak by měkké, liliové listy k němu se skláněly. Hleděla naň očima, plnýma vlídné soustrasti a křesťanské lásky. Jakub neviděl, jsou-li ty její oči černy, jsou-li modry, viděl jen to světlo, jež z nich do srdce mu kanulo sladkou útěhou, jako záře

hvězdy, — cizé a předce známé, daleké a přece s nebe nám všem blízkého. — Oči sestřiny byly Jakobovy cizy, neviděť jich nikdy, — a přece se z nich naň usmívala známá láska křesťanská; byly mu vzdáleny velikánskou prostorou stavu — a přece se skláněly až k němu — z lásky, která k nám přišla s nebe, jako papršlek hvězdný. -- Mluvila k němu hlasem, v němž se chvěla všecka kouzla lásky mateřské i sesterské.

Jakub byl při vší bolesti a málomocnosti — šťasten: cítil, že zde našel pravou Samaritánku, zde že vane duch lásky, která vše oživuje, která kdysi mrtvé křísila — která též jej uzdraví zajisté. Cítil se doma!

Když obsloužila Jakuba, šla k druhým nemocným a tam její ruce kladly se právě tak měkce, oči její zářily stejně mírně a hlas mluvil k srdci stejnou lahodou.

Jakub na ni hleděl s podivením jako k bytosti dokonalsjší.

A byla sestra Klára ve své pokoře a lásce v skutku velebná. Byla teprv asi dvacítiletá, vysoká, štíhlá a krásná tvář kvetla ji nádechem jasmínovým. Černý šat a bělostná stužka na čele zdobily ji sličně, ale ozdobou vážnou, svatou — jaká bývá u těch, kteří odumřeli.

Se sestrou Klárou střídala se sestra Anna. Byla o několik roků starší a dlouhým přebýváním v nemocnici bledá — ošetřovala nemocné touž něžností a láskou, jako sestra Klára. Zvyk ji neotupil.

Život v nemocnicích bývá velmi jednotvárný, proto taky nechci a nebudu vypisovati, jak se Ja-

kubovi den po dni dařilo: vylířím jen krátce některé události — bychom přišli dřívě ku konci.

* * *

Ve čtvrtek přišel Dostál se ženou, jak Jakobovi slřbil, do Olomouce. Když slezli z vozu a starý obstaral koně, řekla Dostálová:

„Víš tatřko, co? Homínila jsem si na cestě, že až přijedeme sem, podo předevřím poprosit sv. Jana Sarkandra, be veprosil našemu Jakobovi brzkého zdraví. Pojřme do Sarkandrovke.“

Dostál pohledl na ni laskavě řka: „Máš dobře! U Boha a jeho svatých je nemocněřší pomoc. Pojřme.“

Sestoupili po schodech dolů do starého řaláře, kde podnes stojí starý skřipec, na němž byl umučen veliký náš moravský světec a kde jest studánka, která mu vyprýřtěla v řaláři, aby zvlažila vyprahlá jeho ústa. Popisovati jich nebudu. Do Olomouce není tak daleko, kdo jich viděti chceř, jdi si tam. Chodějí Turci na sta mil do Mekky, kde leží jejich prorok Mohamed: Morava není tak veliká, bys nemohl vářiti cestu k místu, kde svatý tvůj krajan palmu hrdiny si vydobyl!

Pomodlivře se na místě krví světce posvěceném řli k nemocnici. Dostálka nesla po zvyku řen na ruce koř. řli krokem volným a hřmotným, jak venkované. V bráně nemocnice zastavil je vrátný.

„Počkajte, holla, matko! Co máte v tom koři?“

„Pár bochet a pečené kuřátko.“

„Nechte to tedy u mě; až půjdete zpět, dám vám to zase,“ řekl vrátný.

Dostálová otevřela naň udiveně oči. „A proč? Máme tade senka — jak pak, mají-li hlad? Neso mo kózek k snědko.“

„Právě proto vám to беру!“ smál se vrátný. „Jen sem s košem! — U nás dostane každý nemocný to a tolik, co mu slouží. Více dostati nesmí, aby se nepokazil. Tak, teď jděte s Pánem Bohem.“

Dostál vedl ženu nahoru za synem. Hubovala po schodech: „Toto só jakési krobián krobiánské! Tak to v městě homijó!“

„Mlč!“ okřikoval ji starý, „a nedělé mi haňby. Voni tade majó svy legremáte.“

Přišli ke dveřím, kde Jakub ležel. Dostál morálně zaklepal.

Ve světnici se nikdo nezval.

Dostál zaklepal po selsku.

„Ave!“ zavzněl ženský hlas.

Dostálovi vstoupili. Sestra Klára šla jim vstříc. Poznala Dostála okamžitě.

„Ah, vítám vás! Jste hodni! Jakub se dnes už ptal, kdy asi přijdete? Pojdte a podívejte se, jak okřívá.“

Vedla je k Jakubově posteli.

Dostálová chtěla padnouti synovi kolem krku, sestra však ji vlídně zabránila: „Ne tak, abyste jej nepobouřila! Nechte jej ležeti, jak leží a pohovořte si s ním klidně.“

Jakub podával otcí a matce, usmívaje se, ruku: „Vítám vás.“

Sestra odešla, by jich nerušila.

„Jak pak se máš, senko zlaté?“ tázala se matka.

„Dobře, až na trochu té bolesti.“

„A dobře tě vopatrujó?“

„Mamènko,“ šeptal Jakub a tvář mu zářila vděčností, „ty sestry jsou andělé. Takové ošetřování bych nenalezl nikde!“

Rozmlouvali ještě dlouho a když odcházeli, šla Dostálka k sestře Kláře a utírajíc si cípem šátku oči řekla vroucností mateřskou:

„Pannenko, Pannenska Maria a Pánbíček vám to zaplatijó, co tade tém chodákom dobrýho děláte: me lidé nemožeme!“

Sestra Klára se zarděla, naklonila něžně hlavu a pravila pošeptem:

„Co činíme, jest málo; prosíme však Boha, by i to přijal za milou oběť od nás chudých.“

Bylo z jitra. Okna světnice, v níž Jakub ležel byla otevřena, šla do velké zahrady. Svěží ranní vánek nasycený vůní tisícerych květin, dýchal do nemocnice život a zdraví. Zvědavá vlaštovice vletěla oknem, spolítila celou jizbu chytajíc v letu mušky. Nemocní hleděli za ní s truchlivým úsměvem. Láska a závist bojovaly jim v prsou. Vzdychnali: „Vítám tě, milá vlaštovičko! Kým bych mohl lítati s tebou!“ Z nedalekého kostela zaznívaly temné a hluboké zvuky varhan, jako vzdálený hukot velebného orkánu v staletém lese. — Ve varhanech i v hukotu lesa slyšíme hlas s nebe. —

U okna, nedaleko postele Jakubovy, seděla sestra Klára modlíc se z knihy. Paprsky vstávajícího slunka padaly na její tvář, že zářila krásou úcnvatnou. Jakub hleděl na ni s vroucnou pobožností. Modlící se panna rozechvěla též v jeho duši pobožností.

Sestra Klára nazdvihla hlavu hledíc po svět-nici, nežádá-li někdo její pomoci? Spozorovala, že Jakub upřeně na ni hledí. Vstala a přiskočila k němu: „Přejete si něco?“

„Kýž bych se mohl taky tak z knížek modlití, jako vy!“ řekl Jakub. — „Tam v kostele je mše svatá.“

„Sám čísti nesmíte; namahalo by vás to přes příliš. Poradíme si ale: Budu se modlití na hlas, byste mohl se mnou.“

Přisedla k posteli a počala předříkávati modlitbu hlasem vážným. Jakub sepna ruce modlil se s ní.

V zadu v koutě zastenal nemocný. Sestra rychle vstala a spíchala mu ku pomoci. — Když se navrátila, utichly varhany v kostele a Jakub řekl hlasem, jakým děkuje hladem hynoucí, jemuž štědrá ruka kus chleba podala: „Nebohá sestro, co s námi zkusíte!“

„Prosím vás, nemluvte,“ pravila sestra vesele, „je to mou radostí.“

„Jak pak, kdyby se vám to po čase zmrzelo.“

Sestra Klára se vztýčila: „Zmrzelo? Mne se služby chorým nezmrzí nikdy!! — A kdyby“ — dodala pak žertovně — „mohu odejítí, nejsem vázána.“

„Že můžete odejítí?“ divil se Jakub.

„Ovšem!“ přisvědčila sestra. „Patříme pouze ku třetímu řádu sv. Františka. Zaslíbujeme se jenom na tři roky. Kdyby se nám náš stav znelíbíl, kdyby nás nějaká nutnější povinnost volala do světa zpět, nebo kdyby se nám vyskytla nějaká

překážka, smíme a můžeme vždy po třetím roce vystoupiti.“

Jakub pohledl na sestru Kláru jaksi podivně, pak se náhle zapálil a obrátil obličej na druhou stranu. —

* * *

Asi po dvou měsících jeli Dostálovi opět do Olomouce — ovšemť již po kolikáté: jezdiliť za Jakubem každého týhodne.

Tentokráte byl však Dostál neobyčejně vesel: šprýmařil, chvílkami si zanotil mezi zuby nějakou píseň z mladých let a kouřil z dýmky stříbrem kované.

Když přijeli k městu, zaleskly se opět zlacené báně a zvony zvonily jako na přivítanou.

Dostálová sepjala ruce a dala se do pláče.

„Matko, co, co!“ volal Dostál, „snad nepláčeš?“

„Ach Bože, jak bech neplakala — samó radostó! Decke jsem se bála téch Olomouckých zvonů, ve dne v noci hučele mi v uších; nemeslela jsem jož jináč, leč že vodzvonijó našemo Jakubovi do hrobo — a zatím Pánbíček to vobrátilo na stránko veseló, že se mi zdá, jak be te zvone dnes na mó svarbo zvonile.“

„Te máš decke plnó nušo stracho. Belo ti toho potřeba? Det pan dochtor povídale, že Jakoba vekolirujó. — Já sem stracho neměl!“ dodal hrdinsky.

„Proto že nemáš take kóska otcovskyho srdca!“ prohodila Dostálka.

Dostál na ni pohlédl přes rameno, řekl s Jobem: „Mluvíš, jako bláznivá žena!“ a švihnuv do koní ujížděl k bráně.

Jeli rovnou cestou k nemocnici. Na dvoře zastavil.

Když vešli do světnice č. 32, uzřeli Jakuba oblečeného státi u okna. Matka chvátala k němu s otevřenou náručí: „Vítám tě, má dušo! Chvála Pánbíčkovi, že tě mám zas zdravýho!“

Jakub ji tiskl ruku řka: „Ano, chvála Pánu Bohu a zde těm dvěma sestrám.“ Ukázal na sestry Kláru a Annu, které s blaženou tváří na radost matčinu hleděly.

Dostálová zalomila rukama: „Jak se vám jen já chudá dívka vodměním, zlaty pannenke. Já bech bela svém nerozomem chodáka do hrobo převedla, ale ve — ve ste majstři! Je zase jako vélopek. Prosím vás, děťátka, přiřdíte někde k nám: sneso vám poslední.“

„Nepleské,“ napomínal Dostál ženu, „panáček a pan dochtor idó.“

Domáci kaplan a doktor vešli, by Jakuba rodičům odevzdali. Lékař mu dal dobré rady, jak by se měl chovati, by opět do nemoci nepadl a duchovní jej napomenul, by nové zdraví měl za nový život a Bohu byl vděčným.

„A co bodem dlužni?“ ptal se Dostál.

„Jděte do kanceláře, tam vám podají účet. — A teď s Bohem, abyste přišel na čerstvý vzduch,“ napomínal Jakuba podávaje mu ruku.

Jakub však neslyšel, neviděl. Obrátil se k sestře Kláře a řekl chvějícím se hlasem: „Zaplať Pán Bůh za všecko.“

„Rádo se stalo,“ odvětila sestra podávajíc mu ruku. „Opatruj vás Bůh a přijdete-li do Olomouce, podívejte se na nás.“

Jakub se na ni zahleděl — přepodivně a slzy se mu zaleskly v očích. Sestrou Klárou to trhlo. Táhla ruku rychle zpět.

III. Churavý uzdravenec.

S plesáním dovezli Dostálovi Jakuba domů. Známi a příbuzní přicházeli blahopřát mu: starý Dostál je sezval „k přátelskému obědu,“ aby prý jim dal nábradu za to přerušené primici; přišli, veselili se — ale Jakub seděl smuten mezi veselými. Neusmál se, nezažertoval, ba hrubě ani nejedl a nepil!

„No. Jakube, jaké seš mi to jonák?“ tázal se strýc Vondra. „Proč tak sedíš, jako svaté v kostele? Hani nejíš — hani nepiješ — hani nemluvíš — co s tebou bude?“

„Prosím vás, nechte mě, nemám do ničeho chuti.“

Tak, lagramente, to je pěkná!“ propukl tlustý kmocháček Jášek, stavě džbánek, jež právě doklopil, na stůl. „Meslím, že tě dobře nevekulovali!“ — „Nehobližujte dochtorům!“ napomínal Jáška radní Omasta, hubený mužík, s nepokojnými očima, který si rád hrál na moudrého. „Vizíte, kmocháčku, dovolte, bela to tenkrát rana mor-diácká! Po takové zůstane památka dlóho! Nic platno! Vizíte, můj nebožtík tatíček dostale na vojně plesir do nohe a měle pak v ní do smrti „parometr!“ Nevím, nevím — nebodó-li Jakóbek dlóhy leta to cítit!“

Milý, moudrý Omasto, tvé rozumy byly nemaštény — jalovy! Jakub sice churavěl, ale bolest nevězela mu v hlavě, sídlila mu v srdci! Když přijel z nemocnice domů — byl celý svět změněný.

Obilí bylo již sklizeno, pole poorána, na lukách sekli otavy. Obloha byla bledá, slunko chladné a nevýslovná tesknota vanula světem. Jakub neměl nikde pokoje — ani ve světnici, ani při hospodářství, ani v zahradě — nejvolněji mu bylo v neda-
lekém háji na řece Hané.

Tam pospíchal také z kruhu veselých hodovníků. Zašel si hodně daleko, až k samé řece, kde olší a vrboví bylo nejhustší. Sedl si na starý pařez a podepřel čelo o dlaň. Stromoví nad ním šeptalo, řeka bublala svůj starý zádumčivý zpěv a do kola tráva voněla smutnou vůní podzimovou, z níž sem tam na něj hledělo nepatrné kvítko úsměvem rmutným, jako choré dítě. — V celém háji nikde živého hlásku a zapískli někde v dáli kos, byl to jako výkřik tesknoty a žalu. Jakobovi se zdálo, že mu srdce v prsou jakousi žízni schne a zmírá. Cítil bolest zoufalou! S radostí byl by skočil do té řeky, aby vnitřní žár uhasil — kdyby nebyl křesťanem! Celý svět mu byl hrobkou, vlastní tělo rakví, v níž jen jen ještě srdce žilo a žíznilo po — --

Zachvěl se a zakryl si oči.

Vysoko nahoře na bledé obloze zakvikly divoké husy táhlou žalostí, jak by je úzkostná touha táhla za prchajícím blahem.

Jakub pohlédl vzbûru a díval se dlouho za nimi. Mysl jeho letěla s nimi, letěla s tím bílým mráčkem, který se vznášel po nebi jako štíhlá panna v bílém, řasném šatě.

Oblak ten bral na sebe vždy více a více podobu lidskou, podobu skutečné panny, až konečně z něho na Jakuba hleděly milé oči — sestry Kláry

Z očí Jakubových vyřinuly se slzy a z prsou jeho výkřik, podobný toužebnému hlasu těch divokých husí. — Zalomil rukama nad hlavou a vrhl se do vadnoucí trávy, kde ležel dlouho, dlouho jak omámený. — Blesk žalu jej ožehl! —

* * *

Listí na stromech vadlo víc a více a s ním chřadl též Jakub. Dostálová po tajmu v přístěnku poplakávala a Dostál šel na radu k panu Růžičkovi. Vzali Jakuba na examenty, co že mu je? kde že ho bolí? — Jakub že je zdrav a že mu nic není.

Pan Růžička kroutil hlavou, položil prst na nos a chodě po světlici mudroval: „Hm, hm! Tomuto já sám nerozumím! Ránu má zahojenou, jazyk čistý, puls je v pořádku, ač trochu rychlý — ale u mladých lidí to bývá. Hm, hm! Divná věc!“ —

Najednou se před Dostálem zastavil, pohledl naň upřeně a řekl: „Milý Dostále, nerád bych vás zarmoutil, ale zdá se mi, že tou hroznou ránou se mu tehdy mozek tuze otrásl a že není všecko zde v pořádku.“

Ukázal na čelo.

„Ježíšmáňko, to tak!“ zhrozil se Dostál. „Pane dochtore, prosím vás, nelekéte mě! Debe to má stará slešela, chetl be se jí fantas! Ale — rozumíte, pane Růžičko, mélfte se!“ dodával si naděje. „Det přece mloví, jako kažlé jiné rozumné člověk, jako já lebo ve a někde he módřejác: až se mo kolikrát divím. Na mó doši!“

„To nevadí, milý Dostále! Ale odkud ten ustavičný smutek, ta trudnomyslnost? To bývá

často taky známka choromyslnosti! — Jak pak,“ obrátil najednou, „mluvte se mnou upřímně: nemá nějakou známost?“

„Známost? Co be neměl známých? — Jak to meslíte?“

„Nemá-li s nějakou holkou —?“

„Já nevím! A debe! Snad be se pro nejakó to Marino netrápil? Má-li jo rád, nechť si jo vezme: šak má jož bez toho na ženění čas.“

„Zeptejte se ho tedy.“

„Prosím vás, snad bech vo takových hlópostách nemluvil já!? Mám jiných starostí — s hóradem! Řekno to matce, ta to lepšší uvede.“

A skutečně: druhého dne zpytovala Dostálka Jakobovi svědomí. — Zavolala si jej do přístěnku, aby jich nikdo neslyšel.

„Jakóbkú, milý dítě,“ počala z daleka, „prosím tě, řekni mi, co je ti a netrap my mateřsky srdce! Bolí tě v té hlavě lebo co, že tak schneš a scházíš? Nemožno se na tebe jož ani dívat — hózkostó a starostó!“

„Nebojte se maměnko, nic mi není!“ odpověděl Jakub, smutně na matku hledě.

„Nic mi není! — Nemlov prosím tě jen tak, det to vidím! Meslíš, že je matka slepá? — Prosím tě, pověz mi: netrápí tě nejaká láska?“

Jakub se začervenal až po uši a sklopil oči.

„Aha, jož sem to chytla! — Ale proč nic nemloviš — det se můžeš ženit každó hodino. Vod vojska seš frai, dům máš — nač ješče čekáš!“ — Usmála se radostně a tázala se šibalsky: „Ale ráda bech věděla, která ti tak do voka padla?“

„Nemůžu,“ zašeptal Jakub.

„Cože, vlastní matce nemůžeš říct? To sem si vod tebe zaslóžila za všecke bolesti, starosti a my slze?“

„Maměnko, nezlobte se: až bude čas, všecko vám řeknu; včil není možná!“

„Není možná! Podíváme se! Snad nebode ta nevěsta nějaká princezka, abech vo ni věděť nesměla! Zdá se mi, že bodeme muset na tebe zavolat P. Cyrilla, habe ti narovnal to hlavo tvrdó, zdorovitó.“

„Chci k němu zítra jet.“

„Kam? K P. Cyrillovi? No, to je jedná zase rozumné nápad! Šak ste se vod té nemoci ješče neviděle! Chodák, je tam jako v Hamerice, ani k nám nemože.“

* * *

Na druhý den zapřahal pohůnek do lehkého vozíka. Jakub svátečně oblečený loučil se s rodičemi.

„Juž ho jen pozdravuj a řekni, ať na hode přijede, sic mo kožich na zimo nekópím,“ rozkázoval starý.

„No, bode-li mocť, bez toho přijede a nevehrožuj mo!“ kárala jej Dostálová.

„A Jakube, s Pánem Bohem a dej pozor, ať se ti zase nějaký neštěstí nestane!“

Jakub sedl na vůz, švihl do koní a jel. Měl dalekou cestu před sebou. P. Cyrill kaplanoval až v Buchlovicích pod slavným hradem Buchlovem. K večeru tam šťastně dojel.

Pan farář, statečný, hezký pán, stál právě před farou. Hleděl udiveně na cizí povoz. Jakub zadržel koně, smekl uctivě klobouk a tázal se: „Prosím, velebný pane, je P. Cyrill doma?“

„Hanačisko, néste vy bratr P. Cyrillův?“

„Jsem, velebný pane.“

„Oho! Vítám vás, Jakube! Toto je radost! Rychle dolů! P. Cyrilla zavoláme hned. Těší mě, že jste přijel.“

Privítali Jakuba vlídně a pohostili radostně.

Pohostinnost bývá na farách obyčejná a krásná cnost a na buchlovické faře zdá se býti dědičnou. I nynější buchlovický pan farář je nanejvýš milý a pohostinný, což jsem zakusil a užil letos též já, putuje na posvátný Velehrad. To jen mimochodem že o Buchlovicích mluvím. Nechci jej stavěti zde na svícen věda, 1. že mé chvály nehledá; 2 abych neurazil jiné veleb. pány, jak by nebyli pohostinnými a 3. bych na buchlovskou faru tuze neukazoval, sic by se mohlo státi, že by tam takových tažných ptáků, jako jsem já, přilétalo mnoho a dobrý pan farář byl pak v rozpacích, čím je pohostiti. —

Večer, když šel Jakub spat, doprovodil jej P. Cyrill.

„Prosím tě, bratře, není doma nějaké neštěstí a nebo nějaká mrzutost, že jsi tak jaksi zádumčivý?“

„Není, bratře, buď bez starostí — ale mám cosi na srdci: jdu k tobě pro radu. Sám si ji nevím.“

P. Cyrill pohledl starostlivě na bratra řka: „Jen s tím ven! Je-li možná, pomohu a poradím ti.“

„Povím ti to ráno; teď je již pozdě.“

„Ne, pověz to hned, abys měl pokojnější noc.“

A Jakub počal vypravovati upřímně a věrně jak mu sestra Klára utkvěla v srdci a myslí, že

je všecek nešťasten a nedostane-li ji, že snad smrtě to zaplatí.

„Ale bratře, kam myslíš? Milosrdná sestra!“

„Nepřetvařuj se! Víím, že milosrdné sestry zaslibují se na tři roky, pak že mohou vystoupiti a třeba se i provdati.“

„Víš to? Kdo ti to řekl?“

„Sestra Klára sama.“

„Sestra Klára sama!“ kýval P. Cyrill hlavou. Vznikla v něm myšlenka, že snad dala sestra Klára bratrovi pokynutí. „Tak, tak! A co je to zač, ta sestra Klára?“

„Bratře, anděl!“ překypěl Jakub. „Jen až ji poznáš! Je dcera ze statku. Rodiče jí brzo umřeli. Odřekla se světa a šla do nemocnice, obsluhovati nemocné. — Takový anděl — a obsluhuje nemocné, často tak protivné, že až — —“

„To ti také sestra Klára řekla?“

„Ne. Sestra Anna.“

P. Cyrill hleděl čtverácky na Jakuba, rozkročil se, šoupl rukama do kapes a řekl: „Podívejme se! Ani jsem se nenadál, že mám tak hrdiného bratra: vždyť si chceš jako Břetislav pro nevěstu do kláštera!“

„Prosím tě, bratře, nevysmívej se mi: nevím ani, kde mi hlava stojí.“

P. Cyrill se zamyslíl, přešel několikráte světlici a řekl pak: „Jdi teď spáť. Ráno povíme celou věc panu faráři; je moudrý pán: poradí nám nejlépe. Nestarej se: bude vše zase dobře.“

* * *

Druhý den ráno při snídání Pater Cyrill spustil: „Pane faráři, víím velikou novinu.“

„Aj, aj! A jakou pak?“

„Jen si rozvažte, Jakub se chce oženiti.“

Jakub hleděl do kávy, jak by chtěl dohlédnouti dna.

„Je to co divného?“ pravil p. farář. „Dobře má!“

„Ženění by nebylo divné,“ odvětil P. Cyrill, „ale nevěsta je divná. Rozvažte si jen: zamiloval se do milosrdné sestry a jinak ne, než — že si ji vezme.“

Pan farář pohleděl na Jakuba, pak na pana kaplana a dal se do smíchu.

„Beze žertu!“ tvrdil P. Cyrill.

Pan farář pohlídl opět na Jakuba řka: „Je to pravda, Jakube?“

Jakub pozdvíhl hlavu a z očí mu hleděl celý očistec touhy a trápení. Kývl hlavou a zašeptal: „Je!“

P. farář odložil lžici, klesl do lenošky zpět, práskl se rukama o kolena, zapískl a zasmál se pak: „Toto je nové! To jsem ještě neslyšel!“

„Vidíte, že jsem vám pověděl velkou novinu! Ale to není ještě všecko! Z domu mi psali, že Jakub chřadne a nevědí, proč? Je chudák všecek ztracen.“

„No, co škodí! Známe píseň:

„Inu ale, was ist das?

lásky není žádnéj špás!“

„Ba že není!“ vzdychl Jakub.

„Podá se to však,“ doložil pan farář. „Z očí — z mysle. — Je na světě děvčat jako kvítí; nač byste zabíhal až do olomucké nemocnice?“

A pak vzal Jakuba jak se patří na valchu. Rozkládal mu, že by to bylo pro mnohé lidi pohoršením, nepřátelům vítanou zábarkou pomluv;

kladl mu na uváženou, že by Klára, kdyby v manželství ji potkalo nějaké neštěstí, vše pokládala za trest Boží a byla nespokojenou. Nic však platno — mluvil do lesa. Jakub stál na svém.

Konečně zvolal pan farář: „A což to máte s ní již umluveno?“

Jakub se zalekl: „Ale, velebný pane, ona ani netuší!“

„No tož! Snad vás nebude ani chtít!“

„Kdyby mne nechtěla,“ sklopil Jakub hlavu, „půjdu taky do kláštera.“

P. Cyrill vytřeštil oči: „Kam že půjdeš?“

„Ke Kapucínům za frátera!“

„Tož si nech zrovna fousy stát!“ rozhorlil se bratr. —

„Ne tak, Cyrillku!“ chlácholil jej p. farář, „zde třeba pomoci. — Víte, Jakube, co? Duchovní správce v nemocnici je mým přítelem. Budu mu o té věci psát. Až dostanu odpověď, uvidíme, na čem jsme. P. Cyrill může pak s vámi zajeti do města na námluvy. My zatím vše zraleji promyslíme. Možná, že jí ten návrh bude vítán. Páni teď milosrdné sestry nerádi vidějí a vyhánějí je z nemocnic, kde mohou. — Uvidíme.“

Na tom přestali. Jakub zůstal na faře ještě den a když pak ráno odjížděl, vezl sebou psaní na toho vel. pána do Olomouce. V Kroměříži je dal „na recept“, aby jistě došlo.

* * *

Asi za týden přišla z Olomouce odpověď. Duchovní psal: O té věci jsem s představenou mluvil. Nechceme a nemůžeme činiti žádných překážek. Ať Jakub s Pánem Bohem přijede a učiní sestře

Kláře svůj návrh. Bude-li jí vhod, může pak, až dojde rok, vystoupiti a ve světě bude jí volno činiti, co chce. Z nemocnice se ovšem vdáti nemůže a nesmí.“

* * *

Nedlouho na to přijeli P. Cyrill, Jakub a starý Dostál do Olomouce. Matce neřekli, proč tam jedou. Vymluvili se, že budou kupovati kožich. Šli do nemocnice k představené. P. Cyrill jí oznámil listem, že přijedou. Představená je přivítala, podala jim židle a poslala pro sestru Kláru.

Sestra po chvíli přišla, poklonila se představené, cizincův si hrubě nevšímajíc a tázala se, čeho si velebná matka přeje?

„Milá sestro, velebný pán zde chce s vámi mluvit.“

„Ctihodná sestro,“ ujal se P. Cyrill slova, „přicházím, abych vám za lásku a obětavost, kterou jste mého bratra zde ošetřovala, nejvřelejší díky vzdal.“

Sestra Klára se vlídně usmála: „Bylo to mou povinností. Tolik díky nezasluhuji.“

„Nepřicházím však pouze s díkem,“ pokračoval P. Cyrill, „přicházím též s prosbou. Bratr můj od té doby, co přišel domů, churaví.“

Sestra Klára poblédla na Jakuba soustrastným a spolu znaleckým okem: „Churaví? Co je mu?“

„Odpusťte, že mluvím přímě, bez obalu. Jsem kněz: Je to mou povinností. — Má choré srdce.“

Klára sebou trhla.

„Jdu vás prositi, abyste, možno-li vám, jeho lásku opětovati, vystoupila z řádu a podala mu pak svou ruku.“

Sestra Klára se zapýřila.

„Ctihodná sestro, nechci vás nikterak uraziti. Činím ten návrh ve jménu bratrově. Kdybyste k němu svolila, byli bychom všichni velmi šťastni. Uvažte: stala byste se svobodnou a milovanou hospodyní na krásném statku. Lásku křesťanskou, kterou zde pěstujete, mohla byste i venku pěstovati. I na vsi jsou nemocní, ošetření potřební — též tam byste mohla býti pravou milosrdnou sestrou! Dále považte: tu i tam vyhánějí milosrdné sestry z nemocnic a co se děje jinde, může se — Bůh však uchovej — udáti též zde! — Ze statku by vás nevyhnal nikdo.

Přijde stáří, kdy zde snad budete na obtíž; na statku — kde byste byla paní — nebudete na obtíž nikdy! — A ještě jeden důvod. Zachránila jste svým ošetřováním mému bratrovi život — podívejte se, teď chřadne na novo, zachraňte mu jej po druhé.“

Klára pohlédla na představenou, jak by u ní hledala rady; představená však stála s očima sklopenýma, jako socha. Na tváři její nebylo výrazu žádného.

„Odpusťte,“ odpověděla P. Cyrillovi, „že vám nemohu hned odpověditi. Návrh ten mě překvapil. Popřejte mi času na rozmyšlenou.“

„S radostí! Kdy se smíme optati?“

„Třeba zítra v tuto dobu — dovolí-li velebná matka.“

Představená kývla hlavou.

Sestra Klára rychle odešla a Dostálovi, uklo-nivše se, odešli za ní.

Zůstali v Olomouci přes noc. P. Cyrill chodil po známých, starý pil a klábosil v hostinci a Jakub chodil jako bludná ovce. Po celou noc nezavřel oka.

V určitou hodinu dostavili se k představené.

Po chvíli vešla sestra Klára bledá, krokem však pevným. Pozdravila uctivě a šla zrovna k P. Cyrillovi: „Velebný pane, rozhodla jsem se! Když jsem vstupovala do třetího řádu, zaslíbila jsem se Bohu a službě blížních a zavdala se Ježíši Kristu. Zůstanu mu věrna! Děkuji vám za laskavý návrh a dobrý úmysl: zůstanu však v nemocnici.“

„A Vaše budoucnost?“ tázal se Pater Cyrill chvějícím se hlasem.

„O tu se postará Ten, komu jsem se zavdala,“ řekla sestra nakloníc hlavu.

„Velebná sestro, dovolte, abych vám vzdal úctu!“ zvolal Pater Cyrill a než se nadála políbil jí ruku.

Ode dveří bylo slyšeti škytání. Starý Dostal plakal, až se mu prsa zdvíhala. Jakub se však náhle vztýčil a přistoupil mužně k sestře Kláře:

„Velebná sestro, zapomeňte na to, co se stalo. Chybil jsem. Otevřela jste mi oči. Když jste se zavdala, bylo by ode mě rouháním, chtítí, abyste byla mou. Hrdinství vaše mou kleslou mysl pozdvihlo. Bůh vám zaplať a žehnej vám.“

„Vám též. Modlete se za mě,“ pravila sestra podávajíc mu ruku.

Představená obejmula Kláru a políbila ji v čelo.

* * *

Když Dostálovi odcházeli z nemocnice, řekl starý: „Toto je ženská anděl! Takové ty Jakube sis nezaslůžil. Hledé si ale jinó a brzo!“

Jakub poslechl a stal se šťastným i bez Kláry. Sestra Klára pak ještě dlouhá léta ošetřovala nemocné svými liliovými rukama, hleděla na ně hvězdnými očima a mluvila k nim hlasem s nebe. Již umřela.

Lilie rajske — zkvítejte jí;
Hvězdy věčné — kmítejte jí;
Zpěvy svatých — zpívejte jí!

15. Svět na ruby.

Záložníci našeho 8. c. k. pluku a 25. praporu mysliveckého byli při svém návratu z Bosny letošního roku 21. listopadu slavně uvítáni. Město Brno přiodělo se v prapory a věnce a lidstva v ulicích, kudy vítězové jíti měli, bylo v pravdě nacpáno. Kde který Brňan byl na nohou a venkované přijeli z daleka, široka, by přivítali vracející se manžely, syny, bratry — nebo nebylo-li jejich, ‚vojákoví‘ popřáno, navrátit se do toužené domoviny — by aspoň některého známého se poptali, jak se ‚Tondřkovi‘ nebo ‚Frantřkovi‘ tam dole daří, je-li zdrav, a by, pohlednouce na osmahlé obličeje a rozedrané šaty vracejících se, ze srdce zaplakali nad tím ‚chudákem tam dole‘. Přijelo těch venkovanů, jak jsem pravil, mnoho. Není divu, že i já — kukátkář, na uvítanou se dostavil.

Dotlačil jsem se na nádraží slavnostně ozdobené. Jak by sám Veličenstvo císař pán přijížděl. Bylo tam jenerálů, důstojníků v parádním oděvu a jinších pánů v rukavičkách a bílých kravatách plno. Svatá věc, že tam ‚krásná pleť‘ taky nescházela.

Ty má strážná hvězdičko! proč nejsem slečnou? Patřil bych pak taky ku ‚krásným.‘ —

Když vlak dojížděl, bylo rozechvění všeobecné. Jakýsi mysliveček, očudlý, vyhubenělý, vystrčil z vagonu hlavu, zavřel oči a provolal hlasem tenkým a pronikavým, jakoby kohoutím: „Na zdar!“ a předešel tak pány, kteří měli všickni naštemované krky na „hoch!“

Vojínové vystoupili z vozů, seřadili se v šik, jeneral je prohlídl a povelil pak k modlitbě. Bubny zavířily, hudba zahrála velebný chorál a vojínové vzdali se slzavým okem dík Tomu, Jenž poroučí smrtným střelám, Jenž vládne bleskem a osudem národův — jako jednotlivců.

Kdyby bylo po vůli židovských novin a ještě mnohých jiných — dávno by modlitba v naší armádě byla z mody.

Lid jásal, kýval vítězům a z oken sypalo se na ně kvítí. Každý je chtěl viděti z blízka. Tlačnice byla nesmírná. Najednou vykřikla mladá, pořemeslnicku oděná žínka: „puste mě!“ a prodrala se s dítětem v náručí až k samým vojákům.

„Josefe!“ volala na jednoho podávajíc mu z daleka dítě.

Vojín přiskočil, vzal rychle dítě a přitiskl je radostně k srdci. Matka blažená, že dítko je v náručí otcově, podala mu jen nakvap ruku, odepjala mu tanýstru, či jak vojáci říkají — „tele,“ vzala ji sama na záda, položila si mužovu pušku na rameno a maširovala pyšně jako amazonka.*)

Nebyl to svět na ruby? Vojín s dítětem v náručí a žena s tanýstrou a puškou?

*) amazonky = mužatice = bojovné ženy, jako byly dle pověsti na hradě Děvíně.

V případě tomto bylo to jenom na chvílku a nad míru tklivé — hůř ale bývá v manželství, kde je svět na ruby vždy, kde žena nosí kalhoty a muž sukni, kde žena poroučí a muž poslouchá — jak to bylo u Kominků.

Znali jste Komínkovy? — Ne? — Nedívím se: člověk všech lidí znáti nemůže!

Já jich však znal a že to stojí za řeč, chci vám o nich vypravovati.

Toto si ale vymíním: aby žádná hospodyně nebo panička, která v domě ráda poroučí, nemyšlila, že, píšou-li o Komínkových, při tom na ni ukazují, jako by ona v tom komíně seděla! — Nikdy! — Jsem člověk mírumilovný a že jsem znal starou Komínkovou i jejího manžela, za to nemohu. Píšu pouze a jedině o nich — již proto, abyste mi švarné hospodyňky, kdybych k vám snad na svých potulkách přišel žebrat noclehu, neřekly: „Jděte s Pánem Bohem! Já jsem počestná žena a pomluvačům noclehu nedávám!“

Bylo by mi to pak nemilé. Víte, kukátkářství málo vynáší a kdyby nebylo dobrých lidí, spal bych často v hostinci „pod zeleným stromem.“

Tedy počnu.

* . *

Komínek byl zámožný hospodář v Rakově. Vlastně: Komínková byla zámožnou hospodyně v Rakově a její manžel jí pacholčil. Komínková poroučela, Komínek poslouchal; Komínková mluvila, Komínek mlčel; Komínková byla houslemi, které udávají notu a Komínek byl basou, která bručí a hučí, jak housle zpívají.

Věru, kapl jsem na dobré porovnání: Komínek byl veliký jako basa a Komínková malá jako housle. Seděl-li Komínek v hospodě a počal v hodinu mu od ženy určenou vstávati, nebylo tomu vstávání konce; každý se bál, že narovná-li se docela, prorazí hlavou strop: takové byl chlapisko! Na něho slušel obraz starozákonný, že je jako „věž, která hledí k Damašku“ — lépe však by bylo „k manžestru“,*) nebo býval ve svátky celý v manžestru oděn. Míval černé manžestrové kalhoty pod kolena, manžestrovou vestu, manžestrovou kazajku a na hlavě — zelenou opět manžestrovou čepici. Mohl někdo vším právem říci, že je jako věž, která hledí ne „k“ ale „z“ manžestru. Stál-li v neděli pod kruchtou a zpíval, hučel jako pedál, až se okna otřásala. Pěšť měl jako Samson. Co chytil, nepustil. Udělal-li mu kovář slabou podkovu, přelomil ji rukou; zůstal-li s nákladem vězeti v blátě, opřel záda o rozvoru a vyzdvihl vůz i s nákladem; pytlů s obilím nenosil na sýpku po schodech: házel je ze dvora vzhůru do vykýře — takový byl silák!

A jeho žena? Holé drobotisko, pouhé kuře, malá, hubená — ale jako čamrda, jako jed! Všude jí bylo plno! Než promluvil Komínek slovo, vyštěbetala jich ona dvacet. Než on otočil jak vejce veliké oko jednou, otočila se ona celá desetkrát. Stříhala svýma pichlavýma očima jak jestěrka, seschlá hubička jí klapala jak klapačka a Komínek, který se nebál nikoho v celém vùkolí, skláněl se před svou ženou poslušně do prachu, jako velbloud obrovský před trpaslíkem člověkem. Kam to vedlo, uhlídáš z následujících obrázků.

*) Manžestr = velké město v Anglicku.

U Komínků měli chlapce Josífka — ještě školá...a. Dcera Františka škole již odrostla, a matka počala se ohlížeti po nějakém vhodném ženichu. To byla celá rodina. Tři dítky jim umřely brzy po narození.

Za jarního rána strožil Komínek koně. Měl jeti do lesa pro dříví — na celý den. Josífek maje, jak starý říkával, sedlačínu již v krvi, pomáhal mu při tom, jak mohl.

„Tak, Josífku,“ chválil jej otec, „jsi hodný. „Podej mi bič.“

„Tatínku, je tam do toho lesa daleko?“

„Arci! Do desíti hodin tam sotva dojedu.“

„A je tam krásně?“

„Jest-li je! Jinak než v našem hájku! Tam ti jsou stromy,“ vypypravoval otec urovnáváje řemení na koních, „vyšší než lípy u kříže —“

„O jé!“ divil se hošík a díval se mimovolně vzhůru, jak by ty stromy viděl.

„A ptáků tam zpívá na sta: kosi, drozdi, slavíci, lidušky, sojky — a veverky skáčou, zajíci běhají a srnci — —“

Josífkovi hořely radostí oči: „Tatínku, vezměte mě!“

„Synáčku, až podruhé; dnes musíš do školy. Podruhé pojedu ve čtvrtek a pak pojedáš se mnou. Ano?“

Hošík bleděl sice smutně, zakývl však přece poslušně hlavou.

„Postůj zde u koní, než přijdu.“

Odešel do domu.

„Matko,“ řekl ženě (prohlížela právě pod slípkou vejce) „dej mi peníze.“

„Vem si; vidíš, že nemám času.“

„Vezmu si 12 zl., co myslíš? Snad bude dosti.“

„Vem si dvacet, aby lidi viděli, že máš víc, než potřebuješ.“

Komínek šel do truhly, vzal si peníze do kapsy, klobouk na hlavu a dav s Pánem Bohem odešel.

Když byl již na dvoře, napadlo Komínkové cosi. Nechala vejce vejcemí, vstala rychle a běžela za mužem až k samému vozu:

„Starý, slyšíš,“ napomínala jej, „ať se nedáš ošiditi a nedovezeš nějaké napolo spuchřelé dříví!“

„No, no! Což jsem blázen?“

„Prosím tě — co ti strčejí, vezmeš. Dej raděj hajnému desítník, aby ti dal dobrý sáh — rozumíš?“

„Nestarej se, matko, spravím to. — Josífkou, zavři za mnou vrata a zažeh Hltoše domů, aby za mnou neběžel. A jdi do školy — to ti povídám!“

„O takové věci se nestarej!“ vjela mu do řeči žena, „to je mou starostí; bez toho by to u nás špatně vypadalo, kdybych já na všecko nehleděla!“

Komínek neodpověděl, sedl na vůz, šlehl do koní a jel.

Josífek zavřel vrata a šel si pro knížky. Vzal sotůrek pod paždi, pověsil si pravítko na knoflík u vesty a hledal pak matku: „Maminko, prosím vás, dejte mi kousek chleba.“

„Kam chceš jít?“

„Do školy.“

„Nikam; doma zůstaneš!“

„Ale tatínek mi poručil.“

„Eh, co tatínek! Já poručím! Doma zůstaneš: chodíš do školy bez toho pořád! Dnes

je venku krásně, poženeš housátka trochu na zahradu.“

Hošík slyše o housátkách a zahradě, nedal se ovšem dlouho pobízeti; zahodil knihy a šel si uříznout prut na husu. Zahnal housátka do zahrady až dolů k potoku, který okolo tekl. Sám si lehl pod starou hrušku a vesele si pískaje hleděl zeleným listím k modré obloze.

* * *

Pan učitel ve škole pomodliv se se žáky, otevřel stolek, vyndal knihy, křídu, papír a vše potřebné a jal se mluvit:

„Otevřte si čítanky! Budeme čísti a sice čtení dvacáté čtvrté.“

Ve škole nastalo šoupání a šustění listů.

„Máte již nalezeno?“ tázal se pan učitel hledaje cosi ve stolku a hlavy nenazdvihuje.

„Ano!“ ozvalo se ve škole unisono t. j. jednohlasně.

„Počni čísti — Komínku!“

„Není zde!“

Pan učitel nazdvihl hlavu a pohledl na Komínkovo místo: „Kde je zase?“

„Pase na zahradě housata,“ ozval se Šulfkův Jiřík. —

„Viděls ho?“

„Ano! Volal jsem na něj, aby šel do školy a on po mě křičel: Až naprší!“

„Tak? Dobrá! — Jdi hned ke Komínkům a řekni, že tě posílám, aby šel Josef hned do školy! — Nezapomeň dáti pozdravení, až tam přijdeš.“

Kluk vzal čepici a utíkal, seč mu nohy stačily.

Když doběhl ke Komínkům, stála hospodyň právě na zápraží.

„Pochválen!“ pozdravil hoch.

„Na věkjámen!“ poděkovala Komínková. „Co pak nám neseš?“

„Tetičko, máte poslati Josefa hned do školy.“

„A proč? Kdo zkázal?“

„Pan učitel.“

Komínková zahořela hněvem: „A to mi vzkazuje po takovém rozpustilcovi, jakým jsi ty?“ (Komínková byla náhodou právě se Šulíkovými v kordech.) „Řekni panu učitelovi, že mi nepotřebuje poroučeti. Můj Josífek chodí do školy stokrát pořádněji, než mnozí jiní a pro ty neposílá. Proč jen pro našeho? Ať se stará o své fakany a ne o našeho Josífka. Vyříd' mu to!“

Hošík se otočil na patách a spíchal s poselstvím. Čul, že z toho bude mela a měl nad tím radost.

„Kde máš Komínka?“ tázal se pan učitel vracejícího se hochá.

„Nepřijde!“

„Nepřijde? — A proč?“

Šulík vypověděl panu učitelovi vše věrně, co Komínková jeho výtečné paměti svěřila.

Pan učitel zlostí zbledl, neřekl však před žáky ani slova. Po škole však vzal hned svůj starý šedý klobouk a šel k panu představenému, který byl zároveň školním předsedou.

Pan předseda klepal pod kůlnou kosu: chtěl kosit trávu.

„Ah, pěkně vás vítám, pane učiteli. Co pak ám nesete?“

„Nemilou věc! Odpuste, pane přednosto!“

Přednosta vstal a přetřel si čelo: „Nemilou? Co pak zase je? Nějaká správa?“

„Oh, ne! Bylo by jí sice potřeba na všech stranách: teče nám střechou, zídka u kůlny se svalila, okna jsou protlačena všecka — nechci však o tom ani mluvit, jelikož vím, že bude brzo stavěna nová škola: dnes však přicházím se žalobou.“

„Pojďte do světnice,“ vybízel přednosta.

„Jak libo! Tedy poslouchejte. Vyvolám ráno Komínkového chlapce, aby četl, nebylo ho však ve škole. Ptám se, co dělá? Děti mi řekly, že prý pase na zahradě housata a že řekl, že půjde do školy, až prý naprší. Jen si rozvažte!“

„To jsou nezbedná děcka!“ zlobil se přednosta.

„Rozhněval jsem se arci,“ pokračoval p. učitel. Jak jinak?“ podotkl představený.

„Poslal jsem tam chlapce, aby šel Josef hned do školy a víte, co mi milost paní Komínková vzkázala?“

„Pěkné to sotva bylo.“

„Abych prý hleděl na své fakany, ona že chlapce do školy nepošle. — Pane přednosto, takové věci trpěti nemůžeme. Po školákovi mi to vzkázala!“

„A co mám s ní počítí?“

„Dejte jí zavolati a poručte jí, aby sama do školy chlapce dovedla a mě tam odprosila.“

„To Komínková neudělá,“ řekl přednosta.

„Pak to udám dále, nenaleznu-li u domácího úřadu zastání.“

„No, no! Kdo pak se vás nechce zastati? Já vždycky! Povídám jen, že ona na nás nedá. Abyste

však viděl, že mám dobrou vůli, — — ty, ženo,“ volal na manželku do síně, „pošli někoho pro hlásného, aby sem hned přišel!“

Po chvíli přišel obecní sluha. Měl na sobě modré barchetové podvlíkačky a rozhalenou košili. Byl bos a v hlavě měl plno slámy. Vázal právě panu starostovi povřísla. Zůstal hned mezi dveřmi státi a utíraje si ohrnutou rukou čelo, tázal se:

„Mám někam jíti, pane přednosto?“

„Půjdete ke Komínkům. Řeknete, aby sama Komínková hned přišla. Ale oblečte se trochu a obujte si boty, aby nás nepomluvila, že máme posla bosáka.“

Červenonosý sluha kývl hlavou na srozuměnou a tázal se dále: „Jak pak, kdyby se ptala, co zde? Co jí mám říci?“

„Řekněte: Pan starosta má úřední tajnosti pro sebe a ne pro mne; nevím.“

„Ale neomiňujte se, že já jsem zde,“ rozkazoval pan učitel sluhovi, „ani ceku. Sic by nám sem nešla.“

„Dobrá,“ přisvědčil sluha. Otočil se na bosých patách jako na cvičišti a vykročil; nedostoupl však nohou ani k zemi, obrátil se hned zase a stříhnuv okem po džbáně řekl odkašlav si zvolna: „Jak pak pane starosto, nebude ničeho potřeba z hospody, abych to odbyl jednou cestou?“

„Jděte, kam vás posílám,“ rozdurdil se starosta. „Budu-li potřebovati něco jiného, půjdete zase. Na to vás máme, abyste chodil.“

Posel se mrzutě ušklíbl, že mu ušel doušek: měl prachem z té slámy v ústech bláto, jak říkával.

Obecní posel byl ševcem a vysloužilý voják. Proto rychlý a stále žíznivý. Rajtášuje (jda) domů mudroval: „Nekaplo-li nic u přednosta, kápne u Komínkové.“

Doma šoupl do vyšmatlaných botů, hodil na sebe kazajku, učesal si hlavu pětiprstým hřebenem, vzal pak klobouk a alou, ke Komínkům.

Komínková seděla v síni u dveří a vrtěla. Posel otevřel zhurta dvířka ve vratech, vkročil shrbeně do dvora a spatřiv Komínkovou narovnal se po vojensku a pozdravil: „Dej Pán Bůh dobré poledne.“

„Děkuju. Vítám vás k nám. Co nám nesete?“

„Pan přednosta vás nechá pozdravovat, abyste tam hned přišla.“

„Hospodář není doma“ odsekla Komínková.

„Toho on nechce. Vy tam musíte přijít sama.“

„Já, hloupá ženská?“ divila se Komínková.

„My na slavných kancelářích nic neplatíme. Všude mají muži přednost. A proč tam mám jít já?“

Posel pokrčil ramenoma. „Rád bych, ale nemohu vám říci. Pan přednosta mi ouřední tajemství nesděluje.“

„Prosím vás, jen tak nemluvte,“ řekla Komínková uštěpačně. „Víte vy dávno sám vše líp a dříve než starosta. Strčíte ho desetkrát do kapsy. Znam to. Ven s barvou,“ udeřila naň. „Co je zas nového?“

Posel zakroutil očima do kola a řekl skroušeně: „Bože, jste vy ženská. Celá vesnice ví, že se starám jen o svou službu a o jiného ne. Takový člověk, který jako já musí sloužiti všem, nesmí míti redakci klevet a novin na jazyku. Na mou

duši, kmotřenko Komínková, nevím, co vám pan přednostá chce.“

Komínková šlehla po něm okem: „A kdo je tam u přednosta?“

Posel sklopil oči, pokrčil ramenoma, svraštil čelo a zašeptal významně: „Nevím.“

„Aby do vás deset tisíc,“ rozhorlila se Komínková. „Nebudete mluvit? Podívám se, otevru-li vám hubu nebo ne. Tady zavrňte mi, aby se mi to nezpěnilo. Půjdu hned.“

Posel sedl ochotně k máslenici a točil. Hospodyně odskočila do komory a vrátila se za okamžik se sklínkou kořalky. Držela ji poslovi před oči. „Podívejte se. To vám dám, povíte-li mi, kdo tam je. Neřeknete-li, vleju to do plucara zpátky.“

Posel hleděl na sklínku s touhou nevýslovnou a s úsměvem přemilostným, jako amant na svou krásotinku. Vzdychl si a pravil: „Kmotra, zruším-li úřední tajemství, máte to na svědomí vy.“

„Od takového hříchu vám dám sama rozhřešení. Ven s tím. Dříve nedostanete ani kapky.“

„Aspoň líznout, mám sucho v hubě,“ prosil posel.

Komínková mu dala sklínku k ústům: „Tedy jen pod palec. Dost. A kdo je tam?“

Posel zamlaskl jazykem a přichvátil si: „To dobrý šnops. Kdo je tam? No, kdo by tam byl? Nikdo. Jen pan učitel.“

Komínkové se natáhl obličej jako dlužníkovi, před kterým se náhle objeví věřitel. „Pan učitel? A co chce?“

Posel doklopil sklínku, utřel si ústa a řekl: „Ja, to mi po chvíli můžete říci vy. Já nevím.“

„Byl rozlobený?“

Nebyl. Smutně se díval. Bezpochyby přišel prosit pana starosty, aby zanesl školní daň na berní úřad, že mu tam nechtějí vyplatit.“

Komínková hleděla chvílku před sebe, pak hodila odhodlaně hlavou a řekla: „Vyřídte přednostovi, že přijdu hned. Františko, pojď vrtět.“

* * *

Komínková šla okolo přednostových oken.

„Juž jde,“ řekl starosta a sedl si za stůl k lejstrům. Pan učitel vzal do ruky jakousi knihu, stoupl k oknu zády do světnice a četl. Na dvěře zaklepáno tenkým kotníkem.

„Volno,“ zvolal pan přednosta.

Komínková vešla v kacabajce s novým šátkem na hlavě a v ruce držela bílý krajkový šátek, jež nosívala do kostela. „Dej Pán Bůh dobré odpoledne.“

„Děkuju,“ poděkoval přednosta. Pan učitel obrátil hlavu přes rameno, podíval se na Komínkovou a zakývl na poděkování.

„Pane přednosto, poslal jste pro mně. — Co byste rád?“

„Milá sousedo,“ počal starosta a dívaje se do papírů a nutě slova ze sebe, „je tady na vás jakási žaloba.“

„Žaloba, na mě?“ zasmála se Komínková. „A je četník už také zde, aby mě odvedl?“

Přednosta nazdvihl hlavu a řekl hlasem pevnějším: „Sousedo, žádných žertů. Zde pan učitel žaluje, že jste jej urazila.“

„Ty můj Bože, urazila! Vždyť tady stojí celý,“ odsekla Komínková drze.

Pan učitel se rychle otočil a pobodal ji očima. Přednosta vstal též a pravil přísně: „Komínková, tak nemluvte. Víte, kde stojíte?“

„Ty můj Bože,“ zalomila rukama, „snad ne před Anášem a Kaifášem!“

„To ovšem ne,“ řekl přednosta, „ale před počestným přednostou a učitelem. Pan učitel na vás žaluje, že jste mu vzkázala po žákovi, aby se staral o své fakany a ne o vašeho Josífka. Po žákovi jste mu to vzkázala; rozumíte?“

„Proč mi ho tam poslal?“ osopila se Komínková. „Kdyby byl poslal milost paní učitelku, byla bych to vzkázala po ní.“

Učitel zbledl a popadl klobouk: „To je přes příliš. To nevydržím. S Bohem, pane přednosto.“

„Zůstaňte zde, prosím,“ chlácholil jej přednosta. „Komínková, je mi líto, že slyším od vás takové řeči, kterých bych se nenadál od nejsprostší osoby. Poslechněte. Pan učitel jednal docela dle zákona. Konal svou svatou povinnost, když poslal pro vašeho chlapce a vy jste jej za to tak urazila. Chceme to však snísti doma už k vůli vašemu hodnému muži. Ukládám vám za trest, abyste svého chlapce do školy zavedla a tam p. učitele odprosila.“

„A víc nic?“ divila se potutelně Komínková. „Já myslila, že bych měla aspoň na kolena padnout a ruce před ním sepnout. A zatím jen odprosit. Vy jste mi pěkní soudcové! Domluvíte se zde na ubohou ženu a myslíte, že ta se vás ulekne? Neběhám každý týden do města na okres a do hospod pro rozum jako vy, ale do kapsy mě nestrčíte. Ať si odprosí učitele, kdo chce.“ Při tom se podí-

vala přes rameno na starého pána. „Já ne. Ať je rád, že takového starého kocoura mezi sebou trpíme. Dostali bychom za něj mladých a kovaných dost a dost.“

„Juž jsem řekl,“ pravil přednosta suše. „Škoda vašich slov. Nevykonáte-li, co jsem vám nařídil, udám vás za osm dní u ouřadu.“

„Co, mne u úřadu?“ vyskočila Komínková. „Udejte si! Tam vám teprv povím pravdu! Zde neřeknu už ani slova. Je bez toho každého škoda takovým Šalomounům jako jste vy. Děkuju pěkně za štrof,“ řekla po vojensku. Pak otevřela dvěře a ta tam.

— Pan učitel vytáhl tabatěrku, otevřel ji, podal p. přednostovi a pravil s vyvalenýma očima: „Slyšel jste? To je ženská!“

„To je saň!“ řekl přednosta. „Tu bude sám Lucifer korunovat.“

* * *

Komínková letěla domů jako posedlá. Na štěstí byla vrata otevřena. Sic by si byla snad v bránce hlavu urazila. Komínek stál s dřívím na dvoře.

„Že ses už jednou přiráčil, ty nehybo,“ křičela naň žena.

„Co je ti?“ divil se muž, „že jsi tak rozčertěna.“

„Ach, jak bych nebyla, já nešťastná,“ zalomila rukama Komínková. — „Nebylo by divu, abych z rozumu vyskočila. Nešťastná každá žena, která dostane takové nemehlo jako jsi ty. O nic se nestaráš, jen o ty koně a o to pole a na mně leží všecko, děti, škola, půlmistr, učitel a celý svět.“

Každý pošle pro Komínkovou, Komínkovou a ta aby všechno vylízala — a hospodář jak by visel v komíně na rohatině. A ba, však by ses tam nejlépe hodil. Není na tobě bez toho, leč pár centů toho shnilého masa.“

Komínek stál jako bleskem ožehnutý, vyvalil na ni jak vejce veliké oči a pravil: „Ale prosím tě, co je zase?“

„Mlč a ani necekej, ať se ještě více nedopálím,“ křikla Komínková a běžela do domu.

Komínek, mírumilovný člověk, neptal se manželky dále a vyhýbal se jí po celý den, aby boně nespustila plným hromem. Druhého dne šel Jo — jak obyčejně do školy. Matka ho nezavedla učitele neodprosila. Pan učitel nezmínil slovem a Komínková myslila, že celá věc padla do vody, že přednosta i pan učitel bojíce se jejího jazýčka vezmou do zaječích a nechají ji, jakožto „počestnou ženu“ za pokojem.

Uplynul asi měsíc. Komínková stála jednou před vraty s babkou. Měla ruce modrou zástěrou ovinuty a rozmlouvala o důležitých věcech: která žena se čeká, jak se které daří atd.

„Rozvažte si jen, zlatá tetičko,“ pravila babka. „Opustilka přijde již s dvanáctým!“

Komínková položila rychle ruku svou na babčinu a řekla udiveně: „Opustilka? Juž zase? — Snad ne! —“

„Vy jste to ještě nevěděla? Ano, ano! Jak vám povídám, tak to je.“

„Chudera nebohá!“ litovala Komínková. „Ta vystojí! Já děkuji Pánu Bohu, že mám jen ty dvě.“

Je s těmi někdy pekla a trápení — až dost! Jen si rozvažte, co se mi onehdy nestalo!“

„Co pak?“ tázala se babka dychtivě.

„Nevíte nic?“

„Ani živého slova! Prosím vás, já nikam nepřijdu, leč k těm ženám —“

„No, to vám musím vypravovati. Ale pojdte k nám, aby lidi neřekli, že tady klevetíme. Víte, teď jsou zlé huby!“

„O, znám to dobře, zlatá tetičko! Kolikráte si myslím: O vy huby, huby nekřesťanské! Škoda toho slova Božího, které vám kněz káže. Vždycky říká: mějte jazyk na uzdě! Ale, kdyby si huby od pravého ucha až k levému, nic platno p. p. nepředělá! Takové bezbožné jazyky jako jsou —“

„Prosím vás, ani nemluvte! Pak nám nemá Pánbíček ukazovati své metly! Ale pojdte dál; mám tam v troubě trochu toho snídání — požaluju vám při tom.“

Šly do domu, zasedly si v kuchyni, Komínková postavila před babku hrníček kávy a podávala chléb: „Krájejte si babičko. Nemáme tentokráte jaksi pěkný: mlynář nám špatně zemlel. Povídala jsem mému: vícekrátě mi do toho Staňkového mlýna nepojedeš! Abych se pak styděla podat lidem chleba!“

„Ale, zlatá tetičko, vždyť máte chlebiček jako dort! Takového Božího dářík hned tak nenalezne. Pozdrav tě Pán Bůh!“ dodala líbajíc krajíček, jež si ukrojila.

„N o, nejhorší není, mívám však pěknější. Tedy abych nezapomněla svou řeč: Onehdy vám jel můj,

do lesa pro dříví, já měla doma plny ruce práce — co pak jsem honem dělala? — ano: prohlídala jsem slípkám vejce, vrtěla jsem; jářku: Josífku, dnes nepůjdeš do školy a popaseš mi trochu housata na zahradě. Však ten můj chlapec chodí den ze dne po celý rok do školy — dyť víte!“

Babce se zablýsklo cosi jako škodolibost v oku, řekla však rychle: „Ale Bože, žádné dítě z celé osady, jak je veliká, nechodí tak do školy, jako ten váš chlapec (je to roztomilé dítě, jako nějaký študent) — až je mi kolikrátě líto!“

„No, tož vidíte, nedáte mi lhať. Jen jednou jedínkrátě jsem jej nechala doma — a co tomu řeknete? — učitel mi sem poslal kluka jako exekucí, aby prý Josef šel do školy!“

Babka sebou trhla a pohlednouc udiveně na Komínkovou, ač o celé události dobře věděla, řekla: „Co to povídáte? To není možná!“

„Je, jak tady sedím! Vy jste o tom ještě nevěděla?“

„Ani živého slova! — On k vám tedy poslal?“

„Ano! Ale vzkázala jsem mu, že toho měl dost!“

„To věřím!“ usmívala se babka. „Vy se nedáte. Dobře mu ťak! Máš si vážit takových domů jako je váš: neví, kdy mu budete dobrými!“

„Ba že!“ přisvědčila Komínková poposednouc blíže k babce, „a juž jsme mu byli! Když sem přišel, byl holá žebrota: ani slámy do slamníku neměl, ani bramborů — ničeho nic! Řekla jsem mužovi: dones mu tam chudákovi! Ale na to teď juž zapomněl. Že se tady trochu ošatil, founí!“

„Ano, ano — tak je ten svět!“ přisvědčila babka.

„Na tom však ještě nebylo dosti!“ vypravovala Komínková dále. „Šel on vám k přednostovi a tam mě citirovali jako nějakého zločince a uložili mi, abych prý chlapce sama zavedla do školy a tam učitele přede všemi dětmi odprosila.“

„Jen si považme!“ dělala se babka.

„Ano, ano, jak vám povídám! Ale udělala jsem jim pěkný kompliment a vycinkala jim — ale rozumíte, kapitálsky! Něco nóbl!“

„Ti tě koukali!“ řekla babka rozmarně. — „A co říkali?“

„Nic!“ šeptala Komínková. „Jak by uřal!“ Pak dodala hlasitě: „Zalezli jak zmoklí kohouti. — Vícekrát mi sem kluka nepošle!“

Na dvoře zaštěkal pes.

„Kdo pak to k nám jde?“ řekla Komínková. Vstala a šla ke dveřím, do nichž právě vysoký, vousatý muž s kokardou na hlavě vkročil. Nesl balík spisů pod pažďí.

Otevřel jej a podával Komínkové spis: „Zde máte obeslání k okresnímu soudu, 13. července ráno o 9 hodinách se tam dostavte.“

„Já k soudu? — A proč?“

„Jste od pana přednosty a učitele žalována pro urážku na cti.“

Babce vyšlehly z očí blesky radostí a Komínkové klesly ruce.

V tom vkročil Komínek. Usmíval se přívětivě, kývl na okresního sluhu vítaje: „Pěkně vítám! Vzácný k nám host. Co pak nám nesete dobrého?“

„Ještě ho vítej, ty troubo kovaná!“ rozkřikla se Komínková. „Hanbu nám nese do domu — a toho všeho jsi vinen ty!“

Komínek pohleděl dolů na ženu, jako Goliáš na Davida a řekl chlácholivým hlasem: „No, no, no! Jaká já trouba! — Dej si pozor na řeč!“

„Ba právě!“ odsekla manželka. „Mám mlčeti, když se mi taková potupa děje! Kdyby byl člověk z kamene, rozhněval by se!“

„A jaká potupa?“ tázal se Komínek, udiveně hledě na okresního sluhu.

„Vaše manželka je žalována —“ počal sluha.

„Slyšíš to? Žalována! U okresního soudu žalována! O já nešťastná žena, čeho jsem se nedočkala!“

„A kdo tě žaloval?“

„Ten mžhouravý přednosta a dršťkatý učitel!“ vystřelila Komínková. „Kdybys nebyl takovým ňulou, dávno bys to již věděl.“

„A proč?“ tázal se muž nevinně.

„Pro pravdu! Že jsem jim do očí řekla, jací jsou! — Ach, zlatá babičko, tady vidíte, jaký je!“ obrátila se k babce. „Jinší muž by se mne zastával — —“

„Já zde nemám času státi,“ vpadl jí do řeči okresní sluha. „Dejte mi 30 kr., abych mohl jítí dále.“ —

„Tež mu dej: což nevidíš, že čeká?“ osopila se Komínková na muže. „Mám já ještě taky na to pamatovati?“

Komínek dal sluhovi doručné, sluha odešel a Komínková rozkázala: „Teď poslouchej, co ti řeknu. Hned se seber a jdi k přednostovi a řekni

mu, ať vezme žalobu nazpět! Jsi hospodářem a máš mně zastávati!“

„Ale prosím tě, ženo, dyť ani nevím, co jste spolu měli? Jak tam mohu jíti?“

„Tu ho máte!“ spráskla Komínková ruce. „Zlatá babičko, mám očistec na světě! Jiný muž by se trámu chytal, kdyby se jeho ženě něco takového stalo, mordy by se děly — a můj nic, ani nohou nehne! — O má matičko, kdybyste mě tak viděla, zaplakať byste musela! Řekla byste: O dítě, dítě, že jsem ti nezaplétala ten tvůj věneček raděj do truhly než k oltáři!“

Rozplakala se a utírala si slzy zástěrou. Babka hleděla do klína po faryzejsku. Komínek otevřel almaru, oblekl si kazajku a šel k přednostovi.

„Prosím tě, přednosto,“ tázal se, když se byli pozdravili, „co to máš s mou ženou, žes ji žaloval?“

„Což ty nevíš?“

„Žena mi vždycky jenom napoví a nikdy nedopoví a bych ji nerozčertil ještě víc, neptám se jí ani.“

„Tož poslouchej, ať ti to povím,“ řekl přednosta. Sedli si a představený vypravoval, jak a co bylo. Když dokončil, pohledl naň Komínek jaksi udiveně řka: „A to tě s p. učitelem tak rozzlobilo? Což mé ženy neznáte? Kdybych já bral každé slovo na váhu, byla by u nás věčná vojna.“

„Ano, milý brachu, to je jiná!“ rozkládal mu přednosta. „Já jsem úřad a pan učitel taky a když nás někdo urazí, nesmíme to vzíti tak lehko!“

„No, myslím, abyste jí teď odpustili: je juž potrestána dost! Víš, když se má stará rozpláče, k tomu patří juž něco! A dnes plakala.“

„Ale, prosím tě, člověče, co si tak myslíš?“ pravil přednosta. „Smíme my slavný soud míti za blázna? Tvá žena by se nám pak teprv vysmála! Buď rád, že ji trochu potrestáme, skrotne snad a dá pak taky tobě trochu pokoje; bez toho se celý svět směje, že jsi v domě ničím.“

„No, ničím nejsem!“ bránil se Komínek. — „V mém domě jsem já pánem a když dám někdy na radu ženinu, není to chybou: má žena je moudrá žena!“

„Teď jsi tomu dal!“ propukl přednosta v smích. „Což nevidíš z toho případu, jaká je moudrá? Tys poručil chlapcovi do školy a ona jej poslala pást housata: jaká v tom moudrost? Pan učitel poslal pro chlapce, jak zákon káže a ona nám za to nadala: jaká v tom moudrost? Řekni mi!“

Komínek hleděl do země rozmyšleje a po chvíli řekl: „No, má žena tentokráte chybila, máme však viuníkům odpustiti.“

„To my taky víme,“ odvětil starosta, „takové však hrkačce, jako je tvá žena, odpustiti, bylo by hříchem.“

„Má žena hrkačka?“ rozhorlil se Komínek snad poprvé opravdově. „Ať je má žena jaká chce — ale hrkaček jí nadávati nedám! Rozumíš přednosto? A abys věděl, že mé ženy zahazovati nedám vložím se teď já do toho!“

„A jak?“

„Uvidíš! Zatím s Pánem Bohem!“

„Taky s Pánem Bohem!“ řekl přednosta udiveně hledě za Komínkem.

„Bůh sám ví, co do toho dnes vlezlo!“ mluvil sám k sobě. „Kdo by v něm byl tolik ohně hledal?“

— Zlořečená věc! Nač taky tenkrát učitel pro toho kluka poslal? Pro jedenkrát by bylo nebyvalo zle a teď je z toho hotová ostuda!“ — —

* * *

Komínek šel rázným krokem domů a přijda do světnice pravil: „Ženo, oblíkej se; pojedeme do města.“

„Hned? A proč?“

„K advokátovi pojedeme. — -- Prosil jsem přednostu, aby odpustil — nechtěl! Když nechceš — nech tak! Však ti ukážeme! Vezmeme si advokáta, ten jim vytře zrak!“

Komínkové se zablýsklo v očích. „Muži, toto je tvůj první dobrý nápad. Hned budu oblečena. Jdi zapřahat.“

Za půl hodiny ujížděli k městu a nikdy snad ještě nebyla Komínková tak vlídná k svému mužovi, jako po té cestě.

K polednímu dojeli Komínkovi do města. Zastavili se u „červené hvězdy,“ Komínek vypřáhl koně, zavedl je do maštaly a šli pak do nálevny.

Hostinský byl jen o poznání menší než Komínek, ale hodně tlustší. Chodil s rukama na zad založenýma po světnici. Vida hosti vcházeti, nazdvihl aksamítovou čepičku se zlatým třapcem.

„Vítám vás. Myslil jsem, že jste již umřeli. Posadte se.“

Komínek uvelebil se k prázdnému stolu a Komínková stojí s košem na ruce, dívala se po stěnách na obrázky.

„Čím vám mohu posloužiti?“ tázal se hostinský.

„No, dejte nám —“ počal Komínek —

„Nic!“ vpadla mu do řeči žena. „Půjdeme napřed po své práci, pak teprv si poručíme, co budete mítí dobrého.“

„Co pak máte tak pilného?“ tázal se hostinský.

Komínek odkašlal, pohledl na ženu a řekl váhavě: „Hm, jistou zvláštní záležitost!“

„Nač se tím tak tajíš?“ předhazovala mu žena — „vždyť jsme sem nepřišli pro žádnou špatnost, ani k židovi vypůjčovat peníze. — Jdeme k advokátovi!“ doložila obrátíc se k hostinskému. „Kterého byste nám radil?“

„Kterého? — Jsou zde tři; nemám ničeho proti žádnému, — ja, jeden chválí toho, druhý toho — já však chodím k doktorovi Špatnému, je poctivec — a nedře.“

„Kde bydlí?“

„Hned vedle okresního soudu.“

„Tož, tatíku, vstávej, půjdeme.“

Hostinský se ohlídl na hodiny a řekl: „Teď tam nevyřídíte ničeho. Na dvanáctou schází již jen čtvrt hodiny a o dvanácté kancelář zamknou. Posedte, pojezte a po jedné se tam můžete podívat. Po obědě bývá pan doktor v lepší chuti. V tu dobu nejspíše pořídíte; znám jej dobře.“

„Troufáte-li, poslechneme vás,“ řekla Komínková stavíc koš na lavici.

Poobědvali, k čemuž Komínek potřeboval celou hodinu a šli pak k p. advokátovi.

U vysokých, krásně natřených dveří s lesklým nápisem „advokátní kancelář“ se zastavili. Komínek zaklepal prostředním prstem, jak by pěstí tloukl.

„Volno!“ zavznělo ze vnitř.

Komínek otevřel dvéře a vstoupil, žena za ním.

„Co byste rádi?“ tázal se písař.

„Rádi bychom mluvili s p. advokátem —“
odvětila Komínková.

„Nechte muže mluvit!“ pokáral ji písař.

„Poníženě prosím,“ omlouval se Komínek,
„ona všecko lépe ví: ať jen mluví.“

Písař se usmál a šel do vedlejšího pokoje.
Za okamžik se vrátil řka: „Vejděte sem: pan
doktor čeká.“

Vešli do druhého pokoje, kde za velkým psacím
stolem advokát seděl. Byl starý, přitlustlý pán
s rudou tváří. Hleděl přes brýle do jakýchsi spisů. A
Nazdvihl hlavu, změřil příchozí od hlavy k patě
a nepoznáv jich tázal se suše: „Odkud?“

„Poníženě prosím z Rakova.“

„Nepotřebujete poníženě prosit,“ řekl advokát
hrdě, „nejsem tak velký pán.“

„Jak se jmenujete?“

„Martin Komínek.“

„Co byste rád?“

„Poníženě prosím, má žena je zde u soudu
žalována a my bychom rádi nějakého zastance. Ale
ona vám to lépe poví než já. Mluv,“ obrátil se
k ženě.

„Tož vypravujte vy,“ oslovil advokát Komín-
kovou, „ale povídám vám předkem: povězte mi
ryzou pravdu, sic bych vás nemohl zastávati.“

Komínková počala vypravovati zevrubně, co
a jak se stalo; ovšem že učitelovi a přednostovi
přimašťovala, sobě pak, kde mohla, ulevovala.

Advokát ji vyslechl pozorně a když ukončila,
pošoupl brýle na čelo řka: „A co chcete, abych
vám vymohl?“

„Abych byla uznána za nevinnou.“

„Za nevinnou?“ smál se advokát, „jak to možná? Chybyla jste předně, že jste neposlala hocha do školy, za druhé, že jste učitelovi hrubiánsky vzkázala, když pro něj poslal, a za třetí, že jste mu i přednostovi sprostě nadala a sice v obecní kanceláři. K tomu se přec sama přiznáváte.“

„Prosím, řekla jsem jim jenom pravdu.“

„Dle vašeho zdání,“ vskočil jí advokát do řeči, „dle mého názoru však jste oba hrubě urazila, a žádáte pak ode mně, abych vás omyl? Abych vás vylíčil jako nevinnou trpitelku? Milá brachu, to já nedovedu. Jděte k jinému advokátu, jsou tu ještě dva. S Pánem Bohem!“

„Ale ponížně prosím,“ počala Komínková.

„Nic, nic, už jsem řekl; jděte s Bohem.“

Komínková se zapýřila jako kohout a vyběhla ven. Komínek šel poslušně za ní. Když vyšli na náměstí, počala hubovat. „Toto je mi pěkný advokát. Písařa má hrubiána a sám je ještě větší.“

„Ale co teď,“ tázal se muž rozpačitě.

„Pojedeme domů, já si to vypravím bez advokátů.“

V tom k nim přistoupil jakýsi muž v ošumělém, panském oděvu. Nazdvihl klobouk a pozdravil: „Má úcta! Koho pak hledáte?“

„A nikoho,“ odsekla Komínková. „Byli jsme u advokáta o radu, ale takovou by nám dal náš slouha doma taky.“

„A u kterého?“ tázal se ošumělý pán.

„U doktora Špatného, však toho jména nemá nadarmo.“

„U Špatného?“ divil se pán. „Jak pak jste jenom k tomu mohli jít. To je hotový hrubián, jak živ žádnému nic nevymohl. Proč jste nešli k panu doktorovi Suchému? To je advokát; ten udělá bílé z černého.“

Komínková pohlédla pátravě na neznámého jí pána. „Znáte jej?“

„Ale můj Bože, jak pak bych ho neznal, jako vlastního bratra. Jakou pak máte záležitost?“

Komínková se ohlédla a řekla váhavě: „Není radno, všude o všem mluvit.“

„Tož zajdeme sem do hostince,“ řekl ošumělý pán. Tam mi věc vyložte a poradím vám poctivě, zadarmo.“

Zašli do pokoutní pivnice, tam si zasedli za stůl k pivu a ošumělý pán nakloniv ucho ke Komínkové naslouchal jejím výkladům. Po chvíli pravil: „Není-li nic jiného, pojdte bez starosti, beze strachu; zavedu vás k p. doktorovi. Zde se pak opět sejdem a založím se, oč chcete, že přijdete s veselou nazpět.“

Dopili, Komínek zaplatil a šli k panu doktorovi Suchému.

V první světnici přijal je švihlý písař vlídně: „Uctivě vítám, čeho si přejete?“

„Rádi bychom mluvili s panem doktorem.“

„Poshovte, omlásím vás.“

Vešel do vedlejšího pokoje a v okamžiku se vrátiv otevřel dvěře do kořán, zve Komínkovic s poklonou: „Prosím, račte dále.“

Vešli. U okna seděl mladý, vousatý p. doktor se sklíčkama na očích kouře voňavý doutník. Vstal rychle, uklonil se po švihácku a nabízejí Komín-

kovým měkkou pohovku pravil s vlídným úsměvem: „Vítám vás. Prosím, matičko, posadte se a vy, pane, též. Prosím, jak je vaše jméno?“

„Martin Komínek z Rakova.“

„Rolník?“

„Třičtvrtilánk.“

„Těší mne. Čeho si přejete?“

„To vám poví má žena,“ řekl Komínek, odkašlav si.

Pan doktor sedl si na židli naproti Komínkové a Komínková vypravovala opět, jak posílá po celý rok den ze dne chlapce do školy, jak jen jednou jedinkráte jej nechala doma, aby jí popásl housata a učitel že hned poslal hochu pro něho, aby hned šel do školy.

Pan doktor se usmál a řekl: „Ja, ja, takoví jsou někteří ti páni učitelové, každé maličkosti se chytají.“

Komínková vypravovala, touto poznámkou doktorovou povzbuzená, výmluvnějšími slovy, co se událo později a že ji teď za to přednosta s učitelem žalovali.

Když svůj sermon skončila, vzal ji p. doktor vlídně za ruku řka: „Nic se nebojte, matičko. Vyvedu vás z toho ze všeho. Nedopustím, abyste pro nějaké to přenáhlené slovo měla býti potrestána. Nechte zde jen 10 zl. zálohou a o druhé se nestarejte. Před stáním přijďte ke mně, půjdu s vámi k soudu a uvidíte, že vaši žalobníci nepořídí ničeho.“

Komínkovi šli plni radosti do pivnice zpět a tam popíjeli, až ošumělý pán i s Komínkem měli v hlavě. Tentokráte to Komínková mužovi prominula. Sám večer jeli domů.

Den předvolání přišel. Komínková stála u okna, vyšnořená jak o Božím hodě a hleděla netrpělivě ven. Komínek chodil se svěšenou hlavou po světnici.

Žena jej chvillemi s utajenou nevolí pozorovala. Konečně propukla: „Proč tak věsíš hlavu, jak o funuse?“

Komínek se zastavil u okna na dvůr, hleděl rozpačitě na pumpu a zabručel: „Mám výskati? Taková nemilá věc dnes; kdo ví, jak to vypadne!“

Komínkovou to trhlo. Podepřela si boky, postavila se na podpatky a hledíc vzhůru k muži zlobila se naň jako křeček na ovci.

„Jaká nemilá věc, ty strašpytle? Já se na dnešní den těším! Ukážu tomu rektorovi a přednostovi, zač je toho loket! Když takový študýrovaný pán, jako je p. advokát Suchý, sám řekne, že mi nedá ublížiti — to má váhu! — Pozvala jsem si babku aby jela s námi do města — (je tam bez toho taky jarmak) — ať vidí, když viděla tehdy mou hanbu, dnes taky hanbu těch dvou pánů! A kdo nás potká, každého svezu a každému to budu vypravovati! Just! Na zlost těm! A ty, dívej se mi z vesela! Nestydíš se, stará babo?“

„Kdo pak má tak vojenskou náтуру, jako ty?“ zabručel mrzutě Komínek a šel na dvůr k vozu.

Za chvílku přišla babka.

„Pán Bůh dobrýtro! Čekáte juž na mě?“

„Ba že! Je už nejvyšší čas, abysme nepřijeli pozdě k stání. Honem si pojdte sednout. — Dej pozor, ať se nic nestane!“ volala na dcerku, „a ty, Babušo,“ napomínala děvečku, „obsluž mi dobře krávy!“ —

Posedali na vůz. Komínek si vzal Josífka, kterého prý bude (po rozumu matky) u soudu potřeba, vedle sebe, pohlédl ještě jednou po kolách, je-li vše v pořádku a řka: „No tak, s Pánem Bohem!“ švihl do koní.

Za vsí dojeli Kubáta se ženou. Šli na jarmak.

„Kam pak?“ volala na ně Komínková.

„Na jarmak!“

„Přisedněte si. — Starý, zastav!“

„Ej!“ zabručel Komínek a natáhl opratě.

Koně se zastavili a Kubátovi si sedli: Kubát ke Komínkovi a Kubátová mezi ženské.

„Máme štěstí; svezeme se!“ přichvalovala si Kubátová. „Jedete taky na jarmak?“ tázala se pak mrsknouc po Komínkové zvědavě okem.

„Prosím vás, nepřetvařujte se! Dobře víte, že jedeme na soud. — Však já se za to nehanbím: jedu zastávat jenom svou spravedlivou věc!“

„Dnes tedy budete míti ten soud?“ divila se Kubátová. „To jsem nevěděla! — No, není mi do toho nic — ale na přednostu to není nic pěkného, že vás žaloval.“

„Však ho to bude mrzeti — safraportsky!“ rozhorlila se Komínková. „Povím mu, zač je toho loket? — Kdo by se toho do něho nadál!? — Takové chlapisko doma za pecí válené — no ano, kde pak to bylo? Nikde! S kobylama u vrb na pastvě — jinde ne! A ten chce proti mně zvítěziti! Počkej, až ti do kotrby rozumu naprší! Chlapisko, když jsem byla svobodna, chtěl mě taky. — Ani jsem ho nekopla!“

„Tetičko, tamhle jde s panem učitelem,“ řekla babka. —

„Kde?“ tázala se Komínková natáhnouc krk.

„Tam v aleji.“

„Tatíku!“ volala na muže, „ujížděj, jak můžeš a těch dvou, si ani nevšimni, jak bys jich neviděl! Ať si jdou pěšky až tam.“

Poslušný muž šlehl do koní a jel, až byl vůz v kotouči prachu.

Přijevše do města, zastavili se opět ‚u červené hvězdy‘ — Komínek zavedl koně za asistence podomkovy a ‚ficeosknechtovy‘ do maštaly a Komínková zvala mezi tím babku s Kubátovou, aby přišly k polednímu k ‚hvězdě,‘ že jim pak poví, jak a co.

Na to šli k p. dr. Suchému. Kázal jim jíti na okres a tam čekati až přijde.

Šli a stoupli si na chodbu k oknu. V zadu na lavici seděl p. učitel s přednostou a rozmlouvali polohlasně. Komínkových si nevšímali a Komínkovi jich — totiž na oko, vskutku však stříhali očima po sobě neustále.

O deváté hodině přišel p. doktor, zašeptal Komínkové, aby před soudem právě tak mluvila, jako u něho a šel do kanceláře.

Po chvíli vystrčil sluha fousatou hlavu ze dveří a volal: „Pan přednosta, pan učitel z Rakova; Anna Komínková!“

Vstali a šli. Když přišel Komínek s chlapcem ke dveřím, ptal se ho sluha: „Co chcete vy zde?“

„Jsem její muž.“

„Nejste předvolán; zůstaňte venku.“

To bylo Komínkovi vhod. Sedl si na lavici a podepřel hlavu o dlaně.

„Tatíaku, já bych jedl,“ šeptal Josífek.

„Máš hlad? Pojď, koupím ti žemličku.“

Šli na náměstí. Tam se již hemžilo kramářů a všeho druhu lidstva. Nedaleko vrat soudního domu stála baba s jelitama, které pekla na malých kamínkách.

„Jelita!“ volala. „čerstvá jelita!“

Jozífek zatáhl otce za šos.

Komínek se k němu sehnul velikým obloukem :

„Chceš jelito?“

„Ano.“

„Dobrá; koupíme si.“

Přistoupil k babě: „Po čem jedno?“

„Po čtyřech.“

„Tož nám dejte dvě.“

„Tady jsou, pantáto — právě čerstvé. Zemličky taky?“

„Taky. — Josífkú, tu máš jelito. Chytni ho za špejlek, aby ses nespálil.“

Hošík vzal rychle jelito a dal se do něho; otec vzpřímený jako věž strkal z vrchu do úst druhé. Nedaleko stál ševcovský kluk a díval se vzhůru na něj s rozkoší netajenou, jako na komedianta, když na provaze pije na zdar diváků.

Když Komínci, otec a syn, pojedli, vrátili se na lavici do soudního domu.

Z kanceláře slyšeli křik, volání — hrobové ticho a hned zase hřmotný hlas soudcův. Najednou se otevřely dvěře a Komínková vyrazila ven šátkem si zakrývající oči.

„Co je ti?“ ulekl se Komínek.

„Ach, odsoudil mě do arestu.“

„Do arestu? — Na jak dlouho?“

„Na 12 hodin!“

„Dej jim raděj peníze!“

„Nechtějí.“

„A co tomu říká p. advokát?“

„Mluvil páté přes deváté a nestálo to všecko, aby to vzal na lopatu a vyhodil ven. Teď chce ještě 20 zl.“

Komínek svěsil hlavu a řekl: „Vidíš, vidíš! — Proč nedalas tenkrát na mou řeč a neposlala chlapce do školy?“

„Ještě ty mi začneš?“ vykřikla Komínková. „Ty trumbelo! — Jeď si sám domů, já půjdu napřed!“ A ta tam. Běžela domů oklikami, aby jí nikdo nepotkal.

Přednosta s panem učitelem vyšel z kanceláře. Zořiv Komínka řekl: „Toho advokáta ti bylo potřeba — blázne! Máš tolik peněz?“

Komínek neodpověděl. Vzdychl, vzal Josífka za ruku a šel „k hvězdě.“

Na dvoře stály již babka s Kubátovou.

„No, strýčku, kde pak je tetička? Jak to dopadlo?“

„Jděte se jí zeptat!“ odsekl Komínek mrzutě a obrátil se k nim zády.

Ženy na sebe mrkly, usmály se a rychle odešly. Slavné publikum!

Šťastný nový rok! Přicházím s tím však pozdě — ale dříve jsem nemohl, protože jsem měl nakousnutou řeč o tom „světě na ruby.“ Teď však jsem to dopověděl — a proto: šťastný nový rok! Mně i vám. — Mně — abych měl vždy veselou mysl a dobré nápady a Vám: abyste měli vždy chuť na čtení a placení.

16. Zbytečné děcko.

I.

Slunko s nebe pánilo, až běda. Na obzoru vystupovaly tmavé mraky.

Po cestě k Luhačovicím zdvíhaly se kotouče prachu. Bylo slyšeti bekot ovcí, zvonců cinkání, štěkot psa, praskání a hvízdání. Ovčák hnal úprkem brav domů, by mu nezmokl. Pes běhal s vyplazeným jazykem okolo stáda, blbé ovce k spěchu vštěkotem poháněje; chvílemi se podíval na ovčáka, jak by se tázal: dělám to tak dobře? Ovčák si ho však nevšímal; cválal maje široký slaměnák do týla postrčený, za ovce, hvízdal na dva prsty a praskal dlouhou žilou, až se mu pot s čela hrnul.

A jak ty ovce dole, tak se hnaly tam na nebi husté mraky — čím dále, tím rychleji. Neviditelný pastýř šlehal je ohnivým bičem a chvílemi zahvízdl, až vše stromoví zavrávalo a prach v kotoučích se zdvíhal. Po oblacích běhal řvoucí hrom, poháněje ku chvatu ještě prudšímu.

Shon dole i nahoře.

Ale ti nahoře byli silnější a rychlejší: první velké krůpěje již padaly na hustý prach, když vháněl udýchaný ovčák ovce do vrat. Sotva za nimi lisu zastrčil, rozlítla se bouře celou silou.

Zavřel opatrně vrata, by jich vítr nevyvrátil, a spěchal do svého příbytku.

Hned v síni naň čekalo překvapení. Stála tam přítulná babka s podepřenými boky a usmívala se naň z daleka.

„Co zde chcete?“ tázal se jí zaražený ovčák.
„Snad není — --?“

„Strýčku!“ řekla babka, „řekněte: zaplať Pán Bůh; juž je po všem. Máte chlapečka.“

Ovčákem to trhlo: „Juž zase kluka! Kolik pak jich ještě bude?“

„Dětí a sklínek není nikdy mnoho!“ chlácholila jej babka. — „Sklínky popukají, dítky pomřou!“

„Eh co! Fakani umírají jenom boháčům, jako je náš milost pán: takovému chudákovi, jakým jsem já, neumře žádné, a kdyby je sekerou bil!“

„Prosím vás, nerouhejte se Pánu Bohu! Nevíte, nevíte — snad vám toto dítě bude někdy na stará léta podporou.“

„Podporou! Děcko podporou! — Které se kdy rodičům odmění? — Toto je pěkná přivítaná! Raději bych se neviděl!“

Vešel do světnice a věšel žílu na hřebík, ženy si ani nevšímaje.

Nebohá ležela na posteli a hleděla bázlivě na zamračeného muže. Když se po ní ani po dítěti dlouho neohlížel, řekla váhavě: „Josefe, slyšíš — Pán Bůh nám dal chlapečka; podívej se.“

„Mohl si ho nechat!“ odsekl muž.

„Josefe!“ zděsila se žena.

V tom se nebe rozevřelo, celý dvůr jak by stál v plameni a hrom zarachotil, až se okna trásla.

„Strýčku, nemluvte tak rouhavě!“ kárala ovčáka babka — „Pán Bůh hrozí!“

„Ať do mě třeba udeří!“ durdil se ovčák. „Bez toho mě mrzí svět.“

Šel do komory, nacpal si dýmku, zapálil a přisedna k oknu, hleděl zamračeně na bouři živlů.

Tak byl uvítán malý Ferdík Malena na svět. Všiml si toho tehdy pramálo; spal jako nějaký korunní princ s jásotem uvítaný, neslyše ani bouře, ani lánf otcova.

II.

Uplynulo dvanáct let.

V Luhačovicích zvonili všemi zvony. Od ovčírny šel smutečný průvod zvolna ku hřbitovu. Nesli tam ovčáka Malenu. Zabil ho blesk, když před bouří uháněl. Co na sebe před lety vzdorovitě přivolával, zastihlo jej. — Slovo lidské má jakousi tajnou, působivou moc a ne nadarmo říkáváme: „Nemaluj čerta na zeď — ať nepřijde!“

Pochovali nešťastného ovčáka, žena, děti a přízeň si poplakali a sotva od hrobu odešli, zapomněli naň. Starost o vezdejší chléb nedá chudým lidem dlouho mysliti na mrtvé; nevzpomínají na ně, leč při modlitbě a v kostele. Malenová nevěděla se svými třemi hochy kudy kam. Měla sice chalupu po rodičích — ale ani kouska pole, jen ty holé ruce. Ty jí byly polem, loukou, zahradou — vším. Zachovaných peněz nebylo. Nebožtík miloval tabák, kořalku a karty a utratil kde jaký groš. Chodila tedy s většími hochy na panské; Ferdík byl ku práci ještě sláb.

Na štěstí měla bratra ovčákem; byl až v Čebíně. Dozvědév se, jaké neštěstí sestru potkalo, odhodlal se, že ji navštíví, by na vlastní oči viděl, jak se jí daří.

Nalezl nedostatek ve všem. Zarmoutilo jej to; bylť člověk z mila dobrý.

„Neplač milá sestro,“ řekl vdově, když seděli po skrovném obědě vespolek se radíce „s těm

dvouma ti nějak Pán Bůh pomůže, — jsou již k práci — a Ferdík si vezmu já. Nemáme dětí, budeme jej mít jako vlastního.“

Malenka sklopila hlavu: „To dítě bude někdy na mě naříkati. Dokud byl nebožtík živ, neměl nebohý chlapec radostné chvílky. Byl mu trnem v očích, všady mu stál v cestě, kouska chleba mu nepřál a chtěla-li jsem chudákovi něco chytřejšího dáti na zub, nesměla jsem nikdy před mužem.“

„Divná věc,“ kroutil ovčák hlavou. „Vlastní dítě tak nenáviděti! A proč?“

„Inu, nechtěl ho již mít. — Věděla jsem to již napřed, a proto jsem si vždycky, když jsem jej ještě pod srdcem nosila, přála, aby přišel mrtvý na svět. Bůh mi ho však dal živého — bylo by mu ale bývalo lepší v hrobě: do této chvíle neměl nic dobrého na světě a teď jej mám dáti pryč, do cizího světa!“

Dala se do usedavého pláče.

„Nic si z toho nedělej, sestřičko,“ chlácholil ji bratr. „U nás mu nebude zle; znáš mou ženu; je hodná. Budeš mít starosti s těma dvouma — až dost! — O třetího se postaráme my. Že by na tebe někdy naříkal, toho se neboj: vštípíme mu lásku a úctu k tobě do srdce, jak bude možno. Jen ho beze strachu vyprav, abysme se zítra ráno mohli dáti na cestu.“

Když druhého dne slunce vycházelo, šel po silnici od Luhačovic Čebínský ovčák a za ním capkal Ferdík utíraje si slze. Divná věc: chudák opouštíje svůj domov pláče a boháč se raduje, že uniká „té dlouhé chvíli doma.“

III.

Nad Čebínem na kopci stál starý ovčák Jožka podepřen o dlouhou hůl. Stál tam pod starým bukem sám jako starý buk: vyschlý, nahrbený — jenom oči byly mladé. Byl obrácen osmáhlým, hubeným obličejem k vysoké „Květnici“ nad Tišnovem. Srdcem a hlavou mňhaly se mu vzpomínky na domácí hory, na milé Karpaty a jak ty vzpomínky — poletovaly větrem jeho dlouhé, prokvětlé vlasy. Na hlavě měl propocený širáček, na těle plátěnou košili se širokými rukávy a úzké spodky. Halena ležela vedle něho na zemi. Stál tam, jak do té krajiny zavátý cizí zjev a byl též cizinec. Pocházel až od uherských hranic a žil teď u svého zetě, Čebínského ovčáka. Mohl doma seděti v pokoji — nedalo mu to však: stádo a hory byly jeho životem — honíval na pastvu bezmála každodenně, jak by byl báčou posud. — I dnes vyhnal a stál zde na hoře obzíraje kraj, jako to činíval doma v milé, zelené Slovači. Pes Benko ohříval se nedaleko něho na slunku bdě nad stádem a opodál ležel v stínu košatého jalovce hošík asi třináctiletý. Pískal na písťalu hledě k modré obloze jak by hudl tam nahoře těm bělovným ovečkám. Mateří douška voněla, v poli dole podpolišaly křepelky, v modré výši šveholili křivani, zvonky ovcí cinkaly — nevýslovná pohoda, jakási měkká radost vaňala světem.

Stařeček si přejel rukou oči a zanotil hlasem vysokým, tklivým, že se to daleko široko rozléhalo:

„Ja som bača*) veľmi starý,
Nedožijem do jari;
Nebudú mi kukačky kukat
Na tom mojom košiarí.**)
[: Šaj, diny diny daj dom! :]

Ani kukuk, ani sova,
Ani sojka kľevetná,
Nebude mňa ze sna budiť
Laštovička štěbetná. Šaj atd.

Nebude mne za košiarou
Viacej spievať drozd čierny
Ani v spaní mňa varovať
Benko, mŕj psičok verný. Šaj atd.

A buk starý, pod ktorým jsom
Často v letě líhával
Smetal listy i konáre
Mňa na slnku zanaľal. Šaj atd.

Nebudem viac ovce dojit
Zba tejto jaseňi (leč v tomto podzimku)
Na jar sa mi nerozvíje
V hore búčok želený. Šaj atd.

Nebude viac rosa padať
Na tie moje šediny,
Kosti moje odpočívajú
Budú v tmavej jaskyni. Šaj atd.

Sotva počal stařec zpívati, utichl hošík a poslouchal napnutě. Oči mu hořely radostí — ku konci písně vyhrkly mu však slzy. Přiskočiv ku starci a uchopiv jej za ruku, řekl lichotivě: „Stařčku, ještě neumírejte!“

„Ferdo, milý synku moj!“ pravil starý Joža hladě hochovi vlasy, „modli sa Bohu, čoby ti dal

*) pastýř. **) plot, ohrada.

tak dlhý viak, ako mňa. Já nevidím pred sebou žiadnej cesty — leč do hrobu!“

Benko zavyl, jak by té reči rozuměl a přitulil se k starému báčovi.

Starý Józsa vzdychl z hluboka, potřásl šedou hlavou a sedl si vedle hochu. Vyňal pak z kabelky malou hlíněnkou, míšek s dohanem a cpal.

„Ja, můj Bože, nenadál som sa, že složím kosti tady v cizej zemi, kde mi neodpočívajú ani otčík ani mamka milúčká. — Ferdo moj, važ si svej matky, dokud ji máš!“

Malenů Ferdík sklopil smutně hlavu: „Kdyby nebyla tak daleko!“

„Jinak to nemože být!“ krčil Józsa ramenoma. „Ked s ní nemožeš být, modli se aspoň za ňu, jako oni sa za tebe modlivajú, aby ti dal Pán Bůh štěsta. Každá matka jsú anděl svojích dítek a jak anděla miluj svoju. — Čuješ?“

Ferdík kývl hlavou a hleděl snivě v onu stranu, kde byl domov jeho.

Tak vychovával starý Józsa Ferdíka.

IV.

A uplynulo zase patnáct let. Starý Józsa ležel juž na hřbitově. Čebínský ovčák stárnul a Ferda zastával službu z většího dílu sám. Bratři jeho v Luhačovicích byli juž ženati. Nejstarší — Josef — dostal od matky chalupu a druhý — Jiřík — byl ženat též na chlalupe. Stará Malenka jim dala, kde co měla, vymínivši si u Josefa pouze byt a ‚kousek toho živobyti.‘

Bylo jí však trpké. Josef se vydařil po otcí. Rád pil a pak doma kde koho bil. Zena jeho byla též všemi mastmi mazaná, jen tou dobrou ne. Ne-

promluvila s tchyní přívětivéhe slova a každý kousek chleba třikráte omluvila.

Malenová trpěla, mlčela — jen někdy potajmu si zaplakala. Mladá si myslívala:

„To babisko není k dožlučení. Jiná by již dávno od nás byla utekla — ale ona se drží jako pijavice.“

Jedenkrát v neděli přišel mladý Malena opilý z hospody domů. Sedl si za stůl, podepřel těžkou hlavu a volal na ženu: „Nevíš, co se patří?“

„A co zase?“

„Kde mám večeři?“

„Jdi večeřet tam, kdes celý den byl!“ odsekla mu žena.

„Tak mi nemluv! — Víš, kdo jsem?“

„Vím — tuze dobře!“

„A kdo jsem?“

„Lump!“

„Žádný lump! Vždycky hodný člověk! — Jsem pánem v domě. Kde mám večeři? Mě patří večeře.“

„A kde jakou vezmu? Před chvílí mama poslední pekáč snědla.“

„Takové staré baby by měly umřít, aby na darmo nejedly!“ křičel hospodář surově.

Nebohou matkou to trhlo. Zahořela spravedlivým hněvem a řekla pevným hlasem:

„Josefe, nebojíš se Boha? — To jsem si od tebe zasloužila?“

„Ani necekejte!“ křičel surovec, „sic vám tu prostořekou hubu zmaluju!“

„To tak ještě! Chalupu jsem ti dala, krávu jsem ti dala, všecko, co jsem měla —“

„Však mi to patřilo! Teď jsem já pánem — a vy mlčte!“

„Ale já zde mám právo až do smrti! Nikdo mne nesmí vyhnat.“

„No, no, jen se tak nevypínejte,“ řekla jizlivě mladá.

„Co jste řekla?“ křičel syn, „že vás nikdo nesmí vyhnat? Já!“ doložil, klepaje si na prsa.

„Oho, takovým pánem ještě nejsi!“

„Já? že nejsem?! Františo, honem otevři dvéře — ukážu jí, že jsem pánem já!“ řval rozvzteklý hospodář a vyskočil.

Žena poslechla skutečně a otevřela dvéře. —

Zoufalý, srdcelomný výkřik, krátké potýkání — a chudera, stará Malenka ležela venku na zápraží.

Dvéře u chalupy bouchly a Josef šel z hluboka oddychuje, za stůl.

„Tak, tu máme z krku. A včil mi půjdeš pro kořalku!“

„Počkej, až babec odejde,“ řekla útlocitná žena.

Venku ležela stará Malenová chvíli jako omráčená. Když se probrala z bolesti, vstala, obrátila se k chalupě a hrozila pěstí: „Ať v tobě pokoje a štěstí nikdy není, dome prokletý, kde matka nemá na stará kolena odpočinku! Ať vám děti pomřou a vychováte-li některé, ať je vám metlou! Ať vám dobytek hyne, ať vám — — — Bože, co jsem to řekla?“ ulekla se. „Kletba matčina boří domy! Pane Bože, nedej, aby se vyplnilo, co jsem řekla! Je přece můj syn.“

Stála pak chvíli, rozmyšlejíc, kam by se měla obrátit a šla pak do vsi k chaloupce svého mladšího syna.

Byl již večer. Hvězdy na nebi zářily tak klidně a měsíček se usmíval tak mile, jak by na celé veliké zemi nebylo bolesti a slzí.

U Jiříka ještě svítili. Stará Malenová zaklepala na dvéře.

„Kdo to?“ volala hospodyň v síni.

„Já. — Otevři mi Kačenko.“

Závora vrzla a mladá Malenka vítala stařenku udiveně: „Vítám vás, babičko. Co pak nám tak pozdě nesete?“

„Jdu se smutnou,“ škytala stařenka.

„Co pak se stalo? Pojdte dále.“

Vešly do světnice. Jiřík seděl za stolem a četl noviny. Nazdvihl hlavu a vida matku uplakanou řekl zlostně: „Zajisté je ten Josef dnes již zase ožralý, že jste uplakaná.“

„A ba, že je! Milé děti, jdu vás prosit o nocleh.“

„O nocleh? A co pak se stalo, že nechcete doma spáti?“

Matka se dala do usedavého pláče, že sotva ze sebe vypravila: „On mě — starou matku — vyhodil!“

„Vyhodil?! Že vás ten darebák vyhodil? Vždyť je vám přece povinen dávatí byt a stravu až do smrti! No, dnes tady zůstaňte a zítra se s ním spravím. Dám mu vás vyhazovať! Musí pro vás pěkně přijítí, sic mu ukážu, co zákon nese! Nečtu novin nadarmo!“

Stará Malenová pohlídla udiveně na syna a řekla: „Ale, prosím tě, Jiříčku, snad nemyslíš, že mám jítí zase k Josefovi, když mě vyhodil!“

„A kde chcete bývat?“ tázal se Jiřík též udiveně.

„Kde?“ lekla se matka té řeči — „myslila jsem, že bys mi popřál na nějaký ten čas, než se do toho hrobu doklepám; útulek tady.“

„Tady?“ smála se mladá. „A zač?“

„Ty mlč!“ okřikl Jiřík ženu, „a nech mluvit mě! — Víte co, maminko, mně o to není, abych vás u mě nechal, s radostí! — Ale nač to? Vždyť by se mi celý svět vysmál. Josef je povinen vás do smrti živiti; za to dostal chalupu. Ať svou povinnost koná. Kdybyste byla dala chalupu mně, nechtěl by vás Josef zajisté taky živiti!“

„Tak mne u sebe nenecháš?“

„Nemohu, jak vám povídám.“

„Jiříku, víš co, než bych šla k Josefovi zpět se zlou — rač půjdu žebrotou!“

„Toho není potřebí! Josef vás živiti musí!“

„Ale s jakým srdcem bych u něho mohla býti?“

„Srdce, nesrdce!“ řekl Jiřík mrzutě. „Srdce nejí — žaloudek jí!“

Malenová se odmlčela. Po chvíli řekla smutně: „Juž vidím, že na mě nečeká, než žebrota.“

„Když mermomocí chcete!“ pokrčil Jiřík ramenoma.

V.

Chov ovcí v našich krajích zaniká. Těž na panství, kde byl Ferdinand Malena ovčákem, poprodali ovce a z ovčáků nadělali drábů, hajných, volařů a podobných hodnostářů. Malenu strčili ku hospodářství. Byl dovedný a svědomitý. Za krátkou dobu stal se šafářem v jednom dvoře za Tišnovem. Oženil se a koupil si kolébku pro — budoucí. Žena byla hodná, děťátko donesl čáp taky — a jaké

děfátko! Mělo charpová očfčka, kudrnaté vlásky a v důlkách na tvářích usmívali se mu andělícci. Malena byl šťastným člověkem a taky to každý na něm viděl. Hleděl vždy z vesela a zpíval, kudy chodil — totiž odkřičel-li si pravidelné každodenní sermony v kravárně a volárně.

Jednou stál na dvoře a četl volařovi levity: „Ty, Martine, jak mi pojedeš ještě jednou s těma volama kalupem, zaženu tě na tom místě! Juž jsem ti to dvakrát povídal! — Myslíš, že vůl je jelen? — Vítám vás, co pak mi nesete?“ volal na panského posla vcházejícího do vrat.

„Psaní z pošty.“

„Mně? Od koho pak?“ divil se Malena bera psaní opatrně. Prohlížel je ze všech stran a kroutil hlavou: „Z Luhačovic? Aj, aj, kdo pak si tam na mě vzpomněl!“

Rozpečetil a četl:

Pochválen buď J. K.!

Milý Ferdinande!

Já tě na stotísíckrát pozdravuji a líbám atd. Jsem chvála Bohu zdráva, jen že jsem ve veliké bídě postavena. Styděla jsem se ti to psáti, přílišná bída mně však nutí. Dávám ti tedy na vědomost, že juž přes půl roku chodím žebrotou. Josef mě vyhnal a Jiřík mě taky nechce živiti, chodím tedy, abych hlady nezemřela, po dobrých lidech. Myslila jsem zprvu, že moji dva syni půjdou do sebe, až mě uvidí s plachetkou na zádech — (zde bylo několik rozplynulých písmen) — ale oni jako by oči neměli. Bůh mě snad za to trestá, že jsem tebe dala z domu pryč — proto jsem sama teď z vlastní chalupy vyhnána. — Pro Boha tě prosím, milý

Ferdoušku, odpusť mi, v čem jsem se na tobě prohrěšila — však jsem to učinila s krvavým srdcem, z veliké bídy! — Smiluj se nade mnou ubohou matkou a pošli mi, můžeš-li, nějakou podporu, abych si mohla koupiti aspoň střevice a nemusila choditi bosa dům od domu v tom blátě. Vím, že jsem toho od tebe nezasloužila, ale veliká bída mě k tomu nutí! Budu se za tebe modliti, dokud mé oči viděti budou, aby ti dali Pán Bůh a panenka Maria štěstí a požehnání. A nyněkom tě ještě jednou pozdravuji atd.

V Luhačovicích Tvá upřímná matka.

Malena čta bledl a když dočetl, klesly mu ruce a z očí vyhrkly horké slzy.

„Co pak?“ divil se posel. „Umřel vám někdo?“

„Ne, ale něco horšího se stalo. — Jdete k p. správcevi?“

„Ano.“

„Řeknite mu, že tam odpoledne přijdu. Dostanete něco od toho psaní?“

„Deset krejcarů; není vyplaceno.“

Šafář zaplatil a šel se sklopenou hlavou domů.

„Anežko,“ volal na mladou žínku, „pojď sem, dostal jsem od maměnky psaní. Sedni si, přečtu ti ho — ale, povím ti hned: je tuze smutné.“

Psaní jí přečetl a pak dlouho spolu potichu rozmlouvali.

„Co teď?“ řekl šafář pohledna na ženu.

„Každým pádem jí pomoz a hned!“ řekla polekaná žínka.

„Maměnka žebrotou! Že se ti lidé Boha nebojejí, aby jich netrestal vlastními dětmi! Já bych měla strach.“

„Ale jak jí pomoci?“ rozmýšlel muž. „Pošlu-li jí několik zlatých, co jí pomohou? Za nějaký týden nebude mít zase nic. — Psáti bratrům, aby se přece styděli, bylo by tolik, jako tady té zdi kázati. Víš co, zajedu si pro ni a vezmeme ji k nám: však jí máme co dáti.“

Žínce se zablýsklo v oku: „Ba že, a Pán Bůh nám požehná na Josífkovi,“ ukázala na kolébku. „Jeď co nejdříve.“

Dítě na kolébce se ozvalo. Anežka vyskočila a vzala je do náručí. „Josífek se už vyspal? Počkej, hned dostane papu a babička přijdou a budou Josífka chovávat! Ano? A Josífek až bude veliký, bude hodný a nebude maminku vyhánět! — Nebude? O ty má pusinko!“ Josífek se smál a Anežka se smála a šafář se smál a starý Benko natahoval krk, aby Josífka dobře viděl a byl by se smál taky, kdyby ta nebohá nemá tvář smáti se uměla.

Odpoledne šel Malena k správci prosit o dovolenou. Správec, přečta psaní staré Malenky, schválil úmysl šafářův a dal mu povoz do Tišnova.

Druhého dne se vydal šafář časně z rána na cestu. V jedné osadě nedaleko Luhačovic uzřel hůhenou, zhrbenou žebračku s huzlíkem na zádech o hůlce blátem se brodit. Lekem v něm hrklo. Poznal svou matku — žebračku. Rychle šel k ní, nedbaje ani bláta, ni očí lidských a políbil jí ruku.

Stará Malenka, která jej měla za nějakého obchodníka, myslila, že ten vousatý pán jí chce dáti almužnu, proto natáhla ochotně ruku, když po ní sahal, ucítivši ale políbení zarazila se a řekla trpce: „Mladý pane, nedělejte si smíchu ze starých lidí, ať vás Bůh netrestá!“

„Ale maminko, což mě již neznáte? Vždyť jsem já váš Ferdinand!“

Teď pohledla stará žebračka na syna ostřeji a — hůl jí z ruky vypadla.

„Bože, dítě, já tě v těch vousích hned nepoznala! Kdybych si byla pomyslíla, že je z tebe takový pán! Vítám tě! Bože, tady a tak tě musím vítati!“ zaplakala.

„To bude vše jináč. Pojďte se mnou honem někam do hospody, abysme zde nestáli lidem na odiv.“ —

Šli do hostince a tam poručil Ferdinand matce rychle něco teplého.

„A co zde děláš, zlaté dítě?“ tázala se stařenka.

„Jdu pro vás, maměnko. Žena vás nechá pozdravovat a máte se k nám odstěhovati hned. Máme malého Josífka a ten nemá babičky.“

Malenka zaplakala znovu — ale radostí. „Bože, takového štěstí jsem se nenadála! Dítě, zaplať vám to Pán Bůh všem!“

„Maminko milá, nemluvte o tom! Pojezte a pojedeme.“

„Ale tak přece jeti nemohu. Mám nějaký ten lepší hadýrek v Luhačovicích, zajdu si pro ně, abych měla co obléci.“

„A kde pak jste, zlatá maměnko, teď bydlela?“

„V pastoušce,“ vzdychla stařena.

„V pastoušce!“ řekl šafář smutně. „Nebohá maměnko! — Půjdeme tedy spolu do Luhačovic, vezmete si tam své šaty, pomodlíme se na hřbitově a pak sedneme na poštu a odjedeme. K Josefovi a Jiříkovi ani kroka!“

A tak se též stalo.

U šafářů žila pak stařenka ještě dlouhá léta pokojně a šťastně. Často stávala po mši sv. s kostelníkem před kostelem a vypravovala mu, jak Ferdinanda na svět nevíkala, jak jí byl „zbytečným“ a jak ji teď udělal šťastnou.

Kostelník pak brával rozvázně šňupku ze staré piksly a dokládal moudře: „Milá stařenko, žádné dítě není „zbytečné“ — rozumíte! Děti jsou dar Boží a daru Božího — rozumíme! — máme si vážit! Jsou kněži a misionáři v Číně, kteří takové opovržené děti sbírají a jako drahé perly, od Boha jim svěřené, vychovávají — rozumíme! Já být p. děkanem, pověděl bych vám toho s kazatelny, že byste se podivili!“

Šňupl si a přemýšlel o své vlastní moudrosti.

A tentýž kostelník popsal mi ten příběh o tom zbytečném dědku, abych prý ho přistrojil do Kukátka. Učinil jsem, jak se jeho moudrosti uzdalo a líbí-li se vám ten obrázek, poděkujte se za to kostelníkovi Lomnickému.

17. Khámen ve vodě.

Ve vinopalně žida Sterna seděli jeho dva pacholci, Matouš a Jakub, a páleník Večeřa. Což, v nálevně za stolem u kořalky seděti — s bradou podepřenou, s dýmku v ústech a klábositi, není nic nepřijemného (pro pacholky) — ale ti tři chudáci krčili se v chlévě, kde stálo asi 20 krmných volů, na úzké postýlce a nadávali.

„Co žid, to špina,“ bručel Večeřa. „Když mě slotá nosatá najímal, sliboval hory doly: „Počkejte, Večeřo, u mě se budete dobře mět; jíst jako phán

a kořalky jako vody!“ A včil se smrad ukrčuje a kdybych si oukradkou nevzal někdy trochu toho kvitu, ani bych nevěděl, jakou má šmajda chuť. Matouši, podej sem hrotek.“

Matouš se sehnul pro hrotek pod postelí. Měli v něm kvit (spiritus) namíchaný s vodou. Zavdali si do kola notným douškem a ukryli hrotek opět.

„Mně sliboval na vlas tak!“ durdil se Matouš — „ale onehdy jsem mu dal. — Jeli jsme spolu domů. — Židovi byla dlouhá chvíle. „Matouši, phovidejte něco!“ — Co bych pantatínku povídal? Nevím nic. — „Šak jste vy dobrá šelma, jen když chcete. Povězte něco pro zasmání.“ — Já řku: Kdybyste se nezlobil, pověděl bych vám věc pěknou. „Proč bych se zlobil?“ smál se židák. „Znáte mě, že mám od zlosti uděláno. Kdybych byl zlobivej, zlobil bach se pořád!“ — No, povídám, tož vám to povím. Tak vám byl jednou jeden žid. Chodíval s uzlem ode vsi ke vsi. — „Nač mi povídáte o židech? Já židy znám!“ — Ale toto ještě nevíte! Když se milý žid trochu opeřil a mohl si koupiti víc zboží, najímal si křesťana, aby mu je vozil na trakači. — Co mi dáte, židáčku? ptal se ho křesťan. Já co vám dám? Budete se mít jako baron! Každý den ráno sklínku vod kořalky, v poledne hrníček vod rach a večer talířek vod tvarůžky a při tom žádnou práci. Budete jezdit jako phán: trakač napřed — vy v zadu. — To jste měli ale našeho starého vidět, jak se krčil! — „Matouši, vy jste šelma! Nač ste mi to phovídal? U mě se máte výborně!“

„Po čertech!“ řekl Jakub. „Aby se člověk dřel jako pes a ani tabáku nedostane! Jiný hospodář

dá aspoň na tabák, jede-li pacholek daleko — ale náš, to to! Dnès jsem ho prosil: „Pantáto, dejte mi do fajky — nemám juž ani práška.“ — Dám řekl, dám třebas funt — ale napíšu tho a pak tho srazíme ze služby. — Aby tě rohatý vzal! Kdybych si chtěl koupiti, koupil bych si v městě tabák suchý a ne tvůj hnůj tady.“

„A kdyby byl nějaký chudák,“ řekl Večeřa, „nedivil bych se, že nepřeje — ale ten náš Samuel musí mít peníze jako želez!“

„Jak by neměl? Darmo mluvit!“ máchnul Jakub rukou. „Dře, kde může a kupuje, co mu kdo donese, ať je to ukradeno nebo vzato.“

„Ja, ja, tak ten svět jde! Krk bych na to vsadil, že ani jedna kráva, co jich sem Hájek dovedl, není poctivě koupena,“ rozumoval Večeřa.

„Ba že! Proč by je Hájek vodil v noci a proč by je ten náš Šróle taky hned v noci porážel?“ přisvědčil mu Jakub. — Ale je mi to divná věc, že se nic neprozradí? Přál bych mu ze srdce, kdyby vlezl do pasti.“

„Co bys z toho měl, blázne?“ káral ho Matouš. „Já mám šikovný plán. Podaří-li se mi, bude židák v pasti a my budeme mít peníze.“

Večeřa i Jakub vyvalili oči: „Jaký to máš plán? Pověz.“

„Ano, abyste mi svou hloupostí všechno pokazili! Až bude čas, řeknu vám, co bude potřeba. Nyněkom půjdu za židem.“

Vstal a šel do nálevny. Vstoupil, smekl uctivě a pozdravil: „Pán Bůh dobrý večer.“ Zůstal pak u dveří jako v rozpacích státi.

Žid Štern seděl za stolem a čítal. Vida Matouše nazdvihl hlavu a tázal se jaksi udiveně: „Matouši, co chcete?“

„Pantatínku, rád bych s vámi slovíčko promluvil.“

„Vy? A jaký slovíčko? Pojdte blíž.“

Matouš se přišoupal po prstech až k samému stolu a očima šlehnul po stole, kde sedělo několik kořalečníků, řekl šeptmo: „Rád bych s Vámi, pantatínku, promluvil sám.“

Žid naň pohlédl překvapeně. „Aj, aj, co pak tho bude? Pojdte do pokoje. — Nemáte boty zamazany?“

Matouš si je ošoustal a šel za panem Šternem.

„No, a co je?“ tázal se ho žid zavřev opatrně dvěře. —

„Odpuste, pantáto, rád bych se Vás na něco zeptal.“

„Tož se pthejte. Pthať se smí každý.“

„Vidívám, že kupujete od všelijakých lidí všelicos,“ počal pacholek, chytře se usmívaje.

Žid však se zarazil a řekl ostře: „Co vidíváte? Pacholek nesmí nic vidět. — Co je vám po tom, od koho já co kupuju?!“

„Nic mi do toho není, pantatínku zlatý, a já vidím — nevidím,“ chlácholil ho pacholek — „je-nom něco bych rád věděl.“

„A co?“ upřel žid na Matouše pátravě oči.

Matouš se zaškrabal za uchem a řekl nesměle: „Rád bych věděl — tento — kdyby váš domácí něco ukradl a chtěl vám to prodat, mohl-li by se na Vás spolehnouti?“

Štern sebou trhl, pohlédl na Matouše, jak by mu chtěl nahlédnouti do duše a položiv mu pak ruku na rameno, řekl vlídně: „Matoušku, phamatumjte si: když od vás žid něco khoupí, tho je jako khámen ve vodě!“

Matouš se usmál spokojeně: „Tož byste mne nevyzradil?“

„Co mluvíte? Když vám phovídám: khámen ve vodě — tak je khámen ve vodě! Co mám mluvit více?“ —

„No, juž nic! Děkuji, pantatínku, to jsem chtěl vědět. — Dobrou noc.“

„Nechcete trochu khořalky, Matouši?“

„Dáte-li mi —“

„Proč bych vám nedal? Jste hodnej člověk. Sednite si za tabulu, dám vám půl žejdlík khořalky. — Mali, gib'm Matouš a holb Seidl!“ vola na dceru.

* * *

Venku bylo tma jako v pytli. Vítr hučel a vyl ve vysokých komínech palrny, až člověka mráz obcházel. Na okna šlehal déšť a pod okapem to žbluňkalo. Ponocný odtroubil jedenáctou. Po celé osadě byla čirá tma i žid Stern juž spal. Jen ve volárně ještě svítili, ač venku nebylo ničeho viděti: měli okno zakryté slamou — totiž Matouš, Jakub a Večeřa. Přebarvovali vola. Udělali mu vápnem lýsku na čele a velké bílé skvrny po těle. Když byl vůl omalován, řekl Matouš: Tak s tím jsme hotovi. Teď si stoupneme chvílku do deště, abysme zmokli a vy Večeřo, otevřte zadní vrata, aby bylo na blátě vidět, že byly otvírány.“

„Bože, pomoz ráno, až pozná žid, že jsme mu prodali vlastního vola,“ řekl Jakub. „Udá nás vsecky tři.“

„Nic se neboj!“ těšil jej Matouš. „Žalovat nás nebude a vyžene-li nás — nechť! Takovou službu najdeme vždycky.“

Vyvedli vola ven, stáli s ním chvíli na dešti a pak šel Matouš k oknu, kde žid spal, a zaťukal na ně — jednou, dvakrát.

„Kdo to?“ ozval se žid.

„Já, pantáto.“

„Kdo je to ten já?“

„Já, Matouš, otevřte.“

„Co se stalo?“ volal polekaný žid.

„Nic zlého. Nekřičte a otevřte.“

„Žid rozžal a za okamžik otevřel. — „Co je Matouši?“

„Pantatinku, dovedli jsme vám vola na prodej.“

„Vola? A jakýho? Odkud?“

„Neptejte se. To vám nepovím.“

„A kady ste ho dovedli?“

„Zadníma vratama.“

„Tak! A všici jste šli z domu?“

„Ne; Večeřa zůstal doma na vartě.“

„No dobře. A kde máte then vůl?“

„Tady na dvoře.“

„Zaveďte ho do jatky. Přijdu tam hned.“

„Ne tak! Napřed nám řekněte, co nám za něj dáte!“

„Jak vám můžu říct, když ho nevidím?“

„Tož si ho pojdte ohmatat; však jste rezník.“

„Počkejte; hned přijdu: Obuju si jen boty.“

Po chvíli přišel žid na dvůr s malou zlodějskou lucerničkou, ohmatal vola, zabřebentil cosi po židovsku a řekl pak: „No, 20 zl. vám dám.“

„Pantáto,“ usmál se Matouš, „nešpásujte dlouho; prší tady. Ten vůl stojí aspoň za 200 zl.“

„Kdyby byl jednou tak těžký, pak ano! Víte co, Matouši, dám vám 30 zl.“

„Co vám napadá! Od padesáti není.“

„Blázníte?“ zlobil se žid. „Dyť ho nekhupuju na trhu, khupuju ho pod rukou! Víc než třicet nedám a nechcete-li, prodejte si ho jinde!“ dodal uštěpačně.

„Než bych jej dal za třicet, raděj ho vyvedu ven a pustím do polí. Však ho ráno ten, komu patří, najde.“

Žid sebou zlostně trhl: „Matouši. nezlöbte mne! Povím vám poslední slovo: dám vám čtyřicet!“

„Ach, vem to čert! Ale hned je dejte.“

„Snad vám neuteču?“ durdil se Stern.

„Pantáto, nejlepší je z ruky do ruky. Dřív ho do jatky nezavedu, než mi dáte peníze!“

Žid šel volky nevolky pro peníze, vyplatil Matoušovi, pak vola při slabém kmitu lampičky porazili a stáhli. Žid zanesl kůži na hůru do jisté skrýše a když se rozednívalo, bylo vše v pořádku.

Pacholci zapřáhli, jeli po své práci a Stern zdřímnuv si chvíli na pohovce, posnídal a šel se pak podívat po domě. Když přišel do volárny, chodil od vola k volu a poklepával je spokojeně. U zdi se však zarazil a vytřeštil oči: poslední vůl tam nestál. — Stern byl jako ohromen. Spamatoval se však, běžel na hůru a vytáhl kůži z úkrytu.

Viděl, že jsou bílé skvrny vápnem nalíčeny. Udeřil se pěstí do čela a křikl: Jach kánef!“

Na to běhal po světlici jako posedlý. Sotva se dočkal poledne, kdy pacholci domů přijeli, běžel ven. Oči mu sršely, tváře mu hořely a hlas se zlostí chvěl: „Matouši, vy ste mi prodal můj vlastní vůl! Já vás budu žalovat, já vás budu do kriminálu přivést!“

„Psst, pantáto!“ hrozil mu Matouš prstem — „khámen ve vodě!“

Žid se hryzl do rtů, otočil se na opatku a mlčky odešel.

Ponaučení. Jaký pán, taký krám! — Nepoctivý hospodář — nepoctivá čeládka! — Špatný příklad kazí dobré mravy! — Tím nechtěli jsme všichni židy bez rozdílu potupiti, nýbrž měli jsme toliko na zřeteli ty, kteří si tak počínají a chtěli jsme křesťanům dáti výstrahu, by v takových šlepějích nekráčeli, sice by se to podobně na nich pomstilo.

18. Truchlohra.

Znáte truchlohru, která začala v ráji a dokonána byla na Golgotě? Jak bys jí neznal? Slunko, hledíc na ni, ustrnutím zakrylo tvář svou, země, v základech svých pevná, hrůzou se třásla, skály bolestí pukaly a Sláva Hospodinova, sídlící v Jerusalemě v chrámu Šalomounově, roztrhla žalem oponu, roucho své. Slyšels o ní již ve škole a slycháš každoročně před velikou nocí — jakž bys jí tedy neznal? A teď nadešla opět doba smutných těch zpomínek, nesluší tedy ani kukátkářovi, včil psáti žertovně. Chci ti tedy popsati též truchlohru,

ovšem ne tak velebnou, jak byla ona, ale přece žalostnou, ach přežalostnou. Nakreslím ti ji ve třech obrázcích.

I.

Smrtná neděle.

U vdovy V. bylo všechno jako smutečnou rouškou pokryto. Nebylo taky divu. V loni jí umřel manžel. Zanechal jí sice pěkný statek, dům v městečku, lán pozemku, peníze a, což nade všecko, roztomilého synáčka Karlíčka — ale co platno, když Karlíček po nějaký čas všel hlavičku, jako kvítečko vadnoucí a teď tam ležel na postýlce v bílých peřinkách, jak zlomená sněženka. Pochopíte jak bylo matce. Milovala své dítě více než celý svět; viděla v něm rozkvétati znovu své uvadlé jaro, viděla v jeho očích oči nebožtíka manžela, čím je kvítku slunko, čím je srně les, čím je ptáku vzduch, čím je rybě voda, čím je lakomci statek, čím slávychtivému vavřín — tím jí byl Karlíček: byl jí útechou, nadějí, pýchou, radostí — Bohem! — a teď právě odcházel lékař a odcházeje kroutil hlavou.

Vdova za ním od postýlky skočila, chytla jej křečovitě za ruku a upírala naň polekané oči: „Pane doktore, pro Boha vás prosím, proč kroutíte hlavou? Není žádné naděje?“

„Dokud je duše v těle,“ pravil doktor zvolna a vážně, „je vždycky ještě naděje. Doufejte v Boha.“

„Milý pane doktore, žádejte, co chcete; celé své jmění vám dám, jen mi zachraňte Karlíčka.“

„Milá paničko, kdybych mohl, milerád, jsem však již se svým uměním v koncích. Jak pravím, doufejte v Boha!“

Uklonil se lehce a odešel.

Vdova stála chvíli jak zkamenělá. Najednou však vykřikla zoufale, strhla s hlavy šátek a počala si rváti vlasy. Služka přiběhla, chlácholila paní, přišly sousedky, těšily ji — ale darmo. — Konečně, když jí síly ubyly, utišila se, sedla si k postýlce a hleděla okem pomatěným na choré dítě. —

Venku právě první travička pučela, jarní vánek šuměl, nebe se modralo a smavé slunko klonilo se k západu. Země, bohatá matka, oddychovala rodnou radostí.

Na dvěře zaklepáno. Vešel místní duchovní.

Vdova naň pohledla smutně a vstala vítajíc jej hlasem skleslým: „Uctivě vítám.“

„Milá paničko, slyšel jsem, že vám Karlíček jaksi těžce stůně.“

„Ach, velebný pane, pomozte, můžete-li!“
vzkřikla vdova náhle, jak by byla pomatena. „Pan doktor řekl, abych doufala v Boha; vy jste jeho sluhou, pomozte!“

„Milá paničko, budu Boha za Karlíčka prositi; ale jako pán svého sluhy vždycky neuposlechne, tak též všemoudrý Bůh není vždy naším prosbám nakloněn!“

„Co jsou mi pak vaše prosby platny?!“

„Mluvíte v bolesti a nerozvázně! Pamatujte se, že Bůh je vševědouce, že vidí dál než my krátkozrací lidé, že vidí z daleka každý kámen a každou propast, která nám na cestě hrozí. Věřte, kdyby vám Karlíčka vzal, že to bude jen k jeho štěstí. Teď by přišel do nebe a kdyby dorostl, ne-

víte, nevíte — nebyl-li by nešťastným na světě — a snad i — — “

„Když Bůh věděl, že byl na světě nešťastným, neměl mi ho dávat!“ přerušila mu vdova trpce řeč.

Kněz na ni soustrastně pohleděl a odpověděl: „Nemluvte tak! Bůh vám jej chce snad proto vzít, aby vám ušetřil veliké bolesti. které byste snad někdy pro svého syna snášela, kdyby vám na živě zůstal.“

„Ať mi jej Bůh jen nechá a nestará se dále o mě. Nebojím se ničeho, jen kdyby Karlíček žil!“

Kněz, nevěda si se ženou rady, přistoupil k postýlce, sepnul ruce a modlil se polohlasně: „Svatý Otče, všemohoucí věčný Bože, Pane života i smrti, je-li v tom Tvá svatá vůle, dej tomuto dítěti zdraví, dej mu —“

„Je-li Tvá svatá vůle!“ zasmála se žena jaksi podiveně. „Proč se modlíte: je-li Tvá vůle? To „je-li“ nemohu slyšeti! Ona musí býti jeho vůle a Bůh mi Karlíčka nesmí vzít!“

Kněz se zachvěl, obrátil se k vdově a pravil hlasem poněkud přísnějším: „Jaká to byla řeč?! Přišel jsem vás těšiti, vy potěchou pohrdáte a vyzýváte Boha. Nemluvte více takových slov, ať vás Bůh netresce!“

Vzal klobouk a odešel.

Vdova stála se sklopenou hlavou. Lekla se vlastních slov. Slunko právě zapadalo a vrhalo rudou zář na postýlku. Tvářičky dítěte se v té záři rděly. Rděla se to na nich večerní záplava kratičkého života, nebo-li červánek žití znovu se probouzejícího?

Vdova se probrala z myšlének, povzdychla z hluboka, pohlédla na své dítko a sepnula nevolky ruce. Zdálo se jí, že hledí na anděla.

S věže zavznělo andělské „Zdravas!“

II.

Neděle květná.

Nápis jsem napsal: ale jak teď začít? — Seděl jsem dobrou chvíli přemýšleje o tom s očima zamhouřenýma, mysl má však viděla, tékala daleko, překročila nebetýčné Alpy, přeletěla jako vlaštovice nepřehledné moře a stanula u Betfagy. Viděl jsem Její seděti na oslátku, v oděvu prostém, ale tvář Jeho a oči zářily velebou nevidanou, zlatými kadeřemi pohrával Mu vonný větrík, jasné slunko s jasného nebe se usmívalo a zástup s ratolestmi v rukou nadšením se objímal a jásal: „Hossiana!“ — Velký králi míru, kdy kdo slavil vítězoslávu dojemnější, pokojnější?! — Jaro v přírodě, jaro v srdcích lidských oslavovaly krále věčného jara.

Neděle květná, což jsi dnem radostným! Žel že po tobě tak rychle přijde velký pátek.

* * *

V městečku, kde bydlela vdova V., o které jsem vám předešle vypravoval, kráčel zástup lidu průvodem okolo chrámu. Nesli ratolesti v rukou a zpívali: „Hossana!“ na počest Toho, Jenž kdysi slavně vjel do Jerusaléma.

Vdova V. nebyla však v zástupu. Neměla času. Stála u otevřeného okna do zahrady s Karlíčkem v náručí. Slunko hrálo s vysoké oblohy, jarní vzduch voněl, stromoví pučelo, lýkovec u plotu žvilblil růžovou ratolestí a čermáček seděl na něm

zpíval mladému jaru. Všude nový život a ples — též v prsou vdoviných; vždyť Karlíček proti všemu nadání okřál, tlíko jeho se rozpučelo novým životem, očka zazářila jasně jak tam ta obloha nahoře a tvářičky mu rozkvetly červeným lýkocem. Narodil se takřka podruhé. Matka ho nepustila z očí a z náručí, celovala jej bez ustání, ano — zanedbala pro něj i služby Boží. Ráda by byla šla, jak děveče řekla, na průvod palmový — ale Karlíčkovu by se mohlo něco přihoditi: nemohla!

Odpoledne vystrojila susedkám a známým paničkám svačinu na oslavu uzdravení synáčkova. Namazala Karlíčkovu vlásky voňavým olejem, oblekla jej do šatů z brusů nových, prostřela stůl nejkrásnějším ubrusem, narovnala v komoře cukrovinky a koláče na talíře, a pak se oblekla sama do nejkrásnějších šatů; svlekla vdovský smutek. Konečně zapálila voňavý papír, aby přítelkyně ji nemohly pomlouvati, že nedbá čistoty.

Po požehnání se dámy počaly scházeti.

První přišla tlustá paní sládková s dozárlou (juž na tvářích žluřala!) slečnou, dcerou Klotyldou.

Zaklepaly — jemně — ovšem!

„Volno!“ zazpívala paní V.

Sládkovic vstoupily. Uklonily se na bobek a s úsměvem: „Dobré odpoledne!“

Paní V. vyskočila: „Aaa! To mě těší, milostpaní! Měla jsem juž strach, že nepřijdete. Vzkázala jste, že vám není jaksi dobře. — Milá, krásná slečinko, smím prositi — hubičku?“

Políbily se, obejmuly se a Klotylda zvolala pozorujíc Karlíčka, který právě trhal obrázkovou knihu:

„Ach, ty můj andílku, jak jsi teď krásný! Dal mi pusů!“

„Jste škaredá!“ zaškňoural Karlíček lámaje koňovi nohu.

„Ale Karlíčku, pfuj, jak to povídá?“ kárala ho matka.

„On tomu teď ještě nerozumí!“ žertovala sládková. „Až bude starší!“

Paní V. se dala do hlasitého smíchu: „Ne, milostpaní, jste vy čtveračka!“

Slečna Klotylda ohlednula se jako uleknutě, spráskla ruce a pískla: „Ale mamá, Bože — to je haňba! My jsme tady první!“

„Mlč,“ řekla resolutní sládková, „kdybysme nezačaly my, nepřišla by sem žádná, víš, jak jsou cimfrlich;“

„Tak, milostpaní, to se mi líbí! Máte pravdu! A teď prosím, odložte.“

Na dvéře zaklepáno opět.

„Dále!“ volala paní V., Sládkovic upřely na dvéře oči, kdo to jde.

Vešla paní berňová, obstárlá dáma s brýlama na nose.

„To je krásné, že jdete, milostpaní.“

Tak a podobně to šlo hodnou chvíli. Když se byl sešel celý kruh, když se všechny upřímně i neupřímně pohubičkovaly, obklopily Karlíčka.

Paní berňová, ta s těma brýlema, zaváděla řeč. Uchopila paní V. za obě ruce a tiskla je vřele: „Milá paní V., přejeme vám ze srdce celého, že vám Pán Bůh vašeho andílka zachránil. Věřte, kdyby byl mým vlastním dítětem, nemohla bych míti větší radosti!“

Paní V. si utírala šátkem oči: „Děkuji vám milostpaní a vám všem, milé, dobré dámy. Ach, zažila jsem smrtelných úzkostí. Když mi doktor řekl, že jeho umění je v koncích — —“

„Ach, co doktoři!“ řekla pohrdlivě sládková, „nevědí taky nic! Mě prohlásili již taky za ztracenou a jsem, chvála Bohu, po dnes a jak vidíte, souchotin nemám!“

„A nejvíce mě polekal pan farář, když k nám přišel a začal se nad tím dítětem modlití, jak by již bylo v rakvi!“

„Že ti kněži se do všeho pletou!“ zvolala živlivá paní asistentová. „Volala jste jej?“

„Ne! Bůh uchovej!“

„Tož, co u vás hledal? Takové dítě přece nebývá zaopatřováno! A pak, vždyť není ani možná, by Bůh takového andělka Vám vzal! Za to bude teď hodně dlouho žít.“

„Dejž to Bůh!“ vzdychla paní V. — „Ale prosím, moje dámy, račte se posadit! Donesu hned kávičku!“

„Ale, nač si děláte takovou škodu!?“

Svačinu paniček popisovati nechci, sice bys se slavné publikum, zase smálo a žertovně v tomto kukátku psátí nemám v úmyslu, — jak jsem hned na počátku řekl. Jen tolik napovím: Karlíček tropil při stole, co se mu zachtělo; nikdo mu nebránil. Vydrapoval hrozinky z buchtý, vylil kávu z koflíka na tácek a tloukl do ní lžičkou až na ubrus stříkala.

Paničky se smály a matka polekaná hrozila mu prstem: „To chlapeček nesmí!“

Karlíček však tloukl do kávy ještě více. „Chlapecek musí, musí, musí!“ A káva stříkala mu a matce do obličeje.

Paničky uhýbaly a přikrývaly se ubrusy, by jim znovuzrozený nepostříkal šaty.

Matka, nevědouc si rady, vzala tácek s kávou a odnesla to pryč.

Ale běda! Karlíček zčervenál, otevřel široko ústa, nemohl však popadnouti dechu — jenom dupal nohama; konečně mu vyhrkly slzy a počal břeštěti, až se dům rozléhal. Matka se ulekla, přiskočila k synáčkovi, vzala jej do náručí, ale klučík tloukl nohama i rukama, div se jí z náručí nevytřepal.

„Ale milá paní V.,“ napomínala ji kupcová, „nechte mu po vůli! Je po nemoci, ještě dráždivý — ať se vám zase nerozstůně!“

A matka mu nechala po vůli, nejenom tehdy, ale vždy! Co Karlíček chtěl, stalo se zákonem! Karlíček dostal jísti kdy chtěl a co chtěl — vždyť měla jenom jej a vstal takřka z mrtvých! Dělal co chtěl a jak chtěl. Tak rostl na těle a na duchu — ne však moudrostí, ale špatností. Z Karlíčka stal se Karel, ze svévolý — ničema! Ač mu škola nevoněla, matka jej však přece poslala na studiu. Vyhnali ho však odtud brzo, že pro pilnost a ušlechtilé mravy ne, uhodne snad i Janek. Stal se studentem — sběhem. Potaloval se doma po městečku. — Co taky mohl jiného začítí? Orati nechtěl a jiného neuměl — vyjma kouřiti, píti, v karty hráti a ještě jiné pěkné, užitečné věci, o kterých však hanba povídati! Matka brzy nevěděla, kde nabratí pro pana syna peněz. Domlouvala mu, pro-

sila ho — pan Karel však nedbal, a odhodlala-li se k slovu přísnému, bouchl synáček dveřmi a někdy matku též po hubě! Naplakala se chudera dost a dost! Jak často lomila v posteli rukama, nepřicházel-li syn ani k ránu domu a bědovala: „Kýž by mi raděj tenkrát byl umřel! Co jsem myslila, když jsem vypustila z úst: „Ať se Bůh o mne nestará!“ — Tak jí často srdce krvácelo! Však ženské jsou v mnohém jako kočky — též v tom, že mají tuhý život. Snesou útrapy lehčeji než muži. Též vdova V. neumřela žalostí a bolem, ač vypila číši tu až do dna!

Když byl Karlíček v letech dvacátých, stalo se cosi hrozného. Stálo tenkrát ve všech novinách:

„V N. udál se hrozný zločin. Jakýsi Karel V., sběhlý študent a ničema, byl od hostinského K. překvapen krada mu z truhlíka peníze. Když jej chtěl hostinský lapiti, bodl ho ničema do prsou. Hostinská přiběhla ku pomoci — ale i tu probodl. Oba již zemřeli. Zločinec jest uvězněn.“

Paní V. tu zprávu v novinách nečetla, znala ji však lépe, nežli čtenáři: znělať o jejím — synu!
Nebohá matko!

III.

Veliký pátek.

Hoří snad v městě, že lid se ulicemi tak tlačí a žene? Všichni hledí jaksi podivně, zděšeně a tlačí se v jednu stranu. Zvonek s věže nařká pronikavě, až mráz kosti proráží! Tamhle jde již taky vojsko s nastrčenými bodáky, jde však jaksi zvolna, nespíchá jako k ohni — co to? A tamhle rachotí vůz a na něm — ach, můj Bože, již vidím, již

vím, co ten shon znamená — na něm sedí kapucín s křížkem a vedle něho mladý, bledý člověk v řetězech! Sedí se sklopenou hlavou, s očima zamhouřenýma! Lidé hledí naň jako na dravce v kleci, sestrkují hlavy a ukazují prstem.

Kněz mluví vlídně k bledému mladíku, mluví k němu se slzavým okem, a mnohá matka utírá si šátkem oči vzdychajíc: „Nedej Bože, abych se něčeho takového na svém dítěti dočkala!“

Vůz rachotí pomalu dále, umíráček běduje bez přestání a lidu stále přibývá. Vše se tlačí k bráně městské. Juž ní projeli. Odsouzenec pozdvihl oči, pohlédl před sebe a zachvěl se po celém těle. Hlava mu sklesla až k prsoum. Na kopečku stála šibenice a kat s pacholky u ní.

Odsouzenec nepozdvihl více očí, až byli u cíle. Tam mu soudce přečetl ještě jednou rozsudek, na znamení, že život utratil, kněz se s ním pomodlil poslední „Otčenáš“ a obejmul jej, pak přistoupil kat, podal mu ruku řka: „Odpusť mi, brachu, že mou rukou umřeš!“

Nešťastník políbil kněze a požádal pak o poslední slovo. Bylo mu povoleno. Vztýčil hlavu a promluvil k lidu hlasem pozdviženým:

„Loučím se se světem v hanbě a před časem! Že to tak přišlo, toho je vinna má matka! Ve všem mi povolovala! Napomínám vás, matky, vychovávejte své syny přísně, ať neumrou taky na šibenici! S Bohem! Modlete se za mě! Své matce odpouštím!!“

„Hihaha! hihahaha!!“ zachechtala se jakási žena v zástupu chechtotem tak hrozným, až v těle krev stydla! V lidu nastalo hnutí. Šílená vdova

V. prorážela sflou nadlidskou zástup, prorazila i řadu vojáků, skočila k šibenici. — Odsouzenec však již byl mrtev.

Obrátila se k lidu a volá: „Není to pěkná podívaná? Toto je můj jediný syn!“

Vojáci ji odvedli.

* * *

Slavné publikum! Kdysi visel Kristus též na šibenici kříže a matka Jeho stála dole. Přesmutný to obraz, ale jak rozdílný od tohoto! — Matky, pamatujte si to naučení odsouzenecovo, zvláště vy, útlocitné „mutynky!“

19. Alleluja!

Jakého to ve světě plesu. Jaro přišlo za šumu lesů a hukotu vod jako mocný vítěz nad ledem a smrtí. Teď však bojovná jeho tvář znenáhla se vyjasnila a usmířila. Rozhlédla se po světě jako krásný anděl. Ptactvo z dalekých končin přilétá, by je užřelo a písni svou velebilo. Sněženky a fialky, sedmikrásky a máselničky a pestré jiné kvítí vykukuje zvědavě ze země a usmívá se krásou a blažeností.

Po dědinách skotačí dítky, pískají na vrbové píšťaly a jaro jim září z mladých očí. I starci a stařeně rozehřívá se zvadlé srdce a pučí novou láskou k životu. Kam oko dohlédne, vše plesá a zpívá tisícerou řečí: Alleluja.

V malé chaloupce sedí stará žena s růžencem v rukou u okna a u kamen kolébá mladá zínka nemluvně. Je bílá sobota před vzkříšením. Venku hoši hrkají, dívky metou návsí, z komínů se kouří,

ze všech kuchyní zavání vůně koláčů, celá osada je v radostném spěchu, aby se důstojně připravila na radostné svátky.

Avšak stařenka s mladou ženou v chaloupce nemají ohně v pekárně, nekonají žádných příprav. Sedí tiše, smutně a slzy jim kanou po tvářích, jak by všecka jejich radost, všecko jejich štěstí leželo se Spasitelem v hrobě. Strojily by na svátky, nemají však, co by strojily a pro koho by strojily. Samy jedí ode dávna již jenom chléb trpkosti a ten nechutná, ať je černý nebo bílý. Nač také péci koláče, když by je smáčely slzami.

Stařena po dlouhém mlčení vzdechla z hluboka: „Jak pak bude náš chudák ty svátky svítiti?“

„Právě na něho myslím,“ odvětila mladá smutným hlasem. „Zdalo mi se dnes o něm. Zdalo mi se, že přiletěla vlaštovička s psaníčkem na krčku, zaklepala zobáčkem na naše okno, já jsem jí otevřela, psaníčko vzala a vykřikla jsem radostí. Bylo od našeho Josefa. Jak jsem křikla, probudila jsem se. Bůh ví, co v tom psaní stálo.“

„To je dobré znamení, milá nevěsto,“ řekla stařenka. „Vlaštovička je svatý ptáček a neštěstí nedonáší. Snad Josef brzo přijde.“

Mladá matka sepjala ruce, pohlédla k nebi a vzdychla vroucně: „Dejž to Pán Bůh dobrotivý, aby aspoň to malé tady spatřil. Bez něho mi ani nepřipadá, že budou svátky. Maminko, kdyby tak na ty svátky přišel!“

„Ach, prosím tě, děvečko milá, nemohu si ani pomyslit, že by to bylo možná. My jsme už ti nejnešťastnější. Kovářů přišel domů, Michálků, Dvořáků, jen ten náš chudák nesmí odtud. A přece

bychom ho doma nejvíce potřebovaly. Ti druzí jsou svobodni, mohli tam snázej zůstat.“

„Kdo to ví, neleží-li ještě v nemocnici,“ prohodila mladá.

„Prosím tě, nelekej tak,“ kárala ji stařenka. „Vždyť nám sám psal, že je mu už líp a že musí jenom čekat, až seslí, aby se mohl vydati na cestu domů. Pánbíčku, kdyby tak na ty svátky přišel, radostí bych se rozumem pominula.“

Najednou však se zasmušila: „Ale jak bychom chudáka uctili? Nemáme v domě ani prášku bílé mouky, ani jiskry másla.“

„Ach, což o to,“ máchla žínka rukou, „však by žid půjčil. A kdybych měla svou novou sukni prodat, přece by se peklo a vařilo.“

Někdo zaklepal na dvěře a nečekaje ani na pozvání, vkročil.

Byla to stará Kovářka. Pozdravivši ohlížela se udiveně: „Prosím vás, lidičky, co děláte? U vás není ani jako před svátky.“

„Prosím vás,“ řekla stařena, „nám je teď jedno, svátky nėsvatky. U nás je pořád smutek.“

„Nepsal vám Josef?“

„Už pět neděl ne.“

„Chudák,“ potřásla Kovářka hlavou, „Bůh ví, jak se mu tam daří! Byl u nás dopoledne šafář a vypravoval, že četl v novinách, že prý naši vojáci potáhnou dál na ten Nový Pazour, nebo jak to jmenují.“

„To byste nás pěkně potěšila,“ zvolala polekaná stařena.

Mladá žena zbledla jako stěna, vzala dítko z kolébky a tulila je vřele k prsoum.

„Inu, já nepovídám,“ vylouvala Kovářka, „že váš také tam potáhne. Vypravuji jen, co jsem slyšela.“

„Naposled ten můj sen znamená,“ šeptala mladá, „jenom psaní od Josefa, že musí zase dále.“

S věže zavznělo první vyzvánění na vzkříšení.

„Ani na vzkříšení nepůjdete?“ tázala se Kovářka. „Juž sezvánějí. Na Pánbíčka nezapomínejte, aby vás neopustil.“

„Jak bychom nešly na vzkříšení? Což jsme židovky?“ řekla stařenka trpce; ale co je pravda, to je pravda, člověk samým zármutkem nemá ani chuti do modlení.“

Oblekly se. Stará šla do kostela. Mladá však zůstala na zahrádce před chaloupkou, aby se průvodu účastnila aspoň očima. S dítětem do kostela nemohla.

Zazvonili po druhé. Pan farář vyšel z fary ve svátečním taláru. Za chvíli zavířily před kostelem bubny, hudebníci hráli intrády, ministranti cinkali, ve věži hlaholily všecky zvony, veteráni smekli klobouky a kněz pod baldachynem uděloval Nejvyšším požehnání. Pak se hnul průvod za zvuku hudby osadou.

Viděl jste juž každý takový průvod, nač bych jej popisoval. Bez toho to nejkrásnější, co Bohu při takových průvodech se líbí, vroucnost v srdcích věřících, popsati nelze.

Mladá žínka klekla si na zahrádce vedle bezového keře a hleděla slzavýma očima na zlatou monstranci skvoucí se v záři zapadajícího slunka, v níž skrývalo se nejdražší tajemství naší víry.

Když tak klečela a duše její na perutích modlitby zaletěla vysoko nad modrou oblohu, vrzly za ní vrátka, ona toho však neslyšela. Zazněly tiché kroky, nepozorovala toho. Až když uslyšela hlasitý pláč, ohlédla se a za ní klečel hubený, zbídačený, vousatý muž v ošumělém vojenském plášti.

Žínka radostí vykřikla „Josefe!“ a padla mu okolo krku.

Po osadě zněla hudba a zástup vesele zpíval: „Alleluja!“

20. Jak pomáhal žid — misionářům.

Onehdy jsem dostal od Mor. Krumlova dlouhý dopis o jakémsi hajném, nepodepsaný, ježž tedy uveřejniti nemohu, jak tajuplný dopisovatel si žádal. Milý, neznámý pane, vím dobře, že je mnoho hájných, kterým lidi nadávají „vtělených ďáblů“, vím že mnohý sužuje lid po nelidsku, vím, že některý vypadá jako „ďábel v podobě člověka,“ jak píšete. Na klobouku měl peří, to se podobalo rohům; bradu měl červenou jako vypláznutý jazyk a za ním se táhl od plachty cíp, který mu visel jak ocas. Výborně jste jej popsal — hotový čert, jako o sv. Mikuláši. Uznávám vaši dobrou vůli — ale všeho, co jste mi psal, uveřejniti nemohu. Kdybych vám mohl příčiny ústně vyložit, uvěřil byste mi. — Nenechte se však zastrašiti a pište podruhé zase. Nehodí-li se jedno, bude snad druhé vhod. I kohoutu při kokrhání hlas někdy selže! — Abyste nabyl přesvědčení, že jsem váš dopis důkladně přečetl, chci s vámi o jednom místě pohovořiti. Stál jste prý před hostincem „u bílého kříže,“ an šel

kněz s vel. svátostí k nemocnému. „Učinil jsem svou poklonu. Byl jsem svědkem, že, kde moc židů, není ani jednoho dobrého. Čuměli tu dva škrabáci, ale aby aspoň před Bohem byli posmekli — toto! — stáli tu každý jako socha!“

Dovolte, pane, křivdíte židům! Dokážu vám, že židé mnohdy křesťanské náboženství z úmyslu podporují. Čtete jen pozorně následující obrázek.

Slavné publikum, zvu Tě uctivě k tomuto z brusu novému představení. Kdybych byl nějakému židovi na směnku dlužen, poslal bych mu otisk tohoto kukátka, bych se mu zavděčil a lichvářské srdce obměkčil.

* * *

V J..... byly sv. misie. Kázali tam tři vel. páni z Tovaryšstva Ježíšova. Slova jejich zněla silou pozauny mocně do duše a lid sbíhal se odevšud poslouchat vůli Páně, jako kdysi chvátali Izraelité k hoře Sinai. A řeč nadšeného šla jim k srdci, posluchači plakali slzami kajicnými.

Jednou odpoledne zavolal si jeden pan misionář, přijda ze zpovědnice, kostelníka na faru.

„Kostelníku, jak se jmenuje zdejší žid?“

„Subák, velebný pane.“

„Není zde židů víc?“

„Ne, jen ten jeden — a toho nám sem byl čert dlužen! Račte odpustiti, že tak mluvím.“

„Nevíte, je-li dnes doma?“

„Jak by nebyl! Je taková schůzka! Má plno lidí v hospodě i v krámě — ani za dukát by neodešel!“

„Dobrá! Jděte tedy k němu, že se nechám poroučeti, aby ke mně hned přišel.“

Skoda, že nejsem Karlem Klíčem, abych mohl kostelníkův obličej zrovna nakreslit. Po těch slovech misionářových otevřel kostelník ústa i oči, jak by ho byl někdo náhle do zad udeřil a zahleděl se udiveně na kněze.

Misionář se zasmál chutě: „Nic se nedivte! Dělán rád se židy kšefty. Jděte mi pro něj hned.“

Kostelník odešel, na schodech se však zastavil, naklonil hlavu na levo, přemýšleje, vytáhl tabačtěrku, sňupl si rozvážně, řka pro sebe: „Hm, hm! Co asi tomu židovi chce? — Toto je mi divná věc!“

Zabočil do kuchyně. Kuchařka stahovala právě zajíce.

„Katynko,“ oslovil ji kostelník, „svět juž dlouho nebude.“

„Kde pak jste to zase četl?“

„Nikde — ale já povídám, že bude brzo konec světa.“

„Stal jste se prorokem? Odkud to víte?“

„Pomyslete si, P. V... mě posílá pro Subáka, by k němu hned přišel.“

Katynka pohlédla na kostelníka přes rameno a řekla úštěpačně: „Mějte naši Francinu za blázna — mě ne! Takový pán, jako je P. V..., poslal by pro židáka!?“

„Věřte mi nebo ne — za chvílku tady bude. Uvidíte! Přivedu ho sem.“

To kuchařku přesvědčilo. „Kostelníku, nepil byste sklínku piva?“ obrátila náhle.

„Kdo by nepil, dostane-li?“

Odešla do komory, nalila a podávajíc mu, ptala se pološeptmo: „A co chce tomu židovi?“

„Na vaše zdraví, Katynko!“ nazdvihl kostelník sklítku, napil se a pokrčil pak ramenoma: „Ja, kdybych věděl!“

„A proč jste se nezeptal?“

„Takový pán nepověsí člověku všecko na nos.“

„Hleďte to tedy vypátrati; dám vám pak večeri.“

„Dobrá! Teď ale abych pospíchal — sic dostanu hubové polívky!“

Vzal čepici a pospíchal k židovně, kde měl Subák hospodu a kupecký krám.

Vstoupil do nálevny. Bylo tam několik přespolních lidí na svačině. Subák, malý, hubený, oholený židák s krkavčím nosem, chodil od hosta k hostu, lichotě, chvále. Sotva spatřil kostelníka, vítal jej rukou: „Ach, kostelníku, vítám vás! Dostal jste taky žízeň? V tom kostelíčku je asi parno.“

„No, ujde to, ujde! — Rád bych s vámi něco promluvil, pane Subáku.“

Žid zakývl hlavou. „Jak si přejete. — Pojdte se mnou sem do druhého pokoje. — Co pak byste rád?“ —

„Vel. pan misionář V... nechá se poroučet, abyste k němu hned přišel.“

Židem to trhlo: „Já?“

„Ano. A hned prý!“

Subák hodil hlavou jak kohout, podíval se na strop a upřel pak bodavě oči na kostelníka: „Který je to ten vp. V...“

„Víte, ten, co tak krásně káže.“

„A co mi poroučí?“

„Nevím, zlatý pantáto: - neřekl mi ani slova.“

„Hm! hm! — Nebyl rozzlobený, když vás sem posýlal?“

„Ale kde! To je pán jak anděl! Byl v nejlepší chuti.“

„Víte co, kostelníku? Počkejte minutku. Obleču se trochu, jak se sluší před takového pána a zavedete mě k němu — ano? Nebudete zatím něco pít?“ —

„Nemám u sebe peněz.“

„Ptal jsem se vás na peníze? Sklínku piva, co?“

„No, třebaš! Ale pospěšte si, pantáto, nemám času.“

„Za dvě minuty zde budu! Povím jen pajmámě, kam jdu a vezmu si jiný kabát.“

Odešel do krámu a kostelník do nálevny. Popíjel s nábožnou tváří pivo.

„Takováhle pobežnost, jak je zde včil, nebyla tady nikdy, co J... J...em stojí!“ řekl jeden z hostů.

„Nebyla — a taky nebude!“ doložil kostelník vážně. „Však zastanu! Konám to rád — ale dlouho bych tak nevydržel!“

„Však bude taky naznání!“ prohodil jiný.

„Naznání? Prosím vás, nemluvte tak! Jaké mám od vás? A takové mám od každého! Mnohý mi ještě nadá!“

Za malou chvíli přišel žid v černém kabátě. Na krku měl stojací, škrobený límec a na hlavě zánovní klobouk.

„Kostelník, pojďte! — Lidičky,“ řekl hostům, „posečkejte, přijdu hned. Raňmáma vám zatím naleje, co budete poroučeti.“

Šli. Kostelník napřed, žid za ním — krk vzhůru, hlavu do zadu, nos — zubák k nebi a

ruce v kapsích u kabátu. Vyšlapoval si jako veterán.

Šli mlčky. Žid přemýšlel, proč asi misionář jej volá, kostelník zvídal očima, kdo jde do kostela.

Přišli do fary.

Slečna Katy stála, jako by náhodou v síni.

„Ach, pane Subáku, pěkně vítám! Co pak vás sem vede?“

„Ruku líbám, slečinečko; Pán Bůh ví, že sám nevím! Jeden z těch milostpanů kanovníků ráčil poručit, abych k němu přišel.“

„To nejsou kanovníci, jsou jen misionáři,“ poučovala Katy.

„Co není, může být!“ ušklíbl se žid schytrale. „Takoví učení páni — —! Kde pak bydlí ten milostpán V...?“

„Kostelník vás zavede. — Zastavte se u mě, až půjdete zpátky. Vyhýbáte se mi bez toho, jak zlé svědomí.“

„Já — a vyhýbat! — Ruku líbám zatím.“

Přišel ke dveřím vp. V..., ošoupal si židák boty, smeknul klobouk, vjel pravou rukou do vlasů a zaklepal nahnuv ucho ke dveřím.

„Ave!“ ozval se zvučný hlas.

Žid vešel strouhaje poklonu za poklonou. Šoupal nohama, jak by šel v klzkém blátě vzhůru na kopec a ukluzoval.

„Ruku líbám, vaší milosti. Ráčil jste poručiti —“

„Neporoučel jsem ničeho,“ vpadl mu misionář do řeči, statný pán s prošedlými, krátkými vlasy a skoumavýma očima — „požádal jsem vás pouze. Jste vy pan Subák.“

„Prosím, mám tu česť,“ uklonil se židák k zemi.

Misionář se otočil, šel ke stolu, vyňal ze šuplíka papírek a podával jej židovi řka vážně: „Zde vám odevzdávám od jistého člověka 10 zl. Ošidil vás o ně. Poprosil mě, bych vám je doručil a vás požádal, abyste mu odpustil.

Žid hleděl mezi tou řečí pátravě na kněze a zůstal pak na okamžik bez pohnutí jako socha. Konečně mu vyřinul z prsou výkřik: „Gott gerecht! S'is a Wunder!“ (Bože spravedlivý, toto je zázrak.)

„Ovšem, jest to zázrak,“ přisvědčil kněz vážně, zázrak víry křesťanské! Kéž by navracoval každý majetek nespravedlivý! Bylo by dobře na světě!“

Žid vzdychl z hluboka, jak by se ho ta řeč netýkala a příkyvoval hlavou: „Ja, ja, svět je věcil tuze špatný! Pravý zázrak, když někdo peníze navrátí! — Milostpane, prosím poníženě, kdo pak mi ty peníze posílá?“

Kněz pokrčil ramenoma: „Neznám ho. A kdybych jej znal, nevyzradil bych: to je tajemství.“

„Bůh uchovej. abych tajemství vyzvídal! Já tomu člověku nechci škodit, Bůh je můj svědek! Jen bych rád věděl, kdo to je? Tak hodný člověk! S'ist merkwurdig! Jak vypadal, prosím poníženě?“

„Řekl jsem již, že ho neznám!“ odpověděl kněz suše. „Ostatně — povinnost svou jsem vykonal — odpustte, že se s vámi nemohu déle bavit. Mám mnoho práce. Poroučím se.“

„Ruku líbám na stokrát, milostpane,“ klonil se židák. „Dej Pánbíček zdraví při tak těžké práci!“

„Děkuji. S Bohem!“

Ve dveřích se žid otočil: „Milostpane, prosím o milost: jen jedno slovíčko! V čem pak mne ten jistý člověk ošidil?“

Pater V... se čtverácky usmál: „Myslil jsem si, že se mne na to zeptáte.“

„To je veliká věc, poníženě prosím! To sahá do můj kšeft, abych věděl, kde si mám dáti pozor!“ řekl žid, upíraje zvědavě oči na misionáře.

„Ovšem, ovšem,“ přisvědčoval kněz, „pozoru je potřeba! Nemohu vám však říct, v čem vás ošidil: neptal jsem se ho na to.“

Subák svěsil hlavu: „Škoda, věčná škoda! Já bych se ptal vždycky.“

„Můžete, až budete misionářem. — Teď však: poroučím se!“

Žid odešel a sestupoval zamýšlen pomalu po schodech dolů.

„Proč jdete tak smutně, pane Subáku?“ volala naň slečna Katy.

Žid sebou trhl. „Kdo smutně? Jak smutně? Já? Bůh uchovej! Přemýšlím, jaký je to dobrý pán, ten milostpán P. V...“

„Co pak vám chtěl? Pojdte dál!“

„Co mi chtěl? Nic mi nechtěl! Vyřizoval mi jen pozdravení od mého bratra z Prahy.“

„Židáku, nelžete!“

„Proč bych lhal? Zná prý mého bratra tuze dobře. Bere prý od něho látky na šaty. Nemůže si ho dost vynachválit, jaký je dobrý člověk, ten můj bratr. — Vidíte! A vždycky říkáte, že já šidím!“

„Inu, bratr za bratra nemůže! Ale vy že máte bratra v Praze?“

„A kdyby byl v Paříži, škodilo by vám to?“

„Kačenko!“ volal pan farář z venku.

Kuchařka sebou trhla, spěchala k pánovi a žid se vytratil.

* * *

Z fary běžel Subák domů, jak by mu vlasy na hlavě hořely. Žena jej doma čekala hned ve dveřích.

„Ny, Samuel-leben, co je?“

„Zle je! Já osel, já zloděj svých vlastních peněz, já darebák!“ bil se Subák pěstí do čela. „Sára-leben, stydím se tě! Pomysli si, někdo mě ošidil o 10 zl.“

„Vaj! O deset! A kdo?“

„Vím já? Celý svět mě ošidil!“

„Subák-leben! A na čem tě ošidil?“

„Vím já? Na kořalce, na obilí, na koních, v kartách — ve všem! Já kanef! Sára, směj se mi!“

A vypravoval jí pak, co se na faře stalo.

Židovka naň pohlédla jedovatýma očima: „Subák, ošidil tě jeden, ošidí tě celý svět! My jsme žebráci. Jsem žena žebráková, moje děti jsou žebráci. Subáku, proč ses ženil, když neumíš hospodařit?“

„Sára-leben, odpusť mi! Všecko napravím!“

Židovka se zasmála potupně. „Ty všecko napraviš! Jak napraviš? Tebe každý ošidí!“

„Sára-leben, napravím všecko, uvidíš a nenapravím-li, plivni mi do očí a jdi pryč ode mne.“

* * *

Na večer byla hospoda plna lidí domácích i přespolních. Mnozí přespolní nešli ani na noc domů. Nemluvilo se o ničem, leč o misionářích a

o kázání. Kdo ústa otevřel, ten chválil. Jen v koutě seděl pololáník Sojka opřen loktama o stůl, mračil se a huboval:

„To je cahertů s těmi misionáři! Hm, lidé jako lidé! Já k nim pro moudrost nepůjdu!“

Subák po něm stříhl očima, neříkal však ještě nic.

Někteří se misionářů proti Sojkovi ujali. Čím více mu však odporovali, tím více se opilec durdil, až konečně křičel, že v novinách četl, misionáři že jsou darebáci, podvodníci, že bláznější lid a on že na ně nedrží.

Subák přiskočil ke stolu: „Co jste to povídal Sojko? Velební páni misionáři že jsou darebáci? Vy jste darebák, rozumíte? Byl jste již na kázání?“

„Nebyl! Nač bych tam chodil?“

„Byl jste již u zpovědi?“

„Nebyl! Já jsem hodnější, než ti misionáři všichni!“

„Vy jste hodnější? Vy ochlasto?“ křičel žid. „Každý hodný křesťan jde v tento svatý čas na kázání a k sv. zpovědi a já, kdybych nebyl židem, šel bych k zpovědi první, jak Bůh nade mnou, a na kázání budu teď choditi každý den! Rozumíte? A v mém domě na velebné pány misionáře nadávati nedám, a vy Sojko, klidte se mi z hospody hned! Dříve vám nenaleju, pokud nepůjdete ke zpovědi!“

„Cože, žide! Že mi nenaleješ?“

„Nenaleju! Juž jsem řekl! A teď marš z mého domu!“

„Výborně, pane Subáku!“ chválili jej druzí hosti. „Z vás by si měl vzít příklad mnohý křesťanský hostinský.“

Jak oheň roznesla se zpráva po celé osadě, že žid Sojku vyhnal, protože nadával na missionáře a k zpovědi jíti nechce. Chválili Subáka bez mála více, než velebné otce samé, a kde kdo šel k zpovědi, by nebyl zahanben židem.

Schytralý židák mna si ruce šeptal své Sáře: „Pak-li mě ještě někdo ošidil, zajisté to navrátí! Ty jsem do té zpovědi vehnal, jako škopy do prádla.“

* * *

Co tomu říkáte, vy pane dopisovateli od Krumlova? Nebyl Subák dobrým pěstitelem křesťanství? Ještě mi jednou na židy hubujte!

21. Rytířové ducha.

Slunko je růží na nebi. Nebeská ta růže neuvadá sice nikdy docela — vždyť je nebešťankou! V zimě však přece jak by dřímala. Jarem ale napojena zdrojem rajským rozehřeje a rozesměje se její zářivý květ, dýchá na naši zemi paprskem vonavým, zahledí se na ni pohledem laskavým, až staré, zmrzlé zemi útroba jarou láskou roztaje a omladne, až se pousměje a zavoní tisícovým květem a zajisté tisícovým zpěvem vzhůru k růži nebeské, k zářivému slunko a k jejímu zahradníkovi, Bohu, který kráčí rájem blaha.

A čím plněji a krásněji rozkvítá slunko na modré obloze, tím bujněji a pestřeji kvete též země, tím nádhernějším pláštěm se odívá, až v dobu Hodů Svatého Ducha přistrojí se v řízu královny

krásy. — Tak nám chtěl Bůh i přírodou zjevití, že působení Ducha sv. jest nejkrásnější rozkvět a nejbohatší dar lásky Boží k nám, chudým lidem.

To uznávají též lidé, kterým evangelium a pomyslení na Boha asi tak voní, jako nám evandělička. Kdo tu bylinu zná, ví, jak voní. Takoví říkají, že působení ducha („svatého“ ovšem vynechávají) jest nejdokonalejší a nejvyšší stupeň vývoje lidského. Pokud prý bylo člověčenstvo jako v plénkách, věřilo pouze v Boha Otce Dobrotivého, zároveň pak přísného; když povyrostlo, uvěřilo v Syna, který je naučil lásce; teď, když prý již dospělo, nechce věřit, leč v Ducha, a tím Duchem je, jak vytrubují, fosforový rozum lidský a ne Duch svatý. V tom je ta kaňka. Každý, kdo jen k novinám aneb ku sklínce v hospodě přivoněl, chce býti rytířem toho Ducha. Takovými hrdinami hemží se celý svět. Někteří nosí lesklé kožené rukavičky, jiní umouněné koženky. Někteří mají vousy pod nosem, jiní na bradě, na zubech však málo který, jak z následujících obrázků poznáte. Chci vám takové rytíře Ducha vylíčiti.

* * *

O b r á z e k I.

V pokoji pana profesora filosofie Mudroňa stál u dveří malý, hubený sedláček, mačkaje ošumělý klobouk. Pan profesor s binoklem na očích, s pěkně učesanými vousy na tvářích a s napomadovanými vlasy na moudré hlavě stál před ním rozkročen, jako Sokrates v pruhovaných pantalonech a šviháckém fráčku. Levou rukou hladil si vousy moudrostí vonící, pravice si zahrávala s řetízkem u ho-

dinek. Mladá panička seděla u okna, pletla punčochu a pohlížela hned na sedláčka, hned zase oknem na náměstí.

„Inu, milý človíčku,“ pravil pan profesor sedlákovi, „nemohu vám pomoci. Váš syn je slabší hlava. Neuškodí mu, bude-li rok opakovati.“

„Ale ponížně prosím, vzácný pane profesore,“ sepnul sedlák ruce, „znáte mě, jste z našeho kraje, víte, že na takové čtvrti je holá žebrota. Kde bych vzal peněz na opakování.“

„Milý brachu,“ pokrčil profesor nosem, až mu binokl spadl, „nemáte-li peněz, nechte syna u pluhu.“

„Ty můj rozmilý Bože! Každý otec by rád připravil syna na lehčí chléb. Víte, vzácný pane profesore, sám nejlíp, jak je ta sedlačina trpká. Také jste doma orával.“

Paní profesorová se ohlídlá a zakašlala. Pan profesor filosofie zčervenal jako kohout a řekl zkrátka a ostře: „Oral-li jsem, oral jsem pouze pro zábavu. Ostatně měl jsem já vlohy a otec peníze, což vám oběma schází. Jak už jsem řekl, vašemu synu dám dvojku. A s Bohem! Nemám času.“

Sedláček zbledl a odešel smutně.

Paní profesorová mezi tou řečí vyložila se z okna ven a brejlila po náměstí přes lornětu.

Sotva zavřel sedláček dvěře, mrskla sebou jako štika a změřivši p. manžela hrdým pohledem, deklamovala skrze zuby: „Takové řeči uslyší dáma ve vlastním domě, zahodí-li se za člověka z takového rodu jako jsi ty. „Však vy, pane profesore, jste také oral!“ posmívala se, nápodobíc řeč sedlákovu. „Fi donc! Moje mamá by se v hrobě obrátila, kdyby to slyšela.“

Pan profesor postavil se na kramlíky: „Aurelie, takovou řeč si zapovídám.“

„Jakou to řeč?“ řekla jako by nevinně mladá panička. „Mluvila jsem nepravdu? Vždyť jsi pouhý selský synek.“

„Teď jsem profesorem!“ vzmužil se pan filosof.

„Ale každý sedlák ti to do očí vyčte, že ses za pluhem potil,“ doložila uštěpačně vzdělaná paní.

Pan profesor hrál všemi barvami a vyrazil ze sebe křečovitě: „Ano, můj otec byl sedlákem, ale tvůj zemřel jako bankrotář.“

Paní profesorová pohledla na svého muže soustrastně a pronesla hlasem skoro vznešeným: „Bankrotář! Celý svět je teď bankrotářem. Lpí na tom jaká hanba? Za to však byla má matka bohata a jsem bohata i já. Nelíbí-li se panu profesorovi žítí společně s dcerou bankrotáře, eh bien, také dobře, račte si najati byt vlastní, mně bude samotné volněji.“

„Aurelie!“ zvolal pan profesor, hlasem docela však jiným, jako před tím.

V tom pootevřela služka dvéře, vstřčila hlavu do pokoje a volala přidušeným hlasem: „Milostpaní, jdou k nám Suchánkovi!“

Milostpaní skočila rychle před zrcadlo, urovnala si mašli a frisuru, a poručila panu manželovi filosofovi: „Skoč do spárny a umej se. Hoříš jako pivoňka.“

Filosof či mudrc, profesor, který ve škole rozumem svým naznačuje dráhy a meze lidského vědění a myšlení, který ve spisech svých shazuje Pána Boha s trůnu a usazuje na něj pyšný lidský rozum, pokořil se dlouhovlasé ženě, jako kdysi

pařížská revoluce, a zmizel ve vedlejší komnatě jako stín.

Zaklepáno na dvěře. Paní profesorová nevolala však „dále“, jak obyčejně obyčejným lidem, ale otevřela sama své nejvroucnější přítelkyni, paní Suchánkové, její slečně dceři a panu manželovi dvěře do kořán.

Paní Suchánková byla dáma asi čtyřicetiletá. Oblečena byla do úzkých žlutých šatů à la snop. Skutečně vypadala jako široký snop opásaný místo povřísla zlatým řetězem. Na hlavě měla klobouček podobný hasičské přilbě. Celý její obličej byl kus tlustého bezvýznamného masa, z něhož hleděly do světa dvě lojové oči, křupka nosu a otevřená, zvědavá ústa. Za ní šla slečna dcera, rozpukující se poupátko růžové, ale nota bene — poupátko moderní. Teď jsou v modě růže žluté a slečna byla podobně jako matka oblečena v žluté šaty, opásaná zlatým řetězem, na hlavě měla též klobouk přilbicový; jenom že byla proti paní matce mnohem útlejší — asi jako došek proti snopu. Obličej její vypadal jako žlutá rozvitá ostrožka.

Poslední šel pan Suchánek černý oděný s bílou vestou a bílou kravatou. Vlasy a kníry měl prošedlé, pod bradou pěkný laloch a na břiše těžký zlatý řetěz. Suchánkovi bydleli asi dvě hodiny od města v pěkném dvoře. Pan Suchánek byl statkářem v zemských deskách zaznamenaným. Když se stavěla drahá moravská severní dráha z Brna do Olomouce, převzal část stavby, ohlásil dokončiv stavbu bankrot a pak si koupila jeho paní statek.

„Ah, ma chère“, vykřikla paní profesorová. padnouc paní Suchánkové na špeková nůdra. Těší

mě nesmírně! A ty má andělská Míno,“ letěla hned na to ku slečně, „líbám ti srdce. Můj muž pochyboval, přijdete-li; já ho však ujišťovala, že má duchaplná Mína nezanedbá poslechnouti ženiálního Vogta. Vítám tě, můj cukroušku, ještě jednou“ a zulíbaly se jedna do druhé jako dvě včely.“

Slečna píštěla poděkování hedvábným diškantem, paní matka chraptěla puklým zvonem a pan Suchánek klaněl se, jak pro tlustý břich mohl a bručel kvasnicovým basem: „Ruku líbám milostpaní. Jsme tak smělí. Račte odpustit,“ a vzal paní profesořinu kyprou ručku a políbil ji cerbulatovýmá rtoma. Pak se otočil do půl kola a usmál se zvědavě: „A prosím, kde je pan profesor?“

„Odpuste, zapomněla jsem v prvním okamžení docela samou radostí. Studuje ve své knihovně. Václave,“ zavolala hlasitě.

Slečna Mína se usmála a prohodila vtipně pohlednouc čtveračivě na paní profesorku: „Jak se jen může člověk Václavem jmenovat.“

„No ano,“ přisvědčila jí paní profesorová, „to máš to neštěstí, pochází-li člověk ze sprostých rodičů.“

V tom vešel pan profesor v černém fraku. Uklonil se na vše strany a líbaje paní Suchánkové ruku švitořil hlasem nejjemnějším: „Račte odpustiti. Právě jsem byl zabrán studii soustavy Darwinovy. Mám vždy toli práce, že nevím ani kudy kam. Ruku líbám, slečno, vítám vás srdečně, pane Suchánku. Jak se daří?“

„I servus, dobře. — No jakž? Půjdeme na plzeňské?“

„Půjdeme, půjdeme,“ přisvědčil pan profesor. „Hned snad však ne. Co by řekly dámy?“

„I ty si uvaří svou bryndu, poklepou si — aspoň jim nebudeme zavázeti.“

„Jen se pro nás neženirujte,“ řekla paní Suchánková. „Můj starý bez toho o tom plzeňském už dva dni blázní. Vraťte se však zavčas. A ty, starý, rozumíš, ať se mi tam nepřepiješ.“

„Vidíte, pane profesore,“ usmíval se pan Suchánek, „jak se umí moje stará přetvařovat. Tady mě napomíná a doma pije sama co dost.“

Po delším takovém „duchaplném“ klábosení odešli páni do pivnice a paničky si zasedly k parlamentárnímu nápoji.

Na večer o sedmé hodině seděli v redutním sále — hlava na hlavě — čelnější dámy celého města — růže i kopřivy a za nimi páni i tulipáni v bálovém obleku. Byli všichni ve slavnostním nadšení. Páni tvářili se velice moudře, paničky usmívaly se nejplamenějšími pohledy a oči všech se obracely ku dveřím, jimiž mělo vkročiti světlo moudrosti.

Konečně udeřila hodina určená, nedočkavě kýžená. Opona dvéře přikrývající rozhrnuta. Pan profesor Vogt, světoznámý učenec, vstoupil. Po celém sále zavládlo pobožné ticho. Paničky nasadily kukátka na oči, aby snad lépe slyšely a zázračný muž Vogt kráčel, jak by tančil, ku řečništi pro něj upravenému. Poklonil se hluboce a položil vysoký hedvábný klobouk na stůl před sebe. Veškeré shromáždění propuklo v hlasitý potlesk.

Když potlesk utichnul, vyňal pan profesor Vogt bílý šátek, utřel si ústa, a promluvil vznešeným hlasem:

„Velevážené shromáždění!

Krásné dámy, výkvěte tvorstva a ctění pánové!

Vyhověl jsem milerád čestnému přání mnohých zde přítomných pánů, bych i v tomto městě, jako bez mála ve všech znamenitých městech, veřejně přednášel nejnovější výzkumy vědy a odůvodňoval své vlastní náhledy o vývinu tvorstva na naší zemi a poměru člověka k tvorstvu druhému. Jsem přesvědčen, že vaše touha po pravém poznání je tak veliká, jak váš počet a vnímavost vaše ještě větší.

Pak počal pan Vogt „zajímavě a důkladně“ (jak noviny zvěstovaly) hovořiti o zázračné, tvořivé moci přírody, která sama ze sebe vyvozuje vše, co na světě roste a se hýbe. Mluvil o podivuhodné harmonii v tvorstvu, dokazoval, jak se vyvinulo jedno z druhého, ze zvířátka nejnižší třídy zvíře dokonalejší, až příroda dospěla k vytvoření opice, z níž pak vykvetl tvor nejdokonalejší — královský člověk. Nauku svou dokazoval rozličně i tím, že prý kdesi v Africe až podnes jsou lidé, kteří žijí na stromech jak opice a mají ohony. A na našem těle, kterému tento úd již odpadl, (proto, že by snad byl v pantalonech nepohodlný), lze prý na tom místě, kde opice a jiná zvěř ocasy mají, pozorovati jakýsi zbytek bývalé slávy, dědouškova ohonu. —

Pan Suchánek unešen doklady p. profesorovými, omakal místo naznačené, aby se úplně přesvědčil a kývaje spokojeně hlavou, poslouchal dále, jak

p. doktor slavil vznešenost člověka, nad něhož prý není ničeho. Člověk jest zvíře dokonalé, vyvinuté; Bůh jest smýšlenkou.

Když pan doktor mluvil, zatleskali nejvzdělanější na pochvalu, druzí páni a paničky opičily se za nimi, vzdávali čest a slávu nejmoudřejší opici, dr. Vogtovi a rozešli se jako navrchovato spokojené opice. —

„Ach, to byl božský večer!“ zvolala slečna Mína, „teď aspoň vím, čím jsem!“

„Ano,“ přisvědčil p. profesor filosofie, „po takové přednášce cítí člověk, že není otrokem bytosti vyšší, že jest sám nejvyšším, že jest nezodpovědným, leč vlastnímu rozumu a že mu netřeba se kořiti nikomu, vyjma kráse!“

Pan profesor uklonil se slečně a usmál se vlídně.

Slečna Mína vztýčila pyšně hlavu a paní profesorová prohodila jizlivě: „Prosím tě, snad nechceš dvořiti se mladým slečnám — ty, v tvých letech!“

„Proč by ne?“ škádlila Mína žárlivou profesorku. „Za šťastnou bych se měla, kdyby se mně tak krásný muž, jako je pan profesor, dvořil.“

„Nechte takových řečí,“ bručel mrzutě pan Suchánek. „Mám žízeň jako trám. Kam půjdeme k večeři?“

„Kam je dámám libo,“ uklonil se p. profesor.

Paničky rozhodly se pro zahradu, kde hrála vojenská hudba. Panu Suchánkovi to bylo sice trochu daleko, svolil však hned, když jej p. profesor ubezpečil, že tam dostane výborný plzňák.

Šli tedy do zahrady. Již z daleka vítala je lahodná hudba. Zasedli si ke stolu pod košatý

strom, p. profesor nasadiv binokl na nos, díval se po společnosti, klaněl se známým a p. Suchánek ohlížel se po sklepníkovi. Poručili si, co se kterému líbilo, povečeřeli a naslouchali pak luzným zvukům hudby. Dole v zahradě rozlévaly lampy jasné světlo, mezi nimi stály tiše zelené stromy a nad těmi ležela černá tma. Jen tomu, kdo se díval déle do té zdánlivé tmy, zablyškaly z ní mírunosné, věčné hvězdy.

Tak zazáří člověku, který přemýšlí o pravdách sv. víry, z těch posvátných nauk, jímž se mnozí lidé posmívají, jako nesmyslům tmářským, světlo pravého poznání a sladké útěchy.

Společnost, kterou jsem popsal, nestarala se však o víru ani o věčné hvězdy. Dostačily jim lampy plynové a učení p. Vogtovo. Veselili se a popíjeli až do pozdní hodiny.

Konečně zdřevěněl p. Suchánkovi jazyk a zdál se mu těžký jako válec.

Paní Suchánková nutila k odchodu. Pan Suchánek zaplatil za celý stůl a políbivše se vespolek políbením vroucným rozešli se v pokoji.

Suchánkovi šli do hostince, kde je očekával kočí. Paničky vstoupily napřed do kočáru a pak p. Suchánek. Když vystupoval, udála se mu nehoda, že hloupá noha neviděla na stoupátko a vážný pán padl na zem.

„Jak máš to stoupátko, ty osle?“ křičel na kočího. „Pomoz mi!“

Kočí pána vyzdvihl, skočil na kozlík, šlehl do koní a v kočáře rozpředl se následující hovor:

Paní Suchánková: „Aie muži, ta hanba! Zase si vezeš takovou opici!“

Pan Suchánek: „Eh, hlouposti!“

Paní Suchánková: „Žádné hlouposti! Není to pravda? Nevezeš si opici? Co?“

Pan Suchánek: „Mlč, mlč! a nehubuj na ni. Kdo ví, není-li z naší přízně? Však pan doktor dnes do — dokazoval, že jsme všichni z opic.“

O b r á z e k II.

Nedaleko města P... bydlel kolář Vrána. Byl nejenom kolářem, ale též, jak sám říkával, písmářem. Kde se dopídil nějaké knihy neb kusu potištěného papíru, přečetl všecko od prvního slova až do posledního, ať již to bylo takové nebo makové. Kdo mnoho čte, mívá se obyčejně za moudrého. Též Vrána domníval se, že jest, ne-li právě chytřejší, aspoň právě tak chytrým a učeným jako pan učitel a všichni študovaní páni na pět mil v okolí.

Za chytřejší považoval jenom takové pány, kteří spisují knihy a nejroucnější přání jeho bylo, spatřiti aspoň jednou nějakého pana redaktora některých novin a s ním si pohovořiti.

Nebožtík Sušil říkával: „Přál bych si viděti moře a slyšeti sv. Pavla kázat.“ Sv. Pavla kázati neuslyšel, proto že veleduch ten již dávno odputoval do onoho světa, kde oblažení neposlouchají a nevěří, nýbrž kde pozírají. Moře sice viděl, ale jen kratičkou po něm cestu z Terstu do Benátek na lodi vykonal.

Vránovi však vyplnila se touha měrou vrchovatou. Vrána byl, jak říkával, moudrý muž. Měl synka Jozífka. Staré přísloví praví, že jablko nepadne daleko od stromu. Nedivno tedy, že byl Jo-

sífek též hlava otevřená. To řekl starému Vránovi pan učitel, který byl též jeho kmotrem, aspoň stokráte. Říkával: „Kmotříčku, s Josífkem ne jinak než na študie, ten chlapec má dar od Boha.“

Vrána se obyčejně spokojeně usmál a dodal povážlivě:

„Inu ano, chvála Bohu, má dar; pozorovali jsme ho hned, když ještě na kolébce ležel; jak k nám přišel žid Sróle, dalo se děcko vždy do vřeskotu a nebylo ho lze utišiti. Ale, prosím vás, kmotříčku učiteli, vydrží-li ty studie má kapsa! Kdybych tak mohl pořizem místo třísek řezat kupy, pak bych neměl starosti.“

O čem tak dlouho mluveno, stalo se skutkem. Když pan učitel uznal Josífka za úplně schopného pro latinské školy, přichystala mu matka prádlo, krejčí ušil dva nové obleky, švec troje boty, a otec zavezl hochu do města. Matka chtěla zůstat doma, srdce jí však nedalo; doprovodila jedináčka též, aby viděla a věděla, kde bude bydleti a do jakých rukou se dostane. Když bylo v městě vše ujednáno a uspořádáno, řekla matka objímajíc Josífka na rozloučenou:

„Tak, mé dítě, opatruj tě Pán Bůh a již si tu hlavu tuze nenamahej, abys nám naposledy nenemocněl.“

„Nemluv tak hloupě, matko,“ řekl otec, „což neslyšelas pana kmotříčka, že Josífkovi jde všecko hravě?“

„Synku, neboj se; kdo se bojí, toho zažene každý hlupák. Kdo se nebojí, zastraší sto hlupáků.“

Toto napomenutí zapsal si Josífek dobře; hlavy si učením tuze nelámал; za to byl však drzý jako ševcovský učeň. Co chvíle psával domů:

„Milý tatínku! Náš profesor neumí nic; dnes při počtech na tabuli chybil, já jsem na chybu jej upozornil, on se zapýřil a celá škola se smála.“

Podobných listů dostal kolář do roku několik a chlubil se jimi před celou hospodou. Když pak přišel konec roku, přijel Vrána s Josífkem jaksi smuten domů a toho večera nešel ani do hospody.

Učitel, který tam s ním každodenně u sklínky piva sedával, kroutil hlavou: „Co asi tomu Vránovi přes cestu přeběhlo, že dnes nejde? Divná věc!“ —

Ráno po mši sv. šel rovnou cestou ke kolářům: „No, co je s vámi, kmotříčku, že vás není nikde viděti? Kde pak máte študenta?“

„Je někde v zahradě,“ odvětil Vrána mrzutě. „Je chudák všecek mrzut. A jak by ne? Podívejte se jen na toto!“

Podal učitelovi vysvědčení ušpiněné a pomáčané. Pan učitel vytáhl z kapsy brýle, nasadil si je na nos a jal se zvědavě čísti. Najednou mu ruka klesla, brýle mu spadly až na samou špičku nosu, zahleděl se ustrnule na Vránu a koktal: „Co, co — co to? Z počtů má dvojku? To je mýlka! Doma býval počtářem výtečným!“

„A je až po dnes!“ horlil kolář, „ale taková je teď spravedlnost na světě! Student nesmí býti chytřejším než profesor — sic je zle! Může můj Josef za to, že mu dal Pán Bůh dar rozumu? Může za to, že má hloupého profesora a že mu

vytýkal chyby na tabuli? Proto zasluhuje dvojku? Co? Mluvte!“

„Inu, milý kmotře,“ řekl pan učitel povážně, „hlavou zdi nikdo neprorazí. Myslíval jsem si po každé, kdykoli Josef psal domů, že se s panem profesorem opět hádal, že to není k dobrému. Víte, profesor je profesor, a kdyby desetkrát chybil, žák má mlčeti. Stane se někdy i tomu nejchytřejšímu, že je roztržit, nebo jej bolí hlava — a omýlí se, ani neví jak. Vím to sám po sobě! A kdyby se mýlil bez ustání, konečně je profesor přece učenější než takový hoch, a vidí-li, že jej klučík zahanbuje, potrestá jej. Já bych také jinak nejednal!“

„Inu, vy jste také z toho plotu kůl!“ zlobil se Vrána.

„Hněvejte se, nebo ne!“ mluvil pan učitel dále. „Jsme kmotři a jsem povinen, pověditi vám pravdu. — Kdyby vám chlapec ještě jednou s takovou přišel, vezměte metlu a vyšlehejte mu co dost! Ať se kluk učí poslouchati a učitele své ctíti, jinak z něho jak živo nebude nic kloudného!“

„Co, já své dítě proto bítí, že má otevřenou hlavu a že mu profesor křivdí? To mi radíte vy, jeho kmotříček?! Z toho nebude nic! Takovou radu si noste, kam chcete, ale mně ne! Abyste viděl, že své dítě sužovati nedám, dám ho do gymnasium v B..., tam snad budou spravedlivější profesori a chytřejší, od kterých se Josef může něčemu naučiti!“

Pan učitel se zapálil a pokrčil ramenoma: „Radil jsem vám dobře. Nechcete-li poslechnout — nutiti vás nemohu. Ale to vám povídám: kde není

kázně, není bázně a bez těch dvou se na svém synku radostí nedočkáte!“

„Tomu já rozumím lépe než vy!“ odsekl kolář.
„Nechte si svou moudrost pro sebe!“

A Vrána dal Josífka skutečně na gymnasium B...ské.

Josífek psával otcovi, že v B... je docela jinačí živobyť než v P..., jenom prý že tam vše dražší a proto aby prý otevřel míšek trochu více. Tatíček posílal peníze radostně v naději, že je půjčuje na úroky stonásobné. Nemohl se masopustu, kdy měl Josífek s vysvědčením domů přijeti, ani dočkati.

Masopust přišel, Josef dojel, s vysvědčením však z kapsy jaksi nespíchal. „No, kde máš testimonium?“ tázal se otec učeně.

Pan student vyňal vysvědčení a podal je lhostejně otcí. Kolář nasadil brýle, počal zvědavě čísti, zašklíbl se ale brzy jako na kyselé pivo: „Hm, hm! Co je to? Z mravů máš jenom přiměřené?“

„Ach, na to nedbejte. Náš katecheta je takový jezovita a kdo nechodí z kostela jako stará baba, dá mu hned špatnější známku z mravů.“

„A z pilnosti máš: nestejně.“

„Toho je vinen náš třídník,“ poučoval otce synáček. „Kdo u něho nedremuje slovo od slova, ale odříkává z paměti, jak tomu rozumí, ten je mu lenochem. Ale založím se s každým eminentistou, že rozumím všemu líp, než kterýkoli.“

Vrána četl dále a kroutil neustále hlavou. „Je to bídné vysvědčení!“ vzdychl. „Sotva žes proklouzl. Jenom z tělocviků a z krasopisu máš eminance, ty si mohls také nechat.“

Uplynulo šest roků. Pan Josef přijel na prázdniny. Vyhnal za tu dobu do vyšky jako vrbový prut. Byl vysoký, štíhlý a bledý. Pod nosem a na bradě pučelo mu první chmýří. Vlasy měl dlouhé až na ramena. Nosil se nápadně. Na hlavě měl sokolku, na krku trojbarevnou stužku, na těle čamaru samou šňůru a samý knoflíček a přes prsa na vestě trojbarevnou pentli. Doutníka z úst nevyndal a vykračoval si jako hrdý Španěl.

Matka, uzříc jej tak švarného, radostí zaplakala. Otec zplakal též — ale chudák vymačkav poslední groš, mlčel však, jako pěna, by se mu sousedé nevysmáli. Hned v první neděli odpoledne šel s panem synem do hostince na kousek řeči. „Pěkně vítám, pane Josef,“ klonil se hostinský podáváje mu přátelsky ruku. „Vítám vás, kmotříčku koláři. To je radost, že p. student přijel zase domů; bude nám hned veseleji.“

„Ano, ano,“ přisvědčoval otec, „je ho hned plná ves.“

„Ale můj Josífku!“ křičel za stolem opilý Šafránek, „Bože, to se z tebe udělal hodný chlapec! Pozdrav nás ruka Páně! Na, zavdej si!“ A podával mu usmívaje se radostí, sklínku s kořalkou.

„Šafránku, co děláte za hlouposti, vy sprostý chlape?“ volal naň podobně napilý chalupník Juza, malé, zavalité chlapisko. „Vy neznáte světa! Páni studenti kořalky nepijou. Má-li žízeň, poručí si, co chce, a vaši kořalku si vypite sám, vy žebroto.“

„Ale hubo!“ smál se Šafránek, až mu slzy po hubených tvářích tekly, „mně říkáš „žebrota?“ Což nevíš, že jsem pololáníkem? Mám devadesát

mír pole — devadesát! Rozumíš, co to obnáší? Kde je máš ty, ty hadračníku hladový?“

Juza se od něho odvrátil jako by s opovržením. „Co máte, to máte — já vám toho neberu! A kdo by s vámi mluvil? Jste napilý člověk. — Tož pěkně vítám taky, pane studente,“ obrátil se k Josefovi — „a jak se míváme?“

„Děkuji vám, moc dobře,“ odvětil Josef suše a ohlížel se po nějakém příhodném místě.

„Není libo, špacírovat na kuželnu?“ vybízel jej hostinský. „Je tam několik pěkných hostí.“

„I ano. Doneste nám tam piva,“ řekl kolář odcházeje za synem. „Zatím s Bohem!“ pozdravil napilé.

„S Pánbíčkem taky!“ volal za ním Jůza. — „Jděte si ke krásným hostům. Však my nejsme taky škaredí — Šafránku, co?“

„Pěkní vždycky!“ kýval Šafránek namaštěnou hlavou, „a pěknější než ti tam! Inu, již se kolářových taky ta pýcha chytá. Jen aby na ně nepřišel trest, jako na Absalona — víš?!“

„Co je po vašich hloupostech!“ máchl Jůza rukou. „Absalon sem, Absalon tam — já se nebojím sta studentů! — Zpívejte:

Když jsem já šel z Jaroměři
Žádnej mi to neuvěří,
Co sme se tam před hospodou nastáli,
Co sme se tam starej dívce nasmáli!

Neumím zpívat, strýčku, co?“

U kuželny sedělo několik mladších sedláků, hajný, šafář, krejčí Fiala a úřední sluha ze sousedního okresního městečka.

Pozdravili se s kolářovými a Josef, zasednuv si pánovitě do kouta, vytáhl z poprsní kapsy jakýsi spis, jal se pozorně čísti a sem tam tužkou opravovati. Ob čas pohledl přes papíry na kuželky, jak padly.

Krejčí Fiala mžoural zvědavě po spisech a když je Josef, jda si pro zápalku, na chvílku odložil, nahnul se blíže a nahlídl do nich.

Josef, zapáliv si doutník, zasedl zase a četl dále. —

Fiala obrátil se ke kolářovi a řekl ukázav prstem na Josefa: „Takovým studentem býti, není žádný med, jak si hloupý lid myslí.“

„Proč?“

„Enu, sotva přišel chudák na prázdniny a již zase leží v písmech. Tak si tu hlavu moří!“

Kolář se naklonil ke krejčímu a šeptal mu do ucha — ale tak, aby to mohli všickni slyšeti: „Tím si hlavy neláme! Myslíte, že se učí? Bůh uchovej! On spisuje!“

„Spisuje?“ divil se krejčí. — „A co pak?“

„Zeptejte se ho sám.“

„Pane Josefe, s dovolením,“ oslovil Fiala studenta, „co pak to spisujete?“

Josef, ač celou rozmluvu dobře byl slyšel, trhl sebou, jak by byl z hlubokých myšlenek vyrušen a tázal se překvapeně: „Čeho si přejete?“

„Váš pan otec právě povídá, že cosi spisujete; smím se tázati, co?“

„Ah tak! Přeslechl jsem vaši první otázku!“ odpověděl Josef a položil spis na stůl. „Skládám básně!“

„Básně?!“ vypoulič naň krejčí veliké oči.

„No ano, básně! Je to něco divného?“

„Ty můj Bože, tak mladý a skládá již básně!“
žasnul krejčí obraceje se k okresnímu sluhovi.

„Stáří je věcí vedlejší!“ poučoval Josef. „Básnění se nelze přiučiti. Komu není s hůry dáno, v lékárně si nekoupí.“

Za té řeči přistoupilo několik sousedů blíže a poslouchali někteří udiveně, druzí potutelně.

Josef vida tak veliké posluchačstvo, rozehřál se a rozkládal vychloubavě. „Milý pane Fialo, vy mě ještě neznáte, v městě však jsem již všudy znám jako nadaný básník. Mám s tiskařem smlouvu. Jak mile své básně dokonale vytříbím, dám je do tisku a ku konci prázdnin vám ukážu svoje první tištěné dílo!“

Starý kolář ohlížel se vítězoslavně po udivených obličejích a doložil: „Ano, ano, tak jest! Profesoři mají sice zlost, proto že to nikdo z nich nedovede, toho se Josef neleká.“

„Nač bych se lekal?“ vztýčil Josef hlavu. „Ukřivdí-li mi některý, ztepu jej v novinách, až se zapráší!“

Okresním sluhou to trhlo. Upřel na pana básníka své pichlavé oči a tázal se pátravě: „Píšete také do novin?“

„Již dávno! Do novin psáti není nic těžkého.“

„A do kterých, prosím, zasyláte své dopisy?“ vyzvídal sluha dále.

„Do úředních ne!“ odsekl Josef hrdě hlavu vztýčiv. „Ostatně je známo, že žádný rozumný dopisovatel nepověsí každému na nos, kam co psal. Kdo chce druhé tepati, rád se skrývá, jako voják, když střílí.“

„Já bych myslil,“ ozval se hajný, „že pravdu může každý veřejně říci. Kdybych dovedl a mohl psát do novin já, podepsal bych se vždycky! Co napíšu a řeknu, za to také veřejně se zastanu! Kdo se skrývá, ten se bojí!“

„Oho! strachu neznáme!“ hodil student hlavou a počal si kroutiti pod nosem jarní vousky. „Nepodpisujeme se z opatrnosti, aby nás policie — — však již víte, co chci říct. Kdyby každý měl udati veřejně své jméno, kdo by pak dopisoval a kolik dopisovatelů by chodilo svobodně? Seděli by všickni v kriminále. Redakci ač každý dopisovatel udá své jméno, redaktor však jest povinen mlčeti a nevyzraditi korrespondenta za žádnou cenu! Tak se mají věci, pánové!“ doložil po profesorsku a otřepával popel s doutníka. „Osobního strachu neznal jsem nikdy a neznám — ujišťuji vás, pánové! A proč bych se bál a koho? Je mi celý svět otevřen! Mou zásadou je: svoboda! Svobodně před každým vysloviti svůj svobodný náhled, ať i je pak Petrovi nebo Pavlovi vhod nebo nevhod. To je má zásada, pánové!“

„Ano, zásada je zásada!“ kýval vážně hlavou šafář. „Beze zásady nic po všem.“

Hajný pošoupl si čepici do týla a pravil čtveřácky: „Je mi to divná věc, že se psátí bojíte a mluvití ne? Tomu nerozumím.“

„Tak jest! Nerozumíte tomu. Dobře jste pravil!“ smál se Josef. „Milý příteli, latinář praví: littera scripta manet, t. j. co jest napsáno, to je napsáno.“

„A co člověk probleptl, to může později upříti,“ prohodil okresní sluha.

„Víte to ze zkušeností?“ tázal se ho Josef trpce.

„Arci! člověk sezná při úřadování rozličnou čeládku,“ odsekl mu sluha s narážkou.

„Jakou to čeládku, prosím?“

„Inu rozličnou: buřiče, tlachaly, sběhlé studenty —“

Starý kolář vstal, stoupl si před okresního sluha a tázal se ho ostře: „Dovolte pane, na koho těmi sběhlými studenty narážíte?“

Okresní sluha podíval se mu drze do očí a řekl suše: „Na koho? Na sběhlé studenty. Na vašeho pana syna přece ne! Ten je studentem výborným a žádný sběh.“

„Ah tak! — Odpusťte, že jsem se osmělil,“ uklonil se kolář a usedl si spokojeně.

„Ale tatínku,“ káral syn otce, „proč jste se toho pána ptal, na koho naráží? Myslím, že je velmi lhostejno, koho ten pán počtí nadávkou — buřiče, tlachala, sběhlého studenta a p. I kdyby byl všemi těmi tituly mě oblažil, usmál bych se soustrastně. Komu pálí v prsou oheň lásky pro vlast a pravdu, ten si nevšímá úsudkův a úšklebkův bezčetných blbcův, ten jest si vědom, že je apoštolem a mučedníkem pravdy — vždyť každý apoštol byl spolu mučedníkem. — Pane hostinský, ještě sklínku. — A pánové,“ pokračoval se zápalem, „věřte mi, že my mladí, my omladina, povoláni jsme k apostolování, k rozhlašování národních pravd, zásad a cností. Kdyby jaré, neodvislé, nadšené studentstvo se této úloze nepodvolilo, kdo jiný? Během času každý schladne a stane se chlebařem. Jeden nastoupne dráhu úřednickou a nestane-li se utlačovatelem národa, bývá aspoň lho-

stejným a nebo má zámek na ústech. Druhý se stane lékařem nebo advokátem a hledá stejnou měrou přízeň Němcův i Slovanův, protože německé i slovanské peníze stejnou mají cenu. — Rozumíte, co chci říci? — Jiný jde na kněžství a zneužívá svého vznešeného úřadu k bezrozumným kázáním o neomylnosti papežově, o pekle, odpustcích — —“

Sousedé počali pokašlávati a starý kolář zadrav se za uchem, vpadl synovi do řeči: „Synu, pamatuj se, co mluvíš a kde jsi!“

Panu Josefovi nebylo nic protivnějšího, než otcovo napomínání. Ať řekl otec cokoli, syn mu vždycky odporoval. Tak též dnes. Sotva jej otec napomenul, stoupla mladému pánovi krev do hlavy. Zacásl se za měkoučké kníry a osopil se na otce: „Prosím vás, uspořte si slovo a nekárejte mě neustále, jako kluka. Vím dobře, co mluvím; a co mluvím, chci veřejně pronést, aby o tom svět zvěděl. Vy si myslíte, že víte, když jste přečetl několik životů svatých a hloupých kronik, všechno, ale o pokroku doby, o nejnovějších výzkumech vědeckých a filosofických nemáte ani ponětí. Kdybyste četl, co já, věděl byste též, že věčnosti býti nemůže, že vším vládne jenom síla přírodní a Bůh je pouhý výmysl kněžourů.“

„Co že? Bůh pouhý výmysl?“ ozval se hajný.

„Ano!“ horlil študent. „Ale s vámi o takových věcech mluvit nelze, proto že tomu nerozumíte,“ pyšnil se Josef pivem již trochu napařený.

V zadu, docela v koutě, seděl výměnkař Pavelka, bývalý rychtář. Nepromluvil za celé odpovědi ani slova, teď však se v něm vzbouřila stará

rychtářská krev; vyskočil, udeřil pěstí na stůl a vykřikl rozhněvaným hlasem: „Včil toho mám ale dost, ty kluku ušusněná! Hned se mi odtud klič, sic tě tou holí zmaluju, že tě vlastní matka doma nepozná.“

Josef se zapýřil, v očích se mu zablýsklo a vyrazil ze sebe šiplavým hlasem: „Co že, já kluk?“

„Ano!“ křičel starý rychtář, „a kluk všivá, hloupá, darebácká! A ty, koláři, pfuj, hanba, že dovolíš tomu klukovi tak mluvit. Kdyby byl můj, utopil bych ho, jako kotě. Zapírať Pána Boha, nadávat kněžím kněžourů a nám hloupých? — Kluku zlořečená, šanuj se mi odtuď, sic se zapomenu!“

„Pánové,“ soptil Josef, sotva dechu popadaje, „slyšeli jste, jak jsem byl uražen. Vyprosím si vás za svědky.“

„Nás za svědky?“ durdil se hajný. „Radím vám, jděte hned, sic vás vyhodíme. Jsme počestní křesťané — rozumíte?“

Okresní sluha se postavil před studenta a řekl posměšně: „Mladý pane, uvidíme se před soudem. Pobuřoval jste zde a urážel cit náboženský. Na shledanou!“

Josef vztýčil, hoře jako pivoňka, hlavu a mluvil přes zuby: „Nemyslil jsem sám, že je zde takový Kocourkov. — No, vícekrátě mě neuvíďte. Pane hostinský, otec zaplatí.“

„Je-li zde Kocourkov, ty jsi v tom Kocourkově myš a zasloužil bys, abych tě zaškrtil,“ volal za ním Pavelka.

Hádka právě tuto popisovaná, poplašila celou osadu. Vrána hanbou a zlostí po několik dní před chalupou se ani neukázal. Sehnal kde jaký

groš, dal synovi a vykázal ho z domu. Zde máš mé poslední. Více ti dáti nemohu. Jdi s Pánem Bohem, kam chceš, ale domů mi vickrát nechod, sic se stane neštěstí. Pobouřils svou nerozvážnou řečí celou osadu proti mně.“

„Nerozvážně jsem mluvil,“ bránil se student, „ale lid zdejší nezná rozvažovati, nerozumí mně.“

„Právě proto bude lépe, půjdeš-li tam, kde ti rozumějí.“

Časně přede dnem, ještě za tmy, vydal se mladý Vrána na cestu, přísáhaje, že se vícekráte nevrátí, leč až bude slavným mužem, aby ukázal svým rodákům, kým opovrhli a jak těžce se prohřešili. Šel za tmy, aby ho nikdo neviděl, doufal však, že se navrátí ve světle slávy a že všichni pak pospíší jej uzříti. — Za krátký čas rozkvašení v osadě utichlo, jako kamenem rozčeřená hladina vodní, ba někteří počali se kloniti k straně kolářově; pravili, že prý starý Pavelka myslí, že je až po dnes rychtářem a že juž nejsou ty časy, které bývaly a že prý to mohl říct studentovi trochu moresněji a ne tak hrubiánsky, vždyť prý mladý člověk ledacos šplechtne, o čem srdce neví a bez toho prý to bylo při pivě a podobně, jak takové vytáčky juž bývají.

O mladém Vránovi nebylo však ani slechu; nepsal ani vlastnímu otci — jak by ho na světě nebylo. Jen když nadešla doba odvodu, žádal otce, aby mu vymohl povolení, jíti k odvodu v Praze.

„Osud můj a postavení mé,“ psal ku konci, „zahaluji prozatím rouškou tajemství, brzy však uslyšíte a uvidíte o mně věci, jichž se zajisté nenadějete, — tím méně moji slavní páni rodáci,

kterým bohdá rozžehnu v kotrbě světlo pravé, aby poznali, jak mi ukřivdili a jak pravdivo jest pořekadlo: „Nemo profeta in patria.“ to jest, že nikdo není prorokem ve své otčině. Kolář nad tím listem kroutil hlavou. Rozmýšlel, přemýšlel dlouho, čím by jeho pan syn mohl asi býti? — darmo však — tma, čirá tma! Asi po půl roce zaklepal poštovní sluha na kolářovy dvěře:

„Nesu vám noviny.“

„Mně?! A od koho?“

„Nevím; přišly poštou. — Přejde mi od nic^b krejcar.“

Kolář vzal noviny, převracel je na rub i na líc a kroutil hlavou, čím dále tím více. Páska byla tištěna a zněla na něj: „Blahorodý pán Josef Vrána, mistr kolářský v P...“ Divná to věc! Vždyť na žádné noviny nepředplatil!

Roztrhl pásku, rozložil list a dal se do čtení. Název listu byl „Světlo.“ V úvodním článku ubezpečoval p. redaktor ctěné obecenstvo, že se uvázal v úlohu nesnadnou, avšak čestnou, totiž: šířiti světlo pravé osvěty po všech vlastech slovanských, bojovati proti tmářství, buďsi ono v církvi, v kancelářích, v obcích, ve školách — neohroženě a poctivě. Ku konci vyzýval kde kterého vlastence pokročilého, aby mu (totiž p. redaktorovi) nějakým dopisem v známost uvedl veškeré zlořády, jež páchaný bývají v jeho domovině nebo v okolí, a sice zlořády páchané a podporované od kohokoliv: od kněží, učitelů, představených, úředníků a j., aby od této chvíle žádný stav nemohl býti pláštěm čili rouškou špatností, tmářství, utiskování lidu pro svobodu zrozeného. Redakční tajemství prý bude

zachováno svatosvatě a žádný ctěný pan dopisovatel ať prý se nebojí vyzrazení a dopisuje chutě, jak mu to slina na jazyk dá — a inkoust do péra.

Článek ten se kolářovi velmi líbil a napadlo mu sto věcí, které by zasluhovalo veřejného pokárání. —

Druhý článek poučoval, co je „pravá osvěta“; podobal se bahnu kvítím porostlému. — Jiný článek jednal o útrapách nižšího duchovenstva, t. j. kaplanův, a pak následovala celá řada drobných zpráv, v nichž tepáni byli mnozí. Na straně poslední byly dva „dopisy z kraje,“ v pravdě však v redakci samé slátány, aby osvětlené hlavy v nich měly vzor, jakým způsobem lze kárati, co komu nejde pod vous. Byly opepřeny vtípem nejhrubším a prošpikovány novými myšlénkami, jako pečený zajíc starou slaninou.

To vše se kolářovi nad míru líbilo, nade vše ale báseň „Na svobodu,“ která byla na posledním místě vytištěna. Místo podpisu stály pod ní dvě písmenky: „J. V.“

Teď zabloudily kolářovy oči na řádku poslední. „Vydavatel N. N. — Zodpovědný redaktor Josef Vrána.“

Starému Vránovi bylo, jak by se před ním nebe otevřelo. Dech se v něm zatajil, ruce klesly.

„Redaktor Josef Vrána!“ šeptal. „I ty můj Spasiteli, snad je to můj syn! Ale jak jen tak rychle té hodnosti dostoupil? Redaktor! — Snad to nemůže býti ani pravda. — Vránů je na světě mnoho a Josefů také. Pozor, ať nedojdu smíchu? Neřekl nikomu živého slova, ani vlastní ženě ne, sedl však a napsal na slavnou redakci list, zdali

velectěný a velevážený pán a pan redaktor Josef Vrána ráčí býti kolářův syn z P... Je-li tomu tak, pak že je jeho vlastním synem; prosí tedy o laskavých několik řádků, by nebyl déle v nejistotě.

Zapečetil psaní a zanesl sám osobně na poštu.

Na třetí den dostal psaní. Bylo redaktorsky, krátké.

Milý otče!

Váš list jsem obdržel. Nemýlíte se, já, váš syn, jsem skutečně redaktorem velmi oblíbeného a zajisté v krátce též velmi rozšířeného časopisu „Světlo.“ List tento budete dostávat každodenně zdarma! Postarejte se všemožně o jeho rozšíření. — Nemám mnoho času k soukromným dopisům. Navštívte mě v Praze. Líbaje Vás i drahou matku znamenám se

Josef Vrána, redaktor „Světla.“

Doufám, že dostanu od Vás co nejdříve nějaký pikantní dopis do „Světla.“

Kolář list přečetl jednou, dvakrát, oko se mu zalesklo, tvář se rozesmála, vztýčil hlavu a řekl hrdě: „Jsem otcem redaktora!“ Šel k zrcadlu a podíval se sám na sebe, jak mu ta nová hodnost svědčí?

„Matko!“ zvolal hlasem veselým.

Kolářka se ozvala ze síně: „Co chceš?“

„Matko, pojď sem!“

Když vešla do světnice, vzal ji za ruku, pohledl na ni s pýchou a pronesl slavně: „Šťastná matko! Od této chvíle ti bude mnohá matka záviděti!“

„Tatíku, blázníš?“ divila se žena.

„Neblázním, matko, neboj se, ale brzo bych se zbláznil — radostí. Považ jen: náš Josef, ten, kterého pod srdcem nosila, kterého tady v té chaloupce vychovala — ten je teď redaktorem!“

„Redaktorem?“

„Ano! Zde, tyto noviny, píše náš Josef!“

Kolářka sáhla po novinách a hleděla na ně, jako na nejdražší skvost světa.

Bylo právě v sobotu, když kolářovi donešen páně synův blahověstný list. O práci nebylo pro ten den ovšem již ani řeči. Kolář chodil s rukama na zad založenýma po světnici, blaženě se usmívaje. Kolářka si sedla na lavici a hleděla před sebe jako vyjevená: radost by jí málem byla rozum pomátla. Dlouhou chvíli nemohla ani promluvit, konečně vypravila ze sebe: „Prosím tě, muži, jak se to mohlo jen státi? Nemohu tomu ani uvěřiti! Můj Josífek krásný, drahý — panem redaktorem!“

„Mně samému to připadá jako zázrak, pravda to však je; zde to mám černé na bílém. — Přichystej se; v pondělí pojedeme do Prahy. Náš syn nás pozval; pojedeme se k němu podívat.“

„Můj Pánbíčku, jak jsi mocný!“ sepnula kolářka ruce. „Co jsem se o to dítě naplakala! Nemyslila jsem jináč, než že nám ve světě zahyne, jako ten marnotratný syn, že se nám ztratí, jako ta rybička ve vodě. Celé noci jsem pro něj nespala —“ A rozplakala se opravdu.

„Proč pláčeš?“ oschápl se na ni muž. „Děkuj Bohu, že takového syna máš!“

„Prosím tě, tatíku, nezlob se a nech mě, hloupou ženu, poplakat si. Radostí nevím, co mám počítí? — Ale, ty můj Spasiteli dobrotivý, sedím

tady a mluvím a ty nemáš ani jedné tenké košile vyprané a v domácích přece nemůžeš jeti! Vyperu ti jednu nebo dvě na honem. — Ale kdo nám obslouží krávu, pojedeme-li oba pryč?“

„Nestarej se! Zavoláme sestru Terynu, aby tady zůstala, než přijedeme. — A teď jdi po své práci.“

Kolářka odběhla a Vrána vytáhl ze zátramí všecka čísla „Světla,“ která tam uschovával, jako nejdůležitější právní listiny. Vzal si je pod paždí a šel do zahrádky za humna. Sedl si pod košatý brušň a četl v listech, p. synem vydaných, s rozkoší, s jakou snad ani milenec listu milenčina nečetl. Některým článkům učil se nazpaměť. Když se slunečko chýlilo k západu, vstal, oblekl si ve světnici zánovní kabát, zastrčil noviny do kapsy a šel vážným krokem do hospody. Jindy chodíval jen v kazajce Kdo jej potkal, každý se ohlídl, divě se, proč kolář dnes tak svátečně si vyšlapuje?

Dojda do hospody, pozdravil po pansku: „Dobry večer, pánové!“

„Dobry večer; pěkně vítám! Vezměte plac!“ uvítal jej hostinský.

Šafář seděl uprostřed světnice s namydlenými tvářemi. Holič jej právě škrabal. Přikývl kolářovi na přivítanou, nepromluvil však ani slova. Při holení se nesmí mluvit.

Proto mluvívá každý holič za dva: za sebe a za toho, kterého holí.

„Vítám vás, pantáto koláři!“ spustil. „Dobrá, že jdete; nemusím k vám, opucuju vás tady. — Hned, hned to bude. Šafáři, nafoukněte hubu.“

A šafář nadmul tváře jako dýně a holič škrabal, jak by řezanku řezal.

Když byl se šafářem hotov, sedl si kolář. „Pulbýre,“ napomínal holiče, „dnes si dejte pozor, ať mne neříznete; pojedu v pondělí do Prahy.“

„Někam za humna!“ usmál se šafář, utíraje si mydliny z uší.

„Za humna!“ prohodil kolář mrzutě, „to je zase řeč! Což pak je Praha za humny? Vy jak živ těch hlupot nenecháte.“

„Tedy opravdu do Prahy?“ divil se holič.

„No ano! Což jsem chlapec, abych žvanil, co mi napadne?“

„A co tam budete honiti?“

„Teď na to není času. Dejte pozor, ať mne neporežete!“

Když byl oholen, zasedl za stůl a poručil si piva. — Mezi tou dobou přišel krejčí Fiala a radní Klička.

Holič složiv břitvy, zamotal je do ubrusu a mrkl na hostinského: „Josefe, za dva krejcary! — No, pantáto koláři, věil nám povídejte, co v té Praze?“

„Co v Praze? Inu, za synem.“

„A co se s ním stalo?“ tázal se krejčí.

„Milí braši, veliká novina! Podívejte se tady na ty noviny.“ Vytáhl je z kapsy a položil na stůl.

„Jsou to ty noviny, co vám nosí posel?“ tázal se hostinský nahlížeje do nich.

„Ano! Pane, to jsou vám jedny noviny! Jmenují se „Světlo“ a také jsou světlem. Ty rozšiřují pravé světlo! Poslouchejte, něco vám z nich přečtu.“

A četl jim dlouhý článek o samém bratrstvu, o svobodě a budoucích zlatých časech, až nebude ani boháčů, ani žebráků — až bude všem všecko společno. Kolář četl, jak by bičem mrskal a sousedé naslouchali udiveni.

„Byla by to krásná věc,“ prohodil krejčí, „kdyby tak všecko bylo, jak to zde píšou — ale toho nebude nikdy!“ potřásl hlavou.

„Ba, že nebude!“ vzdychl holič, dopíjeje kořalku. „Nepil bych tady té potvory šedé, kdyby bylo všecko společno: zašel bych si pěkně na víno tady k hospodskému do sklepa.“

„Což, takových lumpů by se našlo více!“ řekl hostinský trpce. „Pán Bůh nedej, aby takové doby nastaly; pak běda všem, kdo něco mají! Kdož pak může všecky lenošné a nenasytné huby nasytiti?“

„Kdo lenošná huba!“ bránil se holič. „Já si poctivě svůj groš vydělávám!“

„Však kdyby tě nehnala bída, kdyby byl majetek obecný, uviděli by jsme, mnoholi bys toho podělal.“

„Pánové,“ řekl kolář, „nechme takových řečí. Vy si věci myslíte jinak, než jak skutečně jsou. Nehádejte se a čtěte raději ve „Světle.“ Zapůjčím ho s radostí každému. Tam seznáte, jak a co — punkt za punktem.“

„Dovolte, koláři,“ ozval se radní, „od koho vlastně ty noviny máte? Neslyšel jsem o nich nikdy.“

Kolář se usmál: „Věřím vám. Jsou to noviny z brusu nové!“

„A jak jste se o nich dozvěděl?“

„Posílá mi je z Prahy můj syn.“

„Váš študent?“ hodil šafář hlavou.

„Býval študentem,“ řekl kolář hrdě, „teď ale je panem redaktorem.“

Radní se nedůvěřivě usmál.

Kolář to spozoroval a doložil: „Nechtěl jsem tomu zprvu ani uvěřiti, ale máme to zde černé na bílém; podívejte se.“ A ukázal jim synovo jméno dole na novinách.

Brali je jeden po druhém jaksi uctivě do rukou a přisvědčovali hlavami.

„To se podívejme, tak mladý pán a již redaktorem!“ divil se hostinský.

Všichni hleděli na koláře užasnutí a jaksi zaražení.

„Vidíte,“ usmíval se kolář, „je již redaktorem a svět si ho váží a vy jste ho tak potupili!“

„Kdo ho tupil?“ ozval se krejčí. „Já nikdy! Míval jsem pro něj vždycky všechnu čest.“

„Co je pravda, to je pravda!“ přisvědčil holič. „Já jej měl vždycky hrozně rád! Byl to dokonalý chlapíček.“

„Čemu pak vy rozumíte!“ okřikl ho šafář — „ale já mohu říci, že jsem vždy říkával: z toho kolářového študenta bude někdy velké zvíře! Takového študenta není ani na deset mil!“

„A ta hloupost s tím starým Pavelkou,“ přimastil radní, „nestojí ani za řeč. Starý člověk je starý člověk a kolikrát neví, co mluví.“

„Však to dědouškovi měli tehdy všichni za zlé,“ řekl hostinský, „vašemu panu synovi všecka čest. Bože, to byl pořádný mladý člověk! Chodíval ke mně rád na sklínku piva — však víc nikdy nepil — a to vám míval řeči o hvězdách, o cizích zemích, o všelijakých pranárodech — až jsem koli-

kráte zůstal hloupým, kde to ten pan študent všecko bere?“

„Ja, můj mflý, u šafáře jsme všickni hloupi,“ řekl holič. „Já prý ničemu nerozumím — —“

„Neplkejte,“ okřikl ho šafář a obrátil se ke kolářovi; „tedy za panem redaktorem pojedete do té Prahy?“

„Ano, ano! Pozval nás oba: mě i matku. Pojedeme oba.“

„To nám jej tisíckrát pozdravujte,“ řekl hostinský. „A jak pak, pantatíčku, nepřipijeme mu na zdraví?“

„Arci!“ přikývl kolář, „— ale piva není. Doneste ten velký džbán a nalejte všem; tukneme si.“

„Ví o tom již pan učitel?“ otázal se krejčí.

Kolář natáhl dolní ret a řekl chladně: „Neví! Nač bych mu to také povídal? Neměl chlapce rád — neprorokoval mu nic dobrého.“

„Inu, člověk se mýlí a pan učitel není zlého srdce. Bude míti radost, až se dozví, a rozvážíme-li to kolem do kola, dal panu redaktorovi přece dobrý základ. — Jak pak, aby pro něj někdo zašel?“

Kolář okamžik jak by váhal, pak zavolal na holiče: „Slyšíte, vy „bradýři,“ (jak v písmách stojí) zaskočte pro pana učitele.“

„Vám to, pantáto, k vůli udělám — ale kdyby mi tady šafář poručil, ani nohou bych nehnul!“

Pozdě po desáté hodině vrátil se Vrána z hospody domů. Kolářka seděla ještě při lampičce a přišívala mužovi knoflíčky ke košili.

„Prosím tě, tatíku, kdes tak dlouho byl? Hned bude troubit jedenáct.“

„Kde jsem byl? Však víš, že v hospodě. Holečku, bylo ti tam půl vesnice. To ti bylo nějakého divení, že je náš Josef již panem redaktorem, a chvály! ani ti nemohu vypovědět. Teď všichni povídají, že hodnějšího studenta neznali a že již dávno mu prorokovali šťastnou budoucnost.“

Kolářka složila ruce do klína a hleděla pobožně na muže, když jí vypravoval, co a jak kdo chvalitebného o Josefovi řekl. Když jí kolář byl vše zevrubně vypověděl, vzpomněla si na svou hospodyňskou povinnost:

„A prosím tě, nemáš hladu? — Co chceš k večeři?“

„Nic, najedl jsem se už. Hospodský měl dnes tuze dobré cerbuláty.“

Žena se usmála: „No, to bych také trefila. Ale slyšíš, muži, přemýšlela jsem tak sama u sebe, co bychom Josefovi do té Prahy dovezli? S prázdnýma rukama tam přece nemůžeme přijít. Kdyby byl ženat, vzala bych do košíčka vajíček nebo hrnek másla, ale co by si s tím chudák svobodný sám počal? Jak pak, abych mu upekla na plech koláčů; náš žid má nyní pěknou mouku.“

„Matko, jsi ty hloupá!“ smál se kolář. „Redaktor ti o tvé hloupé buchy nestojí. Dostane v hospodách chytřejší věci. Myslíš, že za ním musíš nosit jako za vojákem do kasárny? Kde vy, ženské, jen těch hloupých nápadů nabere?“

„Juž se jen zase nezlob, tatíku, a lehni si, abys se vyspal. Zejtra bez toho budeme míti pokaženou noc.“

Kolář poslechl. Poklekl k oknu a modlil se. Kolářka též na své obyčejné místo, před obraz

Panny Marie a modlila se polohlasitě za dar Ducha Svatého synovi, panu redaktorovi. Kolář byl hotov brzy. Ulehl a hleděl oknem ven do krásné jasné noci. Radošť mu nedala usnouti. Cítil se pojednou mnohem moudřejším a přemýšlel sem i tam a divil se v duchu, jak ten svět je tak hloupý. Když se kolářka domodlila a povstala, řekl starý:

„Prosím tě, matko, jak se to tak modlíš?“

„Proč? Dobře se modlím.“

„Nemodlíš se dobře! — Ty říkáš: Zdrávas panenka Maria, milosti Boží jsi plná.“

„No, a není to dobře?“

„Není! Jak pozdravil anděl Pannu Marii? Řekl: Zdrávas Maria, milosti plná, a ne — Zdrávas panenka Maria, milosti Boží jsi plná.“

„Prosím tě, ty starý mudrci,“ rozhorlila se kolářka, „nech mě modlit, jak se modlím a dej mi pokoj se svou učeností. Bez toho nemáš kouska víry; chceš být chytřejší než pan farář a než celý svět. A kdo Josefa o víru připravil, to jsi ty.“

„Mlčíš!“ rozkřikl se kolář.

„Nebudu mlčet. Z modlitby smíchu si tropiti nedovolím. Bez toho nemám žádného jiného potěšení, než tu modlitbu.“

Starý se obrátil obličejem ke zdi a bručel „Proč jsem nemlčel? Zdálo mi se o měděných penězích. To znamená vždycky mrzutost.“

Kolářka znala dobře mužovu povahu, že je neustupný a vždy pánovitě na svém stojí. Šla proto ven a usedla si na zápraží, až by manžel usnul.

Hleděla očima vzhůru k těm neznámým světům, k jasným hvězdám, které tam prokvétaly, jako vonné kvítí na louce, světlem bílým, žlutým,

rudým, violovým — a to krásné nebe sklonilo se dolů až do jejího srdce a tam jí rozkvétaly celé světy květů budoucích radostí. Viděla svého syna v slávě a bohatství, jezdila v kočáře, měla plnou truhlu nových šátků a sukeň, komoru naplněnou, pojídala třikráte za den kávu — —

„Prosím tě ženo, co tady děláš?“ ozval se za ní mužův hlas, „juž jsem se bál, žes se oběsila. Pojď spat!“

* * *

V malém ošumělém pokojíku seděl mladý, bledý muž u psacího stolku. Před sebou měl haldu rozličných novin, z nichž dlouhými nůžkami vystrihoval rozmanité zprávy, sem tam vyškrtl některé slovo anebo připsal jizlivou poznámku. Když měl takových výstřížků dostatečnou zásobu, hodil noviny do koše, položil si na stůl pruh papíru, namočil péro a počal hubenými prsty hrát s dlouhými vlasy, jak by z nich chtěl moudrost vymačkat. Přemýšlel dlouhou chvíli, až se ustanovil a napsal velkými písmenami: „O národním faryzejství.“ Tak. Nadpis článku měl. Ale z kterého konce do toho? Vstal, vjel rukama do kapes u kalhot a šel několikráte po pokoji rozmýšleje se.

V tom kdosi na dvéře zaklepal. Mladík stanul, vztýčil pánovitě hlavu před okamžikem ještě nehybnou a zavolal hlasitě: „Volno.“

Dvéře se otevřely a starý Vrána vešel nesměle do pokojíka. Za ním po prstech žena s košíkem na ruce. V pokojíku bylo polo temno a kolář přišed z jasného slunka, nerozeznal hned obličej pána, který před ním stál. Uklonil se hluboce po způsobu venkovanů a tázal se zdvořilým hlasem:

„Prosím uctivě, je zde pan redaktor Vrána?“

Mladý pán byl okamžik jak v Jiříkovu vidění, pak se dal do smíchu, spráskl obě ruce: „Ale tátnku, což pak mne už neznáte? A vy, maminko, také jste tady? To mě těší, vítám vás.“ Obejmul rodiče, políbil je a shodil se židle několik knib, aby měl matku kam posaditi, protože neměl v celé redakci než dvě židle.

Když se rodiče posadili, podepřel se pan syn naproti ním zádama o zeď a spustil: „No, tož tady v Praze! A co vás sem vede?“

Kolář pohledl udiveně na syna řka: „Vždyť jsi nás sem pozval!“

„Ano, ano,“ chlácholil jej syn. „Myslil jsem, abyste přijeli tak při příležitosti. Schválně jste takové cesty vážití nemusili, ačkoliv je velice dobře, že jste přišli.“

Mám s vámi důležitou rozmluvu. A maminko, co pak vy děláte?“

„Děkujíc Pánu Bohu, zdráva jsem,“ zapýřila se matka „a tady ti nesu pár koláčů, jest-li nepohrdneš.“ Nazdvíhla víko u koše a nabízela synovi cukrem posypané makováky.

Panu redaktorovi se zablýsklo v očích: „I nepohrdnu, toto! Takové věci jsou zde vzácný. Hned si vezmu.“ A pustil se do koláčů, jak by čtrnáct dní nejedl.

Mezi tím ohlíželi se rodiče po světnici, otec zvědavě, matka ostýchavě.

„Tedy zde je tvá redakce?“ spustil kolář.

„Ano, jak vidíte,“ přisvědčil syn a nakouzl nový koláč.

„A kde pak máš svůj byt?“ tázala se matka.

„Prozatím bydlím zde. Víte, každý začátek je těžký. Na dva byty náš list ještě nevynáší. A já také ani bytu nepotřebuji. Postel mám tamhle,“ ukázal do tmavého kouta na nepatrné lůžko, „a jinšfho pohodlí jako svobodný člověk nehledám.“

Kolářka vzdychla. Malovala si v duchu, že syn, jakožto pan redaktor, bydlí v nádherných pokojích, a zatím jej spatřila v prostičké sednici. To jí polilo srdce jako by studenou vodou.

Kolář pohlížel na tu věc rozumněji. Sklonil na okamžik hlavu a rozumoval pak: „No ovšem, začátek je vždy těžký a lépe je zprvu uskrovniti se, než dělati fuky. To já schvaluji. A jak pak je to, prosím tě synu, vlastně s tím redakcím a s těmi tvými novinami?“

„O tom vám, milý tatínku, teď vykládati nemohu. Spěchám, aby číslo v pravý čas vyšlo. Na večer vám všechno povím. Teď odpusťte. Podívejte se po Praze a ke čtvrté hodině přijděte tamhle naproti do hospody. Vidíte? Podívejte se.“

„Ano, vidím.“

„Tedy o čtyřech hodinách mě tam čekejte a Vy, maminko, ten košík tady zatím nechte, abyste se s ním nemusila po městě nosit.“

Rodiče odešli a pan syn zasednuv za stůl pustil se pérem do těch národních faryzeů.

Na ulici šeptala kolářka mužovi: „Ty, tatínku, mně se to u toho Josefa tuze nelíbí.“

„Mlč,“ okřikl ji muž. „Ty ničemu nerozumíš. Velcí mužové nebyli nikdy zpočátku bohati, jako na příklad Napoleon.“

„Inu, ano,“ šeptala matka, „vždyť já nic neříkám, že není bohatý. Aspoň nepohrdlými mými koláči. Ale jaksi špatně vypadá. Snad nestůně?“

„I dej si pokoj,“ chlácholil ji muž, „to je od studování.“

Mezi tím psal pan redaktor takto:

Jsou v našem národě lidé, kteří své vlastenectví po horách, po dolách roztrubují, asi jako dryáčníci o jarmace své vzácnosti a kumšty.

Proč vykřikuje dryáčník? — Aby přilákal do své boudy hodně mnoho diváků.

Proč vychvalují a vykřikují tací vlastenci své vlastenectví? Z podobných příčin: aby si přilákali, jsou-li advokáty, hodně mnoho soudců; jsou-li kupci, hodně mnoho koupěchtivých; jsou-li staviteli, řemeslníky — hodně mnoho zákazníků atd.

My, bojujeme nezištně za právo a pravdu ku prospěchu národa, nežádáme za všechno namáhání pro sebe ničeho, než uznání národa, neváháme vlastence takového zrna nazvati „vlasteneckými faryzey“ a bojovati proti nim vši sílou a všemi možnými prostředky — ovšem prostředky poctivými. „Poctivost“ napsali jsme si na svůj prapor. My — V tom se dvéře otevřely. Vousatý pán prostředních let vešel. Pan redaktor strčil péro za ucho, ruce do kapes a tázal se zvědavě:

„Co nového? Neseš nějaké peníze?“

„Ani groše!“ odvětil vousáč mrzutě. „Zdá se mi, že si s tím celým slavným „Světlem“ špatně posvítím. Řádní lidé nám list vracejí, a kdo si jej podrží, nestojí za mnoho; jsou to sami rýpalové a popražené hlavy. Ty, Vráno, počíná mě mrzeti, že jsem do toho „Světla“ své peníze strčil.“

Mladý pan Vrána se ušklíbl: „Prosím tě, měj strpení. Všecky počátky jsou těžky. Jen ještě měsíc a uvidíš, jak náš list pokvete. Navlíknu to chytře. Příjmu každý dopis, sebe hloupější, sebe prolhanější, tím si přilákáme všechny nepokojné hlavy. Budou nám pak dopisovati a na „Světlo“ předpláceti, až radost! Jen ještě měsíc vytrvej.“

„Vytrvej, vytrvej!“ durdil se vousatý — „ale jak? Jsem s penězi v koncích.“

„Na mou věru,“ dušoval se pan nakladatel. „Nevím, kde vzít peníze na kolky. Tiskárna také upomíná. Raděj bych se neviděl!“

Pan redaktor se zasmušil a svěsil hlavu. Seděl hodnou chvíli tiše, zamyšleně. Vousáč chodil velkým krokem po světnici.

„Víš co, Frantíku?“ probral se konečně p. redaktor z dumání, „mám plán. Abys viděl, že důvěruji v náš podnik, postarám se sám o peníze.“

„Ty?“ vyvalil nakladatel oči.

„Ano, já!“

„Prosím tě, nemluv! Tobě nikdo ani zlatky nesvěří.“

„Uvidíš, že zaopatřím peníze.“

„Od koho?“

„Od mého otce! — Přijel dnes za mnou. Má pěknou chalupu bez dluhů; přemluvím jej, aby si na ni vypůjčil několik set. Ty nám pak dá do obchodu.“

P. nakladatel pokrčil ramenoma: „Netroufám!“

„Vsaďte se, že ano! — Jen potřebuji několik zlatek, abych starému dnes oči zalepil. Kdyby věděl, v jaké vězíme bídě, nedal by nám ničeho.“

„Mnoholi potřebuješ?“

„Desítku, bratře, jen desítečku a uvidíš, že starého oblafnu, až radost.“

Pan nakladatel vytáhl váhavě tobolku a řekl: „Je-li to jen pravda, že otec přijel.“

„Nevěříš mi? Tady vidíš košík s koláči; donesla mi je matka. Vezmi si. — Snad nemyslíš, že též tobě lhu!“

Vousáč pohlídl na koláče a vyňal z tobolky dvě pětky. „No, zde máš; ale to je poslední! —“

Pan redaktor strčil pětky rychle do kapsy a počal vesele hvízdati.

Nakladatel pohledl naň významně řka: „Slyšíš, Josefe, jsi přec jen dareba! Jak pak, kdyby tvůj otec u nás o ty peníze přišel?“

„Ah, co! Však nemá víc dětí, než mě; komu by tedy chalupu dal?“ odsekl p. redaktor. „A teď odejdi, ať mohu psáti.“

* * *

Již o půl čtvrté šel Vrána se svou ženou do hostince, kam jim pan syn rozkázal. „Pojďte raději dřív, aby na nás nečekal,“ řekl starý ženě. „Víš, tací páni nemají mnoho času.“

O půl čtvrté odpoledne bývá v městských hospodách pusto, smutno, mrtvo. Polední hosté již odešli, večerní ještě nepřišli a kdyby někdy nějaký nahodilý venkovan nepřišel pochutnat si na sklínce „od ledu,“ mohl by hostinský s dobrým svědomím až do páté hodiny zamknouti.

Takovými nahodilými hostmi byli Vránovi. Když vešli, spal jeden sklepník v koutě na lavici, druhý zevloval z okna.

Kolář se ohlížel po začazené světlici, hledaje vhodné místo.

„Zůstaňme zde u dveří, aby nás Josef hned uhlídal,“ šeptala kolářka.

Posadili se. Po chvíli přišel sklepník a tázal se ospale: „Libo piva?“

„Ano, prosím — jen jednu sklínku,“ řekl Vrána. „Budeme pít spolu,“ doložil k ženě.

Sklepník donesl piva a v košíčku chleby. Kolář si utřel s čela pot, vzdychl: „ach ja, můj Bože!“ jak by měl na srdci nejtěžší kámen a složiv ruce na stůl, pobízel ženu: „Pí!“

„Ani nemám žízně.“

„Tož si vezmi rohlíček, nebo pleténku, nebo takovéhle toto.“ A ukazoval na slaněnku. Chopil se pak sám sklínky, podíval se na pivo proti oknu, odfoukl pěnu a zavdal si notně. „Eh, to je pivo! Takového u nás není.“

Vzal pak noviny s hřebíka, nasadil brýle na nos a dal se do čtení. Se ženou neměl o čem rozprávěti. Kam její rozum sáhal, to jí už dávno řekl a mluvití hluchým uším zdálo se mu zbytečno.

Sotva přečetl jednu stranu, otevřel p. redaktor hřmotně dvéře a vešel krokem furiantským.

„A, jste už zde?“ oslovil rodiče. „Těší mě, vítám vás. Kam pak jste si to ale sedli — zde ke dveřím! Pojdte dál, tamhle do kouta. Tam nebudeme nikomu zavázeti. Vezměte si své pivo a pojdte.“

Usedli si tedy do kouta; pan syn v prostředku, otec v pravo, matka v levo.

„A kudy jste chodili po celý den?“ tázal se pan redaktor, aby zapředl řeč.

„Ach, nachodili jsme se, až nás nohy bolejí. Na Hradčanech jsme byli, u nového národního di-

vadla, u řetězového mostu, na Žofínském ostrově a Bůh sám ví, kde.“

„A kde jste obědvali?“

„Vzali jsme si tam v jedné hospodě trochu piva a nějaké uzenky.“

„To jste tomu dali!“ zlobil se na oko p. syn.

„Přijet: do Prahy a jísti k obědu uzenky? Proč jste si neporučili oběd, něco nóbl!?“

„Najedli jsme se dost!“ řekl otec.

„Ó Pánbíčku!“ doložila matka, „kdybysme se tak měli jen každý den!“

„A bah, hloupé řeči!“ máchnul p. syn rukou.

„Že jste byli tak hodní a přijeli za mnou, pohodujeme si dnes na večer. — Vám matičko, poručím zatím kávu, abyste nám neumřela. — Sklepníku, doneste skáinku bílé kávy.“

„I ty můj pane králi,“ upejpala se matka, „to nemusilo býti.“

„Musilo, nemusilo — do toho mi nic není. Víím, že kávu ráda pijete a já vám ji přeju ze srdce; — bez toho jsme se již dávno neviděli.“ A stiskl matce ruku. Chudera blažeností až oslzela. Pohledla naň pohledem, v němž se jevila šťastná vděčnost a láska jak moře hluboká.

„Mně doneste také piva — ale dobrého!“ rozkazoval pan redaktor. „Co pak jste to tady četl. tatínku?“

„Národní Listy. — Tvých novin jsem zde neviděl.“

„I jsou tady, jsou. Kdo ví, kam je sklepník hodil? Počkejte, donesu je hned. — Ale pijte — vždyť nepijete!“

Kolář si zavdal a řekl usmívaje se spokojeně: „Teď mi ale, pane synu, pověz, jak to přišlo, že se tak brzo stal redaktorem? Byli jsme všickni překvapeni.“

„Aha!“ smál se pan redaktor, „toho jste se nenadáli? O tom se vám nezdálo, když jste mě vyháněl z domu.“

Starý Vrána se zasmušil, uchopil syna za ruku a stiskl mu ji vřele: „Odpusť, pane synu, tehdy jsem jinak nemohl. Srdce mi krvácelo.“

„No, no, tatínku, já zle nemyslím; žertuji jen. A co tomu řkají známí?“

„Ach, to bylo divení!“ skočila matka do řeči, „a chvály! Zkazují tě všickni na tisíckrát pozdravovat a máš brzo domů přijet, aby prý tě uviděli.“

„Na to si počkají! Za jedno nemám času a za druhé netoužím po nich. Nadělali mi hrubiánství dosti!“

„Ba!“ přisvědčil otec. „Až jsem se tehdy bál, že se z toho zblázním!“

„Zblázním!“ odfoukl si p. redaktor. „Proč zblázniti? Kdyby si člověk každou věc tak bral, kam by se poděl! Já na příklad a můj p. nakladatel mohli bysme se zblázniti každodenně, kdybysme si všechno tak brali. — Víte, tatínku, vydávám „Světlo“ ještě s jedním pánem, který dává peníze na tisk a ostatní. Takový pán se jmenuje: nakladatel.“

„Vím, vím! Ale proč byste se měli zblázniti?“

„Jak by ne? Jen si rozvažte! — Vydáváme „Světlo“, ještě ani groše! My neupomínáme a nechceme. Víme, že po čtvrt nebo po roce každý pan

abonent správně a řádně zaplatí — o to není strachu — ale jak do té doby vydržeti?“

Kolář zakroutil hlavou: „Hm, hm. Myslel jsem, že každý, kdo odebírá list, musí napřed zaplatiti.“

„To je, tatínku, u listů starých, které jsou již známé; nový list ale, jako je náš, nucen jest rozeslati čísla, aby obecenstvo seznalo, jaký má směr a jak je pořádán. Mnohý jej pošle zpět —“

„Co, co? takový list, jako je „Světlo,“ posílají lidé taky zpět?“

„Ano, jsou takové makovice. — Ovšem, není jich mnoho,“ přidal chlácholivě. „Většina si jej podrží — ale předplatné neposílají, až po čtvrt nebo půl roce. A teď si rozvažte: každé číslo nás stojí přes 50 zl!“

„Přes padesát zlatých!“ vytřeštil otec oči.

Kolářka sepnula ruce a pohlédla pobožně na strop. —

„K tomu je zapotřebí peněz!“ pozdvihl pan redaktor hlas, chtěje využitkovati otcův úžas. „A nic platno, ty musí člověk vsaditi, kdyby je měl snad z pekla vzíti! Neudělá-li toho, padne list a výdělek je ten tam. — Mezi námi, tatínku,“ šeptal otcovi, „takový list nese 50 až 100 proc.!“

„To je pěkné!“ liboval si otec. „Ale kde tolik peněz nabere?“

„Až posud můj pan nakladatel vystačil, teď však bude nucen najímati peníze. Dostane peněz dosti — o to není starostí. Každý ví, že je správně zase dostane a 10 zl. úroku ze sta k tomu. — Jak pak, tatínku, nechtěl byste nám dáti nějaké sto do našeho závodu?“

„Já? Kde bych já nebohý vzal peníze?“

„Vím dobře, že hotových nemáte — ale vypůjčte si na chalupu. Úvěrní bance dáte 5½% a my vám vyplatíme, jakožto našemu tátovi, 20 ze sta! Co, to bude výdělek?“

Kolář se zamyslel. „Pane synu, pomalu; je to těžká věc!“

„Jaká těžká věc? Podepíšete krátce žádost na úvěrní ústav, že si chcete peníze vypůjčiti a ostatní obstaráme my sami. — To jen tak pravím, kdybyste chtěl. Nenutím vás! Dostaneme peněz všude dosti a obejdeme se i bez vašich — ačkoli mě to bolí, že nemáte ke mně kouska lásky a důvěry. Odstrčil jste mě již jednou, pokud jsem nebyl ještě ničím, chcete mě odstrčiti také teď, když již mám postavení — a jak doufám, skvělé postavení?“

„Já tě odstrčiti, synu?!“ zvolal kolář vášnivě.

„Kolik si mám na chalupu vypůjčiti?“

„Jen pomalu, tatínku!“ chlácholil jej syn.

„O tom si promluvíme zítra. Teď pozor! Tamhle jde můj pan nakladatel.“

Vousatý pán kráčel vážně a vznešeně jako nějaký Kresus ke stolu, u něhož seděli.

Pan redaktor povstal jako by s největší uctivostí a ukázav rukou na své rodiče, řekl: „Milý příteli, zde můj otec — má matka.“

Panu nakladateli zazářil obličej: „To je krásné, tatínku, že jste se přišel na nás podívat. — Vítám vás, matičko. Podejte mi přec ručku a nestyďte se. Dovolte, přisednu si k vám.“

„Bude nám velikou ctí,“ uklonil se mu kolář uhýbaje stranou.

„Jen zůstaňte seděti; mám zde místa dosti. Tož jste tedy přijeli podívat se na pana syna?“

„Ano, ano, vzácný pane.“

„No, můžete z něho míti radost! Každý se tak mlád redaktorem nestane!“

„Máme radost, máme!“ přisvědčil kolář, radostí se zajíkaje. — „Ale ty, pane synu, pořád ještě nevím, jaks se tak brzo k takovému postavení dostal?“

Pan redaktor se ušklíbl: „Prosím vás, neptejte se mne: nemluvím rád sám o sobě. Zde pan nakladatel vám to poví.“

„To bude povědíno hnedle,“ řekl p. nakladatel. „Stal se redaktorem svou šikovností. Když přišel do Prahy, neznal ho nikdo a nikdo si ho nevšímal. Byl rád, že jej, chudáka, vzali v jedné redakci za obyčejného opisovatele. — Vytrpěls tehdy, bratře, hladu dosti!“

„O tom ani nemluv!“ řekl pan redaktor.

Kolářka vzdychla a kolář to zapil.

„Ale dlouho to netrvalo,“ pokračoval pan nakladatel. — „Pokusil se brzy o samostatné články. Měly hlavu i patu, měly křen; líbily se. Váš pan syn stal se spolupracovníkem, vydělal si pěkné peníze a bylo bídě konec. Ale naše listy jsou jako staré baby, milují klevety — mužně však vystoupiti si netroufají. To se tedy tomu mladému pánovi nelíbilo. Odhodlali jsme se tedy vydávati samostatný list, psaný nestranně, poctivě, neohroženě. — Z počátku se obecenstvo zarazilo, teď však si počinná pravda klestiti dráhu a uvidíte, že brzo bude „Světlo“ nejrozšířenějším listem a jmeno vašeho pana syna bude slaveno, jako kdysi Havlíčkovo.“

„Dejž to Pán Bůh,“ vyklouzlo kolářovi z úst.

„To bysme se dlouho načekali!“ zasmál se pan redaktor. „Slávu mi dá moje hlava a péro — nikoli Pánbůh. — Ale nechme toho; je čas k večeři. — Sklepníku, co máte dobrého?“

Sklepník donesl jídelní lístek, pan redaktor naporučil chutnou večeři a pojídali, popíjeli s veselím.

„Co pak počneme po večeři?“ řekl pan nakladatel. „Jak pak, abysme zavedli rodiče do divadla?“

„Výborný nápad!“ přichválil mu pan redaktor. „Vedle divadla je, tatínku, hostinec. Tam vám objednáme pěknou světnici. — Víte, u mne není místa.“

„Toho nech; je na to času dosti,“ řekl pan vydavatel. „Teď si dáme na honem ještě džbáněk, zaplatíme a půjdeme, abysme nezameškali.“

Teď bych měl vlastně popisovati, jak staří v divadle oči vyvalovali, jak se divili, jak vykřikovali atd.; poněvadž to však o besedách deklamovánkou „Sedlák poprvé v divadle,“ již bezpočtu kráté vylíčeno bylo — nechám toho.

Po divadle zavedli je opět do hostince, častovali pivem a čajem, lichotili a připíjeli jim, až starý kolář, čajem a radostí opojen, slíbil, že si vypůjčí na domek 400 zl. a že peníze co nejdříve zašle. —

Druhého dne odejeli domů — kolář hrd a spokojen, kolářka však jaksí sklíčena. Ten život v hospodě se jí jaksí nelíbil. Neřekla však ani slova; bála se, že by ji muž vypeskoval.

Za čtrnáct dní poslal starý Vrána čtyři stovky a „Světlo“ vycházelo každodenně vesele jako sluníčko. Odběratelů také přibývalo. Za jedno je lá-

kala novota, pak se líbil rýpalům a rozumem přebraným hlavám ostrý a bezohledný způsob psaní, s jakým se setkávali každodenně v četných dopisech ze všech končin vlastí. „Světlo“ stalo se pravým postrachem, břitkou zbraní v rukou všech „svobodomyšlníků,“ vlastně všech těch, kdož chtěli, aby celý svět skákal po jejich notě a kdož měli dosti drzosti a nesvědomitosti, veřejně pokáletí čest svých spoluobčanů. Ze sta příkladů aspoň jeden vám povím.

* * *

V Pravdově chodil obecní posel o polednách po výborech, aby se dostavili po požehnání u pana přednosta na poradu.

Odpoledne po požehnání počali se páni výborníci scházeti. Šli vážným volným krokem, vědomí své hodnosti. Pan starosta, přítlustlý, plecatý šedesátník, seděl za stolem v modré kazajce, vítaje přicházející .. Usmíval se přívětivě a blýskal chytrýma očkama.

Když se byli všickni sešli a poposedali, vzal p. přednosta dle svého zvyku olůvko do ruky, opřel se zády o lavici a pohladiv si řídké, prošedlé vlasy, oslovil slavný výbor takto:

„Páni výboři, abyste věděli, proč jsem vás kázal svolati. — Je vám povědomo, že sv. Jiří juž táhne. Na ten den bývala v naší obci vždycky pitka. Propfjelo se hrůza peněz — však víte všici dobře.“

Páni výboři seděli tiše se sklopenýma očima. Nemukali ani. Jen starý výbor Čížek zavrtěl sebou na lavici u kamen a odkašlal.

Přednosta naň ostře pohlédl: „Kmocháčku Čížku, chcete něco říci?“

„Ale nic! Napadlo mi jen, že jinde také pili, nejen u nás.“

„Tož se rozumí!“ přisvědčil mu představený — „a víc než u nás. Však jsem taky nechtěl říci, že jen u nás pijeme. — Ale poslouvejte mou řeč, co chci říci. — Mrzelo mě to dávno, že se o Jiřím a o Martinu těmi penězi plýtvá. Kdyby toho aspoň spořádaně užili, ale mnohý to do sebe jen leje, až ze sebe udělá blázna a křičí a huláká, že je až hanba povídati. Přemýšlel jsem dávno, jak tomu odpomoci? Však tuhle pan radní Horák ví, co jsme o tom mluvivali.“

Horák kývl hlavou a prohodil: „Povídali jsme si: než tak, raděj nic.“

„No tož, nedá mi lhat. — O čem já jsem přemýšlel, to jinde již provedli. Čtu každou chvíli v novinách — však jste to četli taky — že v té obci zrušili pití na Jiřího a na Martina a že peníze, které jindy takřka oknem vyhodili, teď ku prospěšným účelům věnují. — Pánové, nepřēju si, aby naše obec pokulhávala ve věcech dobrých za druhými, aby se říkalo: Pravdovští přijdou i k poslednímu soudu pozdě — a troufám, že toho ani žádný z vás nechce.“

„To ne!“ prohodili někteří.

„Tedy činím návrh, abysme také my letos to pití zrušili a peníze obrátili na věc lepší! — Co tomu říkáte?“

Páni výboři klopili hlavy a mlčeli.

„Nejste se mnou srozuměni?“ tázal se přednosta znova. „Mluvte, co kdo myslíte.“

„Já jsem již řekl, že jsem s tím srozuměn,“ ozval se radní Horák. „Byla by to věc slušná.“

„Já proti tomu nemám také ničeho,“ řekl druhý radní Klaška — „to ale povídám; vezmete-li zavdanou, bude rebelie! Někteří budou břečet jako děcko, když mu dají kozu. Mohl bych pěstí ukázati — tady na strýčka Čížka,“ dodal žertovně.

„Co já?! Já si mohu koupiti za své, mám! Pamatuj si to, Francku! Ale tolik povídám: starých věcí nerušíme, nových nezavádějme!“

„Nechme planých řečí,“ přerušil pan přednosta rozprávku. „Aby s tím byli všickni spokojeni, toho se nikdy nedočkáme. — Najde se vždycky nějaká ožrala — vás kmocháčku Čížku tím nemíním! — který by dal za trochu toho chlastu ženu, děti, ba vlastní duši, a nebo nějaký hltavec, který po celý Boží rok za vlastní groš ničeho ani něslízne, jde-li to však na obecní — div se v truňku neutopí. Ti s naším návrhem spokojeni nebudou; doufám ale, že se neopováží proti tomu promluvit, až uslyší, nač peníze, které by jinak propili, věnovati hodlám.“

Výboři pohledli naň zvědavě.

Představený počal vrtati olůvkem do stola, což vždy činíval, jednalo-li se o vážnou věc, a mluvil dále hlasem významným: „Pánové, je vám dobře povědomo, v jakém stavu náš chrám Páně jest. Velebný pán pořáde na mě tlačí, abysme jej dali olfčiti. Co myslíte? Dejme ty peníze, které jsme na Jiřího propíjeli, letos na chrám Páně, (ostatkem nám bude pan patron nápomocen) a bude nám za to chvála a čest daleko široko.“

Radní Horák přidal se radostně k tomu návrhu a za ním poznenáhla ostatní. Někteří se arci

při tom tvářili jako vozkové, mají-li za zimní nepohody zapráhati, aby pány vyvezli na hon.

Konečně zavolán pan učitel, aby napsal o tom usnešení protokol. Páni výboři připojili své podpisy a rozešli se.

Po poradě šla větší část pp. výborů, jak slušno a obyčejno, do hospody, aby tam před celým světem vykládali své rozumy, což není nic těžkého, jelikož páni, jdouce z radnice, vždy moudřejší bývají.

V hostinci si zasedli za stoly a hleděli vážně před sebe, jako řeční mudrci.

„O čem pak jste se radili, že jste tak zaraženi?“ volal na ně chalupník Kazda, chmelovinou rozveselený.

„O velikých věcech!“ odpověděl pololáník Chytal, mladý, vysoký muž — s velkým nosem a bledým obličejem. „Brachu, o velikých věcech! Ani by nikdo neřekl, že v obecních výborech o takových věcech jednati se může a smí!“

„Co, co? A o čem pak?“ tázali se nevýboři zvědavě.

„Svrhli jsme dva svaté!“ řekl Chytal vážně.

„Kýho šlaka! A které to?“

„Svatého Jiřího a sv. Martina. Nebudeme jich ode dneška víckrát slaviti.“

Hostinskému se ta řeč jaksí nelíbila. Přistoupil blíže a tázal se pátravě: „Co že jste uradili?“

„Milý hospodský, zle je!“ smál se mu výbor Zelva. „Nebudeme víckrát na Jiřího a na Martina píti. Pan starosta chce spořiti.“

„Čerta uspoří!“ volal chalupník Kazda. „Pilo se vždycky — a obec nezhylnula; ať se pije zas!“

„A kam přijdou peníze?“ vyzvídal hostinský

„Na olíčení kostela,“ prohodil druhý radní.

Při tom slově se všickni odmlčeli; neopovážil se nikdo proti tomu promluvit.

Hostinský zakroutil nosem a odešel, chalupník Kazda drbal se za ušima. „Toto by nemělo být. Škoda starých věcí. V loni jsem se na Jiřího napil, až jsem ani světa neznal — a letos utřu pěkně hubu. — Já bych myslil tak: chce-li míti pan farář pěkný kostel, ať si jej olíčí sám; mně mé chalupy také nikdo nelíčí.“

„Nemluvte takových řečí,“ pokáral jej druhý radní. „Výbor na tom se usnesl a ví proč! Mluvme o něčem jiném.“

Po klekání se sousedé počali rozcházeti, jen někteří bratři z mokré čtvrti zasedli k ušpiněným kartám. Hostinský a Chytal seděli dlouho do noci u stola v koutě a radili se o čemsi šeptmo a důvěrně.

* * *

Pan farář, dozvěděl se, jaký návrh p. přednosta učinil a prosadil, zašel si k němu a poděkoval mu, chvále jeho zbožnou mysl a rozumné jednání.

Pan starosta se usmíval spokojeně a zval pana faráře posaditi se.

Když si zasedli, řekl přednosta: „Velebný pane, vašich díků nezasluhuji. Co jsem udělal učinil jsem k slávě Boží a bylo to mou povinností. Jsem již starý člověk a byla by to hanba na mě, kdybych jako ti mladí hejsci jen o světskou slávu a podobné marnosti dbal. Bez toho se darebáctvo a nevěra již i v naší osadě šířiti počíná.“

„Ty noviny, ty noviny!“ vzdychl pan farář. „Přispěly ovšem velmi mnoho k rozšíření osvěty; čte-li však člověk mnohé nevěrecké, rýpalské listy, a vidí-li, jak se jich lidé ani nasytiti nemohou, až si jimi rozum i srdce otráví jako kořalkou — pak bych zaplakal a přál si, aby toho tisku ani nebylo!“

Okolo oken šel člověk s vojanskou čepicí.

„Aha, pošta zde,“ řekl p. přednosta. „Co pak nám donese nového?“

Poštovní sluha vešel a donesl několik čísel novin. Pan přednosta je prohlížel a vida mezi novinami „Světlo,“ zarazil se řka: „Světlo? Já ho neodbírám. Nepatří mně.“

„Je na vás adresováno,“ odvětil sluha.

„Co pak to znamená?“ divil se starosta. „Nač mi vnucují takové škváry?“

„Pošlete je zpět,“ radil mu pan farář.

„Prosím, je tam dopis odsud,“ řekl váhavě sluha. —

„Co, co?“ divil se přednosta.

Pan farář sňal rychle pásku, rozložil noviny a nahlédnuv do nich, zvolal: „Opravdu! Dopis z Pravdova.“

„Aj, aj, co pak tam o nás píšou?“

Starosta pokynul sluhovi, aby odešel a pan farář počal čísti: „Vážený pane redaktore! Zajisté se podívíte, že též z našeho zapomenutého Pravdova do vašeho velmi oblíbeného a jedině pravdomluvného listu dopis posíláme. Pomyslete si: ti Pravdovští se činí. Ano, co je pravda, to je pravda: jsme z Pravdova a pravdu milujeme — aspoň my zde dole podepsaní. Proto taky směle uveřejniti

můžete, co vám zde sdělujeme. Mohli bychom vám pověditi mnohé věci, které stojí za poslouchání, sdělíme vám však prozatím jen jedno. Dne 21. b. m. svolal si náš pan přednosta obecní výbor a přednesl mu svým pánovitým, nadutým tónem, že na Jiřího a Martina chlastu více trpěti nebude.“

„Já pánovitým tónem?“ divil se starosta. — „Který dareba — —?“

„Poshovte,“ přerušil ho p. farář a četl dále. „Že prý bude užitečnější, po příkladu mnoha jiných obcí, peníze, které obyčejně chlastu propadly, vynakládati na účely jiné. Proti tomuto návrhu nebyl ovšem nikdo, proto že valná většina zdejších občanů je pokročilá, pitek nemiluje, ale raději se čtením z poučných knih a dobrých novin, jakými jest vaše „Světlo,“ poučuje.

„To jsou ti vybraní!“ prohodil přednosta.

„Jen na to jsme byli zvědaví, nač náš pan přednosta ty uspořené peníze chce věnovati. Nedal nám dlouho čekati; vytasil se s tím hned. Privil, že by bylo nejlíp, abychom z těch peněz dali olíčiti kostel! — Pane redaktore, my jsme dobří katolíci, ačkoli nevěříme všem kněžským pohádkám o neomylnosti papežově, odpustcích atd., my bychom proti tomu olíčení nebyli, kdyby nám jedna věc nepletla konceptu.“

Pan farář položil noviny a pohlédl ustrnule na starostu řka: „Je to rota bezectná!“

„Že!“ dosvědčil mu přednosta máchnuv rukou. „Račte čísti dále!“

„Proč chce pan starosta právě kostel olíčiti? proč nechce ty peníze dáti na školní pomůcky, nebo podobné věci? Povíme vám to hned! Z pití

na Jiřího p. starosta mnoho nemíval, protože nemohl více vypít, než každý jiný soused — a to mu bylo málo. Aby mohl tedy více pít, chce líčiti kostel. — Jak to? — Budou-li líčiti kostel, bude pan starosta najímáti zedníky — jakožto předseda kostelního výboru — bude vypláceti, — účtovati — a že při tom leckterá zlatka může padnouti do jeho kapsy — vypočítá si každý na pěti prstech.“

„O ty hubo hříšná!“ zvolala starostová otevrouc dvéře u kuchyně, za kterými poslouchala. „Takové věci píšou v novinách o nás!“

Starosta zčervenal jako pivoňka, oči mu zarsřely a udeřiv pěstí na stůl, řekl mezi zuby „Počkej, darebáku, toho ti neodpustím!“

P. farář sklopil hlavu a slzy mu kanuly po tvářích. Zašeptal smutně: „Toho jsem se nenadál, že ve farnosti takové ničemy mám.“

Přednostka si sedla do kouta u kamen, zakryla oči zástěrou a škytala, jak by jí byli syna na vojnu odvedli.

Chvíli nepromluvil nikdo, jen hodiny na stěně cvakaly a vypravovaly, že dojde doba na všecky, dobré i zlé.

Konečně vzal p. farář list opět do rukou a tázal se přednosty: „Mám to dočísti?“

„Prosím; ať víme všechno.“

Kněz četl: „Kdyby za ty peníze měly pomůcky učebné nebo podobné věci koupeny býti, musil by se p. přednosta kvitancemi od kněhkupce vykázati a nebyl by kšeft snadný. Buďte, pane redaktore, zabezpečen, že vezmeme oči do hrsti a že vám o všem, co spozorujeme, dáme obšírnou zprávu. — Zatím s Bohem!“

„Není nikdo podepsán?“ tázal se přednosta
„Nikdo.“

„Ať se podepsal, nebo nepodepsal!“ ozvala se starostka, „jiný to není, než hospodský s Chytalem.“

„Mlč a nepleť se nám do úředních věcí!“ okřikl ji starosta. „Jdi do kuchyně po své práci!“

Zena odešla a starosta přešel několikráte svět-nici jako člověk bídný, zničený, postavil se pak před pana faráře a sepuv ruce pravil chvějícím se hlasem: „Velebný pane, znáte mě! Tolik let jsem pracoval, staral a zlobil se, abych obec zvelebil a povznesl, někdy jsem sám škodu trpěl — Bůh je mi svědkem! a to mám za všechno? Takové podezřívání, takovou hanu. Takový kabát bych zanechal svým dítkám?!“ A chudákovi starému se rty chvěly a svaly křečovitě skákaly. — „Velebný pane, jste mým duchovním otcem; poradte, co mám počítí? — V té hanbě nezůstanu!“

„Co počítí? — Ať dá celý výbor proti tomu osvědčení. — Chcete-li, napíšu vám je.“

„Prosím vás! — Svolám pak výbor a vytřeme těm darebákům v Praze zrak.“

Pan farář vzal klobouk do ruky a těšil odcházeje starostu: „Milý příteli, již si to jen tak neberte k srdci! Kdo ten dopis psal, cti nemá a proto ji druhému dáti nemůže! Kdo je hodný, uzná vaši hodnost a já sám, seč jsem, učiním, aby vaše dobrá pověst skvrny neutrpěla.“

„Prosím vás, velebný pane! — Takhle mne jakživ žádná věc nedopálila a nepomátla! Vždyť jsem provedl scelování — a Bůh ví co! — a tady tohle — —! Já v novinách — a tak! Co si ve

vůkolních obcích pomyslejí!? Kdybych nevěřil v Boha, snad bych si pozoufal!

„Ale, ale, přednosto! Jaké to bylo slovo? — Pro ty lumpácké noviny byste zahodil svou duši?!”

„Odpusťte! Ani nevím, co mluvím!”

„Víte co? Pojdte se mnou k nám do zahrady. V té Boží přírodě napadnou člověku lepší myšlenky.“

To vám byl v Pravdově shon! Ani před visitacím, kdy má přijeti p. děkan, ani před volbou přednosty, ani před nejbohatší svatbou — ba ani tehdy, když zabil kovář ženu, nestály staré i mladé klepny tak pohromadě, nesestrkovali muži při sklelnici v hospodě aneb ti střízliví někde za stodolou hlavy tak, jako tehdy, když se vyhlásilo, co bylo v novinách — o přednostovi.

„Do těch novin to jiný nedal, než nějaká ožrala, kterému je líto, že nebude moct zase dršťku proplachovat!“ řekla radňová.

„Hodný člověk to tam nedal!“ prohodila sousedka, která měla na starostu s kopce pro jakýsi prohraný soud — „no, ale neuškodí mu také trochu pokárání, však se nakáral druhých lidí již dost!“

„Ale prosím vás,“ řekla třetí, „ti páni u těch novin nejsou blázni a vědí, co píšou — dobře! Kdyby toho přednosta nezasluhoval, nevytiskli by toho! — Jen ať každý dělá, co se naň sluší a nevynáší se —“

„Matky, pojďme domů!“ volala radňová. — „Tuhle jde pan farář se starostou. Kdyby nás uviděl, vytřískal by nám v neděli s kazatelny, že jsme klevetnice.“

Odpoledne bubnoval posel opět na výbory. Když se sešli, vstal přednosta a oslovil je chvě-

jícím se hlasem: „Páni výboři, je vám snad již povědomo, jak mě kdosi ve „Světle“ sectil.“

„Víme o tom dobře všickni,“ vpadl mu první radní do řeči. „Je to hanba na naši obec, pfuj! že jsou mezi námi takoví darebáci, kteří panu přednostovi za jeho namáhání a za všecku starost tak splácejí. Co si o nás pomyslí svět? Když jsem to četl, radě bych se byl neviděl — na mou duši!“

„Co pak je po hloupých novinách!“ řekl Chytal chladně. „Ani jsem si toho nevšiml.“

„Auo, ty sis toho nevšiml!“ posmíval se mu druhý radní. „Vždyť v tom „Světle“ jen jen ležíš. — „Nepsals to ty sám?“

„Já?“ rozdurdil se Chytal, „proč bych já to byl psal? Vždyť jsem ve výboře a hlasoval jsem také pro to! — S takovou řečí zůstaň doma!“

„Pánové, nechte toho,“ pokynul starosta rukou. „Kdo to psal, ten toho na sebe nepoví, ať je to kdokoli. Chci vám jen tolik říci: hanobení takového, jako bylo ve „Světle“, nezasluhuji nikterak a oznamuji vám veřejně a do opravdy, že přednostenství složím, pak-li celý výbor neprohlásí hanopis za drzou, bídnou lež!“

„Prohlásíme beze všeho! To by tak bylo pěkné, aby každý ledajačina v novinách po nás se vozil! Však jsme se na tom olíčení kostela usnesli všichni a týká se tedy ten dopis nás všech,“ řekl radní. „Jak to máme odvolati?“

„Napsal jsem pro případ, že byste mi chtěli dáti zadostučinění, tady několik řádků. Přečtu vám to.“ A pan starosta nastrčiv si brýle, četl:

„Slavná redakce!

My podepsaní výboři obce Pravdova usnesli jsme se na návrh našeho ctěného p. přednosty jednohlasně a dobrovolně na tom, že pitky na obecní peníze o sv. Jiří a Martině zrušíme a peníze tím uspořené pro letošek na olíčení našeho chrámu Páně věnujeme. — S usnešením tímto nejsou někteří rýpalové a ožralové spokojeni a proto zaslali do „Světla“ dopis, který my podepsaní tímto za drzou, nestydatou lež prohlašujeme, a našemu panu starostovi, který jest naší chloubou, provoláváme hřímavé „Sláva!“

V Pravdově, dne

Pan starosta položil arch na stůl a ukázal naň rukou: „To mi podepište, chcete-li, abych zůstal starostou.“

„Je to naší povinností, abychom to podepsali,“ chopil se slova radní. „Bez řečí! Půjčte mi péro.“ Podepsal se a podával péro dále: „Allou, souseďi; jeden po druhém!“ —

V neděli o kázání děkoval p. farář starostovi a celému výboru za tak chvalné a pro ně čestné usnešení a prohodil též cosi o prašivých ovcích, které prý potřebují důkladného vydrhnutí, aby nenakazili celé stádo.

Za několik dní doneslo „Světlo“ zase dopis z Pravdova. Zněl takto:

„U nás je teď rozkošné živobyť. Výbor chválí pana starostu, starosta pány výbory; pan farář starostu a starosta pana faráře: všudy plno chvály — a my se tomu smějeme jako na komedii, protože víme, že všecka ta chvála je pouhá komedie. Pane redaktore, dopis ve „Světle“ vyplašil naše

pány jako střelná rána vrabce u stodoly. Ani se nemohou zpamatovati.

Aby si dodali kuráže, chválí jeden druhého — ale my dobře víme, proč? Pan přednosta chválí výbor, aby mu pomohl z bryndy a výbor chválí pana starostu, protože se ho bojí. Podepsali mu osvědčení, které sám napsal a podpis na výborech vynutil, — podepsali je a každý si myslel svou řeč. Vůbec taková slátanina jako to osvědčení, nepřesvědčí nikoho a my vzdor tomu trváme na svém prvním výroku. Pan starosta také hrozil, že odstoupí. Ty můj Bože, ať jen jde; máme ho všichni po krk! Že pan starosta pana faráře chválí, pochopujeme, vždyť se při hostinách dost u něho napapal a nabumbal. Proto mu taky dělá, co mu jen na očích uvidí a pan farář jej za to hází s kazatelny. Radíme našemu velebníčkovvi, aby kázal slovo Boží a netupil se svatého místa počestné občany, kteří platí poctivě svou daň — jinak by se mohl s c. k. soudem nemile setkat. Nechť se líbá s panem přednostou jak chce, nás však ať nechá za pokojem! — Tolik pro dnešek!“

Dopis ten pobouřil Pravdov ještě více než první. Přednosta zlostil lehl, přednostová plakala celý týden, první radní klel a vyhrožoval a pan farář pravil, že by, kdyby se mu něco hodilo, šel hned někam jinam. — Chytil popíjel v hospodě a po tajmu se s hospodským smáli. — —

Takových mrzutostí a zlostí natropilo „Světlo“ za redakce p. J. Vrány na všech stranách a mnohý proklínal „Světlo“ i jeho redaktora. Starý Vrána plesal a zapomněl samou radostí, že mu pan syn neposílá slíbených úroků.

Říkával: „Jsem šťastný otec! Ani jsem se nenadál, jakého syna budu míti! Nad „Světlo“ není na celém světě.“

Z nenadání jej však stihla hromová rána. — V jednom čísle „Světla“ stálo návěští: „Oznamujeme svým ctěným pp. abonentům, že pro důležité příčiny přestane „Světlo“ zítřejším dnem vycházeti. Za náhradu dostanou pp. předplatitelé výtečný časopis „Pravdu.“ Odběratelé, kteří předplatné dluhují, dostanou soudní upomínky.“

Starému Vránovi vypadly noviny z rukou.

„Jak se to stalo?“ zvolal bezděky.

Inu jak! Dobře! Takhle!

„Světlo,“ jak slavnému publiku známo, vyšlo s chloubnou září, dlouho však nesvítilo. V jistých kruzích bylo sice dosti čítáno a mělo dopisovatelů ze všech končin hojnost, kteří je všemi možnými, po větší částce vylhanými škandály zasypávali — ale co platno, když čtenářové „Světla“ byli rekrutováni z tábora nepoctivcův a nespokojencův — a ti nerádi platívají? Předplatné docházelo loudavě. Vydavatel sháněl, kde jaký groš, vypůjčoval — ale marně: všecko, i ty od starého Vrány vypůjčené peníze, pohltila tiskárna a kolky, a když konečně nebylo již ani úvěru, vyhnal pan vydavatel p. redaktora Vránu z redakce a shasil „Světlo“ mrzutě bruče: „Blázen, kdo darebákům na nekalé cesty svítí; ošídí sama sebe!“

Kolář Vrána dozvěděl se z posledního čísla „Světla“ zlověstnou novinu, jel do Prahy za synem. Dvěře, kde bývala redakce „Světla,“ našel zavřeně. — Zakroutil hlavou a sestupoval váhavě po schodech dolů.

V průjezdu stál podomek. „Koho hledáte?“ otázal se koláře.

„Prosím, nebývá zde pan redaktor Vrána?“

„Juž ne.“

„A kde teď, prosím, bývá?“

„Kdož ví, kde se ten lump potuluje? Je vám také dlužen?“

V kolářovi se zatajil dech. Neodpověděl a vrávoroval jako smyslů zbavený ze vrat na ulici. Jel chudák s zcela jiným pocitem domů, než po prvé. Jel domů zahanben, ožebračen, sklamán v nejsladších nadějích. — Nebohý otec!

A kde byl pan syn — redaktor?

S politováním vyznávám, že jako poslední doba před jeho redaktorstvím, podobně též první doba po jeho pádu hustou rouškou zahaleny jsou.

Ale člověk nedobrota hned tak nezahyne -- kopřivu mráz nespálí!

Z nenadání objevil se p. Josef Vrána opět. Obcházel v pěkném elegantním oděvu po vsí vlasti, dědinu od dědiny, dům od domu, neštítil se ani nejchudší chatrče a hledal všudy — uvědomělé muže, kteří by měli chuť pojistiti se na dožití, nebo proti požáru, krupobití atd.

Zavítal též do Pravdova. Zašel si předně k p. přednostovi představit se.

Zaklepal slušně na dvéře, vešel, pozvání ani neočekáváje a uklonil se: „Mám tu čest, s panem starostou?“

Přednosta rychle vstal a popořel mu několik kroků vstříc: „Ano jsem starosta. Čím mohu sloužiti?“

„Jsem zástupce pojišťovací banky N. N. — Zde jsou mé listiny. Prosím o dovolení, abych směl ve zdejší obci — —“

Starosta nahlídl do listin a upřel zrak na pana zástupce. „Josef Vrána se jmenujete?“

„K službám.“

„Nebyl jste kdysi redaktorem Světla?“

„Ano,“ přisvědčil Vrána váhavě.

„A vy se ještě opovažujete můj prah překročit, vy člověče nestydatý?“

„Já? A proč?“ divil se p. zástupce.

„Vy se tomu ještě divíte? Což jste již zapomněl, jak jste mě ve vašem bídném škváru hanobil, že by se byl o mě ani pes neotřel — a nejen mě, ale také pana faráře a všechny poctivé lidi?! Juž jste to zapomněl?“

„O vás, ctěný pane starosto, že byl článek ve „Světle“? Skutečně, nepamatuji se ani.“

„Ukážu vám jej, nechcete-li věřit,“ řekl starosta ostře a otvíral almaru.

„Možná, možná — nepochybuji, vážený pane přednosto, že nějaký rýpal nám zaslal lživou zprávu. Prosím vás, kde může redaktor všechno prozkoumat? Snad vás to nerozhorlilo?“

„Čerta nerozhorlilo! Myslel jsem, že rozum pozbudu!“

„Ale, ale, milý příteli, to bylo nad míru zpozdlilé! Prosím vás, papír je trpělivý — a co se v novinách natiskne lží! Okolnosti mě přinutily převzít redakci „Světla“. Učinil jsem to velmi nerád. Věřte mi však, že jsem od té doby ztratil všecku úctu k novinám. Dám vám dobrou radu: budete-li ještě jednou v některém listu tepán, hoďte

jej do pece a pomyslete si svou věc! Kdybyste věděl, jací bídni lidé někdy do novin dopisují, dbal byste těch dopisů, jako psího štěkotu.“

„A kdybyste vy sám nebyl špatným člověkem, byl byste takových článků nepřijímal — rozumíte? A teď jsme domluvili. Tamhle jsou dvěře. Nepůjdete-li — pomohu vám.“

Toho pan Vrána ovšem nevyčkal. Upláchl, seč mu nohy stačily a vícekrát se v Pravdově neukázal.

* * *

Slavné publikum! Tímto obrázkem jsem ti chtěl ukázati, jací lidé „dělají“ mnohdy veřejné mínění a jak zpozdilá jest bázeň před dopisem a škandálem v jistých listech. Nevšimati si jich, odkopnouti jich, je nejlepší zbraní. — Za to ale veškerou úctu dlužno míti k listům slušným, poctivých snah!

22. Mlsná huba.

V Luhačovicích, 24. července 1879.

Slavné publikum!

Kdo se světa tak nahoní, jako já, snadno si nějaký neduh uhoní — jako já. — Na jaký neduh trpím, to vám nepovím. Proč? Proto že za jedno nerád nařkám, vždyť bych nářkem přilíval vody do řeky trpkostí, která protéká celým světem a za druhé nejsi, moje drahé publikum, lékařem, abys znal tu bylinu na moji bolest.

Lékařovi jsem však řekl, kde mě bolí a ten mi poradil, abych jel do lázní Luhačovických, tam

že najdu úlevy a tu bodrou mysl, kterou jsem potratil po světě širokém.

Do Luhačovic!

Lehko bylo lékařovi poručiti: ale nelehko mně poslechnouti. Mimo jiné překážky, jež mi bylo překonati, a které do kukátka nepatří, spozoroval jsem — věru, jenom náhodou! — při zpytování tobolky čili „šraibtošny,“ že je při všech těch deštích — jak říkáme — suchá. To je přece divná věc, není-liž pravda? — Já řku: To je pěkná. Nejen já, i ty stůneš, má tobolko; a ty k tomu nebezpečně — na suchotě, nebo-li, jak ohledatelé mrtvol píšávají: „na suché loncoch!“ K doktorovi s tebou! V Luhačovicích budeš potřebovati zdraví a tuku! — Tamnější lázeň tráví; splaskneš tam bez toho!

Lékař, ku kterému tobolku svou nosívám, nebyl tehdy právě doma. V takových případech chodívám s ní k p. redaktorovi „Hlasu“. Je sice na takové nemoce pouhý fušerák, ale co platno? — nouze láme železo!

Hajdy tedy do Brna! Zaklepu na redakci: „Dále!!!“ — Vstoupím, vytáhnu tobolku, otevřu ji a ukazuji panu redaktorovi.

„Milostpane, zle je! Mám jeti do Luhačovic a podívejte se, moje peněženka má újmy. Prosím vás, dejte jí nějaký flastr. Znáte její povahu, že jí obkladky, na nichž stojí „100 Gulden“ napsáno, nejlíp k duhu jdou!“

Pan redaktor pokrčil ramenoma: „Milý kukátkáři, jak si poradíme? Nemám právě takových flastrů na skladě.“

„A proč? To není pořádek!“ durdil jsem se.

„No, no, jen se nehněvejte, já za to nemohu! Čekám každou chvílku, že nám takové flastry poštou přijdou, a ono nic! Nevím, co ty pošty dělají? Že by páni abonenti neposlali, co jsou nám povinni, to nechť si mluví kdo chce co chce, pravda není: ale na poštách je nepořádek! Tam to leží! Však ono to, milý kukátkáři, co nejdříve přijde, nedělejte si starostí! Jděte jen s Pánem Bohem do Luhačovic, abyste uzdravěl a já za vámi pošlu, čeho potřebujete. — S Bohem tedy; nemám času!“

Podal mi ruku a já odešel — arci nevalně vesel. Do Luhačovic jsem se přece dal, důvěruje v slovo redaktorovo, (ti nelhou nikdy!) a teď zde sedím v sladké naději, že pošta zatroubí a doveze mé tobolce, čeho nemá, a píšu, jelikož právě prší a procházeti se nemohu, tobě, slavné publikum. — Prosím vás, mějte uznání a soustrast s panem redaktorem, aby se nestal oproti mě lhářem a zajděte si na poštu zeptat se, zda-li pan pošt mistr vaše předplatné na „Hlas“ již zaslal? Nezaslal-li, nadejte lenochovi notně, ať koná svou povinnost! — Přihodilo-li se však některému z vás, jak se někdy mně děje, že sám psaní s penězi na stole zapomněl, zaneste je rychle na poštu. Dluhy míti, není příjemno ani vám a p. redaktorovi tím méně! To tedy jen mimochodem! Teď k věci.

O Luhačovicích samých a o zdejších životě chci vám později psáti, až vše líp seznám a až budu doma. Proč, povím vám potom. Pro dnešek řeknu jen tolik, že lázně zdejší leží na lučině vedle říčky mezi lesnatými horami. Usmívá-li se slunko s oblohy, je zde krásně, až milo! Vytéká zde ze

země 6 léčivých pramenů. Ze čtyř nemocní pijou a dvou používáno k teplým koupelím.

Vstávám zde každodenně o 5. hodině. První má chůze bývá do kaple. Od 6. hodiny do půl 8. popíjím za zvuků krásné hudby, která každodenně ráno od 6—8 a k večeru od 5—7 hodiny hrává, vodu z pramene Vincentova, o půl 8. jdu do koupele a po snídani o 9. hodině zajdu si někam do lesů, v kterých se křížují pěkné rovné cesty a nebo, je-li nepohodno, čtu a píšu ve svém pokojku, jako dnes.

Včera po obědě bylo vám slunivo a teplounko, že jsem bez mála cítil, jak mi srdce v prsou okřívá a bývalým veselím rozkvétá. Zašel jsem si do leska „k sedmi lípám“ a šel pak cestou dále, až jsem přišel za les. Tam jsem si ulehl do vonné trávy a hleděl před sebe do krásného údolí. Ze zeleného stromoví dívala se na mě šindelová střecha. — Na dvoře, jehož jsem pro zeleň viděti nemohl, kokrhal kohout a vzadu na stráních kladli ženci rýž. Les nade mnou šelestil, šedý mráček ležel ospale na blankytu a já vzpomínal dávných dob, kdy jsem se ještě díval na svět okem šťastného dětství. Samým vzpomínáním zapomněl jsem na přítomnost a štěstí dětství vloudilo se mi jako po prstech do srdce otevřeného.

Blouznil jsem tak hodnou chvíli.

„Proč pak hledíte do nebe? Hledáte tam numera?“ zazněl v houští hlas.

Vzchopím se a hledím, kdo to?

Stál tam vysoký, štíhlý muž, s plným, tmavým vousem. Znal jsem jej od předešlého dne.

„To vy, pane nadlesný?“ pravím. „Málem byste mě byl polekal.“

„No, no! Jste tak lekavý? — Co pak zde děláte?“

„Jak vidíte: ležím v trávě a přemýšlím.“

„O čem? — Co byste dal do kukátka?“

„Ba! — Nechce mi však nic napadnouti.“

„Dáte-li mi dobré slovo, povím vám šikovný kousek.“

„Prosím pěkně! — Sedněte si vedle mě.“

„Tož s dovolením.“

„Bez dovolení. — Ten trávník není můj, je nás všech!“

Pan nadlesný natáhl vedle mě své dlouhé kosti a zapáliv si, dal se do vypravování.

„Když jsem byl revírníkem v N., seznámil jsem se s koželuhem Fričem. Odbíral z mého revíru všecko tříšlo a býval u mne často za obchodem. Byl veselý chlapík — líbil se mi. Uvykli jsme jeden druhému a chodívali spolu často na čekanou. Honu nevynechal ani jednoho. Večer při poslední léči — — Víte, co je to?“

„Jak bych ne? To je ta nejpříjemnější léč v myslivárně za stolem.“

„Bravo!“ pochválil mě nadlesný, „vidím, že jste světový (světa znalý) člověk. — Tedy: při večeri míval vždycky sólo a všichni jej poslouchali jako kazatele. Jednou však nápadně dlouho mlčel, jak by mu byla huba zamrzla.“

„Což pak jste ztratil řeč?“ tázali se všichni divíce se.

„Je mi jaksí měkce u srdce!“ řekl koželuh zkroušeně. „Dnes ráno, než jsem vyšel na hon,

udála se mi taková věc, že jsem pohnutím div neoslzel.*

„Co, co! — Vy a plakat?!“

„Ba, bez mála. — Jen poslechněte. Včera před obědem pravím ženě: „Ty, matko, hoď mi do hrnce dvě klobásy; vezmu si jednu na večer do hospody k pivu a druhou zítra na hon“ — Po obědě přijelo několik sedláků se tříslm. Šel jsem do skladiště přijímat. — Žena, jak mívá již ve zvyku, vytáhla milé klobásy, když byly uvařeny, dala je na talíř a postavila na otevřené okénko v komoře, aby vychládly. — Strýcovi Mikuláškovi z K. — (stál se svým vozem poslední) — jaksi zavoněly. Stríhal po nich očima, obcházel okénko jako mlsná kočka a najednou, když ho nikdo neviděl, chňap po klobásách a šoup s nima do kapsy. Zašel pod kůlnu a tam je zmanžároval. Nikdo toho nepozoroval, až když jsem se ze skladiště vracel, abych sedlákům vyplatil, vidím, že je talíř na okénku prázdný. Ptám se ženy: „Kams dala ty klobasy?“

„Na okénko vychladnouti.*

„Pěkně vychladly! Jsou ty tam!“

Žena chtěla vyběhnout na dvůr a začít rámus — jak ženské již jsou. Já řku: „Zůstaň tady; já to spravím!“ Vyšel jsem ven, zastavil se u okénka a spráskl jako by polekán ruce: „Lidé dobří, zde ležely dvě klobásy. Vzal je někdo z vás?“

Nikdo necekl.

„Ne, beza žertu, pro Boha vás prosím, snědl-li jste je někdo, řekněte! Nabil jsem je otráveným masem a chtěl nalíknouti na potkány.“

„Pro Krista umučeného!“ vzkřikl Mikulášek, „kde je jaký doktor?“

„Snědl jste je vy, Mikulášku?“ ptám se.

„Ano, pantatínku zlatý! O můj Bože!“

„A obě dvě?“

„Obě! — O moje nebohé děti!“

„Nešťastný člověče, co vám to napadlo!? Vždyť z toho můžete mít smrt! Ještě štěstí od Boha, že jsem si toho všimnul a mohu vám pomoci. Kdybyste tak odjel domů, byl byste synem smrti.“

Synek Mikuláškův, který se starým přijel, dal se do pláče a křiku, jak by mu tatík již umíral.

„Neplač,“ chlácholil jsem jej, „tatíček ne-umřou; pomůžu mu. Ty, Kašpare,“ zavolal jsem na tovaryše, „rychle dones z kádě hrnec močky. Jen honem. A vy, strýčku, musíte pít!“

Tovaryš donesl močky, Mikulášek chopil se hrnce a počal dychtivě pít, sotva však polkl hlt, ušklíbl se a naříkal zoufale: „Pantáto, dejte mi, co chcete, ale tohle pít nemohu.“

„Nic platno, milý sousede,“ pravím, „jiné medicíny pro vás není! Tohle vyžene z vás všecko to jedovaté maso, než je zažijete a než vám otráví krev. Sousedi, pojďte a držte jej. Vlejem to do něho, když sám pít nechce. Jiné pomoci mu není!“

Sedláci milého Mikuláška drapli a já do něho vlil dobrý máz té močky. Pak jsme jej hodili na vůz břichem dolů a poručil jsem chlapecovi: „Synku, eť šlehej do koní, co můžeš, ať jste brzo doma sic tatíček umřou! Maměnka ať ho položí do peřin, aby se hodně vypotil a dá Pán Bůh, že mu ráno bude líp.“

Ustrašený kluk vyskočil na vůz, bil do koně jak vzteklý, koně vyskočili, div že se vůz nepřekotil a tytam jako se stříkačem.

Jak tomu chlapovi po cestě bylo, můžete si pomyslit.

Žena se se mnou vadila: „Prosím tě, nač děláš takové hlupoty? Nebohá žena se doma poleká — a on si může ještě ublížiti.“

„Nic mu nebude, matko, neboj se! Však za jisté z kořalky juž vícekrát vrhl. Ať mlsná huba trpí!“ —

Brzo z rána, když jsem se oblíkal na hon, slyším v síni cupání a šeptání. Otevřu dvěře, co to? Venku vám stála Mikulášková a pět dětí okolo ní. Ve mně vám strachem hrklo. Ulekl jsem se, že byla medicina snad tuze silná. Řekl jsem jaksí nesměle:

„Vítám vás, Mikulášková. — Co mi nesete?“

„Zlatý pantatínku,“ spustila plačky, „zaplať vám to Pánbíček milý na stotisícekrát, že jste mého starého zachránil. Co bych si byla já nebohá s těmi dětmi sama počala?“

„Jak pak je vašemu?“

„O juž dobře, děkujíc Pánu Bohu! Ale ta noc! To bylo uvykání, to bylo bédování a o druhé — ani nechci říct — až jsem myslila každou chvíli, že se strhá. Potil se chudák, jak by jej do rybníka hodil. — Však jsem mu ráno povídala: Vidíš, cos pro tu tvou mlsnou hubu trpěl? Bylo ti toho potřeba? Nemáš klobásů doma sám dost? Proč nenecháš za pokojem, co není tvého.“

„O tom nemluvme, milá Mikulášková Taková maličkosť nestojí za řeč. Bylo jen o neštěstí!“

„Však o to! — Dobře se stalo, mlsákovi — já ho nelituji! Ať se stane každému tak, kdo sahá na cizí věc! Děti,“ obrátila se pak ku svým výrostkům, „pamatujte si, co se stalo vašemu tatíčkovi a cizích věcí se jakživi nedotýkejte! A věik pojdte a polibte tomu pantátovi ruku, že vám zachránil tatíčka, sic byste byli nešťastní.“

Děti mi políbily jedno po druhém ruku a já hladě je po tvářích, napomínal jsem je, aby byli vždy počestni, střídmi a nežádostivi cizího statku.“

„To je šikovný kousek,“ přichválil jsem nadlesnému.

„Hodí se vám?“

„Hodí, jak by jej ulil! Dám jej do kukátka bez poznámky.“

„Mě ale ne!“ hrozil mi nadlesný.

„Proč by ne? Což nejste pěkný pán? Takových vousů a takové vyřídilky jako vy, nemá každý!“

Jak jsem slíbil, tak jsem splnil a doufám, slavné publikum, že tobě u vděk.

Obsah.

	Stránka.
1. Vánoční stromek	5
2. Klekání	9
3. Dvě otázky	14
4. Rozjímání v den dušiček	18
5. Čert v Brně	22
6. Kým by tě čert vzal	27
7. Vzpomínky bývalého studenta	35
8. Spor růže s kamelií	135
9. A just ne	141
10. Lichvář	143
11. Vzkříšení	155
12. Volby	158
13. Dvě serenády čili zastaveníčka	165
14. Milosrdná sestra	173
15. Svět na ruby	213
16. Zbytečné děcko	244
17. Khámen ve vodě	259
18. Truchlohra	266
19. Alleluja	277
20. Jak pomáhal žid misionářům	281
21. Rytířové ducha	291
22. Mlsná huba	355

STANOVY

Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje v Brně.

§. 1. Účel Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje.

Dědictví pečuje o zvedení lidu moravského, jakého náš čas požaduje; o zvedení všestranné, avšak na základě víry katolické s vyloučením všelíké politiky.

§. 2. Prostředky k dosažení účelu tohoto.

Spisování a vydávání kněh, a sice netoliko výhradně náboženských, nýbrž vůbec vzdělávacích a k duchovním potřebám věku našeho prohlédajících, zvláště dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, řemesel a orby, atd. — I v zábavných spisech obsažena býti má buď obrana, buď utvrzování pravdy některé katolické, jížto se odpor časový dotýká.

Vydávati se budou Dědictvím, pokud jmění stačí:

1. Obšírné životopisy svatých,
2. Spisy poučné,
3. Spisy zábavné,
4. Časopisy a všelíké listy běžné,
5. Předměty umělecké, ku př. obrazy, zeměvidy čili mapy atd.

Poznamenání. Orgánem Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje jest „Hlas,“ časopis církevní.

§. 3. Šetření zákonův tiskových.

Při vydávání časopisův, kněh běžných, obrazů atd. budou se stávající zákony tiskové zevrubně zachovávat.

§. 4. Zřízení Dědictví.

1. Spoluúdem Dědictví státi se může každý, kdo za sebe jedenkrát na vždy položí 10 zl. r. m.

2. Vklad tento může se zapraviti buď najednou, aneb ve dvou po sobě jdoucích ročních lhůtách ve 5 zl. r. m., které až do dne 30. září každého roku vyplaceny budžtež.

Kdo by do této doby vklad nezaplatil, přestává býti údem Dědictví.

3. Kdo však témuž ústavu 100 zl. věnuje, považován bude za spoluzakladatele a obdrží 4 výtisky věci Dědictvím vydaných zdarma.

4. Kdo jednou ná vždy dá 50 zl., bude téhož ústavu spoluúdem I. třídy a obdrží 3 výtisky. Kdo 20 zl. dá, stane se spoluúdem II. třídy a obdrží 2 výtisky. Kdo 10 zl. r. m. položí, bude spoluúdem III. třídy a obdrží jeden výtisk zdarma.

Spojí-li se manžel s manželkou v jeden toliko základ o 10 zl., vydávati se jim budou knihy jen do úmrtí toho, který první v diplomu poznamenán jest.

Poznamenání. Bylo-li by potřebí druhého neb třetího vydání některé již vydané knihy, spoluúdomé ji dostávají nebudou, nýbrž knihy ty prodávati se budou ve prospěch pokladnice Dědictví, aby se nákladnější díla vydávati mohla.

Abý úmrtí spoluúda přišlo ústavu tomuto ve známost, žádají se vpp. duchovní pastýřové, aby úmrtí takové pokladníkovi Dědictví, třebaš přímo poštou oznámiti ráčili. Podobného oznámení písemného zapotřebí jest, kdykoliv spoluúd některý buď k vyšší důstojnosti vynikl, neb se jinam přestěhoval.

5. Řehole, děkanství (vikariáty), osady, kněhárny, školy, rodiny, spolky, bratrstva atd. vstupují dvojnásobným vkladem za spoluzakladatele neb za spoluúdy věčné do Dědictví podle tříd svrchu jmenovaných.

6. Každému volno, doplněním vkladu u vyšší třídu postoupiti. Zašle-li tudíž ku př. spoluúd III. třídy k prvním 10 zl. opětně 10 zl., stane se spoluúdem II. třídy atd. Avšak spoluúdstva postoupiti jinému nedovoluje se.

7. Každý přistupující račiž jméno a místo přebývání svého, jakož i biskupství a děkanství (vikariát) a poslední poštu zevrubně udati.

8. Každý kněz, který jest údem Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje, béře na sebe povinnost, buď ve slavnost, buď některý den v oktávě sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje každoročně sloužiti mši svatou za všechny živé a mrtvé spoluúdy

dotčeného Dědictví; a bude-li libo a možno-li, jinou mši sv. za obrácení národův slovanských od jednoty církevní odloučených, kterouž pobožnost jistě každý spoluúd jakožto věrný katolík spolu konati neopomine.

9. Zemřelí, za které někdo vklad k Dědictví učinil, tak jako ti, kteří na smrtelné posteli nejméně 10 zl. za sebe do Dědictví odkázali, stávají se účastnými duchovních milostí, v předešlém (8) čísle jmenovaných.

Každý, jenž byl vklad ten učinil za mrtvého, pokud živ jest, knihy bez ohledu na velikost vkladu — ovšem nejméně 10 zl. r. m. — po jednom výtisku dostávati má.

10. Správu Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje vede výbor, sestávající z kněží, kteří buď v Brně, buď na blízku přebývají.

11. U jiných osob a úradů zastupuje Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje starosta, a nemá-li prázdňe od jiného zaměstnání, jeden z jednatelů.

12. Výbor schází se čtvrtletně a k vyzvání starosty i častěji v Brně, aby, čeho potřebí v poradu bral, a většinou hlasů přítomných výborníků o nálezech pro celé Dědictví platných rozhodoval. — Výbor má právo, počet údův svých odcházejících doplniti nebo i rozmnožiti, avšak ne jinak než katolickými kněžími, a každoročně uveřejňuje zprávu o činnosti své.

13. Každý spoluúd Dědictví má právo, písemné návrhy své činiti a přání svá projevovati dotčenému výboru, kterýžto při svých shromážděních zavázán jest, jich svědomitě v úvahu bráti a dle nich, pokud potřebno, prospěšno a možno jest, se zachovati.

14. Ve sporech, z poměru spolkového snad vzniklých, děje se odvolání k starostovi, a v domněle nedostatečném vyhovění ku příslušícím c. k. úřadům.

15. Kdo témuž Dědictví obětuje práce své literární neb umělecké, obdrží na výslovnou žádost honorář podle výbornosti, obšírnosti a důležitosti spisu svého, o čemž výbor úsudek pronese.

§. 5. Rozesílání kněh a výtvorův uměleckých.

O rozesílání kněh, spisův a jiných předmětův, Dědictvím vydaných, postará se výbor. Každý přistupující

k Dědictví ihned račiž oznámiti, ze které z ustanovených expedicí si knihy bráti bude.

Poznamenání I. Pravidlem v této věci ostane, co na lístku tištěno jest: že na poukázání lístku svého každý spoluúd v hlavní komisi u pana K. Winikera, kněhkupce v Brně, Frant. Řivnáče v Praze a Bedřicha Grosse v Olomouci knihy sobě vybíratí má. Kdo by však chtěl poštou knihy své dostati, račiž se obrátiti frankovaným listem na jmenovaná kněhkupectví, a přiložíž 3 kr., kterýžto peníz přísluší kněhkupci za práci a obálku, mimo to ještě 6 kr. na kolkovaný list nákladní.

Poznamenání II. Všeliké dopisy v záležitostech Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje buďtež posílány pod adresou: Na čest. kan. M. Procházku, starostu Dědictví; záсылky peněz pak buďtež činěny v listech frankovaných pod adresou:

Pokladnictví ss. Cyrilla a Methoděje

v Brně, ulice dominikánská, biskupský alumnát.

§. 6. Poměr k vládnímu řízení.

1. Vládnímu řízení se ponechává, nahlédati v jednání spolku, bdíti nad zachováním nařízení v propůjčeném potvrzení daných, aneb všeobecnými předpisy stanovených, a uzná-li toho potřebu, přidati spolku od příslušícího úřadu určeného císařského komisaře.

2. Kdyby se spolek rozejíti měl, rozhodne výbor o jmění v duchu Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje a podá o tom předběžnou zprávu vys. c. k. místodržitelství a svému P. T. nejdůstojnějšímu panu biskupovi.

Stanovy tyto potvrzeny jsou vnošem nejd. bisk. konsistoře v Brně ze dne 7. srpna 1879 č. 2297 a vnošem vys. c. k. místodržitelství v Brně ze dne 2. srpna 1879 č. 23376.

Poznamenání redakce. Dle §. 5. stanov přijímají se rody položením 20 zl.; k tomu podotknouti třeba, že rod se běře, dokud jméno se netratí. Dcery provdané, synů-li není, odbíratí budou knihy, pokud žijí; dítky pak jejich, jiné již jméno nesoucí, nemají už práva toho.

* * *

Údy stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak stanovami určeno jest, a jak veškeré údstvo očekává, o slavnosti ss. apoštolů Cyrilla a Methoděje, aneb v některý den

v oktávě téže slavnosti mši sv. za živé a zemřelé spolu-
údy sloužili; mimo to, je-li možná a libo-li, druhou mši
sv. za obrácení národů slovanských od jednoty církve od-
loučených. Ostatní údové nekneží konejtež s týmž nábož-
ným úmyslem v naznačeném čase vroucí modlitby.

Nesmí se také mlčením pominouti fundace, kterouž
učinil první starosta Dědictví František Sušil u ctih. otců
Minoritů v Brně, aby totiž v jejich chrámě každoročně
v oktávě ss. Cyrilla a Methoděje dvě mše sv. za údy Dě-
dictví se sloužily.

Údům, kteří o slavnosti ss. Cyrilla a Methoděje aneb
v oktávě téže slavnosti svátosti hodně přijmou, některý
kostel navštíví a na úmysl sv. Otce se modlíti budou,
udělil papež Pius IX. brevem ze dne 21. listopadu 1856
plnomocné odpustky, kteréž se i duším v očistci přivlast-
niti mohou.

Řídící výbor.

Matěj Procházka, čestný kanovník král. kapitoly Brněnské, emer. gymn. profesor v Brně, starosta. — **Fabian Roháček**, spiritual na biskup. bohoslov. učilišti v Brně, pokladník. — **Vladimír Šťastný**, tit. kons. rada, prof. gymnasijsní v Brně, jednatel. — Dr. **Jan Ev. Bílý**, tit. kons. rada, farář v Loučkách. — Dr. **Jos. Chmeříček**, skut. kons. rada, prof. pastorálky v Brně. — Dr. **Karel Eichler**, tit. kons. rada, farář ve Veverské Bytišce. — **Jan Fáborský**, tit. kons. rada, farář v Pohořelicích. — **Tomáš Hájek**, farář v Záhleňicích. — **Ferd. Harna**, člen správní rady matice arcidiec., kaplan v Holici. — Dr. **Frant. Hošek**, tit. kons. rada, vychovatel. — **Jan Janoušek**, skut. kons. rada, děkan Třebíčský na odpoč. — **Karel Kandus**, čestný kanovník Mikulovský, arcikněz v Bystřci. — **Josef Klíma**, tit. kons. rada, farář v Kloboukách. — **Pavel Křížkovský**, kněz ř. sv. Augustina, řed. hudby kost. v Olomouci. — **Beneš Method Kulda**, kanovník na Vyšehradě v Praze. — **Edvard Karlík**, kanovník a děkan v Mikulově. — **Frant. Maršovský**, skut. kons. rada, děkan a farář u sv. Maří-Majd. v Brně. — **Placidus Mathon**, O. S. B., redaktor „Školy B. Srdce Páně“ v Brně. — **Peregrin Obdržálek**, tit. kons. rada, farář v Blansku. — **Fr. Poímon**, tit. kons. rada, děkan v Želetavě. — **Em. hr. Poetting**, kanovník Olomoucký. — Dr. **Jos. Pospíšil**, tit. kons. rada, profesor theologie v Brně. — **Jak. Procházka**, tit. kons. rada, profesor katechetiky a methodiky v Brně, duchovní správce v klášteře Voršilek. — **Jan Soukop**, tit. kons. rada, farář v Doubravici. — **Eduard Stuchlý**, tit. kons. rada, farář v Českých Křídlovicích. — **Tomáš Šimbera**, tit. kons. rada, farář v Myslibořicích. — Dr. **Fr. Škorpík**, tit. kons. rada, děkan v Kučerově. — **Antonín Šubert**, tit. kons. rada, děkan v Lulči. — **Robert Šuderla**, sídelní kanovník král.

kapitoly Brněnské, revisor účtů Děd. ss. Cyr. a Meth. — **Jos. Šum**, probošt v Opavě. — **Ignát Wurm**, vikař Olomoucký, kons. rada Žakovarský, poslanec zemský a rada říšský. — **Jos. Vykydal**, tit. kons. rada, děkan na Velehradě. — **Frant. Weber**, farář v Miloticích, posl. zemský a rada říšský. — **Jan Křest. Vojtěch**, skut. kons. rada, profesor theologie v Brně. — **Theodor Wolf**, prof. náboženství v Brně. — Dr. **Frant. Zelbert**, sídelní kanovník kapitoly Brněnské.

~~~~~

Příjem a výdaj Dědictví ss. Cyr. a Meth.
od 1. ledna až do 31. prosince 1882.

Číslo	Příjem a výdaj.	Na úpisech		Na hotovosti	
		zl.	kr.	zl.	kr.
	Zbytek od r. 1881:				
	A. ve veřejných fondech	74850	—	—	—
	B. na hotovosti	—	—	733	16 ¹ / ₂
	Nový příjem.				
I.	Úroky	—	—	3252	4
II.	Vklady nových údů, do- platky, dary atd.	—	—	824	—
III.	Za odprodané knihy	—	—	286	65
IV.	Koupená jistina	1000	—	—	—
V.	Rozličné příjmy	—	—	2	—
	Souhrn příjmů	75850	—	5097	85 ¹ / ₂
	Vydání.				
I.	Honoráru	—	—	160	—
II.	Za tisk a papír	—	—	1911	87
III.	Za vazbu	—	—	940	—
IV.	Povozné a poštovné	—	—	38	8
V.	Na zakoupení nové jistiny	—	—	764	66
VI.	Rozličné výdaje	—	—	231	46
	Souhrn výdajů	—	—	4046	7
	Bilance.				
	Když se od příjmů	75850	—	5097	85 ¹ / ₂
	odčítá vydání	—	—	4046	7
	zbyvá koncem r. 1882	75850	—	1051	78 ¹ / ₂
	Výkaz jmění.				
	A. ve veřejných fondech	75850	—	—	—
	B. na hotovosti	—	—	1051	78 ¹ / ₂

V Brně, dne 31. prosince 1882,

Matěj Procházka, t. č. starosta.

Robert Šuderla,
t. č. skoumatel účtů.

Fabian Roháček,
t. č. pokl. důk.

Výprodej knih z našeho Dědictví za cenu velmi sníženou.

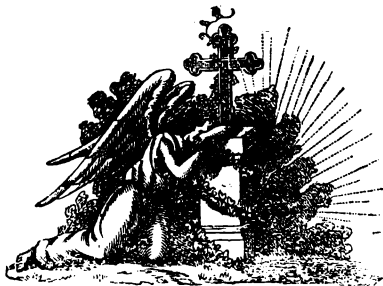

Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje má, jak z níže položeného seznamu spatřiti lze, hojnost knih na skladě, kteréž za velmi levnou, v témž seznamu naznačenou cenu prodává. I vybízí všechny ušlechtilé podporovatele dobrého čtení, aby si neobtěžovali tu neb onu knihu aneb i více knih z našeho Dědictví buď pro sebe aneb pro místní knihovnu objednat. Poslouží tím předně sobě samým, neboť obdrží knihy obsahu dobrého, velmi poučného a na mnoze i mile zábavného, na nichž spolu nelpí nic z onoho kalu jedovaté nevěry a nemravnosti, jimž za našich dnů mnohé knihy potřísněny jsou; poslouží tím ale také našemu Dědictví a umožní, aby se budoucně údům větší podíly dávatí mohly. — Kdo si řečené knihy opatřiti hodlá, ať se obrátí ústně neb písemně na pokladníka téhož Dědictví, vp. **Fablána Roháčka**, spirituala na bohosloveckém učilišti v Brně, dominikánská ulice, bisk. alumnát.

Seznam knih, které Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje na skladě má a za snížené ceny prodává.

Jméno díla.	Počet exempl. na skladě.	Pův. cena		Sníž. cena	
		zl.	kr.	zl.	kr.
Život sv. Alžběty II. vydání	782	—	70	—	50
Život sv. Jana Kapistrána	700	1	60	—	50
Děje sv. mučedníkův východních	603	—	70	—	30
Dějepis církve katolické	1189	2	—	—	80
Sv. Fr. Borgiáš	648	1	20	—	50
Blah. Jan Sarkander	2987	2	—	—	80
Život sv. Angely	552	—	60	—	30
Život sv. Augustina	428	2	—	—	50
Hospodářská kniha	619	1	—	—	50
Cesta do sv. země I. díl	602	1	50	—	50
„ „ „ „ II. „	903	1	50	—	50
Cesta do Francouz a Španěl I.	376	1	—	—	30
„ „ „ „ II.	1620	—	75	—	30
„ „ „ „ III.	2143	—	50	—	20
Žena křesťanská	1523	—	60	—	20
Muž křesťanský	1709	—	80	—	50
Kukátko I. díl	1565	—	80	—	60
Kukátko II. díl	1144	—	80	—	60
Hospodářská čítanka od Dumka	2334	—	80	—	50
Sv. František Saleský I. díl	572	—	80	—	60
Sv. František Saleský II. díl	1076	—	80	—	60
Cesta do Říma a dále do Neapole	996	1	—	—	80
Život ctih. Klem. Hofbauera	1384	—	90	—	90
Mimo to je na skladě:					
Moravan, kalendář od roku 1858	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1860	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1861	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1862	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1863	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1864	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1865	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1866	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1867	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1868	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1869	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1870	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1871	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1872	—	—	36	—	15
Obraz sv. Vojtěcha	—	—	60	—	20
Mapa Černégory	—	—	—	—	3

Seznam zemřelých údů

Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje.*)

V arcidiecési Olomoucké:

Adamec Josef v Drysicích
Adler Ant. s manž. Mariannou v Ruprechtově
Arnošt Antonín v Čelčicích
Babíček Josef v Miloticích
Dp. Bažan Josef, farář v Kobeřicích
Bednář František v Světlově
Dp. Bezloja Frant., farář v Domaželicích
Bouchal Josef v Oseku
Čagalova Terezia v Holici
Číhalova Veronika v Přerově
Čížek Mikuláš ve Lhotě
Davidek Kar. s manž. Mariannou ve Vel. Prosenicích
Daříčková Terezia v Lesnici
Dlouhý Šimon v Kelešovicích
Dokoupil Jan z Čekyně

---

*) Uctivě se žádají všichni příznivci našeho Dědictví, aby úmrtí spoluúďů správě Dědictví rychle oznamovali, jelikož se to u mnohých teprv po letech stávalo.

Dostalík Josef v Kokorách
Doupal Jan v Čekyně
Dvořáček Václav v Kokorách
Dvořák František v Přerově
Eiglova Josefa v Savíně
Dp. Ermis Valentin v Jakubech
Fidera Matěj v Malé Lhotě
Filípek Tomáš v Zahorovicích
Galečkova Marianna z Čelčic
Gardavských Vincencia v Kojetíně
Gelnar František v Staré Bělé
Genža Anna v Čekyně
Grazá Juliana v Sucholazci
Grigar Jan v Kateřinkách
Groeger Valentin v Čekyně
Grufík Matouš ve Vacenovicích
Hachlova Rozalia v Dřevohosticích
Halaksa Justina v Nivnici
Dp. Havránek Florian v Nákle
Hlubova Anna v Kelešovicích
Hegerova Rozalia v Miloticích
Dp. Hoch Fabián, kurát v Syrovíně
Horák Karel v Kokorách
Horský Vojtěch v Rudolfově
Hovora Ondřej s manž. Annou a celý rod v Popovicích
Hradil Jan v Nivnici
Hubka Kateřina z Margelíkova
Charamza Ant. v Lýskách
Chudoba Josef ve Vacenovicích
Jakubit Matěj v Pyštci
Janke Josef v Radotíně
Janouškova Anna ve Vlkoši
Jedlička Jan v Kelčanech
Ježíškova Juliana v Čekyně
Kabela Vincenc v Přerově
Klabačka Jakub ve Vlčnově
Klumparova Antonia v Partultovicích
Kočíčka Kateřina v Kojetíně
Kokešova Johana v Staré Bělé

Kolečář Jakub ve Vinarech
Dp. Kouřil Antonín, farář v Rychalticích
Koutný František v Holici
Koutný Josef v Holici
Kreisler Jan v Kyjovicích
Krupičkova Marianna v Olomouci
Kupčík František v Kelešovicích
Kvapil František v Holici
Lamža Kateřina v Olomouci
Lančík Jakub v Opavě
Lichnovských Veronika v Trojanovicích
Lindnerova Johana v Kateřinkách
Líškatin Anton v Ivanovicích
Lochmanova Rozalia v Količíně
Lunga Matěj v Miloticích
Rod † Jana Mačkala a jeho manž. Jenovefy v Čekyně
Manderla Jak. s manž. Kateřinou v Komárově u Opavy
Matějková Antonia v Opavě
Michl Florian v Lískovci
Mikolaj Jakub v Zábřehu
Morícova Marianna z Kateřinky
Moudrá Terezia v Olomouci
Mrázkova Marianna v Horce
Navrátilova Anna v Čelčicích
Neduchal Jan v Miloticích
Neumannova Anna v Dolněmčí
Nováková Anežka v Přerově
Ondrušek Jan v Kelčanech
Paníkova Rozalia v Količíně
Postulka Josefa z Prus. Buslavic
Purmenský Josef v Rybím
Rýpal Jan v Kokorách
Řičných Terezia z Raduna
Samohyl František v Tlumačově
Seidl Josef v Dřevohosticích
Slivka Antonín z Kranovic
Smolka Kateřina v Přerově
Soldan Kašpar a jeho syn Josef v Drysicích
Spáčil Arnošt v Přerově

Svobodova Terezia v Uher. Brodě
Škodík Filip v Holici
Škubna Martin v Nivnici
Tmačík František v Sucholasci
Tomeček Josef v Opavě
Urbášková Anna v Lesnici
Valihrachova Františka v Křelově
Valouchova Klementina v Biskupicích
Večeřa Ignác v Drahanovicích
Večeřa Jan v Myslocovicích
Večeřa Tomáš v Čechovicích
Dp. Vychodil Arnošt, farář v Přerově
Vykydal František v Březinkách
Vyličil Josef a jeho sestra Františka v Drahanovicích
Dp. Vymazal Karel, děkan ve Fryštaku
Dp. Vysloužil Frant., farář v Rudslavicích
Dp. Vlk Frant., farář v Kostelci, spoluúd II. tř.
Zavadil Valentin v Čelechovicích
Zavadilova Viktoria v Čelechovicích
Dp. Zavřel Innocenc, farář na odpoč. v Dřevohosticích
Zavřel Jan ve Skašticích
Žvátora Jan v Bohusíně.

Z biskupství Brněnského:

Bartoňkova Maria ve Střelicích
Bauer Kašpar v Kobyli
Bílkova Josefa v Uhřinovicích, spoluúd II. tř.
Bezděk František v Kobyli
Bednářova Maria v Louče
Blažek Josef v Jestřebí
Borkova Františka v Dražovicích
Danečková Marianna v Bořeticích
Dobrovolná Maria v Marešovicích
Drápal Matěj v Kovalovicích
Duchoňova Maria v Rajhradcích
Dp. Dundáček Raimund, Minorita v Brně
Dvořák Jindřich v Lomnici
Elgartova Maria z Ivančic
Hájek Isidor v Židlochovicích
Horák František v Čučicích

- Horák Jan v Čučicích
Housarova Anna v Želetavě.
Charvát Jan v Opatově
Jašek František s manž. Františkou v Lysicích
Dp. Jeřábek Ferdinand, farář v Něm. Kynicích
Jelínek Václav v Hor. Dubňanech
Kadelkova Terezia v Chvalkovicích
Veledůst. pán **Gunter Kalivoda**, prelát v Rajhradě
člen výboru
Kallus František v Hor. Poříčí
Kára Anna ve Znojmě
Klíma Antonín v Dol. Lhotě
Kocmanova Terezia v Šitbořicích
Kočí Jan v Ivančicích
Kopřiva František v Kunštátě
Kožíšková Terezia v Bystřici
Krejčíř Josef v Podolí
Kubešova Rozalia v Rudici
Kubík Jan v Polehradicích
Kubínek Šebestian z Blažovic, spoluúd I. tř., vele-
zasloužilý sběratel údů, spoluzakladatel zásluhami
Kučera František v Inačovicích
Kučka Martin s manž. Annou ve Voděradech
Landsmann František v Židlochovicích
Dp. Lang Karel, farář v Brankovicích
Listova Barbora v Pohořelicích
Máca Františka ve Vladislavě
Mareš Jan v Mutěnicích
Měřinský Jiří v Židlochovicích
Dp. Milím Frant., farář v Rakvicích
Nahodilova Veronika ve Velkém Beranově
Navrátil Jan v Šitbořicích
Nechvátal Václav v Bezděkově
Němeček Mikuláš v Šitbořicích
Nepevný František v Šerkovicích
J. Exc. **nejdůst. pán Karel Nöttig**, biskup Brněnský
Novák Jan z Okříšek
Dp. Novák Leopold, farář Hostěradický
Panáček Havel s manželkou Františkou v Podolí

Pardousek Josefa z Bystřice
Pavelka František v Křenovicích
Pavlek František v Tikovicích
Dp. Pejčoch Frant., farář na odpoč. v Telči
Plhoň Václav v Bořitově
Plotěný Jakub s manž. Annou v Šlapanicích
Pokorný Josef v Lomnici
Potáček František v Stražovicích
Preisinger Tomáš v Dobelicích
Procházka Pavel s manž. Annou v Židlochovicích
Rychlíkova Kateřina v Brně
Ryšánek Florian v Nižkovicích
Sáček František v Šitbořicích
Dp. Sankot Josef, farář v Ratkově, spoluúd II. tř.
Sedlák Jan v Ostrově
Simonides Josef v Třebíči
Strnad Matouš s manž. Barborou v Lulči
Střelec Jan v Křenovicích
Stříž František v Jestřebí
Světlík Anton v Něm. Bránicích
Svoboda Frant., s manž. Majdalenou v Šakvicích
Svobodova Františka v Krumlově
Šamalík Jan v Rájci
Šilhart Jan v Bíhařovicích
Šilinger Ignác v Huníně
Šimáček František ve Vel. Meziříčí
Šípkova Eleonora v Brtnici
Šmuc Martin v Pravlově
Šnajder Jiří v Hrušovanech
Špankova Anežka z Opatovic
Tiraj Jan z Vel. Byteše
Trnkova Anna v Brně
Veselý Vavřinec v Stupešicích
Vaňkova Rozalia z Ořechového
Vidlák František v Bochovicích
Vlk Pavel v Židlochovicích
Venclů Jakub v Krhově
Vrba Josef v Hrušovanech
Wolf Jan ve Sloupě
Zettlova Veronika v Syrovicích.

Z arcibiskupství Pražského :

Dp. Hušek Karel, farář v Starém Kolíně

Klír Jan v Dobřivě

Klír Karel v Dobřivě

Lemochova Barbora v Mešně

Lorencova Alžběta v Plzni, spoluzakladatelka odkazem

Veledúst. pán Schmid Mikuláš, kan. v St. Boleslavi

Stuchlíkova Kateřina v Českém Brodě

Urbanova Alžběta v Radošíně

Dp. Záveský Jan, děkan v Chržíně.

Z biskupství Králohradeckého :

Dolenský Josef v Bystré

Doležalova Františka v Kostelci

Dusil Antonín ze Slemena

Dp. Mokříš Frant., farář v Morašicích

Šilharova Kateřina v Jamném

Tesařova Marie ve Svojanově

Vančáková Františka ve Vysokově.

Z biskupství Budějovického :

Boháč Josef v Soběslavi

Dp. Budecius Moric, farář v Nov. Rychnově

J. Exc. nejdůst. pán **Valerian Jirsik**, biskup Budějovický, spoluúd II. tř.

Jirásek Josef v Smolči

Kaškova Maria v Kostelci

Martinek Raimund v Lnářích

Pomahačova Majdalena v Lnářích

Ráž Vojtěch v Březí

Šůcha Josef v Lnářích

Špáta Ant. v Hronově.

Z biskupství Litoměřického :

Ctih. Thersilla Ludmila Cibulkova, sestra, III. rádu v Kostomlatkách

Kubíček Josef v Loukově.

Z jiných diecesí :

Možný Václav ve Vídni

Kuchařova Voršila v Pešti

Dp. Jiří Slotta, děkan a farář voděradský na Slovensku.

Tito v Pánu zesnulí údové poručeni buďtež nábožným modlitbám údův živých.

Modleme se: Bože, všech věrných Stvořiteli a Vykupiteli, dušem služebníků a služebnic svých odpuštění všech hříchů rač dáti, aby prominutí, kterého vždycky žádali, pobožnými prosbami dojíti mohli. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Odpočinutí věčné dejž jim, Pane, a světlo věčné ať jim svítí. Ať odpočívají v pokoji. Amen.

Všem členům Dědictví Cyrillo-Methodějského

odporučujeme co nejvřeleji

„HLAS“

noviny pro lid,

časopis psaný slohem prostonárodním, který vytknul sobě za úkol, obeznamovati čtenáře své se všemi událostmi a otázkami náboženskými, politickými a společenskými. Nesa se duchem ryze katolickým, hájí důsledně netoliko práva našeho národa, ale i církve katolické. O zábavu stará se vybraným feuilletonem, k němuž přispívají oblíbený našemu lidu „Kukátkář“ a jiné osvědčené síly. V četných dopisech najde čtenář věrný obraz ruchu a života ve vlastech našich. Hospodářům přináší v každém čísle „Hlas“ vhodná poučení, obilní ceny atd. Vůbec nalezne každý v „Hlasu“ vše, co v novinách se hledá, podáno způsobem stručným a srozumitelným. „Hlas“ vychází dvakrát za týden, ve středu a v sobotu a stojí na celý rok i s poštou 6 zl. r. č., na půl roku 3 zl., na čtvrt roku 1 zl. 50 kr. (Pro Brno bez donášky 5 zl., s donáškou do domu 5 zl. 50 kr.) Dle toho jsou to tedy **nejlacnější** noviny na Moravě a poněvadž náležejí k listům nejrozšířenějším, jest také **inzerování** či ohlašování v „Hlasu“ velmi výhodné. Předplácí se nejlépe poštovními známkami pod adresou: „Administrace „Hlasu“ v Brně.“

Redakce „Hlasu“ v Bes. domě.

Škola Božského Srdce Páně

v Brně na Petrově č. 5.

Časopis pro kat. lid, zvláště ale pro bratrstva.

Vychází měsíčně o dvou arších velké osmerky, s četnými obrazy a v hezké úpravě. Celoročně i s pošt. zásilkou stojí 2 zl. Úloha školy jest, pěstovati zdravou, od církve sv. schválenou zbožnost a vystříhati ji před mnohými výstředními pobožnostkami, které k ničemu dobrému nevedou. Mimo to všimáno si zde mnohých divných zjevů v životě jednotlivců i u veřejnosti, které přirozenými zákony vysvětliti se nedají a o kterých obyčejně noviny buď úplně mlčí, aneb mylně se rozepisují.

U admin. Skoly a zábavné bibliotéky jest též na skladě:

Výběr rozmanitých menších obrázků, upomínek na I. sv. zpověď a přijímání, sv. biřmování, sv. křtu, symbolických názorů oběti mše sv., měsíční sv. patronové atd. za ceny nejlevnější, jakož i medailky sv. O. Benedikta, Srdce P. Ježíše, bl. Sarkandra a Anežky České, růžence rozmanité, Neposkv. Početí P. M., P. M. Lurdské a t. p.

Zábavná Bibliotéka

v Brně, na Petrově č. 5.

Vychází celoročně v 15 sešitech nejméně o 64 str. aneb k vůli celistvosti povídek a románů ve svazcích a stojí v předplacení celoročně 3 zl. Za **premium** přidává se **zdarma** vkusný olejobarevný obraz. Ze starších ročníků jsou mimo spisů rozdělaných na sešity mnohé knihy na skladě, jichž seznam i slevené ceny ochotně zašle administrace.

